

4 (430) / (03)

к 15

Маъоний

АСАРЛАРИ УЧУН

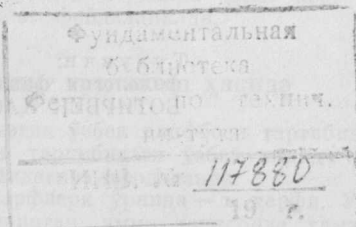
ҚИСҚАЧА

ЛУҒАТ

и 425(03)
н 15

НАВОИЙ АСАРЛАРИ УЧУН ҚИСҚАЧА ЛУҒАТ

ТОШКЕНТ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИНИНГ
«ФАН» НАШРИЁТИ

Алишер Навоий асарлари учун мўлжалланган ушбу луғатга шоир асарларида энг кўп учрайдиган ва, шунинг билан бирга, ҳозирги замон ўқувчиси учун тушуналиши кўпроқ қийинчилик туғдирадиган сўзлар киритилди.

Ушбу луғатнинг 1976 йилда ва 1983—85 йилларда чоп этилган «Навоий асарлари луғати» бир ва тўрт жилдликларидан фарқи, дастлаб, ундан ўрин олган сўзларнинг деярли ярми олдинги нашрларга киритилмаган сўзларни ташкил қилса, бошқа ҳолларда уларнинг янги-янги маънолари биринчи бор қайд қилинди.

Луғат, асосан, Навоий тилидаги арабча ва форсча сўзлардан иборат бўлгани учун, катта эҳтиёж сезилаётган «Арабча-ўзбекча» ва «Форсча-ўзбекча» луғатлар вазифасини ҳам ўташи мумкин.

Луғат, Алишер Навоий асарлари учун шоир ҳали ҳаёт экан пайтлардан бошлаб, то XIX аср охиригача пайдо бўлган подир қадимий қўлёзма луғатлар асосида тузилди.

Шунинг билан бирга, олдинги луғатлар юзасидан билдирилган танқидий фикрлар «Қисқача луғат»да ҳисобга олинди.

Луғат мактаб ўқувчилари, студентлар, зиёлилар, ишчи ёшлар, шунингдек Навоий мухлисларига мўлжалланган.

Тузувчи:

филология фанлари доктори
БОТИРБЕК ҲАСАНОВ

КИРИШ СЎЗ

Алишер Навоий асарларига биринчи луғат П. Шамсиев ва С. Иброҳимов томонидан «Ўзбек классик адабиёти учун қисқача луғат» номи билан 1953 йилда нашр этилди. Сўнг ушбу луғатнинг қайта ишланган нусхаси — «Навоий асарлари луғати» 1976 йилда босилиб чиқди. 1983 йилда эса «Алишер Навоий асарлари тилининг изоҳли луғати» нашр қилина бошланди. Унинг тўртинчи китоби 1985 йилда чоп этилгандан сўнг кўп вақт ўтмаган бўлса-да, луғат кам нусхада чиққани учун тез тарқаб, камёб китоблар қаторига киритиб қолди. Алишер Навоий луғатларига аҳтиёж ортиб бормоқда. Айниқса, кенг китобхонлар оммаси Навоий асарларининг нашр қилинаётган 20 жилдлик тўпламининг аввалги китобларини ўқий бошлагани муносабати билан бу аҳтиёж шу куннинг талабига айланиб қолди.

Навоий тилининг ушбу қисқача луғати мазкур талабни қондириш мақсадида тузилди. Луғатга Навоий тилидаги ҳозирги кунда тушунилиши қийин арабий, форсий ва қисман туркий сўзлар киритилди. Сўзларнинг бир қисми юқорида зикр қилинган луғатларда учрамайди. Қолган сўзларнинг баъзилари илгари очиб берилмаган маънолар билан бойитилди, аммо айрим сўзларнинг маъноларидан фақат муайян матнда келганларигина очиб берилди. Олдинги луғатларда йўл қўйилган хатоларни қайтармасликка ҳаракат қилинди.

Луғатни тузишда юқорида зикр қилинган луғатлардан ташқари Ҳаравийнинг «Бадойиъ-ул-луғат» (XV аср), Румийнинг «Абушқа» (XVI аср), Маҳдийхоннинг «Санглоҳ» (XVIII аср) ва Фатҳали Қошқорнинг «Луғат-и атрокийя» (XIX аср) қомусларининг сўз бойлигидан кенг фойдаланилди.

Луғатнинг тузилиши ҳақида

Навоий сўзлари луғатда ўзбек алифбоси тартибида жойлаштирилди. Арабча сўзлар таркибидаги ўзбек тилида ўхшашлари йўқ баъзи товушлар қуйидагича ифодаланди:

а) ҳамза ва тан ҳарфлари ўрнида — ʼ ҳарфи. Ушбу ҳарфсиз ёзилиши қабул қилинган, аммо таркибида ҳамза ёки айн борлиги маълум (олим, илм, урф, адолат сингари) сўзлар ва ҳамза й га айланган (ҳазойин, малойик, дафойин, мойил каби) сўзлар бундан истисно. Аммо бунинг каби сўзлар Навоий асарларининг нашрлари ва юқорида зикр қилинган луғатларда й ҳарфисиз ёзилган бўлса, сўзнинг ушбу шакли ҳам қабул қилинган сийғага ҳавола билан ўз ўрнида берилди. Масалан:

б) те ва то (итқи) учун — т ҳарфи;
 в) ҳе (ҳойи ҳутти) ва ҳо (ҳойи ҳавваз) ҳарфларини ўзбек алифбосидаги ҳ билан ифода этилди;

г) се, син ва сод ҳарфлари с билан ёзилади;

д) зе, зол, зод ва зо (изғи) ҳарфлари з орқали берилди.

Училиларни ифодалашда Навоий тилининг қонуниятларига таянилди. Туркий сўзлардаги алиф ва фатҳа а билан ифодалан-ди (бош, қош, тош каби қатор сўзлар бундан истисно). Бу қои-да қандайдир сабаб билан маълум сўзда бузилган бўлса, ушбу янглиш шакл тўғри шаклга ҳавола билан ўз ўрнида келтирилди, мас.:

боронгор тўғриси барангар.

Туркий сўзларда йо ҳарфи алиф билан ёки фатҳали бўлса, я ҳарфи билан эмас, балки йа тарзида ифодаланади, мас.:

ийа эга.

Бундай сўзларда ҳам хатога йўл қўйилган бўлса, ушбу шакл тўғри ёзилишига ҳавола билан ўз ўрнида келтирилди, мас.:

иё тўғриси ийа.

Форсча ва арабча сўзларда йо ҳарфининг алиф билан бирик-маси ё эмас, балки йо шаклида ёзилди, мас.:

ашйо шай нинг кўплиги.

Яна йо ҳарфи вов ва замма билан бирикиб келган сўзларда ю эмас, балки йу бирикмаси билан берилди. Масалан, дарюза ма-на бундай бўлади:

дарйуза тиланчи, гадо.

е сўз бошида келганда, йе тарзида берилди. Мас.:

йелосо йелдек.

Ҳар бир сўз луғатда ўзига алоқадор ҳамма материал билан бирга айрим луғат моддасини ташкил қилган. Луғат моддаси-нинг таркиби мана бундай: бош сўз (ҳозирги ва эски ёзувда), сўзнинг маънолари, уларни очиб берувчи мисоллар (лозим бўл-ган ҳолларда), бош сўзнинг турли ибораларда келиши, уларнинг маънолари.

Бош сўз феъл бўлса, -мақ, мак қўшимчалари билан ноаниқ (масдар) сийғасида, қолган сўз туркумлари бирлик сон бош ке-лишиқ сийғасида берилди. Арабий сўзнинг ёнида кўплик сон сийғаси ҳам кўрсатилди, мас.:

либос кўплиги албиса...

мажлис кўплиги мажолис...

Арабий сўзнинг кўплик сийғалари ҳам ўз ўрнида бирлигига ҳавола қилиб берилди, мас.:

ажнос жинс нинг кўплиги.

хазойин хазина нинг кўплиги.

Агар арабий сўзнинг кўплик сийғаси бирлик сийғасига хос бўлмаган маънога эга бўлса, ёки муайян бир сўз бирикмасида

келган бўлса, бу ҳолда буларнинг ҳаммаси ушбу сўзнинг бирлик сийғасига қилинган ҳаволадан кейин келади, мас.:

асқол сийқанинг кўплиги; юк; буюм.

жазойир жазира нинг кўплиги: ~ аҳлини оролда яшовчилар, ороллилар.

- ҳо ва - он қўшимчалари билан ясалган форсий кўплик сийғаларининг фақат мустақил маънога эга бўлганлари айрим лугат моддаларига киритилди.

Агар бош сўзнинг бир неча талаффуз шакли бўлса, у ҳолда ушбу шакллар ва боғловчиси билан ёнма-ён бир модда ва яна алифбе тартибда ўз ўрнида асосий сийғага ҳавола билан берилди, мас.:

сийаҳ сийоҳ га қ.

сийоҳ ва сийаҳ қора.

Сўзнинг шакли матини потўғри ўқини натижасида юзага келган тақдирда, ушбу шаклни алифбе тартибда ўз ўрнида тўғри сийғаси билан келтирилди, мас.:

манфаҳ тўғриси минфаҳ.

Шаклдош сўзлар айрим моддаларни ташкил қилиб, ҳар бири оч рим рақами билан ажратилди, мас.:

алам I азоб, дард...

алам II байроқ...

Бош сўз модда ичида қайтарилса, унинг ўрнига ~ (мадд) белгиси қўйилди, мас.:

вом қарз; ~ айламак қарз олмоқ.

Лугат моддаси бошига чиқарилган сўз мустақил ҳолда қўлланмаса, шу сўздан сўнг остин-устин нуқта қўйилиб, сўнг таркибида ушбу сўз бор ибора берилган ва изоҳланган, мас.:

уббидат: ~ эҳсонуху яхшиликлари абадий бўлсин.

Маънодош ёхуд бир-бирига яқин маъноларни ифодаловчи сўзлар бир-биридан вергул билан ажратилди, мас.:

зида тирик, барҳайт, жошли.

Бир-биридан узоқ эмас, лекин шу билан бирга яқин ҳам бўлмаган маъноларни ифодаловчи сўзлар нуқтали вергул билан ажратилди, мас.:

вароқ яшнаган ер; кўкламда униб чиққан ўлавлар.
важоҳат юз тузилиши; ҳайбат.

Турли тушунчаларни ифода этувчи сўзлар қавсга олинган ҳинд рақамлари билан санаб ўтилди, мас.:

канаф 1) ён, чет; 2) паноҳ.

Турғун бирикма ва бошқа иборалар лугат моддаси ичида тўқ ёзув билан ажратиб берилди. Лугат моддаларнинг изоҳ қисмида сўзларнинг маъно нозикликлари ва бошқа турли белгилар

рини ечиб берувчи тушунтиришлар қавсга олинган ҳолда келтирилди.

Маъно исботи учун мисоллар фақат Навоий асарлари нашрларида ёки юқорида эслатилган бир жилдли ёҳуд тўрт жилдли луғатларда хато берилган сўзларнинг тўғриси келтирилган луғат моддалардагина келтирилди. Луғат моддаси охирига нуқта қўйлади.

АЛИФБЕ

А а	Ж ж	Н н	Ф ф	Э э
Б б	З з	О о	Х х	Ю ю
В в	И и	П п	Ц ц	Я я
Г г	Й й	Р р	Ч ч	У у
Д д	К к	С с	Ш ш	Қ қ
Е е	Л л	Т т	Ъ ъ	Ғ ғ
Ё ё	М м	У у	Ь ь	Х х

А

Аазз اعز аъаз га қ.

аб اب кўплиги обо ота.

аб اب бобо.

абад ابد кўплиги обод доимийлик; ~ у-л-обод абадларнинг

абади (тангри сифати); ~ умри, ~ ҳаёти доимий, мангу ҳаёт.

абан: ~ ан жаддин бободан отагача.

абас عبث беҳуда, фойдасиз, бемаъни; ~ бўлмак фойдасиз бўлмоқ.

абвоб ابواب боб нинг кўплиги.

абд عبد кўплиги 1) ибод банда, Аллоҳнинг қули; 2) абид қул.

абдол ابدال валийларнинг махсус бир гуруҳи.

абдолван ابدالوش абдолсифат

абдон ابدان бадан нинг кўплиги.

абзор ابزار ва афзор асбоб (иш қуроли).

абид عبيد абд нинг кўплиги 2) ...

абир عبيр 1) бўй, ҳид; 2) анбар; ~ и жаннат жаннат бўйи, хушбўй ис.

абирафшон عبيرافشان абир анқитувчи.

абирбез عبيربез абир анқитувчи.

абиросо عبيراسا абир ҳидли; ~ ел абир ҳидли шабада.

абирсириншт عبيرسرشت абир қорилган, гулбарги ~ абир исли

гул.

абйаз ابيض оқ.

абйазпўш ابيضپوش оқ кийган; субҳи ~ тонг, ёриш-

гап тонг.

абйот ابيات байт нинг кўплиги; ~ айтмак шеър тўқимоқ.

авон III **عوان** тўғриси аввон.

авоний **اوانى** ино нинг кўплиги.

авориз **عوارض** ориза нинг кўплиги.

авосит **اواسط** васат нинг кўплиги; замони ~ ўрта яшар-

лик.

авохир **اواخر** охир нинг кўплиги; ҳаёти ~ қарилик.

авр **عور** яланғоч; ~ бўлмақ, ~ эрмак яланғоч бўл-

моқ.

авранг **اورنگ** 1 тахт; 2) тож; 3) осмон; 4) етти оғай-

ни туркумидаги юлдузлар; 5) ақл; 6) шавкат; 7) турмуш;
8) макру ҳийла.

аврат **عورت** тананинг уятли ерлари; сатри ~ авратни бе-

китиш; ~ аъзоси жинсий узвлар.

аврод **اوراد** вирд нинг кўплиги; кўп такрорланадиган

оятлар ва дуолар.

авроқ **اوراق** варақ нинг кўплиги, жамол ~ и юз, икки бет.

авсат **اوسط** кўплиги авосит ўрта, марказ; ~ у-и-нос

ўрта табақа кишилар.

авсаъ **اوسع** энг кенг; ~ қилмақ кенгайтирмоқ.

авсот **اوساط** васат нинг кўплиги.

авсоф **اوصاف** васф нинг кўплиги; и писандида маъқул сифат-

лар; ~ и ҳамида мақтовли сифатлар; ҳадди ~ тавсиф
чегараси; сифатларнинг ҳаммаси.

автод **اوتاد** батад нинг кўплиги.

автон **اوطان** ватаи нинг кўплиги.

автор **اوتار** ватар нинг кўплиги; ~ талқинлари тор ёки

керишнинг тебраниши.

авқот **اوقات** вақт нинг кўплиги; ~ жами вақт жараё-

ни, ўлчови; ~ сурмак яшамоқ.

авқоф **اوقاف** вақф нинг кўплиги.

авҳом **اوھام** ваҳм нинг кўплиги.

عد санаш, санок; беҳадду ~ чексиз ва саноксиз.

адават **ادوات** адот нинг кўплиги.

адад **عدد** кўплиги аъдад миқдор, сон; ~ касрати

миқдор, сон кўплиги; ~ махласи сон, йиғиндиси.

ададлнғ **عددلىغ** саноклик.

ададсиз **عددسىز** саноксиз, беҳисоб.

адам **ادم** йўқлик; ~ вилояти, ~ иқлими; ~ киш-
 вари, мисри, ~ мулки йўқлик олами, ғайб олами; охират.
 ~ дуржи, ~ хонақоҳи ўзликни йўқотадиган жой;
 ~ кунжи йўқлик бурчаги; ~ кўйи йўқлик кўчаси;
 ~ бўлмақ йўқ бўлмоқ; ~ йўлини тутмақ йўқликка кет-
 моқ; ~ и тааййун ноаниқлик, муайянсизлик.
 адамвор **ادموار** йўқдек, йўқ каби; ~ айламак йўқ қилмоқ.
 Адам **ادن** орол номи.
 адас **عديس** ёсмиқ.
 адақ **اداق** ва адоқ охир, сўнг.
 адвийа **ادويه** даво нинг кўплиги.
 адвор **ادوار** 1) давр нинг кўплиги; 2) мусиқа илми.
 адиб **اديب** адабий илмлар (филология) олими.
 адил **عدل** миқдор ва мартабада баробар, тенг, ~ айламак
 баробар қилмоқ, тенглаштирмоқ.
 адилсиз **عديلسيز** тенги йўқ.
 адим **عديم** йўқ; мислинг ~ ўхшашинг, тенгинг йўқ;
 ~ у-и-мисл мислсиз, тенги йўқ.
 адйон **اديان** дин нинг кўплиги.
 адлача **عدلچا** адолат билан, одилона.
 адно **ادنا** 1) энг яқин, 2) арзимас; энг тубан.
 адо **ادا** ўташ, бажариш, ~ айламак бажармоқ; ~ йи
 фарз қилмақ бурчни ўтамоқ.
 адовий **اداوى** ўқ-дор.
 адола **عداله** адолат.
 адолиқ **اداليق** адога эга, ўтовчи.
 адома **ادام** ~ умруҳу умрини узун қилсин.
 адоний **ادانى** адно нинг кўплиги.
 адот **ادات** кўплиги адавот буюм.
 адоқ **اداق** адақ га қ.
 адун **عدو** кўплиги аъдо, душман, ёв; ~ домн душман ту-
 зогн; ~ дин мубарро қилмақ ёвдан озод қилмоқ; ~ қас-
 ди қилмақ ёв қасдини қилмоқ.
 адувбанд **عدوبند** ёвни асир олувчи.
 адувваш **عدوش** душмансифат.
 адъийа **ادعيه** дуо нинг кўплиги.
 адҳам **ادهم** 1) қора; 2) қора от, 3) кишан.

- адҳон ادحان Дуҳи нинг кўплиги.
- ажам عجم 1) ғайри араб; Эрон, эронли; ~ тили форс тили; 2) муסיқада бир куй поми.
- ажамий عجمى ажамга мансуб, форсий, эроний; ўзни ~ айламак ўзини гўлликка солмоқ.
- ажвиба اجوبه жавоб нинг кўплиги.
- аждар اژدر аждаҳо.
- аждарванш اژدروш аждарсимон.
- аждаросо اژدراسа аждарга ўхшаш.
- аждаҳоқуни اژدهاکش аждар ўлдирувчи.
- аждод اجداد жадд нинг кўплиги.
- ажз عجز кучсизлик, заифлик; ~ етмак заифлашмоқ; ~ кетурмак бўйин эгмоқ, бўйсунмоқ; ~ нини адо қилмоқ ожизлигини бўйинга олмоқ.
- ажзкеш عجزكيش ожизона муносабатда бўлувчи, зўравонлик қилмайдиган киши.
- ажзо اجزا жузъ ва жузв нинг кўплиги; қуёш ~ си қуёш зарралари.
- ажил عجيل шопилинчли.
- ажилла اجلا тўғриси ажилло.
- ажилло اجلا жалил нинг кўплиги; ~ йи асҳоб улуғ зотлар.
- ажлоф اجلاف жилф нинг кўплиги; ~ эли билимсизлар.
- ажмал اجمل энг. гўзал, энг чиройли; ~ келмак чиройли бўлмоқ.
- ажниҳа اجنه жасад нинг кўплиги.
- ажнос اجناس жнис нинг кўплиги.
- ажр اجر тўлов, мукофот.
- ажром اجرام жирм нинг кўплиги.
- ажсод اجساد жасад нинг кўплиги.
- ажсом اجسام жисм нинг кўплиги.
- ажуба عجوبه тўғриси уяжуба.
- ажуз عجز ва ажуса 1) қари; 2) чол; 3) кампир; 4) кўҳна дунё.
- ажуза عجوزه ажуз га қ.
- аз از ўзбек тилидаги чиқиш келишиги вазифасини ўтайди-

ган олд кўмакчи; ~ дил юракдан; ~ таҳидил чин кўнгилдан, астойдил; ~ бас, ~ баски чунки, шунинг учун.

азаб **عذب** уйланмаган, бўйдоқ.

азал **ازل** бошланиш даври йўқлик, ~ девони, ~ хатти қисмат, тақдир; ~ наққони Ҳақнинг яратувчилик сифати; ~ соқийси Ҳақнинг ишқ лаззатини берувчилик сифати; ~ қассоми Ҳақнинг қисматни белгилаш сифати.

азалий **ازلى** бошланиш даври йўқ.

азамат **عظمت** улкан.

азбар **ازبر** ёдаки, ёддан; ~ айламак, ~ қилмак ёдламоқ.

азвож **ازواج** завжнинг кўплиги.

азвоқ **ازواق** завқнинг кўплиги.

аздод **اضداد** сиднинг кўплиги.

азиз **عزيز** кўплиги азизза қадрли; улуг.

азим **عظيم** кўплиги изом улуг, катта; ~ у-л-жусса гавдали; ~ у-ш-шон улуг мартабали.

азимат **عزيمت** 1) ийтилиш; жўнаш; ~ этмак, ~ қилмак иштимоқ; 2) Азайимхоннинг амали.

азкийо **اذكيا** закийнинг кўплиги.

азл **عزل** бўшатиш, четлатиш (индан, вазифадан) ~ этмак бўшлатмоқ, четлатмоқ (индан, вазифадан).

азм I **عزم** қасд, киришш; ~ қилмак киришмоқ.

азм II **عظم** кўплиги изом II суяк; ~ рамим чирик суяк.

азмсоз **عزم ساز** азм қилувчи; ~ айламак юринга шайламоқ.

азоб **عذاب** қийналш, уқубат; ~ и алим аламли азоб; ~ оятлари Қуръон сураларидаги гуноҳ ишлар учун ваъда қилинган азоб-уқубатлар ҳақидаги оятлар; ~ и қабр гўр азоби.

азозил **عزازيل** шайтон, иблиснинг номи.

азрақ **ازرق** кўк ранг; ~ либос кўк кийим;

азро **عذرا** 1) бокира қиз, 2) маҳбуба; 3) Вомиқ ошиқ бўлган қизнинг исми.

азубат **عذوبت** тўттилик.

азфар **اذفر** ўткир исми.

азҳар **اظھر** ўта зоҳир, энг равшан.

азҳару: **اظھر** ~ мина-ш-шаме қуёшдан равшанроқ.

азҳо **اضحا** қурбонлик; ~ ийди қурбон байрами.

азҳон اذهان зеҳн нинг кўплиги.

азҳор ازهار заҳра нинг кўплиги.

аизза اعزه аъизза га қ.

анимма ائمه имом нинг кўплиги; ~ йи ислом ислом пешво-
лари.

айалгу ايالغو куй таркибидаги чўзиқ нағмалар.

айалғучи ايالغۇچى куйнинг айалғусини пжро этувчи.

айақ اياق ва аяаг I 1) оёқ; ~ беркитмак чидамоқ;

~ остида қолмақ оёқ ости бўлмоқ; ~ тартмақ алоқани
узмоқ; ~ чекмак четлашмоқ, узоқлашмоқ; 2) сўнг, охир.

айақ اياق ва аяаг II 1) қадах; 2) май; ~ ичмак май

ичмоқ; ~ тутмак қадах тутмоқ.

айақчи اياقچى ва аяагчи соқий.

айақчилик اياقچىلىق соқийлик.

айағ اياغ аяақ I ва аяақ II га қ.

айағлик اياغلىق тўрт ~ ҳайвон.

айб عيب кўплиги уйуб нуқсон.

айббинлик عيب بينلىق айб кўришлик.

айбгў айбگو ва айбгўй айбни юзга солувчи, айтувчи.

айбгўй айбگو айбгў га қ.

айбжў айбجو ва айбжўй айб қидирувчи, камситувчи.

айбжўй айбجوى айбжў га қ.

айбжўйлик айбجولىق айб топишлик,

айбпўш айбپوش айб яширувчи.

айвон ايوان олди очиқ бина; ~ и мунаққаш нақшли ай-
вон; осмон; ~ и рифъат юксаклик айвони; юқори фа-
лак.

айзан ايضا яна, тагин; ~ лаҳу бу ҳам уники.

айилдурмақ ايلدورماق ва ойилдурмақ ўзига келтирмоқ.

айилмақ ايلماق ва ойилмақ ҳушёр бўлмоқ, ўзига келмоқ.

айиқмақ ايقماق ҳайиқмоқ.

аййоб عياب айбловчи.

аййом ايام йавм нинг кўплиги.

аййош عياش машатпараст, ишратчи.

айн عين кўплиги уйун 1) булоқ; 2) кўз; 3) зот; ўз; ~ и

бебоклик бебошликнинг ўзи, итоатсизликнинг ўзи; ~ и
карам карам (саховат) нинг ўзгинаси; ~ и ноз нознинг
ўзгинаси; ~ у-л-йақин кўриб олинган аниқ маълумот;
~ у-л-йақин аҳли ҳақиқатин билувчи кишилар.
айна **این** қаерда? қани? ~ л-мафар қочар жой қани?

(Қуръоннинг «Қиёмат» сурасида тасвирланган воқеаларга
ишора).

айнайн **عينين** икки кўз.

айнак **عينك** кўзойнак.

айолат **ایالت** кўплиги айолот вилоят.

айолот **ایالات** айолот нинг кўплиги.

айон **عیان** зоҳир, кўриниб турган.

айр **عیر** кўлон.

айру **ایرو** айрим, бошқа; ~ бўлмақ бўлиномоқ, ажралмоқ;

солмақ айирмоқ; ~ тушмақ айрилмоқ.

айтиклик **ایتیکلیک** тўғриси итиклик.

айтом **ایتام** йатим нинг кўплиги.

айқоқ **ایقاق** ва айгоғ беҳуда гап.

айгоғ **ایغاغ** айқоқ га қ.

акбар **اکبر** кўплиги ақобир энг катта, энг улуг.

акбод **اکباد** кабд ва кабид нинг кўплиги.

акбоднайванд **اکبادپیوند** қариндошлар.

акл **اکل** ейиш, емак; ~ у шурб ейиш-ичиш; ~ айламак
емоқ.

акма **اکمه** тўғриси акмах.

акмал **اکمل** энг етук, энг тўлиқ; ~ и даврон замонанинг
энг етуғи.

акмах **اکمه** туғма кўр.

акноф **اکناف** канаф нинг кўплиги.

акнун **اکنون** энди.

акобир **اکابر** акбар нинг кўплиги.

акрам **اکرم** энг карамли, энг карим; ~ у-л-акрамин энг ка-
рамлиларнинг энг карамлиси.

акриму-з-заифа **اکرموا الضیف** меҳмонга карамли бўлинг!

акс **عکس** кўшлиги укус 1) бирор нарсанинг силлиқ сатҳда
кўринган тасвири; 2) тескари, зид, қарама-қарши.

аксар **اکثر** кўпроқ, энг кўп; ~ и авқот вақтнинг кўпроғи.

аксуи **اكسون** ва иксеун ипак мато; ипак кийим, ҳашамли либос.

актоф **اكتاف** китфнинг қўплиги.

акҳал **اڪحل** сурмали.

ал **ال** тўғриси эл.

ала-д-давом **على الدوام** доимо.

алазз **الذ** энг тотли, энг лаззатли.

алам I **الم** ҳасрат, қайғу, ғам; ~ еткурмак озор бермоқ,
оғритмоқ; ~ чекмак азоб тортмоқ; ~ қўймақ қийнамоқ,
изтиробга солмоқ.

алам II **علم** байроқ, туғ; етуни ~ байроқ дастаси; ~ и
заркаш қуёш; ~ и йиқуқ мағлуб; ~ айламак танитмоқ,
ёймоқ; ~ бўлмақ танилмоқ, ёйилмоқ.

аламон **الامان** алахон га қ.

аламангиз **الم انگيز** аламга олувчи, аламли, қайғули; ~ дос-
тон аламга солувчи достон.

аламканш **الم كانش** алам тортувчи.

алампарвард **الم پرورد** аламли, ғамли.

аламсанж **الم سنج** аламли; ~ бўлмақ қайғуга қолмоқ.

аламтироз **الم تراز** байроқни безовчи.

аламшўй **الم شوى** алам, қайғуни юувчи; ~ қадаҳ ғамни юувчи
қадаҳ.

алан **علن** ошкор, очиқ; ~ этмак ошкор қилмоқ.

алапака **الاپكه** тўғриси олабўка.

алапука **الايوكه** тўғриси олабўка.

алар **الار** улар.

ала-с-сабоҳ **على الصباح** эрталаб.

ала-с-савиййа **على السويه** баробар, тенг.

алаф **علف** ўт, хашак.

• алахон **الاخان** ~ у аламон хонавайрон, уй-жойсиз.

албиса **البسه** либоснинг қўплиги.

албуруз **البرز** тоғ номи (Эльбурс).

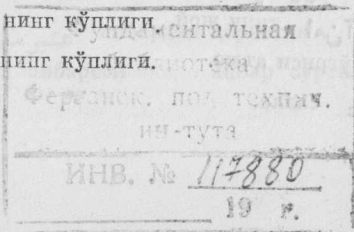
алвон **الوان** лавининг қўплиги.

алдамақ **الداماق** ёлғон гапирмоқ, алдамоқ.

алдарамак **الداراماق** изтиробга тушмоқ.

алил **عليل** дардманд, бемор; ~ қилмақ касаллантирмоқ.

- алим I اليم аламли.
- алим II عليهم биликли.
- алиқ عليқ ем.
- айһақ اليق энг лойиқ.
- алкан الكن дудуқ.
- аллом علام билимдон; малики ~ тангри.
- аллон علان тухфа, совға.
- аллонбар علان بر 1) тухфачи; 2) ҳаммол.
- аллоф علاف сомонфуруш ва ғаллафуруш; ~ бозори дон ва сомон бозори.
- ало I الا э, эй.
- ало II علا юсаклик, олийлик.
- алойиқ عليق 1) алоқа I нинг кўплиги; 2) садоқат; ~ зулмати фисқу ғасод.
- аллоло الاа шовқин-сурон; ~ айламак шовқин-сурон кўтармоқ.
- аломон الامان тўғриси аламон.
- алонийа علانيه ошкоралик.
- алоҳон الاхан тўғриси алахон.
- алоқа I علاقه кўплиги алойиқ 1) илинч, қизиқиш, мойиллик; 2) мол-мулк; 3) боғланиш, борди-келди.
- алоқа II علاقه тўғриси илоқа.
- алсина السنه лисон нинг кўплиги.
- алтаф الطف энг латиф, энг ёқимли, энг лутфли: Бу сўзки, офаринишдин ашрафдурур, Анинг дағи мавзуни алтафдурур.
- алтоф الطاف лутф нинг кўплиги.
- алф الف минг; алфу ~ минг-минг (миллион).
- алуфа علوفه тўғриси улуфа.
- алфез الفاظ лафз нинг кўплиги; туркча ~ туркий сўзлар.
- алқамақ القاماق дуойи хайр қилмоқ.
- алқинш القيش хайрли дуо.
- алқоб القاب лақаб нинг кўплиги.
- алҳон الحان лаҳи нинг кўплиги.

- алҳоннамоӣ **الغان نماي** куйчи, куйловчи; сайровчи, сайроқи.
- алҳонсаро **الغان سرا** куйловчи, ашулачи, сайроқи.
- амад **عمد** тўғриси имод.
- амал I **امل** кўплиги омон умид, тилак, орзу.
- амал II **عمل** кўплиги аъмол 1) иш, ҳаракат; 2) ақиданин бажарилиши; 2) мансаб; 3) куй, оҳанг; ~ у қавл созандаларнинг оҳангу нақшлари.
- амала **عمله** омилининг кўплиги.
- амвож **امواج** мавжнинг кўплиги; тенгиз ~ и деңгиз тўлқинлари.
- амвол **اموال** молнинг кўплиги.
- амвот **اموات** мавтнинг кўплиги; бог ~ и қиш уйқусидаги да-рахтлар; ихйойи ~ ўликларга жон киритиш.
- амдан **عمدا** ва амдо атайлаб, қасддан.
- амдо **عمدا** амданга қ.
- амим **عميم** умумий, оммавий; лутфи ~ ҳаммага қилинган лутф.
- амин **امين** 1) сақловчи; 2) ишончли ~ бўлмақ ишонмоқ.
- амир **امير** кўплиги умаро буюрувчи, ҳоким, ҳукмдор; ~ у-л муъминини мусулмонларнинг амири, ҳазрати Алининг лақаби; ~ у-л-умаро амирлар амири.
- амиқ **عميق** теран; ~ зеҳн ўткир зеҳн; ~ фикр айламак чуқур ўйламоқ; ~ ўлмақ чуқур бўлмақ.
- амкина **امكنه** маконнинг кўплиги.
- амлаҳ **املح** энг ёқимли.
- амлок **املاك** мулкнинг кўплиги; ~ этмак ўз мулкига айлантирмоқ.
- аммор **امار** ва аммора буюрувчи, ундовчи; нафси ~ ақлга ғолиб келувчи нафс, бузуқ нафс.
- аммора **اماره** амморга қ.
- амн **امن** омонлик; ~ у омон тинчлик ва хотиржамлик.
- амниййат **امينيت** омонлик.
- амниййатруб **امينيت روب** тинчликни йўқотувчи.
- амнобод **امن آباد** тинч жой.
- амо **عمي** тўғриси аъмо.
- амома **عمامة** салла.

амон **امان** эсонлик; ~ **хирзи** эсонлик тумори; ~ **бермак**
 ўлдирмамоқ, ~ **топмақ** қутилмоқ.
 амоний **اماني** : **хатти** ~ **амонлик** хати.
 аморат **امارت** нишон, аломат.
 аморий **عماري** кажава, фил ёки 1/4 устига ўрнатилади-
 ган ўриндиқ.
 амосил **امائل** амсолнинг кўплиги.
 амр I **امر** кўплиги **авомир** буйруқ; ~ и маъруф савоб иш-
 ларга даъват этиш.
 амр II **عمر** кўплиги умур иш.
 амркирдор **عمرکردار** иш қидирувчи.
 амрад **امرد** бесоқол.
 амрағ **امرغ** ва имрағ маҳбуб, марғуб.
 амроз **امراض** маразнинг кўплиги.
 амруд **امرود** ноқ.
 амсила **امثله** мисолнинг кўплиги.
 амсол **امثال** масалнинг кўплиги.
 амсор **امصار** мисрининг кўплиги.
 амтор **امطار** матарнинг кўплиги; саҳоб ~ и булут ёмғири.
 ана **انا** мен; ~ **афсаҳ** мен сўзга энг чечанман.
 анас **انس** саҳобалардан бирининг исми.
 анба **انبه** мева номи.
 анбар **عنبر** бир навъ атриййот.
 анбарафшон **انبرافشان** ва анбарфишон анбар сочувчи;
 ~ айламак анбар исин таратмоқ.
 анбарбез **عنبربیز** анбар сочилган, хушбўй, ~ **этмак** анбар
 сочмоқ.
 анбарбор **عنبربار** анбар таратувчи.
 анбарин **عنبرين** анбарли, анбар ҳидли; икки ~ **афъий** анбар
 ҳидли икки ўрим қора соч; ~ **ҳилол** қора қош.
 анбарнасим **عنبرنسيم** анбар таратувчи ел.
 анбаролуд **عنبرآلود** анбар аралаш, тим қора ва хушбўй.
 анбаросо **عنبراسا** анбардек.
 анбарсиришт **عنبرسرشت** анбардан қорилган.
 анбарсо **عنبرسا** ва анбарсой анбар суртилган, хушбўй.

анбарсой **عنبرسای** анбарсо га қ.
 анбарсоро **عنبرسارا** тоза, соф анбар.
 анбарфишон **عنبرفشان** анбарафишон га қ.
 анбаршамим **عنبرشمیم** анбар ҳидли, хушбўй.
 абийо **انیا** набий нинг кўплиги.
 анбоз **انياز** шерик, ўртоқ, ~ ўлмак шерик бўлмақ, ~ келмак
 мос тушмоқ.
 анбозлиқ **انبازلیق** шериклик, ўртоқлик.
 анбонча **انبانچه** тўрва, халта.
 анбор **انبار** 1) омбор; 2) чиқинди ва гўнг қўмилган чуқур.
 анборкаш **انبارکش** чиқинди, гўнг ташувчи.
 анбур **انبور** омбир, қисқич.
 анбуҳ **انبوه** 1) кўп, сов-саноқсиз; 2) аламон, тўда; ~ ўлмак
 кўпаймоқ.
 анвар **انور** энг нурли, энг равшан.
 анвор **انوار** нур нинг кўплиги; ~ и инроқ порлоқ нур; ~ и
 қуде муборақ нур; ~ у-л-ҳудо тўғри йўл нурлари.
 анвоъ **انواع** навъ нинг кўплиги; ~ йи изо хилма-хил азият.
 ангабин **انگيبن** тўғриси ангубин асал.
 ангдимақ **انگديماق** пойламоқ.
 ангез **انگيز** ва ангиз уйғотувчи, қўзғатувчи; ~ айламак,
 ~ қилмақ қўзғатмоқ, гиж-гижламақ.
 ангиз **انگيز** ангез га қ.
 ангмақ **انگماق** англамоқ, тушунмоқ.
 ангушт **انگشت** бармоқ.
 ангуштнамо **انگشت نما** бармоқ билан кўрсатиладиган, кўзга қў-
 ринарли.
 андалиб **عندليب** кўнлиги анодил 1) булбул, 2) устурлоб қисми.
 андар **اندر** ичида, орасида.
 андарз **اندرز** насиҳат, васият.
 андағи **انداغی** ундағи, у ердағи.
 андеша **اندیشه** андиша га қ;
 андин **اندين** ундан, у ердан.
 андиша **اندیشه** ва андеша мулоҳаза қилувчи, андиша қи-
 лувчи; ~ қилмақ мулоҳаза қилмоқ, ўйламоқ. 1) фикр, ўй;

2) хавотир, безовталиқ.

андишавор **انديشه وار** мулоҳазали, андишали.

андоз **انداز** отиш, тапилаш.

андоза **اندازه** ўлчов, улги.

андом **اندام** бадан, қомат, қиёфа; ~ бермақ тартибга солмоқ.

андухта **اندوخته** йиғилган, тўпланган.

андух **اندوه** ғам, қайғу; ~ йаъжужи ғам балоси.

андухафзо **اندوه افزا** қайғу келтирувчи.

андухгин **اندوه گين** ғамли, қайғули.

андухзо **اندوه ز** ғам келтирувчи.

андухлиғ **اندوه ليغ** қайғули.

андухнок **اندوه ناک** қайғули; ~ этмақ қайғуга солмоқ.

андом **اندام** 1) охир, сўнг; 2) бажариш, тугаллаш; ~ тошмақ, тугамоқ; бажарилмоқ.

аежум **انجم** нажмнинг кўпчилиги.

анижуман **انجمن** йиғин, мажлис.

анижумандийда **انجمن ديد** мажлис кўрган, тадбиркор.

анижуманорой **انجمن آرای** мажлисни безатувчи.

анижуманпардозлик **انجمن پرداژ ليک** мажлисни қизитувчилик.

анижумансоз **انجمن ساز** мажлис қурувчи.

анижумгуруҳ **انجم گروه** юлдуздай кўп халқли.

анижумрабой **انجم رباي** юлдузни тортадиган, нишонга оладиган.

анижумсиноҳ **انجم سپاه** аскари юлдуздай кўп.

анижумсон **انجم سان** юлдуздек.

анижумшунос **انجم شناس** юлдузшунос, мунажжим.

анзор **انظار** назарнинг кўпчилиги.

анин **انين** нола қилиш, уфлаш.

анис **انيس** ҳамсуҳбат, дўст; ~ и анижуман улфат; ~ жо-видоний мапгулик дўст; ~ и хилват сирдош; ~ бўлмақ дўстлашмоқ.

аниф **عنيف** ғўравон, дағал, дарғазаб.

анкабут **عنكبوت** ўргимчак; ~ и пардадорий ин ясаган ўргимчак.

анкар **انکر** энг ёқимсиз; энг хунуқ; ~ у-л-асвот товушларнинг энг ёқимсизи.

- анмула **انمله** кўплиги аномил бармоқ, бармоқ учлари.
- ано **عنا** машаққат, заҳмат; аҳли ~ заҳматкашлар.
- анодил **عنادل** андалиб нинг кўплиги. 1) ...
- аном **انام** одамлар, одам жинси.
- аномил **انامل** анмула нинг кўплиги.
- анонийат **انانيت** худбинлик, такаббурлик; ~ хошокин совур-
мақ худбинликини йўқ қилмоқ.
- аносир **اناصر** унесур нинг кўплиги; ~ и арбаъа тўрт унесур;
сув, тупроқ, ҳаво, олов; ~ и афлок осмон жисмлари.
- ансаб **انساب** энг муносиб, энг лойиқ.
- ансаб **انساب** насаб нинг кўплиги.
- ансор **انصار** носир нинг кўплиги.
- анфаъ **انفع** энг фойдали.
- анфос **انفاس** нафас нинг кўплиги; ~ и Масих, ~ и руҳу-л-лоҳ
Исо нафаси, тирилтирувчи нафас.
- анфуе **انفس** нафе нинг кўплиги.
- анча **انچه** шунча.
- анқариб **عن قريب** яқинда, тез орада, яқин келгусида.
- анга **انغه** унга.
- анҳи **انهي** анҳога қ.
- анҳо **انهي** ва анҳи хабар, маълумот.
- анҳор **انهار** наҳр нинг кўплиги.
- аолий **اعالي** аъолийга қ.
- ар **ار** агар нинг қисқаргани.
- араб **عرب** кўплиги аъроб халқ номи.
- араба **عربه** аробага қ.
- араз **عرض** кўплиги аъроз 1) бир нарсанинг ўзича бор бўла
олмайдиган жиҳати, ўткинчи белгилари.
- арасот **عرصات** арса нинг кўплиги.
- арафот **عرفات** тоғ номи.
- араш **ارش** ўлчов бирлиги; бир ~ бир қадам.
- арақ **عرق** тер.
- арақнок **عرقناك** терли, терлаган.
- арақрез **عرقريز** тер тўкувчи.

- арбада **عربده** жанжал, тўполон; ~ айламак, ~ қилмақ тўполон қилмоқ; ~ бунёд этмак жанжал қўзғамоқ.
- арбадагар **عربده گر** тўполончи.
- арбадажў **عربده جو** тўполончи.
- арбаг **ارباغ** сеҳрлаш, авраш.
- арбоб **ارباب** рабб нинг кўплиги; ~ и вазойиф давлат арбоблари; ~ и тағофул ғофиллар; ~ и ҳақиқат ҳақиқат соҳиблари.
- арбог **ارباغ** тўғриси арбаг.
- арвоҳ **ارواح** руҳ нинг кўплиги.
- ардича **ارديچا** кетидан, орқасидан.
- аржманд **ارجمند** аржуманд га қ.
- аржуманд **ارجمند** ва аржманд қадрли, ҳурматли.
- арз I **ارض** кўплиги арозий ер, жой.
- арз II **عرض** 1) баён, хабар; ~ и мусиқий мусиқий баён; ~ и наём хабар бериш; 2) илтимос, таклиф; ~ айламак арз қилмоқ, илтимос қилмоқ; ~ ўлмақ билдирмоқ, маълум қилинмоқ; ~ и дуо айламак дуойи салом айтмоқ; ~ и кирам сахийлик; ~ и нийоз ўлмақ ёлбормоқ.
- арз III **عرض** кенглик, эн.
- арза **عرضه** 1) баён қилиш, ифода қилиш; ~ қилмақ баён қилмоқ, билдирмоқ; 2) таклиф.
- арзадоншт **عرضداشت** баён қилиш.
- арзал **ارذل** кўплиги арозил энг разил, энг пасткаш.
- арзанда **ارزنده** арзийдиган, муносиб.
- арзол **ارذال** разил нинг кўплиги.
- арзоний **ارزاني** лойиқ, арзийдиган, муносиб; ~ айламак лойиқ кўрмоқ, ~ тутмақ лойиқ кўрмоқ, муносиб кўрмоқ.
- арзоқ **ارزاق** ризқ нинг кўплиги.
- ариз **عريض** кенг, энли.
- ари **اری** пок, покиза.
- арилмақ **اريلماق** тозаланмоқ.
- аримақ **اريماق** пок бўлмоқ.
- арин **عرين** чаңгалзор.
- аритмақ **اريتماق** тозаланмоқ.
- ариқ **اريق** ва ариг 1) дарё; 2) озгин.

- ариг **ارينغ** ариқ га қ.
- аркон **اركان** руки нинг кўплиги; ~ и давлат давлат арбоблари.
- арлот **ارلات** ўзбек уруғларидан бирининг номи.
- арманий **ارمنى** арманча ишланган.
- армуғон **ارمغان** совға.
- арнаб **ارنب** қуён.
- ароба **عرايه** ва араба арава;
- арожиф **اراجيف** иржиф нинг кўплиги.
- арозий **اراضى** арз I нинг кўплиги.
- арозил **اراذل** арзал нинг кўплиги.
- аройис **عرايس** аруе нинг кўплиги.
- аррос **عراس** ҳанграш; ~ қилмақ ҳанграмоқ.
- арса **عرصه** кўплиги арасот 1) майдон; 2) соҳа; жанг майдони; ~ йи хок ер юзи; ~ йи офоқ осмон; ~ йи шат-ранж шахмат тахтаси.
- артилмақ **ارتيلماق** кўпаймоқ, ошмоқ.
- артуқси **ارتوقسى** зиёда, ортиқ.
- артуқсимақ **ارتوقسىماق** кўпаймоқ.
- арус **عروس** кўплиги аройис келинчак; ~ и меҳр офтоб.
- арусак **عروسك** қўғирчоқ.
- арфаъ **ارفع** энг юксак.
- арчи **ارچى** ағарчи нинг қисқаргани.
- арш **عرش** осмоннинг энг юқори қавати.
- аршад **ارشاد** юқори (мансабда),
- аршжаноб **عرشجناب** арш мартабасига эга.
- аршойин **عرشايين** аршдагидек.
- аршосо **عرشاسا** аршдек юксак.
- аршпарвоз **عرشپرواز** аршда парвоз этувчи.
- аршео **عرشسا** ва аршсой ар. га етган, юксак.
- аршсой **عرشساي** аршео га қ.
- аршфарсо **عرشفرسا** аршга етган.
- арқам **ارقم** 1) олачинор; 2) олачинор илон.
- арқом **ارقام** рақам нинг кўплиги; жоми ~ гирдига етти хат

усули билан ёзув битилган бир жом.
 арғавон ارغوان ва арғувон қизил гулли бир дарахт;
 ~ бўлмақ қизармоқ.
 арғавонгун ارغوانگون қизил.
 арғавоний ارغوانى қизил; ~ май қизил май.
 арғавонрез ارغوانريز қон ёш тўкувчи.
 арғадал ارغداال ва арғадол ва арғдал пис-
 тирма, пана жой.
 арғадол ارغداال арғадал га қ.
 арғанун ارغنون мусиқа асбобининг номи.
 арғдал ارغداال арғадал га қ.
 арғувон ارغوان арғавон га қ.
 арғуштак ارغوشتك куй ва ўйин номи; ~ тепмак ўйнамоқ.
 асабқур اسباقور ва асапқур ва асонқур бутун
 пиширилган қўй.
 асад اسد 1) шер; 2) бурж номи.
 асадқирдорлик اسدکردارلىق шерлик қилиш.
 асам اصم кар, гаранг.
 асани اسن ёши катта, энг кекса.
 асапқур اساپقور асабқур га қ.
 асас عسس тун соқчиси.
 асафан اسفا афсусланиб, афсус билан.
 асафо اسفا афсус, аҳ, афсус.
 асахҳ اصح энг тўғри.
 асбоб اسباب сабаб нинг кўплиги.
 асбоқ اسباق сабоқ нинг кўплиги.
 асвила اسوله савол нинг кўплиги.
 асвоб اثواب савб нин кўплиги.
 асжад عسجد олтин; жабоҳир.
 асир I اسير тутқун, банди.
 асир II عصير юксақ; синеҳри ~ осмоннинг юқори қавати.
 асиг اسىغ фойда.
 асл اصل кўплиги усул келиб чиқинг; ~ и зот зотнинг келиб
 чиқини.

- аслоф اسلاف салаф нинг кўплиги.
асмо اسماء исм нинг кўплиги.
асмор اثمار самар нинг кўплиги.
асном اصنام санам нинг кўплиги.
асноф اسناف синф нинг кўплиги.
аскар عسكر кўплиги асокир жангчи.
асо عصي ҳасса; ~ йи калим Мусо пайгамбарнинг тағи; бош-
да ~ индурмақ зулм қилмоқ; ~ тутмақ ҳасса таянмоқ.
асобитъ اصابع исбаъ нинг кўплиги.
асокаш عصاكر ҳассага таянувчи, ҳассали.
асокир عساكر аскар нинг кўплиги; ~ и мансура ғолиб аскарлар
асомий اسماء исм нинг кўплиги.
асопқур اساقور асабқур га қ.
асотир اساطر устур нинг кўплиги.
асофил اسافل асфал нинг кўплиги.
асогир اصاغر асгар нинг кўплиги.
асп اسپ от.
асраъ اسرع энг тез, энг суръатли.
асру اسرو жуда.
ассор عصار жувозчи; ~ уйи жувоз ҳўкизи.
астин استين ва остин энг.
асфал اسفل кўплиги асофил энг тубан, энг қуйи; ~ у-е-софи-
лин тубанларнинг тубани.
асфалнишин اسفلنشين қуйида ўтирувчи.
асфар اصفر сариқ.
асфарафшон اصفرافشان сариқ таратувчи.
асфарканш اصفركانش сариқ таратувчи; роҳи ~ сариқ таратувчи
йўл.
асфор اصفار сифр ва сафар нинг кўплиги; ~ и самовий
осмондан нозил бўлган китоблар.
асъаб اصعب энг қийин; ~ ўлмақ қийинроқ бўлмоқ.
асқол اثقال сақл нинг кўплиги.
асқом اسقام сақам нинг кўплиги.
асгар اصغر кўплиги асогир кичикроқ.

- гҕхәв اسهل энг осон, энг енгил; ~ қилмақ енгиллатмоқ, осон-лаштирмоқ.
- асҳоб اصحاب соҳиб нинг кўплиги; ~ и дин диндорлар; ~ и фил фил эгалари (Қуръоннинг «Фил» сурасида абобил қушлари ҳалок қилган кишилар).
- атаба عتبه остона, бўсаға.
- атабаг اتابك ва атабег султон фарзандининг мураббийси.
- атабег اتابك атабаг га қ.
- атака اتكه хизматкор даражасидаги тарбиячи.
- аталмақ I اتالماق тайинланмоқ (вазифага).
- аталмақ II اتالماق помланмоқ, от қўйилмоқ.
- аташ عتش чанқоқлик, ташналик.
- атбоъ اتباع тобиъ нинг кўплиги.
- атбоқ اطباق табақ нинг кўплиги.
- атвор اطوار тавр нинг кўплиги; ~ и писандида яхши хулқлар.
- атворлиқ اطوارليق солиқ ~ қилмақ сўфийлик йўлини тутмоқ.
- атиббо اطبا табиб нинг кўплиги.
- атиййа عطيه совға.
- атиқмақ اتيقماқ ном чиқармоқ, машҳур бўлмоқ.
- атка اتكه тўғриси атака.
- атлас اطلس мато номи; ~ и гардун, ~ и чарх, ~ и флак мовий осмон.
- атлол اتلال талал нинг кўплиги.
- атобек اتابك тўғриси атабег.
- атрок اتراك турк нинг кўплиги.
- атфол اطفال тифл нинг кўплиги; ~ и нужум кичик юлдузлар; ~ и жунун телба, шўх болалар.
- атшон عطشان ташна.
- атъима اطعمه таом нинг кўплиги.
- атқийо اتقيا тақий нинг кўплиги.
- афвож افواج фавж нинг кўплиги.
- афвоҳ افواه фам нинг кўплиги.
- афганда افکنده афканда га қ.
- афгандалик افکندهليک афкандалик га қ.

- афгор افكار 1) яраланган, мажрух; ~ қилмақ, ~ этмақ,
 яраламоқ; 2) эзилган; ~ бўлмақ эзилмоқ.
 афгорлиг افكارليغ мажрухлик, хасталик.
 афзал افضل кўплиги афозил энг фозил, энг фазилатли.
 афзойиш افزايش кўпайиш, ортиш.
 афзор افزار абзор га қ.
 афзун افزون 1) кўп, мўл; 2) ортувчи кўпаювчи; ~ бўлмақ,
 ортмоқ, кўпаймоқ; ададдин ~ саноқсиз, беҳисоб.
 афзулиг افزونليغ ортиқлик, мўллик.
 афин عفن сассиқ, чириган.
 афиф عفيف иффатли.
 афйун افیون қора дори.
 афканда افکنده ташлаб қўйилган, қарамай қўйилган (қадим-
 ги ёзувчилар ўз хақларида гапирганда «мен» ўрнига шу
 сўзни ишлатганлар).
 афкандалиқ افکندهليق тушқунлик.
 афкор افكار фикрнинг кўплиги.
 афлаж افلج фалаж бўлган.
 афлок افلاك фалакнинг кўплиги; ~ жоми осмон гумбази;
 ~ шоҳи қуёш.
 афлокрав افلاکرو осмонкезар.
 афлокеўз افلاكسوز осмонни куйдирувчи.
 афозил افضل афзалнинг кўплиги.
 афо-л-лоҳу عفالله Оллоҳ кечирсин.
 афрод افراد фарднинг кўплиги.
 афрухта افروخته 1) ёндирилган, ёқилган; 2) ёруғ, равшан.
 афсар افسر тож.
 афсарнараст افسرپرست тож параст.
 афсах افصح энг фасих, чечан; ~ у-л-калом сўзга энг чечан.
 афсонаваш افسانه وش афснадек, афсонавий.
 афсонагузор افسانه گزار афсона айтувчи.
 афсоналиг افسانه ليغ машҳурлик
 афсонапардоз افسانه پرداز афсона тўқувчи.
 афсонасанж افسانه سنج афсона айтувчи, ҳикоя қилувчи.

афсонасарой **افسانه سراي** афсона айтувчи.
афсор **افسار** нўхта, ~ урмақ нўхталамоқ.
афеун **افسون** ва фусун **فسون** макр, сеҳр.
афсунгар **افسون گر** ҳийлагар, сеҳрловчи.
афеунсоз **افسون ساز** 1) сеҳрловчи; 2) уста ҳикоячи.
афсунтироз **افسون تراز** афсунгар, ҳийлагар.
афсурда **افسرده** ҳориган, синиққан.
афтода **افتاده** тўғриси уфтода
афтодаваш **افتاده وش** тўғриси уфтодаваш.
афтодалик **افتاده ليق** тўғриси уфтодалик.
афъий **افعى** афъога қ.
афъида **افئده** фуод нинг кўлиги.
афъо **افعى** ва афъий **ايفون** номин; ~ йи муанбар, ~ йи мушккин хушбўй қора соч ўрими.
афъол **افعال** феъл нинг кўлиги; нохуш ~ ёқимсиз қилиқлар.
афгон **افغان** фигон нинг кўлиги; ~ айламак йиғламақ;
тортмоқ, ~ тузмақ, ~ чекмақ фарёд қилмоқ, нола қилмоқ.
афгонлик **افغان ليک** фигонли.
ахавий **اخوي** биродарлик.
ахасс I **اخص** энг хос, энг махсус.
ахасс II **اخص** энг паст, энг хасис.
ахбас **اخيبت** энг ифлос, энг ичи қора.
ахбор **اخبار** хабар нинг кўлиги.
ахгар **اخگر** чўғ; ~ кўнгил қўйган юрак; ~ ўлмақ чўғланмоқ.
ёнмоқ; ~ қилмақ ёндирмоқ.
ахгарнишин **اخگر نشين** чўғда ўтирган, куйган, ўртанган.
ахз **اخذ** олиш; ~ этмак олмоқ.
ахзар **اخضر** кўк, яшил; ~ гиёҳ кўкат.
ахзарваш **اخضر وش** яшил, яшилтоб.
ахзаргун **اخضر گون** яшил рангли.
ахзарий **اخضرى** яшил рангли.
ахзарпўш **اخضر پوش** яшил кийган.
ахи **اخي** ва ақи **اقي** сахий.

ахий **اخى** биродар (им).

ахимаоб **اخىماوب** саховатли.

ахиймаоб **اخىماوب** азиз биродар.

ахир **اخير** сўнг, пиравард.

ахлот **اخلاط** хилт нинг кўплиги.

ахрас **اخراس** соқов.

ахеум **اخسوم** ва ақсум **اقسوم** маст.

ахеумламақ **اخسوملاماق** ва ақсумламақ **اقسوملاماق** бадмаст бўлмоқ.

ахтар **اختر** юлдуз; ~ и саъд бахт юлдузи; ~ и сувга тушмак бахтсиз бўлмоқ, омади кетмоқ, ~ и йарумак бахт қулиб боқмоқ.

ахтаршунос **اخترشناس** мунажжим.

ахтачи **اختچى** отбоқар.

ачиқ **اچىق** ва ачиг **اچىغ** чучук (пирин) нинг зидди; ~ йиғламак хўрланиб йиғламоқ; ~ и келмак азобланмоқ.

ачиг **اچىغ** ачиқ га қ.

ачиглиқ **اچىغلىق** ачиқлик; машаққат.

ашадд **اشدد** энг кучли; ўта даражада.

ашар **عشر** ўн.

ашара **عشرة** кўплиги ашарот, ўн, ўнта; ~ йи комила

1) ҳар нарсанинг ўнта егуги; 2) ҳажнинг ўн куни.

ашарот **عشرات** ашара нинг кўплиги.

ашбаҳ **اشبه** энг ўхшаш.

ашбоҳ I **اشباه** шибҳ нинг кўплиги.

ашбоҳ II **اشباح** шабаҳ нинг кўплиги.

ашжор **اشجار** шажар нинг кўплиги.

ашиййа **عشيه** кўплиги ашиййот кеч, оқшом.

ашиййот **عشيات** ашиййа нинг кўплиги.

ашир **عشير** 1) ўндан бир; ушри ~ юздан бири; 2) маҳал-ладош, ердош.

ашиъъа **اشعه** шуоъ нинг кўплиги.

ашиё **اشيا** шай нинг кўнлиги.

ашк **اشك** 1) кўз ёши; ~ жўйбори ёш ариги, кўздан оққан ёшлар; ~ и равон оқиб турган кўз ёши; 2) эрон шоҳларидан бирининг номи.

ашкбор	اشكبار	ёш тўқувчи.
ашкнок	اشكناك	ёшли.
ашкол	اشكال	шаклнинг кўплиги.
ашкрес	اشكرين	ва ашкресон ёш тўқувчи.
ашкреслинг	اشكريزليغ	ёш тўқишлик.
ашкфшон	اشكفشان	кўз ёши сочувчи, йиғловчи.
ашо	اشا	шом; кечки овқат.
ашраф	اشرف	энг шарафли.
ашриба	اشربه	шаробнинг кўплиги.
ашрор	اشرار	шарр ва ширрирнинг кўплиги.
ашроф	اشراف	шарифнинг кўплиги.
ашқийо	اشقيا	шақийнинг кўплиги.
ашғол	اشغال	шўғлнинг кўплиги.
ашҳаб	اشهب	1) кулранг; 2) қўқ от.
ашҳар	اشهر	энг машҳур.
аъвод	اعواد	уднинг кўплиги.
аъвом	اعوام	омнинг кўплиги.
аъвон	اعوان	авннинг кўплиги.
аъдо	اعدا	адунинг кўплиги.
аъдод	اعداد	ададнинг кўплиги; ~ ида тутмақ ҳисобга қўшмоқ.
аъжуба	اعجوبه	тўғриси уъжуба.
аъзам	اعظم	энг катта, энг улуг; ~ савод катта шаҳар.
аълам	اعلم	энг билимли.
аъло	اعلى	кўшлиги аълий энг юқори, энг юксак.
аъмо	اعمى	кўрлик, сўқирлик; ~ келмак билимсизлик қилмоқ; ожизлик қилмоқ.
аъмол	اعمال	амал IIнинг кўлиги; 1); ~ и хайр яхши ишлар; ~ и кабойиҳ ёмон ишлар.
аъолий	اعالى	ва аълий олийнинг кўплиги.
аъроб	اعراب	арабнинг кўплиги.
аъробий	اعرابى	сахройи араб.
аъроз	اعراض	аразнинг кўплиги.
аътоф	اعطاف	итфнинг кўплиги.

- аъқал - اعقل энг ақлли.
- ақаба عقبه кўплиги ақабот 1) оғир тоғ йўли; 2) қийин иш.
- ақабот عقيات ақаба нинг кўплиги.
- ақалл عقل энг оз.
- ақбаҳ اقبح энг қабиҳ.
- ақвийо اقويا қавий нинг кўплиги.
- ақвол اقوال қавл нинг кўплиги.
- ақвом اقوام қавм нинг кўплиги.
- ақд عقد 1) боғлаш, туғиш; 2) никоҳ, никоҳлаш; ~ ми-
соқи никоҳ шартлари; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмақ
никоҳламақ.
- ақдам اقدم энг илгари, энг олдин; ~ билмак устун билмоқ.
- ақдас اقدس энг муқаддас.
- ақдом اقدام қадам нинг кўплиги; ~ урмақ қадам қўй-
моқ, юрмоқ.
- ақдоҳ اقدح қадаҳ нинг кўплиги.
- ақи اقى ақи га қ.
- ақида عقيدة кўплиги ақойид эътиқод қилинадиган нарса.
- ақила عقيله 1) ҳурматли, муқтарам; 2) сайланган, танлан-
ган (нарса); 3) боғланган, ўралган.
- ақиқ عقيق қимматбаҳо тош.
- ақл عقل кўплиги уқул эс.
- ақлзудо عقلزدا ақлни олувчи, ҳушдан кетказувчи.
- ақлкуш عقلکش ақлни олувчи, ақлдан оздирувчи.
- ақлойин عقل آيين оқилона.
- ақлом اقلام қалам нинг кўплиги.
- ақминша اقمشه қумош нинг кўплиги.
- ақойид عقايد ақида нинг кўплиги; ~ дохили ақидаларнинг
ички таркибига кирадиган нарсалар.
- ақолим اقاليم иқлим нинг кўплиги.
- ақориб اقارب ақрибо га қ.
- ақосий اقاصى ақсо нинг кўплиги.
- ақоқир عقاقير доривор ўсимлик.
- ақраб عقرب чаён.

ақрабо اقربا тўғриси ақрибо.
 ақрибо اقربا қариб нинг кўплиги.
 ақрон اقران қарин нинг кўплиги.
 ақсо اقصى энг йироқ.
 ақсом اقسام қисм нинг кўплиги.
 ақсум اقسوم ахсум га қ.
 ақсумламақ اقسوملاماق ахсумламақ га қ.
 ақтоб اقتاب қутб нинг кўплиги.
 ақтор اقطار қутр нинг кўплиги.
 ақтоъ اقطاع қатъ нинг кўплиги.
 агзийя اغذيه гизо нинг кўплиги.
 аглаб اغلب энг кўп, аксар.
 аглаз اغلظ энг гализ.
 ағлол اغلال фул нинг кўплиги.
 агоний اغاني уғнийя нинг кўплиги.
 агнийо اغنيا гааний нинг кўплиги.
 агроз اغراض гараз нинг кўплиги.
 агу اغو огу га қ.
 аҳабб احب энг севимли.
 аҳад احد бир; ҳеч ~ ҳеч ким; боғи ~ жаннат.
 аҳамм اهم энг аҳамиятли, энг муҳим.
 аҳаққ احق энг ҳақли.
 аҳбоб احباب ҳабиб нинг кўплиги.
 аҳвал احول филай.
 аҳваллик احوالليك филайлик.
 аҳвол احوال ҳол нинг кўплиги.
 аҳд عهد 1) ваъда, сўз бериш; 2) аср, давр.
 аҳиббо احبا ҳабб нинг кўплиги.
 аҳйон احيان ҳийн нинг кўплиги.
 аҳқом احكام ҳукм нинг кўплиги.
 аҳл اهل кўплиги аҳолий бир соҳа, касб ёки доира одамлари;
 ~ и илм олимлар; ~ и иршод пирлар; ~ и саодат дунё-
 си ва охирати хайрли кишилар.

аҳлом احلام ҳулом нинг кўплиги.

аҳмар احمر қизил.

аҳмарий احمرى аҳмарга мансуб; қизил.

аҳмол احوال ҳамл нинг кўплиги.

аҳодис احاديث ҳадис нинг кўплиги.

аҳолий اهالى аҳл нинг кўплиги.

аҳраман اهرمن тўғриси аҳриман.

аҳриман اهرمن дев; шайтон.

аҳрор احرار ҳур нинг кўплиги.

аҳсан احسن энг яхши, энг чиройли.

аҳсанта احسنت яхши қилдинг! офарин, балли.

аҳфод احفاد ҳафид нинг кўплиги.

аҳшо احشا ҳашо нинг кўплиги.

аҳшом احشام ҳашам нинг кўплиги.

Б

ба به 1) ўзбек тилидаги жўналиш келишиги маъносига мос тушадиган олд кўмакчи; ~ бод елга, шамолга; 2) билан; ~ важҳи аҳсан очиқ юз билан.

бабр ببر йўлбарс; ~ и йабан саҳро йўлбарси.

баввоб بواب эшикчи, дарвозабон.

баводий بوادى бодийа нинг кўплиги; ~ қатъ этмак, ~ тай қилмак оғир йўл босмоқ.

бавориқ بوارق бориқа нинг кўплиги; ~ и қурбга ҳариқ қилмақ ҳақ жамоли шуъласида ёндирмоқ.

бавосир بواصر босира нинг кўплиги 2)

багтар بگتر тўғриси бактар.

бавурчи باوورچى ошпаз.

бад بد ёмон.

бадавий بدوى саҳроий, кўчманчи.

бадал بدل эваз; ~ айламак алмашмоқ; ~ бўлмақ алмашинмоқ; ~ қилмақ алмаштирмоқ.

бадалаф بدعلف бадхўр; дидсиз; бадфеъл.

бадан بدن кўплиги абдон вужуднинг, тананинг сиртқи қисми; ~ зиндони тан, гавда.

бадандиш **بدانديش** бузуқ ниятли; ~ бўлмақ ният бузулмоқ.

бадахтар **بداختر** бахтсиз; ~ эрмак бахтсиз бўлмоқ.

бадв **بدو** бошланиш, ибтидо; ~ и фитрат ҳаёт бошланиши вақтида, ибтидода.

бадгир **بدگير** кечки, ичи қора

бадгуҳар **بدگوهر** зоти паст.

бадгў **بدگو** ва бадгўй туҳматчи, игвогар.

бадгўй **بدگوی** бадгў га қ.

бадил I **بدیل** тенг; ~ бўлмақ тенг бўлмоқ.

бадил II **بدیل** кўплиги абдол 1) Муҳаммад пайғамбарнинг яқини; 2) ўринбосар.

бадиъ **بدیع** гўзал, нафис; ~ иш гўзал иш; жамоли ~ гўзал юз; йўқ ~ таажжуб эмас.

бадиъа **بدیعه** кўплиги бадойиъ янгилиги бор, ажойиб нарсa.

бадиҳа **بدیهه** кутилмаганда айтилган гап, шеър.

бадиҳагўй **بدیهه گوی** ҳозиржавоб.

бадқирдор **بدکردار** ёмон табиатли, ёмон қилиқли.

бадкор **بدکار** ва бадқора ахлоқсиз, бузуқ.

бадқора **بدکاره** бадкор га қ.

бадлаҳжа **بدلهجه** қўпол сўзли.

бадойиъ **بدایع** бадиъа нинг кўплиги.

бадписанд **بدپسند** ёвуз, ёмонлик тиловчи.

бадр **بدر** тўлин ой; ~ и мунир нурли ой.

бадрафтор **بدرفتار** ёмон хулқли, тарбиясиз.

бадрақа **بدرقه** 1) кузатиб қўйиш, кузатиб бориш; 2) кузатиб боровчи, назоратчи.

бадруд **بدرود** хайрлашиш, видолашиш.

бадрўз **بدروز** бадрўзгор га қ.

бадрўзгор **بدروزگار** ва бадрўз бахтсиз.

бадсигол **بدسگال** ёмон ниятли, нияти бузуқ.

бадхоҳ **بدخواه** ахлоқсиз.

Бадғис **بادغیس** ва Бодғис Ҳиротда хандон pista-

си билан машғур бир ернинг номи.

бадҳайъат **بدھیئت** хунук.

бадҳол **بدحال** ночор, бахтсиз; ~ айламак ҳолсизлантир-
 моқ, қўнгилни бузмоқ; ~ ўлмақ ҳолсизланмоқ, ночор
 ҳолга тушмоқ.
 бадҳуш **بدھوش** ҳушсизланиш.
 бажид **بجد** жиддий равишда; ~ машғул бўлмақ жиддий
 киришмоқ.
 бажуз **بجز** бошқа, ~ жон жондан бошқа.
 база **بره** базаҳ га қ.
 базаҳ **بره** ва база айб, гуноҳ.
 баззоз **بزاز** газмолфуруш.
 базл **بذل** аямаслик, қўли очиқлик; ~ этмак аямай сарф
 қилмоқ.
 базла **بذله** ҳазил, қизиқчилик, мутойиба.
 базлагў **بذله گو** ва базлагўй қизиқчи, латифа айтувчи.
 базлагўй **بذله گوی** базлагў га қ.
 базморолик **بزم آرائی** базмни қизитиш, базм кўрки бўлиш.
 банд **بعید** баъид га қ.
 байдақ **بیّدق** пиёда.
 байза **بیضه** тухум; ~ босмақ тухум босмоқ; ~ йи зар ту-
 хум шаклида қуйилган олтин.
 байзавор **بیضه وار** тухумдай.
 байзадор **بیضه دار** тухумли; ~ қилмақ тухум қилдирмоқ.
 байзо **بیضا** 1) оқ; дурри ~ оқ дур, тоза дур; 2) қуёш;
 3) шаҳар номи.
 байзоғун **بیضاگون** қуёш рангли.
 баййин **بیین** очиқ, аниқ.
 байн **بین** ўрта, ора; ~ а-л-манзилайин икки манзил ора-
 си; ~ байн ора-ора.
 байоз **بیاض** 1) оқлик; 2) оққа кўчирилган китоб нусхаси.
 байозий **بیاضی** оқ.
 байотий **بیاتی** куй номи.
 байри **بیری** эски, қадимий.
 байрилиқ **بیریلیق** қадимийлик.
 байт I **بیت** ўй; ~ у-л-аҳзон ва ~ у-л-ҳазан ғамхона;
 ~ у-л-латаф фохишахона; ~ у-л-лоҳ Оллоҳнинг уйи, Каъ-
 ба; ~ у-л-маъмур обод уй; ~ у-л-мол хазина; ~ у-л-ҳаром
 Каъба.

байт II بیت кўплиги абйот икки мисра шеър; шеър.
байтор بيطار мол доктори.
байтутат بيتوت тунаш; ~ қилмақ тунамоқ.
байъ بيع савдо; ~ у широ савдо-сотик; ~ этмак, ~ қил-
мақ сотмоқ, савдо қилмоқ.
байъат بيعت аҳд, садоқатли бўлишга ваъдалашиш; ~ қил-
мақ аҳдлашмоқ.
байъона بيعانه гаров пули.
байғизи بايغيزي Бадғис га мансуб; ағзи ачуқ ~ Бадғис пистаси.
бакавул بكاوول ва баковул ошпаз.
баковул بكاوول бакавул га қ.
бакорат بكارат бокиралик, қизлик.
бактар بكتر темирдан ясалган жанг кийими.
бакуллий بكلي батамом, бутунлай.
бал بل балки, аҳтимол.
балад بلد кўплиги билод ва булдон шаҳар, эл.
балагдахтарлик بلنداخترليق толеи баландлик, бахтлилик.
балбала بلبله узун бўйинли кўза.
балда بلده кўплиги билод шаҳар, эл.
балийа بليه ва балийат бало.
балийат بليت балийа га қ.
балийот بليات балийат нинг кўплиги.
балиғ بليغ кўплиги булағо 1) чечан (гапга); 2) таъсирли;
3) балоғатга етган.
балоангиз بلانگيز бало келтирувчи.
балобил بلابل булбул нинг кўплиги.
баложў بلاجو ва баложўй бало тиловчи, бало изловчи.
баложўй بلاجوى баложў га қ.
балоканш بلاكش балога мубтало, жафокаш.
балорак بلارك ҳинд қиличи, ўткир қилич.
балашўр بلاشور бало келтирувчи.
балоғат بلاغت етуклик; чечанлик, ~ илми тилдан чечан-
лик билан фойдаланиш илми; услубшунослик.
балоғатмаоб بلاغت مآب балоғат билан сўзловчи.

балоғатойин **بلاغت آيين** балоғатни эгаллаган.
 балоғатосор **بلاغت آثار** балоғатдан асар қолдирувчи.
 балоғатнишор **بلاغت شعار** балоғатни шиор қилиб олган.
 балоҳат **بلاھت** калтафаҳмлик, подонлик, жоҳиллик.
 балчақ **بالچاق** ва балчағ **بالچاغ** шамшир тиги билан даста-
 си орасидаги темир.
 балчағ **بالچاغ** балчақ га қ.
 бам **بم** 1) бошга чанг солиш; 2) йўғон овоз.
 банда **بنده** 1) қул; 2) камина (мен); бу ~ бу камина, бу
 қул (мен).
 бандаваш **بنده و ش** қулдек, қулларча.
 бандавор **بنده وار** қулдек, қулларча.
 банданавоз **بنده نواز** қулни эркалатувчи.
 банданарвар **بنده پرور** қулни тарбияловчи.
 бандар **بندر** кемалар тўхтайдиган жой, порт.
 бандахона **بنده خانه** (мен) камина қулнинг уйи.
 бани Асад **بنی اسد** Асад қабилиси, уруғи; ~ Исроил Исроил
 авлоди, яҳудийлар.
 банно **بنا** бинокор.
 баннолиғ **بنالغ** бинокорлик.
 баногўш **بنا گوش** қулоқнинг юмшоқ қисми, солинчиқ.
 банон **بنان** бармоқлар, бармоқ учлари.
 банот **بنات** бинт нинг кўплиги.
 баноту-и-наъш **بنات النعش** юлдуз туркумларидан бирининг номи.
 бар I **بر** мева, ҳосил.
 барII **بر** устида маъносини ифодаловчи олд кўмакчи;
 ~ хок ерга, тупроқ устига.
 баранда **برنده** олиб юрувчи; ~ йи роҳ йўл кўрсатувчи.
 барандохта **بر انداخته** бузилган, вайрон; ~ қилмоқ бузмоқ, вай-
 рон қилмоқ.
 барангар **برانغار** қўшинининг ўнг қаноти.
 барас **برص** пес.
 барафтод **برافتاد** йиқик, ағдарилган; ~ ўлмақ йиқилмоқ, қу-
 ламоқ.
 бараҳман **برھمن** бираҳман га қ.

бараҳна برهنه яланғоч.
 бараҳналиқ برهنه ليق яланғочлик.
 барбат بر بٹ ұрдақ шақлидағи чолғу.
 барбатзан بر بطنن барбатчи.
 барбатнавоз بر بطنواز барбатчи.
 барг I برگ япроқ; ~ тўтилари бар ~ ранго-ранглиги.
 барг II برگ 1) асбоб; қурол, ~ и мамот ўлимлик нарсалар;
 2) озиқ-овқат, йўл озиғи.
 баргашта برگشته қайтган; ~ бахт бахти қайтган.
 баргваш برگوش япроқдек.
 баргрёз برگريز ва баргрёзон барг тўкилиши, ха-
 зон бўлиш, ~ бўлмақ хазон бўлмоқ.
 баргрёзон برگريزان баргрёз га қ.
 баргузида برگزيده танланган, сайланган.
 барғуствон برگستوان от ёпинчиғи.
 бард برد совуқ; ~ и муфрит қаттиқ совуқ, қора совуқ; Би-
 ри елки, элни қилур дарднок, Бири бард-и муфритки, ай-
 лар ҳалок.
 баржаста برجسته 1) қабарик; 2) машҳур.
 баржасталиқ برجسته ليق машҳурлик.
 барз برز экин.
 барзагар برزگر барзгар га қ.
 барзгар برزگر ва барзагар деҳқон.
 барзах برزخ оралик ва ораликдағи нарса ва ҳодисалар.
 бари I برى ҳаммаси.
 бари II برى барий га қ.
 барид برید хабарчи.
 барий برى холи, айбсиз, гуноҳсиз; ~ айламак, ~ қилмақ
 холи қилмоқ.
 бариййа بریه кўплиғи баройё махлуқ, халқ.
 барин I برين ўхшаш.
 барин II برين устки, юсак; чархи ~ юсак осмон.
 баринвор برينوار чархи ~ юсак осмондай.
 барка برکه тўғриси бирка.

барышмақ **باريشماق** келишмоқ, сулх тузмоқ.

барканда **برکنده** құпори́лған.

барно **برنا** 1) ёш; 2) йигит.

бароат **برائت** баро́ят га қ.

баровар **برآور** 1) чиқариш; 2) бажариш.

барозанда **برازنده** муносиб, лойиқ.

баройо **برايا** барийа нинг құплиги; **хайр-у-л** ~ махлуқ-ларнинг яхшиси.

баромад **برآمد** 1) чиқиш; 2) чиқим.

барот **برات** 1) йўлланган хат ёки пул; 2) шаъбон ойининг 15-кечаси.

баро́ят **برئت** ва бароат покизалик, тозалик, бегуноҳлик.

бароқ **براق** барроқ га қ.

барр I **بر** құплиги аброр; 1) яхши; 2) художўй, азиз.

барр II **بر** қуруқлик; ~ у баҳр қуруқлик ва сув.

барроқ **براق** ялтироқ.

баруманд **برومند** 1) самарали, фаровон; 2) омадли.

барф **برف** қор.

бархе **برخی** тўғриси бархи

бархи **برخی** баъзи.

бархўрдор **برخوردار** фойдаланувчи, манфаатдор.

бархўрдорлик **برخوردارليق** манфаатдорлик.

барқ **برق** яшин, чақмоқ.

барқванш **برقوش** яшиндек.

барқвор **برقوار** яшиндай, чақмоқдай.

барқгом **برقگام** яшиндек тез юрувчи.

барқдав **برقدو** яшиндек тез югурувчи.

барқкирдор **برقکردار** яшиндек.

барқмисол **برقمثال** яшиндек.

барқосо **برقآسا** ва барқосор яшиндек.

барқосор **برقآثار** барқосо га қ.

барқрав **برقرو** яшиндек юрувчи.

барқрафтор **برقرفتار** яшиндек юрувчи.

- барқфом **برق فام** яшиндек.
- барқхез **برق خيز** яшиндек турувчи.
- барқхў **برق خو** яшин табият, тез.
- басар **بسر** саранжом; ~ қилмақ саранжом қилмоқ.
- басар **بصر** кўриш.
- басе **بسي** кўп, жуда.
- басир **بصير** 1) ўткир, кўзли; кўрувчан; 2) зийрак.
- басират **بصيرت** зийраклик, фаросат; ~ аҳли донолар, билим-
донлар; ~ кўзи фаҳм, идрок.
- басит **بسيط** 1) содда, оддий; 2) кенг; ~ и олам дунёнинг
кенглиги.
- басма **بسمه** матога босилган гул.
- басо **بسا** кўп; жуда.
- басорат **بصارت** 1) кўра олиш; 2) зийраклик, донолик; ~ аҳли
донолар, билимдонлар.
- басотин **بساتين** бўстоннинг кўплиги.
- басруқ ва басруқ **باسروق** ўтовни шамолдан сақлайдиган
пўстак, тери.
- баст I **بسط** кенгайтириш, ёйиш; ~ этмак ёймоқ.
- баст II **بست** боғланиш, бирикиш; ~ бўлмақ боғланмоқ.
- баста **بسته** 1) боғлиқ; боғланган; ~ йи дом айламак ту-
зоққа илинтирмоқ; 2) ёпиқ, берк, 3) тугун.
- бастар **بستر** тўғриси бистар.
- бастфизой **بستغزاي** кайфиятни кўтарувчи, шод қилувчи.
- бат **بط** 1) ўрдак; 2) ўрдак шаклли май идиш; май ~ и ўр-
дак шаклли май идиш; ~ кабоб ўрдак кабоб.
- батар **بتر** ёмонроқ; ~ бўлмақ ёмонроқ бўлмоқ; ~ қилмақ
ёмонроқ қилмоқ.
- батахенс **بتخصيص** айниқса, хусусан.
- батий **بتي** оҳиста, суст; ~ у-л-илож тез даволанмайдиган.
- батийравлиқ **بتي رولىق** секин юришлик.
- батийсайр **بتي سير** секин айланиш, аста кезиш.
- батҳо **بطحا** 1) водий; 2) ҳижозда бир ер номи.
- батш **بطش** ҳужум қилиш, зўравонлик қилиш.
- бахйа **بخيه** чок.

- бахйалиқ **بخيه ليق** чокли; ~ рўмол чокли рўмол.
- бахйасоз **بخيه ساز** чокчи, чок тикувчи.
- бахсум **بخسوم** тариқ ёки буғдойдан тайёрланадиган ичимлик
- номи.
бахш **بخش** 1) бўлак, қисм; ~ и аввал биринчи қисм; 2) бўлиш; ~ қилмақ бўлмоқ; 3) бағишлов; тож ~ айламак шохликни ҳада қилмоқ.
- бахшанда **بخشنده** берувчи; инъом қилувчи; бағишловчи:
- мулк ~ си давлат инъом қилувчи.
- бахши **بخشى** котиб.
- бахшини **بخشيش** инъом, садақа; ~ топмақ инъом қилинмоқ.
- бахшойни **بخش آيين** кечиш, кечириш; ~ етмак кечирилмоқ;
~ тиламак кечирим сўрамоқ.
- башағлиқ **باشاغليق** бошоғи бор.
- башича **باشيچه** ўз ~ ўзича.
- башоша **باشاشه** шодлик.
- башоқ **باشاق** бошоқ га қ.
- баъд **بعد** кейин, сўнг; аммо ~ сўнгра, аммо, кейин.
- баъид **بعيد** узоқ, йироқ; ~ у-л-фаҳм тушунилиши қийин, англанрилиши мушкул.
- баъс **بعث** 1) жўнатиш, йўллаш; 2) тирилиш (ўлимдан сўнг).
- бақам қизил бўёқ олинадиган бир дарахт.
- бақар **بقر** уй қорамоли.
- бақийа **بقيه** кўплиги бақойо қолдиқ; ҳаёт ~ си ҳаётнинг қолган қисми.
- бақл **بقل** ва бақла **بتله** бир навъ ош кўк; ~ йи ҳамқо семизўт.
- бақла **بقله** бақл га қ.
- бақойо **بقايا** бақийа нинг кўплиги.
- бақосиз **بقاسيز** бебаҳо, фоний.
- бағал **بغل** қўйин, қўлтиқ.
- бағиш **باغيش** ва боғиш 1) чодирни тортиб турувчи иплар; ин, арқон боғиши; 2) тизза бўғими.
- бағл **بغل** хачир.
- баҳжат **بهجت** 1) қувонч, шодлик; 2) чирой, жамол.
- баҳим **بهيم** кўплиги баҳойим уй ҳайвони.

баҳла بهله қўлқоп.

баҳман بهمن 1) шамсия йилининг 11-ойи; 2) қишнинг

иккинчи ойи; 3) Исфандиёрнинг ўғли Ардашернинг номи,
~ ели қиш шамоли; ~ чериги қиш совуғи.

баҳойим بهايم баҳим нинг қўплиги.

баҳр بحر кўплиги биҳор денгиз; ~ и панжшоҳ каф;

~ у-л-аброр ҳиммат, саховат.

баҳра بهره улуш; ~ етмак баҳраманд бўлмоқ, фойдаланмоқ;

~ олмоқ манфаат кўрмоқ, ~ топмоқ баҳраманд бўлмоқ.
манфаат кўрмоқ.

баҳрабардор بهره بردار баҳра олувчи; ~ ўлмақ баҳра олмоқ.

фойдаланмоқ.

баҳравар بهره وار баҳра олувчи, баҳраманд; ~ бўлмақ, ~ ўл

мақ баҳраманд бўлмоқ, фойдаланмоқ.

баҳрайи بجرين 1) икки денгиз; 2) ўлка номи.

баҳрайоб بهره ياب баҳраманд; фойдаланувчи.

баҳраманд بهرمند баҳра олувчи; ~ қилмоқ баҳра бермоқ,

фойдалантирмоқ.

баҳрий بهرى баҳр га мансуб.

баҳркирдор بهر كردار денгиз феъллик (гоҳ тўлқинланиб, гоҳ
осойишта бўлувчи).

Баҳрем بهرام 1) Марс; 2) Эрон шоҳларидан бирининг номи.

баҳромваш بهرام وش Баҳромдек.

баҳромгин بهرام گين Баҳромдек.

баҳромий بهرامى Баҳромга мансуб.

Баҳром Чубин بهرام چوبين 1) Эрон шоҳларидан бири; 2) Ҳур-

муз ибн Нуширвоннинг лашкарбошиси.

баҳрпаймо بهر پيما ва баҳрпаймой денгизчи.

баҳрпаймой بهر پيما баҳрпаймо га қ.

баҳрсо بهر سوا ва баҳрсой денгизда сузувчи.

баҳрсой بهر ساي баҳрсо га қ.

беадад به عدد саноқсиз, кўп.

беадил به تعديل тенгсиз; ~ эрмак тенгсиз бўлмоқ.

беандоза به اندازه ўлчовсиз, беҳад; ~ бўлмақ чексиз бўлмоқ;

~ истамак тенгсиз кўрмоқ; ~ май тутмоқ кўп ичирмоқ.

беандом به اندام хунук, қўпол; ~ атвор хунук юриш-ту-

риш; ~ лофлар қўпол лофлар.

- бебадал **بيدل** тенгсиз; ~ эрмак ягона бўлмақ.
- бебар **بيبر** мевасиз.
- бебарлик **بي برليك** мевасизлик.
- бебасар **بي بصر** 1) кўр; 2) подон.
- бебасарлик **بي بصرليك** 1) кўрлик; 2) подонлик.
- бебаҳра **بي بهره** бечора; фақир; бенасиб; ~ эрмак. бенасиб бўлмақ.
- бебизоат **بي بضاعت** камбағал.
- бебийм **بي بيم** кўрқинчсиз; қўрқмас.
- бебок **بي باك** 1) қўрқмас; 2) қўрқмасдан.
- бебоклик **بي باكليك** қўрқмаслик, ботирлик.
- бебокона **بي باكانه** қўрқмасдан, ботирона.
- бебунйод **بي بنياد** пойдеворсиз, асоссиз.
- беважҳ **بي وجه** сабабсиз.
- беваҳм **بي وهم** гумонсиз.
- бевуқуф **بي وقوف** 1) беҳабар, билмайдиган, жоҳил; 2) бесўнақай; 3) тажрибасиз, гўр.
- бегазанд **بي گزند** зарарсиз.
- беганмак **بي گانماك** маъқул кўрмоқ, тўғри топмоқ.
- бегарон **بي گران** тўғриси бекарон
- бедаранг **بي درنگ** тўхтовсиз, кечикмай, тезда.
- бедариг **بي درينگ** 1) бераҳм, шафқатсиз; 2) бераҳмлиқ билан, шафқатсизлик билан.
- бедасту по **بي دست و پا** ншга ярамайдиган, ожиз.
- бедодгар **بي دادگر** адолатсиз; зўравон.
- бежадал **بي جدل** 1) аста, секин; 2) жапжалсиз; ~ бўлмақ-секинлашмоқ.
- бежазб **بي جذب** жозибасиз.
- бежиҳат **بي جهت** сабабсиз; ўринсиз.
- бежод **بي جاد** ва бежода **بي جاده** 1) қирмизи тош, 2) лаб.
- бежода **بي جاده** бежод га қ.
- бежурм **بي جرم** беғуноҳ, айбсиз.
- безабон **بي زبان** 1) тилсиз; соқов; 2) ҳайвон; ~ лар ҳайвонлар.
- безодлиғ **بي زادليغ** озиқ йўқлиғи, камбағаллик.

беиваз **بی عوض** безваз га қ.

беижтиноб **بی اجتناب** 1) четлашишсиз; четлашмай; 2) қатъийлик

билап.

беикроҳ **بی اکراه** жирканчсиз, жирканмай.

беинтиқол **بی انتقال** кўчишсиз, кўчмай.

беинтиҳо **بی انتها** тугамас.

беиститоат **بی استطاعت** кучсиз.

беиштибоҳ **بی اشتباه** янглишишсиз, янглишмай.

беканмак **بیکانماک** тўғриси беланмак.

бекарон **بیکران** ниҳоясиз, чексиз.

бекароний **بی کرانی** ниҳоясизлик, чексизлик.

бекас **بی کس** кимсасиз, ёлғиз.

бекаслик **بی کسلیک** ёлғизлик.

бекин **بی کین** тўғриси бигин.

бемадоро **بی مدارا** тўғриси бемудоро.

бемалоҳат **بی ملاحظ** чиройсиз.

бемаҳобат **بی مهابت** салобатсиз, ҳақир.

бемисл **بی مثل** мислсиз, тенгсиз.

бемисол **بی مثال** тенгсиз, мислсиз.

бемойа **بی مایه** пулсиз; ҳеч нарсаси йўқ; камбағал.

бемористон **بیمارستان** гасалхона.

бемудоро **بی مدارا** муросасиз, аёвсиз.

бемузд **بی مزد** текин, ҳақсиз.

бемунтаҳо **بی منتها** туганмас, ниҳоясиз.

бемуҳассал **بی محصل** ҳосилсиз.

бемуҳобо **بی مهابا** тортинмай.

бенадомат **بی ندامت** надоматсиз, пушаймонсиз.

бепанг **بی ننگ** уятсиз, орсиз.

бенийс **بی نیاز** муҳтож эмас, ўзига тўқ.

бенийозлиг **بی نیازلیغ** муҳтожсизлик.

бенишон **بی نشان** белгисиз.

бенишонлиқ **بی نشان لیق** белгисизлик.

беоб **بی آب** сувсиз.

беозарм **بی آزارم** уятсиз.
 бепарда **بی پردہ** услубсиз, пардасиз (гап).
 берабт **بی ربط** тартибсиз, боғланмаган.
 бернойат **بی رعایت** 1) рия қилмай; 2) ҳурматсизлик билан.
 беришта **بی رشته** ишсиз.
 бироҳ **بی راه** йўлсиз.
 бироҳлик **بی راهلیق** 1) йўлсизлик; 2) йўлдан адашганлик.
 берун **بیرون** ташқи, ташқари; 2) ташқи кўриниш, қиёфа.
 бесабот **بی ثبات** саботсиз, беқарор.
 бесамар **بی ثمر** меvasиз, самарасиз.
 бесармойя **بی سرمایہ** сармясиз.
 бесару по **بی سرو پا** бошяланг ва оёқяланг.
 бесару полиқ **بی سرو پالیق** яланг юришлик.
 бесару сомон **بی سرو سامان** 1) бечора, қашшоқ, бесаранжом.
 бесаъй **بی سئی** уринишсиз, ҳаракатсиз.
 бесирфалиқ **بی سرفه لیق** зарарсиз; ~ эрмак зарарсиз бўлмоқ.
 бэсомон **بی سامان** 1) бечора, қашшоқ; 2) бесаранжом.
 бесукунлук **بی سکون لوک** беқарорлик, турумсизлик; ~ қилмоқ,
 беқарорлик қилмоқ.
 бетаайюн **بی تعین** тайинсиз; ноаниқ; авқотни ~ ўткармак
 вақтни тайинсиз ўтқазмоқ.
 бетааммул **بی تامل** 1) мулоҳазасиз, ўйламай; 2) мулоҳаза қи-
 линмаган, ўйланмаган.
 бетаассуф **بی تاسف** ачинмай.
 бетаваққуф **بی توقف** тўхтотсиз.
 бетааҳҳум **بی توهم** гумонсиз, шубҳасиз.
 бетавижнх **بی توجیه** изоҳсиз, шарҳсиз; изоҳламай, шарҳламай;
 ~ демак изоҳсиз гапирмоқ.
 бетараҳҳум **بی ترحم** 1) раҳмсиз; 2) раҳмсизлик билан.
 бетарийқ **بی طریق** 1) йўлсиз; 2) йўлдан адашган.
 бетахаллуф **بی تخلف** хилофсиз; бузмай.
 бетақриб **بی تقریب** ноаниқ, мужмал, хом (гап); ~ сўз қотмақ
 мужмал гаплар айтмоқ.
 бетаҳаммул **بی تحمل** чидамсиз, сабрсиз; ~ бўлмақ сабрсизлик
 қилмоқ.

бетаҳаррук **بی تحرک** ҳаракатсиз; ~ бўлмақ ҳаракатсиз бўлмоқ.
 бетаҳоший **بی تحاشی** тортинмай, ҳайиқмай, дангал; ~ сўз де-
 мак тортинмай гапирмоқ.
 бетоқатноб **بی طاقت ناب** чидамсиздек.
 бетўшалик **بی توشه ليک** анжомсиз; юксиз.
 бефалоҳ **بی فلاح** најотсиз; ютуқсиз.
 бефуруғ **بی فروغ** нурсиз, жиросиз, хира; ~ ўлмақ хиралаш-
 моқ, қораймоқ.
 бефусун **بی فسون** ҳийласиз, афсунсиз.
 бефутур **بی فتور** зарарсиз, путурсиз.
 бехасорат **بی خسارت** зарарсиз; ~ айламақ зарарсизлантирмоқ.
 бехеш **بی خیش** қариндош-уруғсиз; ёлғиз.
 бехирад **بی خرد** ақлсиз, подон, жоҳил.
 бехирадлик **بی خرد لیغ** ақлсизлик, подонлик.
 беҳоб **بی خواب** уйқусиз, бедор.
 беҳоблик **بی خواب لیغ** уйқусизлик.
 беҳонумон **بی خوان ومان** уй-жойсиз; бечора, саргардон.
 беҳонумонлик **بی خوان ومان لیغ** уй-жойсизлик, саргардонлик.
 беҳост **بی خواست** ихтиёрсиз, истаксиз.
 беҳуд **بی خود** ўзидан кетган, ҳушсиз.
 беша **بی شه** тўқай.
 бешабиҳ **بی شبیه** ўхшаши йўқ.
 бешарар **بی شرر** алангасиз; ~ ўртамақ алангасиз ёндир-
 моқ, паст оловда ёндирмоқ.
 бешибҳ **بی شبه** тенгсиз, мислсиз.
 бешикаст **بی شکست** бузмай, тўлиқ; ~ у беқусур демак буз-
 май ва қисқартмай гапирмоқ.
 бешикиб **بی شکیب** сабрсиз.
 бешумор **بی شمار** ва бешумора саноқсиз, кўп.
 бешумора **بی شماره** бешумор га қ.
 бешуур **بی شعور** бефаҳм, эссиз.
 беэваз **بی عوض** тенгсиз.
 беқайд **بی قید** 1) бандсиз, кишансиз; ~ ўлмақ кишандан бў-
 шамоқ, 2) лоқайд.
 беқийлу қол **بی قیل و قال** гап-сўзсиз.

бегаш بيغش аралашмасиз, тоза.
 беҳ به яхши, яхшироқ.
 беҳамийат بي حميت бефарқ, лоқайд.
 беҳамийатлиғ بي حميت ليغ бефарқлик, лоқайдлик.
 беҳамол بي حمال мислсиз, тенги йўқ.
 беҳамто بي همتا мислсиз, тенги йўқ.
 беҳангом بي هنگام ноўрин, мавридсиз, бемаҳал.
 беҳбуд بهيد 1) саломат, соғлом; 2) яхшилиқ, соғломлик.
 беҳижоб بي حجاب очиқ; яшириқсиз; ~ баён этмак очиқ гапирмоқ.
 беҳожиб بي حاجب тўсиқсиз; ~ эрмак тўсиқсиз бўлмоқ, очиқ бўлмоқ.
 биайниҳ بعينه ўзи.
 биғин بگين ўхшаш, сингари, симон.
 бид بيد тол.
 бидойат بدائت бошланиш, ибтидо, аввал; ~ айламак бошламоқ
 бидъат بدعت 1) номатъкул янгилик; 2) дин ақидаларига хилоф янгилик; ~ и сайиъа зарарли расм, одат.
 биҳин بيجين тўғриси **биҳин**.
 бизъат بضاعت 1) мулк; 2) рўзгор буюмлари; кам ~ шоир камбағат шоир.
 би-з-зот بالذات зотан; ўзича.
 биһиз بيميز битиз.
 биһик بييك юқори; ~ кулгу товуш чиқариб кулиш.
 биһм بيم хавф, хатар, қўрқинч; ~ этмак қўрқитмоқ.
 биһн بين ва бин кўрар.
 биһний بينى кўрувчи.
 бил بيله билан.
 бикр بكر қўплиги абкор ишлатилмаган, янги; сўз ~ и сўзнинг ишлатилмагани, нодири.
 билав بيلاو эгов, қайроқ тош.
 биламак بيلاماك қайрамоқ, ўтқирламоқ, чархламоқ.
 би-л-кул بالكل бутунлай, тамоман.
 би-л-лаҳ باله худо ҳақи (қасам).
 билув, بيلاو тўғриси билав.

Билол **بلال** Билол ҳабаший, исломда биринчи муаззин.
 билод **بلاد** балад ва балда нинг кўплиги.
 билтак **بيلتك** тўғриси билтак.
 билтурғи **بيلتورغى** ўтган йилги.
 Билкис **بلقيس** ривоят бўйича Сулаймон пайгамбарга никоҳ қилинган маликайи Сабонинг исми.
 бин **بين** бийи га қ.
 бинанда **بيننده** кўрувчи, томошабин.
 бинандалиғ **بيننده ليغ** кўра билишлик, томошабинлик.
 бииниш **بيش** кўриш, назар.
 би-н-назр **بالنذر** йуфуна ~ ■ назрни адо этишлар, ваъ-дага вафо қилинлар!
 бино **بنا** иморат.
 бишт **بنت** ўплиги **бамот** қиз (ота-онага нисбатан); қиз бола.
 бираҳман **برهمن** ҳинд диний олимларидан бир топфаси.
 бирийон **بريان** қовурдоқ; кабоб.
 Биржис **برجيس** Муштарий, Юпитер.
 бирињ I **برنج** гуруч.
 бирињ II **برنج** мис ва қўрғошин қоринмаси, бронза.
 биринжиййа **برنجيه** бирињ II дан ясалган тақинчоқлар.
 бирка **بركه** ҳовуз; кўл; ~ йи **моҳийон** балиқли кўл.
 бирта **بیرتا** битта.
 биру бор **بيرو بار** таңгри.
 бисйордон **بسياردان** кўп билувчи, билагон.
 бисмил **بسمل** сўйиш (қўй, молни).
 бисот **بساط** 1) палос; 2) шахмат тахтаси; ~ йоймақ ағалламоқ.
 бистар **بستر** тўшак, ўрин.
 битиг **بيتيگ** хат, мактуб.
 битигчи **بيتيگچى** ёзувчи, котиб.
 битилмак **بيتىلماك** ёзилмоқ.
 битимак **بىتىماك** ва битмак ёзмоқ.
 битмак **بىتماك** битимак га қ.
 бичак **بيچاك** игна, сўзап.

- бичин **بيچين** маймун.
- Бишр **بشر** зоҳид Хофийнинг исми.
- биҳил **بهل** рози; ~ бўлмақ рози бўлмоқ; ~ айламақ, ~ этмақ, ~ қилмақ кечирмоқ.
- биҳиллик **بهلليک** розилик.
- биҳор **بحار** баҳр нинг кўплиги.
- боб **باب** кўплиги абвоб 1) эшик; 2) бўлим, қисм.
- Бобил **بابل** харобалари сақланиб қолган қадимий шаҳар номи; чоҳи ~ Бобил қудуғи (Қуръонда айтилишча, Юсуф алайҳи-с-салом шу қудуққа ташланган).
- бовар **باور** ишониш; ~ айламақ, ~ этмақ, ~ қилмақ ишонмоқ, ~ қилдурмақ ишонтирмоқ.
- боварлиқ **باورليق** ишончли; ~ айламақ ишонтирмоқ.
- бовурчи **باورچى** бавурчи га қ.
- бод **باد** ел, шамол; ~ и сабо тонг шабадаси, майин шамол; ~ и бурут думоғдорлик, мақтанчоқлик, олифталик; ~ и хазоний куз шамоли.
- бода **باده** май; ~ тунгаги май идиши; ~ йи таҳуро жаннат шароби.
- бодакаш **باده کش** майхўр.
- боданўш **باده نوش** майхўр.
- бодаошом **باده آشام** майхўр.
- бодапаймо **باده پيما** ва бодапаймой соқий.
- бодапаймой **باده پيمای** бодапаймой га қ.
- бодапаймойлик **باده پيمايلىک** соқийлик.
- бодапараст **باده پرست** майпараст.
- бодаполо **باده پالا** май сузгич.
- бодафуруш **باده فروش** майфуруш.
- бодбон **بادبان** елкан.
- бодий **بادىء** 1) бошловчи; 2) бошланиш.
- бодийа **باديه** кўплиги баводий саҳро.
- бодовард **باد آورد** ел келтирган; тасодифий.
- бодпаймой **باد پيمای** чопқир (от).
- бодно **بادپا** чопқир (от).
- Бодгиз **بادغيز** Бадгис га қ.

бож **باج** хирож, солиқ.
 боз I **باز** лочин.
 боз II **باز** яна, тагин.
 бозгант **بازگشت** қайтариш; ~ айламақ қайтмоқ.
 бозгун **بازگون** ва бозгуна тескари; ағдарилган.
 бозгуна **بازگونه** бозгун га қ.; наъли ~ ағдарма этик.
 бозжуст **بازجوست** текшириш; ~ айламақ текширмоқ.
 бозий **بازی** ўйин; ~ бермақ алдамоқ, лақиллатмоқ.
 бозийгар **بازيگر** 1) ўйинчи; 2) ҳийлагар, фокусчи; 3) қиморбоз.
 бозил **بازل** саҳий, ҳимматли.
 бозича **بازيچه** ўйинчоқ.
 бозовард **بازآورد** қайтариш; ~ қилмақ қайтармоқ, қайтариб келтирмоқ.
 бозовардлик **بازآوردلىق** қайта келтиришлик; ~ қилмақ қайта-риб келтирмоқ.
 бозоргон **بازارگان** савдогар.
 бозу **بازو** билак.
 бозургон **بازرگان** тўғриси бозоргон.
 бозхост **بازخواست** 1) талаб, даъво; ~ қилмақ талаб қилмоқ; 2) жазо, танбеҳ.
 бсийр **باير** 1) ишланмаган, парвариш қилинмаган; 2) ташландиқ ер.
 бойри **بايري** тўғриси байри.
 бойрилиқ **بايرىلىق** тўғриси байрилиқ.
 бойгиз **بايغيز** тўғриси бадгис.
 бсийгизи **بايغيزى** тўғриси байғизи.
 бок **باك** қўрқинч.
 бокий **باكى** йигловчи.
 бол I **بال** асал.
 бол II **بال** қанот.
 бол III **بال** хотир; фориғу-л-бол хотиржамлик.
 болиш **باليش** ва болишт ёстиқ.
 болишт **بالىشت** болиш га қ.
 болиғ **بالغ** етишини, балоғат ёши; ~ бўлмақ балоғатга етмоқ.

боло I بالا юқори.

боло II بالا қомат.

болодаст بالادست қўли юқори, ғалиб.

болту بالتو болта.

болчоқ بالچاق тўғриси балчақ.

бом بام том.

бомдод بامداد тонг, саҳар.

бомдодон بامدادان эрталаб, тонг билан.

боний بانى 1) қурувчи, бинокор; 2) асосчи.

бор I بار марта; ~ е бир марта.

бор II بار 1) юк; 2) мева, ҳосил.

бор III بار қабул.

бора I باره от.

бора II باره ва бору қалъа девори.

боранда بارنده ёғувчи; абр ёғинли булут.

борбаст بازبست кўч.

Борбуд باربد ва Борбад шоҳ Хусрав Парвиз созандаси-нинг исми.

борвар بارور мевали, ҳосилдор.

боргоҳ بارگاه шоҳ даргоҳи.

бори بارى бари га қ.

борид بارد совуқ.

бориз بارز 1) очиқ, ойдин, кўринарли; 2) таниқли.

борий بارى тангри, яратувчи.

бориқ بارق нозик, ингичка.

бориқбинлик بارقبينليك ўткир зеҳнлилик.

боришмақ باريشماق сулҳга келмак ва борди-келди қилмоқ.

бориқа بارقه яшин.

боркаш باركش юк ташувчи, ҳаммол.

борон باران ёмғир.

боронғар بارانغار тўғриси барангар.

бору بارو бора II га қ.

борҳо بارها бир неча бор, қайта-қайта.

- босира باصره кўриш; ~ шамъи кўз нури; 2) кўплиги
- бавосир кўз.
- босит باسط ёювчи.
- босруқ باسروق басруқ га қ.
- босуруқ باسروق тўғриси басруқ ва босруқ
- бот بات тез.
- ботил باطل 1) беҳуда, бўлмағур; 2) бузилган, ўтмайдиган (ҳужжат); ~ бўлмақ бекор бўлмоқ; ~ этмак, ~ қилмақ йўқ қилмоқ.
- ботин باطن ички, яширин, сирли; зоҳиру ~ ташқи (очиқ) ва ички (яширин); ~ уйи кўнгил.
- ботлиг باتليг зудлик, тезлик.
- бохсум باخسوم тўғриси бахсум.
- бохтар باхتر ғарб.
- бошича باشيچه тўғриси башича.
- бошоқ باشاق 1) ёй ўқининг темир учи; 2) бошоқ.
- боғин باغيش бағиш га қ.
- бошоғлиг باشاغليг тўғриси башағлиг.
- боқий باقى 1) абадий, мангу, фанийнинг зидди; 5) қолган; қолдиқ; ~ қилмақ қолдирмоқ.
- бөҳир باهر равшан, аниқ.
- буд بود борлиқ, вужуд; ~ у но ~ бору йўқ.
- будлуқ بودلوق мавжудлик, бор бўлиш.
- будурмак بودورماك мункимак.
- бузург بزرگ катта, улуғ.
- бузургвор بزرگوار улуғвор, атоқли.
- буйла بويلا бундай.
- буко بكا йиғи, йиғлаш.
- букраймак بوكرايماك букилмоқ.
- бу-л-ажаб بوالعجب ажойиб, қизиқ.
- бу-л-ажабваш بوالعجبوش таажжубли, қизиқарли.
- Бу-л-ало بوالعلا саҳобалардан бирининг номи.
- булағо بلغا балиғнинг кўплиги.
- Бу-лаҳаб بولهب Муҳаммад пайғамбарнинг исломга кирмаган амакисининг исми.

- булбад بولباد бузилиш, хароб бўлиш.
- Бу-л-башар بوالبشر Одам алайҳи-с-саломнинг лақаби.
- булбод بولباد тўғриси булбад.
- булбул بلبل кўплиги балобил қуш номи.
- булбула بلبله май кўзачаси.
- булбулвор بلبلوار булбулдек.
- булбулойин بلبلايين булбулсифат.
- булдон بلدان балад нинг кўплиги.
- булжор بلجار тўғриси булчар.
- булук بلوك кўплиги булукот туман, катта қишлоқ.
- булукот بلوكات булук нинг кўплиги.
- булуг بلوغ болоғат, етишиш.
- булчар بلچار йиғиладиган жой, қўшин йиғилиши учун бел-
гиланган жой; маоду ~ қўшиннинг қайтиши ва йиғилиши
учун белгиланган жой.
- булгақ بلغاқ ва булгағ بلغاغ инқилоб, тўполон, ғавғо.
- булгағ بلغاغ булгақ га қ.
- булҳавас بولھوس ҳавас қули.
- булҳаваслиқ بوالھوسليق ҳавасга берилишлик.
- бум I بوم ер, эл; ~ у марз, марзу ~ мамлакат.
- бум II بوم бойқуш.
- бун بن 1) илдиш; томир; 2) пойдевор, асос; 3) таг, туб.
- бунгоҳ بنگاه 1) омбор, 2) лашкар қароргоҳи.
- бунйа بنیه қомат, бадан тузилиши.
- бунйон بنيان пойдевор, асос.
- буранчак بورونچاك бурунчак га қ.
- бурангар بورانغار тўғриси барангар.
- бурд برد сўз устидан чиқиш, прода.
- бурдаган بورداغان майдаланган, қийма.
- бурдбор بردبار чидамли, бардошли.
- бурж برج 1) Қуёшнинг йиллик ҳаракат йўли бўйлаб
жойлашган ўн иккита юлдузлар туркумининг мажмуи ва
уларнинг ҳар бири (Хут, Ҳамал, Савр, Жавзо, Саратон,
Асад, Сунбула, Мезон, Ақраб, Қавс, Жадй, Далъ); 2) Қалъа
бурчагидаги минора.

буржлук **بورج لوق** миноралик, чўққилик.

бурка **بركه** тўғриси бирка.

бурна **بورنا** бурун, аввал.

бурнаги **بورناغى** аввалги, бояги.

Буроқ **براق** Муҳаммад пайғамбар меърож тунида минган
отнинг номи.

буррон **بران** кескир, ўткир; **тиғи** ~ ўткир тиг.

бурронлиг **برانلىغ** кескирлик.

буртақ **بورتاق** ва буртағ **بورتاغ** нотекис, баланд-паст.

буртағ **بورتاغ** буртақ га қ.

буртоқ **بورتاق** тўғриси буртақ ва буртағ.

бурудат **برودت** совуқлик.

буруж **بروج** бурж нинг кўплиги.

бурунчак **بورنچاك** рўмол, чачвон.

бурут **بروت** мўйлаб.

бурчин **بورچين** тўғриси бўрчин.

бурқаъ **برقع** юз парда, чачвон.

бурқаърабой **برقعرباي** парда кўтарувчи, юз очувчи.

бурҳон **برهان** далил, ҳужжат; ~ и қотиъ қатъий далил.

бусмақ **بوسماق** тузоқ қурмоқ.

бутав **بوتاو** маҳкам, қаттиқ.

буткада **بتكه** бутхона.

буткармак **بوتكارماك** 1) ўстирмоқ, парвариш қилмоқ; 2) уламоқ,
бут қилмоқ; 3) амалга оширмоқ, ижро қилмоқ; 4) кийдир-
моқ.

бутмак **بوتماك** 1) ўсмоқ; 2) тузалмоқ, битмак (яра); 3) ту-
галланмоқ, тамом бўлмоқ; 4) амалга ошмоқ, бажарилмоқ;
5) ишонмоқ.

бутрамақ **بوتراماق** тарқалмоқ, сочилмоқ.

бутратмақ **بوتراتماق** тарқатмоқ, сочмоқ, қочирмоқ.

бутранмақ **بوتراشماق** тарқалмоқ, сочилмоқ.

бутфиган **بتفغن** тўғриси бутфиган.

бутфиган **بتفغن** бут йиқитувчи.

бутшикан **بتشكن** бут синдирувчи.

бухл **بخل** бахиллик, қурумсоқлик.

- бухор بخار буг.
- бухти بختى 1) нор туя; 2) булут.
- бухур بخور кўплиги бухурот хушбўй тутатқи.
- бухурот بخورات бухур нинг кўплиги.
- бушмақ بوشماق озор чекмоқ, зарар кўрмоқ.
- бушурғанмақ بوشورغانماق ачинмоқ, афсусланмоқ.
- буъд بعد 1) узоқлик, олислик; 2) масофа.
- буқаламун بوقلمون 1) хамелеон; 2) огмачи (киши).
- буқаламунлик بوقلمونلук турланишлик, огмачилик.
- буқол بوقال чегара соқчиси.
- буқъа بقعه 1) хонақоҳ, сарой; 2) мазор; ~ йи хайр хайрия уйи, хайрияхона.
- Буқубайс بوقبيس Ҳижозда бир тоғ номи.
- бугз بغض газаб, жаҳл.
- бугро I بوغرا икки ўркакчи туя.
- бугро II بوغرا таом номи.
- буҳайра بحيره кўплиги буҳайрот кўл.
- буҳайрот بحيرات буҳайра нинг кўплиги.
- буҳт بهت ҳайрат, ҳайратда қолиш.
- бў بو ва бўй بوى ис, ҳид.
- бўй بوى бў га қ.
- бўзламақ بوزلاماق ҳазин йиғламоқ.
- бўйла بويلا тўғриси била ва буйла.
- бўйғалмақ بويغالماق бўялмоқ.
- бўктар بكتر тўғриси бактар.
- бўлумақ بولوماق бўлмоқ.
- бўрдамақ بورداماق семирмоқ.
- бўрдаған بوردان семирған; ~ бат семирған ўрдақ.
- бўрийо بوريا бўйра.
- бўртоғ بورتاغ тўғриси буртақ ва буртағ.
- бўрчин بورچين макиён ўрдақ.
- бўсаға بوساغه остопа.
- бўстон بوستان кўплиги басотин боғ; полиз.

бўстонафрўз بوستان افروز боғни яшнатувчи.

бўстонсаро بوستان سرا булбул.

бўта بوته туя боласи; 2) ўғил.

бўхсамақ بوخساماق эзилмоқ, қийналмоқ.

бўшмақ بوشماق ғусса чекмоқ, озор чекмоқ.

бўғузлағу بوغوزلاغو бўғиз, халқум гўшти.

В

ва агар واكر шарт эргаш гап боғловчиси.

вабол وابل 1) айб, гуноҳ; ~ ўлмақ гуноҳ бўлмоқ; 2) масъулият; 3) қийинчилик.

вагар واكر ва агар нинг қисқарган сийғаси.

вадна وديعه вадитъа га қ.

вадиат وديعت вадитъа га қ.

вадитъа وديعه ва вадна وديعه ва ваднат وديعت кўплиги

вадойиъ омонатга берилган нарсa.

вадод وداد тўғриси вадод.

вадойиъ ودايع вадитъат وديعت ва вадна وديعه ва ваднат нинг кўплиги.

важаб واجب тирсак (ўлчов); ~ бар ~ тирсакма-тирсак.

важаъ وجع оғриқ.

важд وجد шодлик, завқ, қаттиқ ҳаяжон; ~ у ҳол сўфий-

нинг ўзлигини йўқотиб руҳий лаззат олиш ҳолати, ёкстаз.

важиҳ وحيه ва важиҳа وحيه 1) кўркам, келинган;

2) ҳурматли.

важиҳа وحيه важиҳа га қ.

важоҳат وجاهت 1) юз чиройи; 2) ҳайбат.

важҳ وجه кўплиги вужуҳ 1) юз, сатҳ; ~ и ҳасан яхши

амал, ~ у-л-арз ер юзи; 2) пул, маблағ; ~ и маош тиркчилик воситаси (мас., пул); 3) сабаб, боис; ~ и тасмийа исм қўйиш сабаби; 4) қиймат, баҳо;

ваззон وزان тарозибон.

вазир وزير кўплиги вузаро шоҳ саройида биринчи мансаб, шоҳнинг биринчи амалдори.

вазифа وظيفه кўплиги вазойиф 1) хизмат; 2) иш ҳақи, хизмат ҳақи.

вазиъа وضيعة 1) паст, паскаш; 2) оми киши.

вази وزن кўплиги авзон ўлчов.

вазойиф وظائف вазифа нинг кўплиги; арбоби ~ иш бошилар.

вазон وزان эсиб турувчи; насими ~ эсиб турувчи шамол.

вазъ وضع кўплиги авзоъ ҳол, равиш, юриш-туриш; ~ в
бехудона ўзни йўқотган ҳолда; ~ қилмақ юзага келтир-
моқ, яратмоқ.

вайл ويل бало, офат; чоҳи вайл бало қудуғи.

вайло ويلا фарёд; ~ чекмак фарёд қилмоқ.

вайю ويا балки.

валад ولد кўплиги авлод 1) ўғил бола; 2) ўғил.

валаҳу وله бу ҳам уники, бу ҳам унга тегишли.

валвала ولوله тўполон, шовқин-сурон.

вале ولی ва лекин нинг қисқарган сийғаси, лекин, аммо,

бирок.

ва лекин وليكن ва аммо.

валиаҳд ولیعهد подшоҳ ўринбосари, ворис.

валий ولی 1) эга; соҳиб; 2) авлиё; ~ у-л-лоҳ ҳазрат-и

Алийнинг лакаби.

валима ولیمه базм, тўй.

валинеъмат ولی نعمت неъмат эгаси.

ва-л-лайл واللیل тун қоронғуси билан қасам ичаман (Қуръон-
нинг «ал-Лайл» сураси.

ва-л-лоҳу; واللہ ~ аълам би-с-савоб тўғриси Оллоҳ ях-

широқ билади.

валодат ولادت туғилиш; ~ кун туғилган кун.

валоият ولاية 1) ҳокимлик, ҳукмронлик; 2) авлиёлик.

валоиятосор ولايت آثار авлиё сифат.

валоият шиор ولايت شعار авлиё равиш.

вар ور ва агар нинг қисқарган сийғаси.

вараъ ورع художўйлик, худодан қўрқиш, тақво; ~ аҳли

художўйлар, тақводорлар.

вараъкаш ورعكش художўй, худодан қўрқувчи, тақводор.

варақ ورق кўплиги авроқ япроқ, барг.

варақнавард ورقنورد варақловчи.

варақнигор ورقنگار варақловчи.

вард ورد гул, атиргул.

- варзини ورزش машқ, риёзат; ~ айламак, ~ қилмак шугул-
лаи моқ, машқ қилмоқ.
- варид ورید қон томир, вена; хаблу-л-варид бўйин томири.
- варийъ ورعیе художўй.
- варта ورطه 1) тагсиз чуқурлик, қаър; 2) гирдоб; муҳлик ~
ҳалок қилувчи гирдоб.
- васат وسط кўплиги авсот ўрта, марказ; ҳадди ~ ўртача.
- васатлиқ وسطلیق ўрталиқ, ўртачалиқ.
- васеъ وسیع ва васиъ кенг; ~ ўлмоқ кенгаймоқ.
- васила وسیله кўплиги васойил 1) йўл, восита; ~ истамак йўл
топмоқ; 2) сабаб, боис; ~ бўлмақ сабаб бўлмоқ.
- васиъ وسیع васеъ га қ.
- васиқат وثیقت ҳужжат, шаҳодат.
- васла وصله ямоқ.
- васм وصم 1) доғ; 2) шарманда.
- васма وصمه ўсма.
- васойил وسایل васила нинг кўплиги.
- вассоф وصاف васф қилувчи, маддоҳ, мақтовчи.
- васф وصف кўплиги авсоф таъриф; мақтов; ~ айламак, ~
этмак, қилмақ мақтамоқ.
- ватад وتد кўплиги автод 1) мих; 2) пона.
- ватар وتر кўплиги автор тор, сим тор.
- ватан وطن кўплиги автон эл, ўлка; ~ айламак, ~ этмак,
~ қилмак, жойлашмоқ, ўрнашмоқ, уйли-жойли бўлмоқ.
- ватвот وطواط кўршапалак.
- ватира وطيره йўл, тарз, йўсин.
- вафоҷўй وفاجوی вафо қидирувчи.
- вафокан وفاکش вафодор.
- вафоомиз وفاآمیز вафоли.
- вахим وخیم зарарли, ёмон (таом).
- вахомат وخامت хавф, зарар (соғлиқ учун).
- вашрабу واشربوا кулу ~ ва ло тусрифу енглар, ичинглар, лекин
исроф қилманглар (Қуръоннинг «Бақар» сурасидан иқ-
тибос).
- ва-ш-шаме والشمس қуёш билан қасамёд қиламан (Қуръон-
нинг «Ва-ш-шамс» сурасидан иқтибос).

- ваъз وعظ панд, насиҳат, ~ айтмак насиҳат қилмоқ.
- ваъид وعيد қўрқитиш, пўниси.
- вақойе وقايع тўғриси вақойиъ.
- вақойиъ وقايع воқиъа нинг кўплиги.
- вақор وقار ва виқор жиддийлик, улуғворлик.
- вақт وقت кўплиги авқот замон.
- вақф وقف кўплиги авқоф 1) тўхташ; 2) масжидлар ёки айрим шахсларга фойдаланиш учун хайр-аҳсон йўли билан берилган мулк ёки нарса; ~ бўлмақ бағишланмоқ; ~ қилмақ бағишламоқ, васият қилмоқ.
- вақфийа وقفیه 1) вақф ҳужжати; 2) Навоий асарининг номи.
- вағо وغا уруш, жанг; насими ~ уруш шамоли.
- ваҳал وحل ваҳл га қ.
- ваҳдат وحدت бирлик, ёлғизлик; ~ асрори ёлғизлик сирлари; ~ аҳли ваҳдат илмини эгаллаганлар; ~ хилватхонаси гўр; ~ и зотиға ёлғиз ўзига, Оллоҳга.
- ваҳид وحيد 1) битта, ягона; 2) бир.
- ваҳим وهيم ваҳм га қ.
- ваҳй وحى илоҳий хабар; ~ и йўҳо илоҳий хабар келтирмоқ.
- ваҳл وحل ва ваҳал лой, балчиқ.
- ваҳол وحال ваҳл га қ.
- ваҳм وهم кўплиги авҳом шубҳа; ~ айламак, ~ этмак шубҳаланмоқ, қўрқмоқ.
- ваҳш وحش кўплиги вуҳуш ёввойи, ваҳший ҳайвон; дашт ~ и саҳро йиртқичлари.
- ваҳшатангиз وحشت انگيز қўрқинчли, ваҳимага солувчи; ~ бўлмақ қўрқинчли бўлмоқ.
- ваҳшатзой وحشت زای хавф орттирувчи; ~ беша хавфли чангалзор.
- ваҳшатфизой وحشت فزای хавф орттирувчи.
- ваҳшзод وحش زاد ёввойи.
- ваҳшийфкан وحشی فکن ёввойи ҳайвон овловчи.
- ваҳшийфиол وحشی فعال ёввойи феълли.
- ваҳҳоб وهاب саҳоватли, саҳий.
- видод وداد муҳаббат; дўстлик.
- визр وزر машаққат.

вилоят **ولاية** мамлакат.

вирд **ورد** қўплиги аврод тинимсиз қайтариш; ~ забон ай-
ламак қайта-қайта тилга олмоқ.

висода **وساده** ёстиқ.

висоқ **وثاق** 1) тугун; 2) уй, капа; 3) аҳд, келишув.

вифоқ **وفاق** 1) ҳамжиҳатлик; 2) мувофиқлик.

виқор **وقار** вақор га қ.

вобаста **وابسته** 1) боғланган; 2) қарам; ~ бўлмақ боғланмоқ,

қарам бўлмақ; ~ қилмақ боғламоқ, қарам қилмоқ.

вобасталиқ **وابسته ليق** боғланганлик, қарамлик.

вовайло **واويلا** э воҳ, афсус.

вожгун **واژگون** ва вожгуна тескари, чаппа; ~ бўлмақ

орқага кетмоқ; ~ қилмақ орқага сурмоқ.

вожгуна **واژگونه** вожгун га қ.

вожиб **واجب** лозимлик юзасидан бажарилиши шарт иш.

вожибот **واجبات** бажарилиши шарт ақидалар.

вожид **واجد** 1) вужудга келтирувчи, бор қилувчи; 2) бор.

возиъ **واضع** асос солувчи, асосчи.

возиҳ **واضح** очиқ, равшан; ~ бўлмақ очиқ, равшан бўлмақ.

воиз **واعظ** воъиз га қ.

войа **وايه** насиба, улуш; ~ топмақ насиб бўлмақ.

войасиз **وايه سيز** насибасиз.

вола **واله** ҳайратда қолган, ўзини йўқотган, ҳушдан кетган;

~ қилмақ ҳайратда қолдирмоқ.

волид **والد** ота.

волида **والده** она.

волидайн **والدين** ота-она.

волий **والي** ҳоким.

волиҳ **واله** шайдо, мафтун; ~ айламақ шайдо қилмоқ; ~

этмақ, ~ қилмақ асир қилмоқ, шайдо қилмоқ; ~ ўлмақ мафтун бўлмақ.

воло **والا** баланд, юксак, улуғ, катта; ~ йи мовий осмон.

вом **وام** қарз; ~ айламақ қарз олмоқ.

вомик **وامق** 1) ошиқ; 2) Узрога ошиқ бўлган бир арабнинг исми.

вомхоҳ **وامخواه** қарз қистовчи.

- вопас **واپس** 1) қайтадан; 2) охирги, сўнг.
- вораста **وارسته** қутилган, халос бўлган, озод.
- ворид **وارد** кириб келувчи, етиб келувчи; ~ бўлмақ кирмоқ.
- воридот **واردات** 1) даромад; 2) олами ғайб (сирли дунё) на-
са, ҳодисаларининг сулук (тасаввуф) аҳлига тўла кўри-
пиши.
- ворие **وارث** меросхўр; ~ и барҳақ ҳақиқий меросхўр.
- восил **واصل** эришувчи, етишувчи; ~ и ҳақ тангрига етиш-
ган; ~ айламақ, ~ қилмақ эриштирмоқ; ~ бўлмақ, ~
ўлмақ етишмоқ, эришмоқ.
- восит **واسط** ўртадаги, марказий.
- восиъ **واسع** кенг; ~ айламақ, ~ қилмақ кенгайтирмоқ; ~ бўл-
мақ ~ ўлмақ кенгаймоқ.
- вофий **واي** 1) етарли; 2) вафо қилувчи.
- вофир **وافر** мўл, кўп; ~ ҳамд тўла мақтов.
- воғиз **واعظ** ва воиз ваъз айтувчи, насихатчи.
- воқиа **واقعه** воқияга га қ.
- воқит **واقع** юз берган, пайдо бўлган.
- воқия **واقعه** ва воқиа кўплиги вақойиъ ҳодиса.
- воқиф **واقف** хабардор.
- воҳа **واهه** уруш асбоби.
- воҳид **واحد** бир.
- вубол **وبال** тўғриси вабол.
- вужух **وجوه** важҳ нинг кўплиги.
- вузаро **وزرا** вазир нинг кўплиги.
- вузуъ **وضوع** юз, қўл ва оёқларни тартиб билан ювиш, таҳо-
рат; ~ ноқислари, ~ муфсидлари таҳорат кетишига сабаб
бўлгучи нарсалар.
- вузуҳ **وضوح** равшанлик, очиқлик, аниқлик; ~ топмақ аниқ-
ланмоқ, аён бўлмақ.
- вуруд **ورود** кириб келиш, келиши; ~ айламақ кириб келмоқ.
- вусла **وصله** тўғриси васла.
- вусма **وسمه** тўғриси васма.
- вусмат **وصمت** доғ, айб.
- вусул **وصول** келиш, қайтиш; ~ топмақ 1) эришмоқ, етишмоқ,
2) қайтмоқ.
- вусъ **وسع** ҳажм, кенглик.

вусъат **وسعت** кенглик, ёйиқлик; ~ и машраб феъли кенглик.
 вусқо **وثقا** энг ишончли, энг қаттиқ.
 вуқуф **وقوف** воқиғлик, хабардорлик, ~ топмақ хабардор бўлмоқ
 вуқуъ **وقوع** содир бўлиш, юз бериш; ~ топмақ юз бермоқ,
 содир бўлмоқ.
 вуҳуш **وحوش** ваҳш нинг кўплиги.
 вўсма **وسمه** тўғриси васма.

Г

габр **گبر** ислонни қабул қилмаган эронли, оташпараст.
 табрак **گبرک** габрча.
 табракий **گبرکی** габр га мансуб.
 гавази **کوزن** буғу.
 гаво **گوا** гавоҳ га қ.
 гавоҳ **کواه** ва гувоҳ ва гаво шоҳид, тануқ.
 гавҳарафшон **گوهرافشان** гавҳар сочувчи.
 гавҳарбор **گوهر بار** гавҳар ёғдирувчи.
 гавҳарзоӣ **گوهرزای** 1) гавҳартуғар, гавҳари бор садаф; 2) саҳий.
 гавҳарнигор **گوهرنگار** гавҳар безакли.
 гавҳарнисор **گوهرنشار** гавҳар сочувчи.
 гавҳаройин **گوهر آیین** гавҳар сифатли.
 гавҳароро **گوهر آرا** ва гавҳаророй гавҳар билан зийнат-
 ланган.
 гавҳаророй **گوهر آرای** гавҳароро га қ.
 гавҳарнош **گوهر پاش** гавҳар сочувчи.
 гавҳаррез **گوهر ریز** гавҳар тўкувчи.
 гавҳарсанж **گوهر سنج** гавҳар сараловчи.
 гавҳарфишон **گوهر فشان** гавҳар сочувчи.
 гадонеша **گدا بیشه** гадойликка ўрганган.
 гаждум **گژدم** тўғриси каждум.
 гажкорлиқ **گجکارلیق** тўғриси гажкорлиқ.
 таз **گز** 1) бошоқ ва пари йўқ ўқ; 2) ўлчов бирлиги, ар-
 шин; 3) сув ёқасида ўсадиган бир дарахт навъи.
 газак **گزک** май кетидан тановул қилинадиган енгил таом.

газанд **گزند** зарар; ~ етмак зарар кўрмоқ; ~ еткурмак, ~

тегурмак зарар етказмоқ.

газанда **گرنده** чақадиган ва тишлайдиган жондорлар.

газоф **گراف** уйдирма, сохта; лофи ~ урмақ ёлгон гапирмоқ.

гайбур **کيبور** кайбур га қ.

галола **گلاله** тўғриси гулола.

ганда **گنده** чирик; сассиқ; ~ димоғ димоғдор, такаббур.

гандарамак **گنداراماك** сасимоқ, чиримоқ.

ганж **گنج** хазина; ~ и бодовард хусрав Парвезнинг сакқиз

хазинасидан иккинчиси. Ривоят бўйича, шамол келтирган хазинанинг номи; 2) ўттиз куйдан бирининг номи; ~ и Қорун Қорун бойлиги, катта, туганмас бойлик.

ганицина **گنجينه** хазина бойлиги.

ганжнош **گنجپاش** хазина сочувчи.

ганжрез **گنجرين** 1) хазина тўкувчи; 2) маъноли сўз айтувчи.

ганжсанж **گنجسنج** хазина ўлчови.

ганжжур **گنجور** хазиначи.

ганжфишон **گنجفشان** хазина сочувчи.

гар **گر** агар нинг қисқарган сийғаси.

гард **گرد** чанг, ғубор.

гардан **گردن** бўйин.

гарданбаста **گردن بسته** бўйни боғлиқ; ~ қул бўйни боғлиқ қул.

гарданда **گردنده** айланувчи, гунбазм фалак; ~ йи олий-

бунёд энг устки фалак.

гарданкаш **گردن کش** бўйин товловчи, итватсиз.

гарданфароз **گردن فراز** мағрур, кеккайган.

гардини **گردش** айланиш, сайр, томоша, ~ ■ аййом кунлар-

нинг ўтиши; ~ ■ даврон замоннинг ўзгариб туриши.

гардинишмаой **گردش نماي** айланиб кўринувчи; айлана кўринишли.

гардинома **گردنامه** бош айлантиргич тумор.

гардолуд **گردآلود** чангли, ғуборли.

гардон **گردان** айланувчи, гунбади ~ осмон; ~ бўлмақ

айлапмоқ.

гардун **گردون** осмон.

гардунасос **گردون اساس** баланд, юқори, юксак.

- гардунваш کردون وش осмондек.
 гардунвор کردون وار осмондек.
 гардунжаноб کردون جناب улуғ мартабали.
 гардункўб کردون كوپ кўкларга кўтарилган.
 гардунмаоб کردون مآب осмоний.
 гардунмақом کردون مقام баланд мартаба.
 гардуннамой کردون نماي айланма, осмон шакл.
 гардунсарир کردون سرير баланд тахтли.
 гардунсо کردون سا ва гардунсой کردون ساي осмонга тегувчи.
 гардунсой کردون ساي гардунсо га қ.
 гардунхарош کردون خراش осмонга тақалган.
 гардунхиром کردون خرام осмон кезувчи; ~ айламак осмонни айланмоқ.
 гардуншукух کردون شکوه юсак, шон-шавкатли.
 гарм کرم иссиқ, илиқ.
 гармдимог کرم دماغ димоғи чоғ, шод.
 гармкин کرم کين қизғин қасосчи.
 гарммехр کرم مهر қизғин меҳрли.
 гармнафас کرم نفس нафаси илиқ, сўзи ёқимли, чечан.
 гармпўй کرم پوي тез юрар, чопқир.
 гармрав کرم رو 1) тез юрар; 2) оёғи куйган (ошиқ).
 гармрў кرم رو иссиқ юзли.
 гармхез کرم خيز чаққон.
 гармхўйлу کرم خويلوق қизиққонлик.
 гарон گران 1) оғир; 2) қимматли, арзон эмас.
 гарона گرانه тўғриси карона.
 гаронбор گرانبار юки оғир; ~ бўлмақ оғир аҳволга тушмоқ.
 гаронборлиг گرانبارليг оғир юклилик, вазминлик.
 гаронжонлиг گرانجانليق ялқовлик, дангасалик.
 гаронмоёй گرانمايه қимматбаҳо, қимматли.
 гаронсанг گران سنگ 1) тоши оғир; вазмин; 2) улуғвор.
 гаронхоб گران خواب уйқуси қаттиқ.
 гаруха گروهه соққа, ҳар қандай юмалоқ нарса.

гач **گچ** ганч, бӯр.

гачқорлиг **گچكارليغ** ганч санъати, иморатининг ганч ишлари.

гашт **گشت** айланиш, юриш, сайр; ~ айламак. ~ этмак кез-моқ. сайр қилмоқ.

геж **گيچ** гиж га қ.

гезламак **گيزلاماқ** тўғриси кизламак.

гесу **گيسو** ўрма соч.

гетий **گيتي** жаҳон, олам.

гетийнавард **گيتي نورد** жаҳонкезар.

гетийнамо **گيتي نما** жаҳоннамо.

гетийоро **گيتي آرا** ва гетиорой жаҳонини безовчи.

гетийорой **گيتي آرائي** гетиоро га қ.

гетийпаноҳ **گيتي پناه** олампаноҳ.

гетийситон **گيتي سستان** жаҳонгир.

гетийфурӯз **گيتي فروز** оламни ёритувчи.

геч **گيچ** тўғриси геж ва гиж.

гиж **گيچ** ва геж 1) айланиш; 2) боши айланган; ҳайрон.

гизоф **گزاف** тўғриси газоф.

гил **گل** лой.

гила **گله** гина, ўпкалаш; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмак ўпкаламоқ, гина қилмоқ.

гиламандлиг **گله مندليغ** ўпкалаш, шикат, гинахонлик.

гилаомиз **گله آميز** гина қилгандек, ўнлагандек.

гирд **گرد** ва гирда 1) доира; 2) теваарак.

гирда **گرده** гирд га қ.

гирдбод **گرد باد** қуёш.

гирдгоҳ **گردگاه** тўғриси гурдагоҳ.

гирдоб **گرداب** шрим.

гирибон **گريبان** ёқа.

гирифт **گرفت** ушлаш.

гириҳ **گره** 1) тугун, чигил; 2) машаққат; ~ очмақ 1) чигилни ёзмоқ; 2) қийинчилиқни бартараф қилмоқ; ~ урмақ тугмоқ.

гириҳгир **گره گير** тугунли, жингалак.

гирихгушо کره کشا ва гирихгушой کره کشای

1) тугунларни ечувчи; 2) қийин ишларни ҳал қилувчи.
гирихгушой کره کشای гирихгушо га қ.

гирихли کره لی тугунли.

гириа گريه йиғи.

гирийон گريان йигеловчи; йигичи.

гиромий گرامی қимматли, азиз.

гиру дор گيرودار тўқнашув, жанг, тўс-тўполон.

гису گيسو тўғриси гесу.

гити گيتي тўғриси гетий.

гов گاو қорамол, сиғир.

говмиш گاو ميش қўтос.

гозур گازور кирчи, кир юувчи.

гозурлиқ گازورليق кирчилик; ~ иши кирчилик.

гом گام одим, қадам; ~ ба ~, ~ бар ~ қадамма-қадам;
~ урмақ қадам урмоқ, юрмоқ; ~ қўймақ қадам қўймоқ,
юрмоқ.

гуво گوا гавоҳ га қ.

гуворо گوارا 1) сингимли, ҳазм бўладиган; 2) ёқимли, тотли.

гувоҳ گواه гавоҳ га қ.

гудоз گداز 1) эриш; 2) куйиш; ~ айламак 1) эримоқ;
куймоқ, ўртанмоқ.

гузар گذر 1) ўтиш жойи; кечув; 2) ўтиш, кечиш; 3) оқим;
~ айламак ўтмоқ, кечмоқ; ~ сөлмақ йўл олмоқ, бормоқ;
~ қилмақ ўтмоқ, юрмоқ.

гузаргоҳ گذرگاه ўтадиган жой, йўл.

гузида گزیده 1) сайланган, танланган; 2) бир китоб номи.

гузин گزين танланган, сайланган; ~ айламак танламоқ, сай-
ламоқ.

гузир گزير илож, чора, тадбир.

гузор گذار қўйиш, қолдириш; ~ айламак, қўймоқ, қолдирмоқ.

гузора گذاره ўташ; ~ айламак, ~ қилмақ ўтамоқ.

гузоранда گذارنده ўтовчи, адо этувчи; арз этувчи, маъруза
этувчи.

гузориш گذارش ўташ; баён қилиш; ~ айламак, ~ қилмақ
арз қилмоқ, баён қилмоқ.

гуризон ва гурезон **گریزان** қочган; қочувчи.
 гуруҳа **گروهه** налаҳмон тоши.
 гусил **گسيل** ечилиш, узилиш; ~ топпақ ечилмоқ, узилмоқ.
 гусиста **گسسته** ечилган, узилган.
 гуфт **گفت** сўз, гап, нутқ.
 гуфтор **گفتار** сўз, суҳбат, нутқ.
 гуҳарпош **گهرپاش** авҳар сочувчи.
 гуҳаррез **گهررين** авҳар тўкувчи.
 гўз **گوز** тўғриси, кўз.
 гўйанда **گوينده** 1) сўзловчи; 2) ҳикматчи, қиссагўй.
 гўйандалик **گويندهليق** қиссагўйлик.
 гўйи **گويي** гўё, худди.
 гўйийо **گويا** худди, мисли.
 гўр I **گور** қулон.
 гўр II **گور** қабр.
 гўрдав **گوردو** қулондек чопқир.
 гўркан **گورکن** гўрков.
 гўсола **گوساله** бузоқ.
 гўсолапараст **گوساله پرست** молпараст.
 гўстох **گستاخ** сур (киши).
 гўш **گوش** қулоқ.
 гўша **گوشه** бурчак.
 гўшатоб **گوشه تاب** чолғу асбобининг қулоғи.
 гўшвора **گوشواره** сирға.
 гўшмол **گوشمال** қулоқ бураш, танбеҳ.

Д

даббоба **دبابه** 1) айиқ; 2) қалъани олишда ишлатиладиган
 ҳарбий ускунанинг номи; 2) шахмат доналаридан бирининг
 номи.
 даббоғ **دباغ** кўнчи.
 дабдаба **دبدبه** 1) таптана, шов-шув; 2) ҳаддан ортиқ ҳаша-
 мат, савлат.
 дабир **دبير** котиб; кўк ~ и Аторуд юлдузи.

дабиристон دبیرستان мактаб.

дабистон دبستان бошланғич мактаб.

дабур دبور ғарб шамоли.

дабқур دبقور 1) кичик бўлинма, отряд; 2) гуруҳ; ~ — ~ гу-
руҳ-гуруҳ.

дав دو 1) югуриш; 2) дов га қ.

давтор دوار айланувчи.

давторсо: دوارسا گنیزی гунбази ~ осмондек.

давлатайин دولت آیین бахтиёр.

давлатпаноҳ دولت پناه подшоҳ, ҳукмрон.

давлатсаро دولت سرا подшоҳ саройи.

давлатхоҳ دولت خواه хайрихоҳ.

давлатхоҳлик دولت خواه لىق хайрихоҳлик.

давлуга دولغه давулга га қ.

даво دوا кўплиги адвийа дори.

давоб دواب доба нинг кўплиги.

давовин دواوين девон нинг кўплиги 2) ...

давож دواج 1) кўрна, чойшаб; 2) аёллар рўмоли, чачвон.

давожў دواجو даво ахтарувчи.

давоийр دواير доира нинг кўплиги.

даволи I دوالى маккор.

даволи II دوالى терили, чармли.

давон دوان чопувчи; чархи азхар ~ чопувчи осмон.

давог دوات сиёҳдон.

давр دور кўплиги адвор вақт, замон.

давулга دولغه ва давулган дубулға, уруш кийими.

давулган دولغان давулга га қ.

дагла دگله қафтон, уст кийим.

дад دد йиртқич, ёввойи ҳайвон; ~ у дом ёввойи ва уй ҳай-
вонлари.

дадак ددك канизак, чўри.

дажам دژم тўғриси дижам.

дажамвор دژمار тўғриси дижамвор.

- дай **دی** қишнинг иккинчи оyi.
- дайжур **ديجور** 1) зим-зиё қоронғи; 2) қоронғи туи.
- даййор **ديار** истиқомат қилувчи, яшовчи.
- дайн **دين** кўплиги дуйун қарз, бурч.
- дайр **دير** 1) бутхона, ибодатхона; 2) майхона.
- дакла **دکله** тўғриси дагла.
- дакокин **دکاکين** дўкон нинг кўплиги.
- далбай **دالباي** овчи қушни овга ўргатилаётганда бериладиган
гўшт.
- далв **دلو** 1) челақ; 2) бурж номи.
- далда **دلدا** яширинадиган жой, пана.
- далдаламоқ **دلداماق** бекинмоқ, яширинмоқ.
- далил **دليل** кўплиги далоийил ҳужжат, асос.
- далиловар **دليل آور** далил келтирувчи.
- далир **دليр** юракли, довюрак.
- далирона **دليرانه** ботирларча, жасурона.
- далла **دله** ноз, ишва; ~ ту-л-мухтол нозли алдамчи.
- даллок **دللك** ҳаммомчи; ходима.
- даллола **دللاه** 1) қўшмачи аёл; 2) воситачи аёл.
- далойил **دلایل** далил нинг кўплиги.
- далол **دلال** ноз, ишва.
- далола **دللاه** 1) нозли, ишвали аёл; 2) қўшмачи аёл.
- далолат **دلالت** йўл кўрсатиш, ~ қилмақ йўл кўрсатмоқ.
- далқ **دلقل** дарвеш кийими; ~ и хизрваш яшил тўн.
- дам **دم** қон.
- даман **دمن** илгари яшалган, кўчиб кетилган жой илзари.
- дамгир **دمگير** нафас олиш.
- дамон **دمان** 1) тез, чаққон; 2) даҳшатли.
- дамор **دمار** 1) илдиз; 2) йўқ бўлиш, нобуд бўлиш; ~ чиқар
мақ суғурмоқ, таги билан йўқ қилмоқ.
- дамсард **دمسرد** совуқ нафас.
- дамсардлик **دمسردليك** совуқ нафаслик.
- дамсоз **دمساز** мослашувчи (дўстликка, яқинликка).

думъ кўлиги думуъ кўз ёши
 донг ҳайрон; ~ айламак, ~ қилмақ ҳайратлантирмақ;
 маҳбути ~ карахт, хушсиз.
 дондан тиш.
 дондана деворнинг юқори тишсимои қисми; тишли
 нарсаларнинг тиш қисми.
 доний даст, разил, ярамас.
 доннат дастлик, разиллик.
 донқур тўғриси дабқур.
 дар эшик.
 даро ўрим, ўриш.
 даранг 1) секиплик, сусткашлик; тўхталиш; ~ айламак
 секиплатмоқ. 2) фурсат, вақт; 3) фалокат; 4) ҳордиқ.
 дарафш I бигиз.
 дарафш II ва дирафш байроқ.
 дарахш 1) чақмоқ, яшин; 2) ярқираш.
 дарахшанда дарахшон га қ.
 дарахшон ва дарахшанда ярқироқ, порлоқ.
 дарбанд 1) эшик зулфини; 2) дара; 3) кенг қисқа кўча.
 дарбандлик қамал.
 дарбойист 1) лозим, керак; 2) лузумат, керак нарсa; ~
 бўламақ лозим бўлмоқ.
 дарбон қоровул.
 даргаҳ даргоҳ га қ.
 даргоҳ ва даргаҳ 1) бўсаға, остона; 2) сарой;
 ~ и олий шоҳ саройи.
 даргаҳнавард саройлар кезувчи.
 даргаҳнишин сарой аҳли.
 даргир ҳал бўлиш, ечилиш, (мас., баҳсда, мунозарада).
 дардинок дардли, ғамгин.
 дардолуд дардли, ғамгин.
 дарднайиванд дардга улашган.
 дарднарвар дардли.
 дарднарвард дард билан етишган.

дай **دی** қишнинг иккинчи ойи.

дайжур **ديجور** 1) зим-зиё қоронғи; 2) қоронғи тун.

даййор **ديار** истиқомат қилувчи, яшовчи.

дайн **دين** кўплиги дуйун қарз, бурч.

дайр **دير** 1) бутхона, ибодатхона; 2) майхона.

дакла **دكله** тўғриси дагла.

дакокин **دكاكين** дўкон нинг кўплиги.

далбай **دالباي** овчи қушни овга ўргатилаётганда бериладиган
гўшт.

далв **دلور** 1) челақ; 2) бурж номи.

далда **دلدا** яширинадиган жой, пана.

далдаламоқ **دلدا لاماқ** бекнимоқ, яширинмоқ.

далил **دليل** кўплиги далоийл ҳужжат, асос.

далиловар **دليل آور** далил келтирувчи.

далир **دلير** юракли, довиюрак.

далирона **دليرانه** ботирларча, жасурана.

далла **دله** поз, ишва; ~ ту-л-мухтола позли алдамчи.

даллок **دلاک** ҳаммомчи; ходима.

даллола **دلاله** 1) қўшмачи аёл; 2) воситачи аёл.

далойил **دلایل** далил нинг кўплиги.

далси **دلال** поз, ишва.

далола **دلاله** 1) позли, ишвали аёл; 2) қўшмачи аёл.

далолат **دلالت** йўл кўрсатиш, ~ қилмақ йўл кўрсатмоқ.

далқ **دلق** дарвеш кийими; ~ и хизрван яшил тўн.

дам **دم** қон.

даман **دمن** илгари яшалган, кўчиб кетилган жой излари.

дамгир **دمگیر** нафас олиш.

дамон **دمان** 1) тез, чаққон; 2) даҳшатли.

дамор **دمار** 1) илдиз; 2) йўқ бўлиш, нобуд бўлиш; ~ чиқар-
мақ суғурмоқ, таги билан йўқ қилмоқ.

дамсард **دمسرد** совуқ нафас.

дамсардлик **دمسردليک** совуқ нафаслик.

дамсоз **دمساز** мослашувчи (дўстликка, яқинликка).

дамъ **دمع** кўилиги думуъ кўз ёши.

данг **دنگ** ҳайрон; ~ айламак, ~ қилмақ ҳайратлантирмоқ;

маҳбути ~ карахт, хушсиз.

дандон **دندان** тиш.

дандона **دندانه** деворнинг юқори тишсимои қисми; тишли

нарсаларнинг тиш қисми.

даний **دنى** наст, разил, ярамас.

даноат **دنائت** настлик, разиллик.

дапқур **دپقور** тўғриси дабқур.

дар **در** эшик.

дарав **درو** ўрим, ўриш.

даранг **درنگ** 1) секилик, сусткашлик; тўхталиш; ~ айламак

секиплатмоқ. 2) фурсат, вақт; 3) фалокат; 4) ҳордиқ.

дарафш I **درفش** бигиз.

дарафш II **درفش** ва дирафш байроқ.

дарахш **درخش** 1) чақмоқ, яшин; 2) ярқираш.

дарахшанда **درخشنده** дарахшон га қ.

дарахшон **درخشان** ва дарахшанда **درخشنده** ярқироқ, ёрлоқ.

дарбанд **دربند** 1) эшик зулфини; 2) дара; 3) кенг қисқа кўча.

дарбандлик **دربندليق** қамал.

дарбойист **دربايست** 1) лозим, керак; 2) лузумат, керак нарса; ~

бўлмақ лозим бўлмоқ.

дарбон **دربان** қоровул.

даргаҳ **درگه** даргоҳ га қ.

даргоҳ **درگاه** ва даргаҳ **درگه** 1) бўсаға, остона; 2) сарой;

~ и олий шоҳ саройи.

даргаҳнавард **درگه نورد** саройлар кезувчи.

даргаҳнишин **درگه نشين** сарой аҳли.

даргир **درگير** ҳал бўлиш, ечилиш, (мас., баҳсда, мунозарада).

дарднок **دردناك** дардли, ғамгин.

дардолуд **دردآلود** дардли, ғамгин.

дардпайванд **دردپيوند** дардга улашган.

дардпарвар **دردپرور** дардли.

дардпарвард **دردپرورد** дард билан етишган.

- дарж I درج тўғриси дурж.
дарж II درج киритиш; ~ этмақ, ~ қилмақ киритмоқ, ёзиб қўймоқ.
дарзигарлик درزيگريک чегачилик.
дарий I درى қадимий форс тили.
дарий II درى тус товуқ.
дариг دريغ афсус, хайф.
дариго دريغا эҳ, афсус.
дарйоваш درياوش дарёдек.
дарйогард درياگرد дарёда юрувчи.
дарйожаноб درياجناب дарёдай кенг.
дарйозада دريازده дарё фалокатига учраган.
дарйоканш درياکش кемачи, қайиқчи.
дарйомойа دريامايه жуда бой.
дарйонавард دريانورد денгизчи.
дарйонавол دريانوال жуда сахий.
дарйоситез درياستيز дарёдай қаҳрли.
дарйоншукух درياشکوه шавкатли.
дарйуза دريوزه тиланчи, гадо; ~ этмақ, ~ қилмақ тиланмоқ.
дарйузанамоёй دريوزه نماي гадодек.
дарк درك англаш, тушуниш; ~ қилмақ англамоқ, тушу-
моқ; аҳли ~ идрок аҳли, фаҳм эгалари.
дармонда درمانده кучсиз, потавон.
даро درا дарой га қ.
дароз دراز узун; ~ даст қўли узун, қудратли.
дарой دراي ва даро қўнғироқ.
дарохим دراهيم дирҳам нинг кўплиги.
дарранда درنده йиртқич.
даррок دراك зийрак, сезгир; ~ табъ ўткир зехн.
даррон دران йиртқич.
дарегоҳ درسگاه дарсхона.
даруға ва доруға داروغه 1) миршаблар бошлиғи; 2) ҳоким.
дархост درخواست талаб, сўраш; ~ қилмақ сўрамоқ, талаб қилмоқ.

дархўр درخور ва дархўрд درخورد лойиқ, ярашиқли.
дархўрд درخور дархўр га қ.
дарҳам درهم чигал, тартибсиз; ~ айламак чигаллаштирмоқ.
дасотин داستان достон нинг қўлиги.
даст دست қўл; ~ ба ~ қўлма-қўл; ~ бермак қўл келмоқ;
топмак қўлга туширмоқ; чобук ~ чаққон, абжир.
дастафшон دستافشان 1) қўл силташ; 2) ўйинчи.
дастбурд دستبرد 1) ҳужум; талон-торож; 2) енгил ғалаба.
дастбўе دستبوس қўл ўпиш; ~ қилмак ҳурмат билдирмоқ.
дастгир دستگیر қўмакчи, дастёр.
дастйор دستيار қўмакчи.
дасткор دستکار 1) қўл иши; 2) ишланган, ясалган.
дастмузд دستمزد иш ҳақи; қалам ҳақи.
дастовез دستآویز 1) сабаб, баҳона; 2) совға.
дастомуз دستآموز қўлга ўргатилган.
дастон داستان достон га қ.
дастонсаро داستان سرا ва дастонсарой داستان سراи афсона айтув-
чи, бахши.
дастонсарой داستان سراи дастонсаро га қ.
дастор دستار салла; ошуфта ~ тўзиган салла.
дастос دستاس қўл тегирмон.
дастпеч دستپيچ ушлаш; ~ қилмак маҳкам ушламоқ.
дастранж دسترنج 1) қўл меҳнати; 2) машаққат.
дастрас دسترس қўл етиш, имкон пайдо қилиш; ~ топмак им-
кон топмоқ, етишмоқ.
дастрасий دسترسي мумкинлик.
даступо: دستوپا اورماق ~ урмак уринмоқ.
дастур I دستور 1) қоида, расм-русум; 2) бир луғатнинг номи.
дастур II دستور вазир.
дастурлиг دستورليغ қоидали.
даф دف чилдирма, ногора.
дафак دفك чилдирмача, ногорача.

дафина دفينه кўплиги дафойин хазина, ерга кўмилган пул,
қимматбаҳо нарсалар.
дафойин دفاين дафина нинг кўплиги.
дахл دخل 1) кирим, даромад; 2) алоқа, тегишлилик; ~ и бор
тегишли, алоқаси бор; ~ бермак, ~ этмак киритмоқ.
дахма دخمه мақбара, сағана.
дашна دشنه учли калта ханжар.
дашном دشنام сўкиш; ~ айламак сўкмоқ.
даштбон دشتبان экин қўриқчиси, дала қўриқчиси.
даштбонлиг دشتبانليг дала қўриқчилиги.
даштнавард دشتنورد саҳро кезувчи.
даштпаймо دشتپيما саҳро кезувчи.
даштрав دشترو саҳрода юрувчи.
даъ دع қўй, ташла.
даъб دءاب одат, феъл, юриш-туриш; адаб ~ и одоб қондалари
даъва دعوه мустажобу-д-даъва дуоси қабул бўлувчи.
даъводор دعودار даъвочи.
дақиқ دقيق 1) аниқ, нозик; 2) юпқа.
дақиқа دقيقه кўплиги дақойиқ аниқлик, нозиклик.
дақойиқ دقايق дақиқа нинг кўплиги.
дағал دغل 1) қалбаки; 2) қаллоб, фарибгар.
дағалваш دغلوش қаллобдек.
дағи ва доғи داغي яна.
дағо دغا 1) ҳийла, найранг; 2) ҳийлагар, найрангбоз.
дағобоз دغا باز ҳийлагар, найрангбоз.
дағобозлиқ دغابازليق фарибгарлик.
даҳ ده ўн.
даҳана دهنه даҳона га қ.
даҳона دهنه ва даҳана 1) тирқиш; 2) жилов.
даҳр دهر 1) замон; 2) дунё.
даҳрнавард دهرنورد дунё кезувчи, сайёҳ.
даҳсад ده صدد минг.
даҳшатангиз دهشتانگيز қўрқинчли.

дебо **ديبا** дибо га қ.

дебоча **ديباچه** кириш, муқаддима.

деббанд **ديوبند** девни боғловчи, жасур, паҳлавон.

деббод **ديوباد** бўрон.

девваш **ديووش** девдек.

девдашмак **ديوداشماک** чайқалмоқ.

девзада **ديوزده** дев урган.

девзод **ديوزاد** 1) девдан туғилган; 2) от.

девқуш **ديوکوش** девни ўлдирувчи, кучли паҳлавон.

девлок **ديولاک** девлар маскани, девистоп.

девнажод **ديونژاد** девдан тарқаган, девнасаб.

девниҳодлиғ **ديونهادليغ** дев табиатлик.

девойин **ديوآيين** девсурат.

девон **ديوان** кўплиги **давовин** 1) ҳисоб-китоб дафтар

2) шеърый китоб, тўшлам; 2) маҳкама.

девонаваш **ديوانه وش** телбадек.

девонавор **ديوانه وار** телбаларча, телбадек.

девпайкар **ديوپيکار** девсурат, ҳайбатли.

девснйрат **ديوسيرت** дев қилиқ.

девсон **ديوسان** девдек.

девсор **ديوسار** дев хулиқ.

дегин **ديگين** қошига ~ қошигача.

дегинча **ديگينچه** Маккадин Мадинага ~ Маккадан Мадинагача.

деклай **ديکلاي** тўғриси дагла.

деҳ **ده** қишлоқ.

деҳқон **دهقان** экинчи; қазо ~ и, ~ и қазо, ~ и сунъ тангри.

дибо ва дебо **ديبا** юқори нав гулли ипак мато.

дигар **ديگر** бошқа, бўлак.

дигаргун **ديگرگون** бошқача, ғалати; ўзни ~ топмақ ўзини

ғалати ҳис қилмоқ.

дидбон **ديدبان** соқчи, кузатувчи.

дидбонлиқ **ديدبانليق** кузатиш, соқчилик.

дижам **دژم** 1) жаҳлли, ғазабли; 2) ғамгин, ўйчан; 3) бе-

тоб, дардли; ~ қилмақ эзмоқ, хор қилмоқ.

дижамвор دژمووار жаҳл билан, ғазабли.
 диз دين кўрган, қалға.
 диџат ديت диџат га қ.
 диџда ديده кўз.
 диџдор ديدار юз.
 диџор ديار дор нинг кўплиги.
 дилафгор دلافگار ғамгин, қайғули, ўйчан.
 дилафрўз دلافروز кўнгил очувчи, шод қилувчи.
 дилафрўхта دلافروخته кўнгил очувчи, шод қилувчи.
 дилбанд دلبند азиз, ҳурматли, суюкли.
 дилбаста دلبيسته 1) кўнгли боғлиқ; 2) ошиқ.
 дилгир دلگير бўғилган, ранжиган, ғамгин.
 дилдўз دلدوز дилозор.
 дилжў دلجو ва дилжўй кўнгил олувчи; ёқимли.
 дилжўй دلجوی дилжў га қ.
 дилкушо دلکش ва дилкушой دلکشای кўнгилли, ёқимли.
 дилкушода دلکشاده 1) шод, хурсанд; 2) очиқ кўнгилли.
 дилкушой دلکشای дилкушо га қ.
 дилмурда دلمرده бўшанг, жонсиз.
 дилнавоз دلنواز кўнгилови.
 диловар دلاور мард, жасур.
 диловарлик دلاورليق мардлик, жасурлик.
 дилевез دلاوين суюкли, ёқимли.
 дилозурда دلازرده озор топган, ранжиган.
 дилосей دلاسی ёқимли; ~ сўз ёқимли сўз.
 дилошуб دلاشوب кўнгилни безовта қилувчи.
 дилпазир دلپزير кўнгил тилаган, ёқимли; ~ бўлмақ ёқ-
 моқ; ~ тушмақ маъқул бўлмоқ.
 дилписанд دلپسند ёқимли; ~ ўлмақ ёқмоқ.
 дилрабо دلربا дилни тортувчи, жозибали.
 дилрабойанда دلرباينده кўнгил олувчи.
 дилреш دلریش кўнгли яра.
 дилистон دلستان маҳбуба, севилган.

дилеўз دلسوز жонкуяр, меҳрибон.
дилеўхта دلسوخته дили куйган, ўртанган.
дилеўхтавор دلسوخته وار дили куйганлардек, ўртанганлардек.
дилтанг دلتنگ сиқилган, ғамгин; ичи тор; ~ бўлмақ сиқилмоқ.
дилфигор دلفگار дилхаста, ғамгин, ўйчан.
дилфириб دلفريب кўнгилни алдовчи, жозибали; гўзал.
дилфурўз دلفروز кўнгил очувчи, шод қилувчи.
дилхарош دلخراش кўнгилни тирновчи, қайғу солувчи.
дилхаста دلخسته кўнгил эзилган.
дилхоҳ دلخواه кўнгил истаги, истакка мувофиқ.
дилхун دلхون юраги қон, аламли.
дилшикан دلشکن кўнгил синдирувчи, дилни сиёҳ қилувчи.
дилшикаста دلشکسته кўнгил синиқ, ғамгин.
дилшод دلشاد хурсанд.
дилшуда دلشده кўнгилни бой берган.
димор دمار тўғриси дамор.
дин دين кўплиги адйон илоҳий кучга ишонишга асосланган дунёқараш.
динор دينار тилла танга.
дирам درم дирҳам га қ.
дирампош درمپاش танга сочувчи.
дирамсанж درمسنج танга ўлчовчи.
дирафш درفش дарафш га қ.
диroyат درایت билиш, уқиш, англаб олиш.
диroyатосо درایت آسا билим берувчи.
диръ درع совут.
дирҳам درهم кўплиги дароҳим танга.
диъат دئат ва диъат دئат хун пули.
диққат دقت нозиклик.
доба دابه кўплиги давоб ҳайвон.
дов داو 1) шатранж, нард ўйинларида юриш ёки тош таш-
лан навбати; 2) қиморда тикилган пулни ошириш; 3) сў-
кинч.
довар داور ҳакам; подшоҳ.

- дод **داد** 1) адолат; қасос; ~ айламак адолат қилмоқ; ~
ин бермак қасос олмоқ; 2) ёрдам чақириги.
- додгар **دادگر** одил.
- додхоҳ **دادخواه** адолат талаб қилувчи.
- дож **داچ** қоронғи; ~ айламак қоронғи қилмоқ.
- доир **داير** дойир га қ.
- доира **دايره** дойира га қ.
- дой **داي** лой; пахса девор.
- дойгар **دايگر** пахсачи.
- дойир **داير** ва доир айланувчи; ~ айламак айлантирмоқ;
~ бўлмак; ~ ўлмак айланмоқ.
- дойира ва доира **دايره** кўплиги давойир айлана.
- дол **دال** 1) далил; ~ ўлмак далил бўлмоқ; 2) ҳарф номи;
~ айламак эгмоқ, букмоқ.
- долбой **دالباي** тўғриси далбай.
- долу гул **دالوگل** кашта гул.
- дом **دام** тузоқ, тур; ~ у дад йиртқич ва уй ҳайвонлари.
- дома **دامه** : ~ ҳайотуҳу умри узун бўлсин.
- доман **دامن** ва домон этак.
- домангир **دامنگير** даъвогар.
- доманкашон **دامن گشان** этак қайирувчи; четлашган.
- доманфишон **دامن فشان** этак ёювчи, ўзидан кетган.
- домгоҳ **دامگاه** тузоқ қўйилган жой.
- домон **دامان** доман га қ.
- домона **دامانه** қирғоқ, этак.
- домонлиг **دامان ليغ** номусли.
- донанда **داندە** олим, билимдон.
- донапош **دانه پاش** дон сочкич.
- донарез **دانه ريز** дон сочувчи.
- доиш **دانش** билим; ~ тиламак илм истамоқ.
- доишвар **دانشور** билимдон.
- доишойин **دانش آيين** билимдон, донишманд.
- доишпужух **دانش پجوہ** билим тадқиқ қилувчи.
- доишқарин **دانش قرين** илм дўст.

дор I **دار** кўплиги дийор, ҳовли, уй; ~ и бақо нариги дунё;
 ~ у-л-мулк пойтахт; ~ у-л-қасос, ~ у-л-гурур бу дунё;
 ~ у-с-салом жаннат; ~ у-л-фанодин азм қилмоқ ўлмоқ.

дор II **دار** жиноятчиларни осиб жазолаш учун жиҳозланган
 баланд ёғоч қурилма.

доро **دارا** 1) эга; 2) шоҳ; 3) қадимий эрон шоҳларидан би-
 рининг номи.

доройи **داراي** ипак газлама хили.

доропараст **داراپرست** шоҳпараст.

дорофар **دارافر** доредек шавкатли.

дору гир **داروگير** тортишиш, ёқалашиш, гала-говур.

доруга **داروغة** даруга га қ.

дос **داس** 1) ўроқ, чолғу; 2) тузоқнинг бир тури; 3) доривор
 гиёҳ номи.

достон **داستان** ва дастон **داستان** афсона, ҳикоя, ривоят.

достонсаро **داستان سرا** ва достонсарой **داستان سراي** достон
 айтувчи.

достонсарой **داستان سراي** достонсаро га қ.

дофиз **دافع** қайтарувчи, даф қилувчи; дардга ~ дардни
 қайтарувчи; ~ и газанд зарарни қайтарувчи.

дохил **داخل** 1) кирувчи, кирган; ~ бўлмақ кирмоқ; ~ қилмақ
 киритмоқ; 2) тегишли; ~ и мулк мамлакатга тегишли;
 ~ и Чин Чин ичкарис.

дош **داش** хумдон.

дошгарлик **داشگرليک** кулолчилик.

дошхона **داشخانه** хумдон.

дойа **دايه** энага; ~ йи жигареўз жонкуяр энага.

дойагона **دايه گانه** дояларча.

дог **داغ** 1) тамга; 2) кийим ёки бошқа бирор нарсага тушган
 томчи, из; ~ и ҳижрон айрилиқ алами.

доғи **داغي** дағи га қ.

доғул **داغول** 1) маккор, айёр; 2) ҳароми.

доғулий **داغولي** алдамчи, маккор.

ду **دو** икки.

дубдурун **دوبدورون** «дук-дук» лаш товуши.

дувож **دواج** тўғриси давож.

дугона **دوگانه** 1) икки мағизли, жуфт мағиз; 2) икки ракатли
 намаз.
 дуд **دود** тутун; тун ~ и қоронғулик.
 дуда I **دوده** қавм, қабила.
 дуда II **دوده** қурум, қозон қораси.
 дудлиг **دودليغ** ~ афғон изтиробли йиғи.
 дудмон **دودمان** оила, хонадон, сулола; уруғ.
 дудог **دوداغ** лаб.
 дузд **دزد** ўғри.
 дуйун **ديون** дайн нинг кўплиги.
 дулуга **دولوغه** дубулға.
 думуъ **دموع** дамъ нинг кўплиги.
 дун **دون** паст, разил.
 дунаи **دونان** тўрт яшар от.
 дунбол **دنبال** дум.
 дуилуқ **دونلوق** разиллик.
 дунпарвар **دونپروور** разилларни тарбия қилувчи.
 дунсиришт **دونسرشت** паст хулқ.
 дуо **دعا** кўплиги адъийа тилак.
 дур **دور** йироқ, олис.
 дурандиш **دوراندیش** узоқни ўйловчи.
 дурафшон **درافشان** дур сочувчи.
 дурахш **درخش** 1) чақмоқ, яшин; 2) ярқираш.
 дурахшанда **درخشنده** ярқироқ, чақнаган.
 дурахшон **درخشان** ярқироқ, чақнаган; ~ айламак, ~ қил-
 мак ёритмоқ; ~ бўлмақ ёруғ бўлмақ.
 дурбийи **دوربين** узоқни кўрувчи.
 дурбор **دربار** дур ёғдирувчи; ~ алфоз маъноли сўзлар; ~ йиғ-
 ламак кўз ёши тўкмак; ~ ўлмақ серёгин бўлмақ.
 дурбош **دورباش** айламак узоқлаштирмақ.
 дурд **درد** қуйқум.
 дурдкаш **دردکش** ичкиликка муккасидан кетган, кўп ичувчи.
 дурднўш **دردنوش** кўп ичувчи.
 дурдон **دردان** дур сақланадиган қути.

дурдоналик арзандалик, муҳиблик. **دردانه ليق**

дурдошом кўп ичувчи. **دردآشام**

дурж қутича; ~ и ақиқ маҳбубанинг оғзи. **درج**

дурнош дурдек сочилган. **درپاش**

дуррож қирғовул. **دراج**

дуруд 1) салом; 2) ёғоч, иморат ёғочи. **درود**

дурушт қўпол, йирик. **درشت**

дуруштгўй қўпол сўзли. **درشت گوی**

дуруштлиқ қўполлик, дағаллик. **درشتلیق**

дурфишон дур сочувчи. **دurfشان**

дуто ва дутоҳ икки букилган. **دوتا**

дутоҳ дуто га қ. **دوتا**

духон тутун. **دخان**

духул кириш; ~ айламак қирмоқ. **دخول**

дучўба чодир. **دوچوبه**

душаш 1) икки олти; 2) нард ўйинида икки олти-

лиқнинг чиқиши.

душвор қийин, оғир; ~ қилмоқ қийинлаштирмоқ. **دشوار**

душворлиқ душварлиқ мушқиллик. **دشوارلیق**

душиза қиз, бокира қиз. **دشیزه**

душоб узум шинниси. **دوشاب**

дуҳ соя. **دوه**

дуҳи кўплиги адҳон малҳам. **دهن**

дўзах азоб зиндони. **دوزخ**

дўкон 1) нарса сотадиган жой:

2) ишхона.

дўлашмақ буралмоқ, ўралмоқ. **دولاشماق**

дўлоб чархпалак, чиғир. **دولاب**

дўлатў чиябўри. **دولتو**

дўнон тўғриси дунаи. **دونان**

дўш елка; ~ бар ~ елкама-елка, ёнма-ён. **دوش**

Ж

- жаба **جبه** жанг кийимлари, совут.
- жабал **جبل** кўплиги **жибол** тоғ; **қудрат** ~ қудрат юксаклиги.
- жабарут **جبروت** борлиқнинг сифат мартабаси, лоҳутдан қуйи малакутдан юқори мартаба.
- жабачи **جبه چي** жаба устаси.
- жаббор **جبار** бўйсиндирувчи, мажбур этувчи; **ҳайи** ~ тангри.
- жабборлиг **جبارليغ** жаббор бўлиш.
- жабборсифат **جبارصفت** жабборлик сифатига эга.
- жабин **جبين** манглай, пешона; ~ **суртмак** бўйсинмоқ.
- жабинлиг **جبينليغ** манглайли; гул ~ очиқ манглайли; **тий**-ра ~ шўрпешона.
- жабраилосо **جبرائيل آسا** Жабраилсимон.
- жабҳа **جبهه** 1) олд томон; 2) пешона; **ерга** ~ **тегурмак** саж-да қилмоқ.
- жав **جو** арпа; ~ **ба** ~ бирма-бир, доналаб.
- жавак **جوك** арпа ранг, арпа гулли; ~ **атлас** арпа ранг атлас.
- жавдат **جودت** яхши хислатли.
- жав-жав **جوجو** бир-бир, дона-дона.
- Жавзо **جوزا** 1) бурж номи; 2) баҳорнинг учинчи ойи; ~ айаги Жавзо ойининг охири; ~ **куни** йилнинг энг узун куни — 22 июнь.
- жавлақий **جولقي** ва жуволиқ **جواليق** жанда кийган.
- жавлаҳа **جولهه** тўқувчи, бўзчи.
- жавлон **جولان** 1) от елиши; 2) от елдириш, от ўйнатиш; чавандозлик; ~ **айламак**, ~ **бермак** от ўйнатмоқ; елмак.
- жавлонгаҳ **جولان كه** от майдони, от чопар; жанг майдони.
- жавоб **جواب** кўплиги **ажвиба** 1) сўроққа, мурожаатга жавобан қайтарилган гап, хат, имо-ишора; 2) рухсат, ижозат.
- жавод **جواد** жавонмардлик.
- жавомиъу-л-калим **جوامع الكلم** кўп маъноли ва кам сўз-ли ҳикматли гап.
- жавон **جوان** 1) ёш; 2) йигит.
- жавонбахт **جوانبخت** бахтли, бахтиёр.
- жавондавлат **جواندولت** бахтли, иқболли.

жавониб جوانب жониб нинг кўплиги

жавонмард جوانمرد сахий, мард.

жавонгор جوانگار кўшиннинг чап қаноти.

жавор ва живор جوار 1) ёнма-ёнлик, қўшничилик; 2) ҳи-

моя қилиш, ёнини олиш.

жаворих جوارح жориҳа нинг кўплиги.

жавоҳир جواهر жавҳар нинг кўплиги; ~ и ашк кўз ёшлари.

жавоҳирафшон جواهرافشان гавҳар сочувчи.

жавоҳирнисор جواهرنثار гавҳар бағишловчи.

жавф جوف ички бўшлиқ, кавак; етти кўк ~ и етти фалак

бўшлиғи.

жавшан جوشن совут.

жавқ ва жуқ جوق тўда, гуруҳ; ~ — ~ тўда-тўда.

жавҳар جوهر кўплиги жавоҳир 1) қимматбаҳо тош, гавҳар;

2) асл, моҳият, мавжуднинг эзича бор бўлиб турадиган жиҳати ёки моддаси.

жавҳардор جوهردار 1) ялтироқ; 2) гавҳарли.

жавҳарий جوهرى жавҳаршунос.

жавҳари саййол جوهرسيال шароб.

жадвал I جدول ариқ.

жадвал II جدول китобни зийнатлаш учун унинг varaқлари

хошияларидан матинни ажратиб турадиган рангли чизиқ-лар.

жадд جد кўплиги аждод бобо; бузургвор ~ катта бобо;

~ у аб бобо ва ота; ~ и аъло катта бобо.

жадда جدہ буви.

жаддайн جدين бобо ва буви.

жадид جديد янги.

жадир جدير лойиқ, муносиб.

Жадй جدى 1) эчки; 2) бурж номи; 3) қишнинг биринчи ойи.

жазаъ جزع 1) бесабрлик, тоқатсизлик; 2) фарёд, йиғи; ~ и

акбар қиёмат йиғиси.

жазаъкор جزعكار сабрсиз, тоқатсиз.

жазб جذب ва жазба جذبه тортиш, кўнгили интилиши;

~ айламак, ~ қилмақ тортмоқ.

жазба جذبه жазб га қ.

- жазира جزيره кўплиги жазойир орол.
- жазм جزم қатъий қарорга келиш; ~ айламак, ~ этмак,
~ қилмак қатъий қарорга келмоқ.
- жазойир جزاير жазира нинг кўплиги; аҳли ~ оролда яшов-
чилар, орол халқи.
- жазолат جزالت мўллик; ~-у-л-қавл чечанлик, сўзга бой
бўлиш.
- жазъ جزع¹ ақиқ тошининг бир тури; кўз ~ и кўз қорачиги.
- жайб جيب чўнтак, ёқа.
- жайран جيران кийикнинг бир тури.
- жайш جيش лашкар, қўшин.
- жалд جلد 1) чаққон, эпчил; 2) тетик.
- жалдлик جلدليك 1) чаққонлик, эпчиллик, 2) тетиклик.
- жалду جلدو тўғриси жўлду.
- жалий جلى 1) очиқ, ошкора хатти ~ йирик ёзув.
- жалил جليل кўплиги ажилло улуғ, атоқли, шонли.
- жалис جليس 1) ҳамсухбат; 2) улфат; ~ айламак ҳамсухбат
қилмоқ.
- жалла جل малики аллом ~ ва ало улуғу юксак билагон
подшоҳ (Оллоҳ).
- жаллоб جلاب қорамол ҳайдовчи.
- жаллоблиг: جلابليг шакар ~ сохта ширин сўзлик.
- жало جلا кетиш, (ватандан) чиқиб кетиш, (ватанни) таш-
лаб кетиш; ~ йи ватан ватандан чиқиб кетиш; ~ бўлмак
(ватандан) чиқиб кетмоқ ~ қилмак чиқиб кетмоқ, таш-
лаб кетмоқ.
- жалодат جلادت чаққонлик ва ботирлик; ~ айламак, ~ қил-
мак шижоат кўрсатмоқ.
- жаложил جلال жулжул нинг кўплиги.
- жалойир جلاير қабила номи.
- жалол جلال улуғлик.
- жалолат جلالت улуғлик
- жалолийят جلالت улуғлик.
- Жам جم Жамшид нинг қисқаргани
- жамал جمال туя.

жамил جميل чиройли.
 жамила جميله жамил нинг муаннаси.
 жаммоза جمازه ва жамоза чопқир туя.
 жаммол جمال туя ҳайдовчи, туябон.
 жамод جماد жонсиз ва ўсмайдиган жисм.
 жамоза جمازه жаммоза га қ.
 жамон جمان тўғриси жумон.
 жамрий جمرى ва жумрий бебош, безори.
 Жамнид جمشيد қадимий Эрон шаҳарларидан бирининг исми.
 жамшидваш جمشيدوش Жамшиддек.
 жанб جنب ён, ён томон.
 жангжўй جنگجوۋى урушқоқ, жанговар.
 жангий جنگى 1) жанговар; 2) жангчи.
 жанда جنده жулдур кийим, дарвешлар тўни.
 жандапўш جنده پوش жанда кийган, дарвеш.
 жанибат جنيت Подшоҳ ва амирларнинг минишига етаклаб
 олиб бориладиган махсус от, ядак от; ~ сурмак от миниб
 бормоқ.
 жанибаткан جنيت کش жанибат етакловчи.
 жаноб جناب хўжайин, афанди.
 жанобат جنابت 1) йироқлик; 2) ғул.
 жаноқ جناق тўғриси жуноқ.
 жанох جناح кўплиги ажниҳа қанот.
 жанохайн جناحين икки қанот; икки қўл.
 жар جر хабар, овоза; ~ еткурмак хабар бермоқ, овоза қилмоқ.
 жарас جرس қўнғироқ.
 жарга جرگه ва журга 1) саф тортиш; кўпчилик; 2) ўраб
 ов қилиш.
 жарда جرده сариқ рангли от, тўриқ от.
 жариб جريب ер ўлчови бирлиги.
 жаррор جرار 1) судралувчи, 2) аскари кўплигидан судралиб
 борувчи қўшин.
 жарф جرف теран.

жарҳ **جرح** ғўплиги журуҳ яра.
 жасад **جسد** ғўплиги ажсод гавда, тапа.
 жасим **جسيم** 1) гавдали; 2) қомати келишган.
 жаста **جسته** сакраб, сакрай; ~ — ~ сакрай-сакрай.
 жат **جت** ҳинд лўлиларининг бир тоифаси.
 жафожў **جفاجو** ўзини ўзи жафога солувчи.
 жафокаш **جفاکش** жафо тортувчи.
 жафокор **جفاکار** жафочи.
 жафокўш **جفاکوش** жафо қилишга тиришувчи.
 жафопардоз **جفاپرداز** жафокор.
 жаффа-л-қалам **جفاالقلم** жаффа-л-қалам бимо ҳува койин
 тақдирда ёзилганича (бўлади).
 жашин **جشن** байрам, ~ и азим улуғ байрам; ~ и Хисравона
 шоҳона базм; ~ тузмак базм қурмоқ.
 жаъба **جعبه** ўқдон.
 жаъфарий **جعفری** 1) сельдерей; 2) илон номи.
 жаҳим **جحيم** жаҳаннам.
 жаҳл **جهل** нодонлик; ~ аҳли нодонлар.
 жаҳллик **جهللیق** билимсизлик.
 жаҳонафрўз **جهان افروز** оламни ёритувчи.
 жаҳонбин **جهان بین** жаҳонни кўрсатувчи; узоқни кўра билувчи.
 жаҳонбон **جهان بان** подшоҳ.
 жаҳонбонлик **جهان بانلیق** ҳукмдорлик.
 жаҳонгард **جهان گرد** дунё кезувчи.
 жаҳонгир **جهان گیر** дунёни фатҳ қилувчи, олувчи.
 жаҳондор **جهان دار** жаҳонни эгалловчи, подшоҳ.
 жаҳонкушой **جهان کشای** олам очувчи, жаҳонни фатҳ этувчи.
 жаҳоннамо **جهان نما** ба жаҳоннамой **جهان نمای** дунёни
 кўрсатувчи.
 жаҳоннамой **جهان نمای** жаҳоннамо га қ.
 жаҳоноро **جهان آرای** ва жаҳонорой **جهان آرای** 1) жаҳонни без-
 овчи; 2) Ҳирот боғларидан бирининг номи.

жаҳонорой **جهان آرای** жаҳоноро га қ.
 жаҳонпаймолиғ **جهان پیمالیغ** жаҳонгашталик.
 жаҳонпаноҳ **جهان پناه** подшоҳ.
 жаҳонсўз **جهان سوز** жаҳонни куйдирувчи.
 жаҳонтоб **جهان تاب** жаҳонни ёритувчи; шамъи ~ маҳбуба.
 жаҳр **جهر** 1) очиқ, ойдин, баланд (овоз).
 жаҳул **جهول** жуда подол, ўта жоҳил.
 жевлиган **جيوليگان** тўғриси чулиган.
 жиба **جيبه** тўғриси жаба.
 жибачи **جيبه چي** тўғриси жабачи.
 жибиллат **جبلت** атвор, туғма, феъл.
 жибиллий **جبلي** туғма, табиий.
 жибол **جبال** жабал нинг кўплиги.
 жибрил **جبريل** Жаброил нинг қисқаргани.
 живор **جوار** жавор га қ.
 жигаргун **جگر گون** ва жигаргуна жигар ранг.
 жигаргуна **جگر گونه** жигаргун га қ.
 жигаргўша **جگر گوشه** ва жигарпора **جگر پاره** фарзанд.
 жигарпора **جگر پاره** жигаргўша га қ.
 жигарреш **جگر ريش** кўнгли яра, аламли.
 жигарсўз **جگر سوز** бағрини куйдирувчи, аламли.
 жигартоб **جگر تاب** аламли.
 жигархор **جگر خوار** қийновчи, дилни оғритувчи.
 жигархун **جگر خون** бағри қон.
 жидд **جد** ҳаракат, жаҳд; ~ у жаҳд айламак, ~ у жаҳд этмак
 ҳаракат қилмоқ, тиришмоқ.
 жижаймак **جيچيماك** қовжирамоқ.
 жижиғ **جيچيغ** эритилган думба ёғи.
 жижиғлиғ **جيچيغلىغ** думба ёғлик; ~ ош думба ёғли ош.
 жизйа **جزئه** мусулмон бўлмаганлардан олинадиган солиқ.
 жизм **جيزم** 1) илдиз; 2) бутоқ.
 жийфа **جيفه** ўлимтик.
 жилва **جلوه** ўзни кўз-кўз қилиш, ўзига хос кўриниш.

жилвагар **جلوه گر** жилва қилувчи, ~ бўлмақ жилваланмоқ.
 жилвагустар **جلوه گستر** жилва қилувчи.
 жилвадеҳ **جلوه ده** жилваланувчи.
 жилванамой **جلوه نماي** жилва қилувчи.
 жилвасоз **جلوه ساز** жилва қилувчи, ~ бўлмақ кўринмоқ; ~ эт-
 мак кўрсатмоқ.
 жилд **جلد** 1) тери; 2) китоб муқоваси; 3) муқоваланган китоб.
 жисм **جسم** кўплиги ажсом 1) шаклга эга модда; 2) гавда
 жасад, тана.
 жили **جیلی** иссиқ.
 жилю **جلا** ялтироқлик; ~ бермақ ялтиратмоқ.
 жилф **جلف** кўплиги ажлосф қўнол, тарбиясиз, омн.
 жилга **جیلغه** водий.
 жинон **جان** жаннат.
 жинонваш **جانان وش** жаннат мисол.
 жиноҳ **جناح** тўғриси жаноҳ.
 жииноҳтайр **جناح طير** қушлар.
 жинс **جنس** кўплиги ажнос 1) тур, нав, 2) мол, мато; ~ у нақд
 молу нақд пул.
 жирм **جرم** кўплиги ажром жисм моддаси, масса; ~ и мовий
 осмон; ~ и хок, ~ и габро ер курраси; ~ ҳилол янги ой
 вужуди.
 жиргамак **جير غاماق** шодланмоқ, лаззатланмоқ (турмушдан).
 жисм **جسم** кўплиги ажсом 1) шаклга эга модда; 2) гавда,
 жасад, тана.
 жиг **جيغ** фарёд, ҳайқириқ.
 жиҳат **جهت** кўплиги жиҳот 1) тараф, томон; 2) сабаб, важҳ.
 жиҳод **جهاد** ғазот; ~ камарин ижтиҳод белига боғламоқ.
 жаҳд билан урушмоқ.
 жиҳот **جهات** жиҳат нинг кўплиги.
 жобир **جابر** жабр қилувчи.
 жоваза **جواز** а-л-иснайни шоъа икки киши (билганни) ҳамма
 билади.
 жовид **جاود** абадий.
 жовидон **جاودان** ва жовидона **جاودانه** абадий.
 жовидона **جاودانه** жовидон га қ.

жовидоний جاودانى мангулик.

жоғир جاگير жойгир га қ.

жода جاده йўл; ~ йи шаръ шариат йўли.

жозиб جاذب тортувчи, жозибали.

жозиба جاذبه жозиб нинг муаннаси.

жозим جازم қатъий қарорга келувчи.

жойгир جايگير ва жоғир 1) ўрин эгаллаган, ўрнашган, қарор тошган; 2) эсда қолувчи, таъсирли; ~ бўлмақ 1) ўрнига тушмоқ; 2) эсда қолмоқ.

жойиз جاييز ўринли, мумкин; ~ у-л-хато хато қилиш мумкинлик.

жола جاله 1) дўл; 2) шабнам; ~ қилмақ шабнам томчила-ридек тўкилмоқ.

жолавор جاله وار шабнамдеб.

жолис جالس ўтирувчи, ўтирган; ~ турур ўтиргандирлар.

жом جام қадах; ~ и Жам Жамшид жоми; ~ и ёқутгун, ~ и лаъл қизил май; ~ и фано ўлим; ~ и аласт май ичмак тақдир майини ичмоқ; ~ и ғурур чекмак мағрурланмоқ.

жома جامه кийим.

жомабоф جامه باف чевар.

жомачоқ جامه چاق кийими йиртиқ.

жомгир جامگير майхўр.

жомиъ I جامع жам қилувчи.

жомиъ II جامع жума намози ўқиладиган масжид.

жонафрўз جان افروز жонга роҳат берувчи.

жонбахш جان بخش ҳаётбахш.

жонвар جانور жондор.

жонгудоз جان گداز жонни эритувчи, ўта таъсирли.

жониб جانب томон, тараф; ~ и асфал паст томон, қуйи; ~ ини тутмақ ёнини олмоқ.

жоний جاني 1) жонга тегишли; 2) жон дўст; 3) жинойатчи.

жонкоҳ جانگه умрни қисқартирувчи, аламли, машаққатли.

жоннавоз جان نواز кўнгли қитиқловчи, ёқимли.

жоннисор جان نثار жон фидо қилувчи.

жонпарвар جان پرور жонлантирувчи.

жонсипор **جان سپار** жон фидо қилувчи.
 жонситон **جانستان** жон олувчи.
 жонсўз **جانسوز** жон ўртовчи.
 жонсўхта **جان سوخته** жони куйган.
 жонфизо **جان فزا** роҳатияжон.
 жонфизоийандалик **جان فزاينده ليق** жоноролик.
 жонфишон **جان فشان** жон фидо қилувчи.
 жонфуроз **جان فروز** кўнгил ёритувчи.
 жорий **جاري** оқувчи, оқиб турувчи.
 жорийя **جاريه** чўри.
 жориҳа **جارحه** 1) ваҳший ҳайвон; 2) тана аъзоси.
 жоруб **جاروب** супурги.
 жорубкаш **جاروب کش** супурувчи.
 жофий **جافي** жафо қилувчи, жафскор.
 жоҳ **جاه** мансаб, юқори мартаба.
 жоҳдўст **جاه دوست** амалпараст.
 жоҳил **جاهل** кўплиги **жуҳҳол** подон.
 жуал **جعل** тезак кўнгиз.
 жуволик **جواليق** қоп.
 жувонбахт **جوانبخت** тўғриси жавонбахт.
 жувонмард **جوانمرد** тўғриси жавонмард.
 жувонгор **جوانغار** тўғриси жавонгор.
 жувун **جوان** тўғриси жавун.
 жуд **جود** саховат; ~ аҳли саҳийлар; ~ ҳавоси саҳийлик истаги.
 жуз **جز** ва жузв **جزو** кўплиги ажзо 1) бўлак, қисм, фасл, дафтар, (қўлёзма китобларда); 2) қаландарнинг кичик найзаси.
 жузв **جازو** жуз га к.
 жузвдон **جزودان** жузвгир, варақдон.
 жул **جول** тўқум.
 жулга **جولگا** i ўкаламзор.
 жулду **جولدو** инъом.
 жулжул **جلجل** кўплиги жаложил кўнғироқча.

жуллоб جلاب тўғриси жулоб.
жулоб جلاب гулоб, шарбат.
жулус جلوس 1) тахтга ўтириш; 2) ўтириш; ~ қилмақ ўтирмоқ.
жум جوم тўғриси чум.
жумон جمان дур.
жуна جونه атрдоп, атторнинг сандиги.
жунобиш جنبش ҳаракат.
жунобишнамоёй جنبش نماى ҳаракат қилувчи.
жунбуш جنبش тўғриси жунобиш.
жунг I جونگ кема.
жунг II جونگ катта.
жунг III جونگ юк туяси.
жуноқ جاناق эгарнинг қоши.
жунун جنون телбалик, жиннилик.
жуууилуқ جنون لوق телбалик, жиннилик.
журга جرگا жарга га қ.
журм جرم гуноҳ; жиноят; ~ аҳли гуноҳкорлар; жиноятчилар.
журмона جرمانه гуноҳкор ва жиноятчилардан олинадиган ҳақ.
журмшўй جرم شوى гуноҳни ювувчи.
журуҳ جروح жарҳ нинг кўплиги.
журъа جرعه қултум, хўшлам.
журъадон جرعه دان май идиш, коса.
журъакаш جرعه كش май ичувчи.
журъакашлиғ جرعه كشليغ ичувчилик.
журъахўр جرعه خور майхўр.
журъачаш جرعه چش майхўр.
жуш جوش қайнаш.
жушон جوشان қайнаб турган.
жуш جوع очлик; ~ аҳли очлар.
жуъаллақий جعلقى фибрибгар.
жуқ جوق жавқ га қ.
жугрот جغرات тўғриси жўғрот.

жуҳул جهول тўғриси жаҳул.
 жуҳҳол جهال жоҳил нинг кўчилиги
 жўб جوب тўғриси чўп.
 жўгий جوگى йог.
 жўй جوى ариқ.
 жўйанда جوينده қидирувчи.
 жўйандалиг جويندهليغ қидирувчилик.
 жўйбор جوى بار сой.
 жўйо جوياء ва жўйон جويان истовчи, қидирувчи.
 жўйон جويان жўйо га қ.
 жўлида جولىده паришон, тўзиқ.
 жўстужу جستوجو қидириш, ахтариш.
 жўғрот جغرات қатиқ.

3

забаржад زبرجد қимматбаҳо тош; лавҳи ~, тоқи ~ осмон.
 забаржадфишон زبرجدفشان забаржад сочувчи.
 забон زبان тил; туркий ~ турк тили.
 забона زبانه 1) ёлқин, аланга; 2) тил (аъзо); ~ урмақ
 ёлқинлаимоқ, алангаланмоқ.
 забонбанд زبانبند тили боғланган; ~ айламак тил тиймоқ.
 забонбаст زبان بست тилсиз, гапира олмайдиган; ~ даъво
 эътироз билдириб бўлмайдиган даъво.
 забондон زباندان 1) тил билувчи, тилшунос; 2) чечан, сўза-
 мол, сўзчан.
 забонлиқ زبانليق тилли; муомалали.
 забоновар زبان آور ва забоновард زبان آورد чечан, гап-
 дон, сўзамол.
 забоновард زبان آورد забоновар га қ.
 забун زبون 1) енгилган, асир бўлган; ~ айламак, ~ қилмақ,
 енгмоқ; ~ бўлмақ енгилмоқ; ~ этмак асир этмоқ; 2) заиф,
 кучсиз, бечора.
 забунваш زبونوش заифона.
 забунлуқ زبونلوق заифлик, бечоралик.
 забункуш زبونكوش ожизларни ўлдирувчи, золим.

- забур زبور тўрт муқаддас китобдан бирининг номи.
- забҳ ذبح сўйиш, бўғизлаш.
- зав ضو қуёш нури.
- завж زوج кўплиги азвож 1) жуфт; 2) эр; қўш; ~ айламак жуфтлаштирмак, қўшмоқ.
- завжа زوجة хотин.
- завойо زوايا зовийа нинг кўплиги.
- завол زوال 1) ботиш (ой, қуёш); ~ чоғи кун қайтиш пайти; ~ бўлмак қайтмоқ (қуёш); 2) инқироз; ~ еткурмак пасайтирмак, инқирозга келмоқ.
- заврақ زورق қайиқ; ~ и май қайиқ шаклидаги қадах.
- заврақча زورقچه қайиқча.
- завқ ذوق кўплиги азвоқ 1) маза; 2) лаззат; 3) дид; аҳли ~ завқлилар; солим ~ соғлом дид.
- завқнок ذوقناк шодмон, завқли.
- зажжож زجاج 1) шишагар, шиша идиш ясовчи, 2) шиша идиш сотувчи.
- зажр زجر эзиш, зулм қилиш; ~ қилмак эзмок, зулм қилмоқ.
- заифа ضعیفه кўплиги зуафо аёл.
- заифлиг ضعیفلیگ кучсизлик.
- зайл ذیل 1) ост, қуйи; 2) илова.
- зайлуча زیلوچه гиламча, шолча.
- зайн زين зийнат, безак.
- зайтун زيتون мой олинадиган мева ва унинг дарахти.
- зайф ضیف меҳмон.
- закар ذکر кўплиги зукур 1) эркак; 2) олат.
- закий ذکی кўплиги азкийо зийрак.
- зако ذка ва заковат زكاوت зийраклик.
- заковат ذكاوت зако га қ.
- закот زكات молнинг йилда бир муҳтожга садақа қилинадиган қирқдан бир бўлаг; ~ и ҳусн маъшуқнинг ошиққа илтифоти.
- закотчи زكاتچی закон йиғувчи амалдор.
- залама ظلمة эolim нинг кўплиги.
- залил I ظلیل сояли, серсоя.

- залил II ذليل пасткаш, тубан; ~ қилмақ хўрламоқ.
- залиллик ذليلлик хўрлик.
- залилона ذيلانه хўрлангандек.
- залол ضلال ва залолат ضلالت тўғри йўлдан озиш.
- залолат ضلالت залол га қ.; ~ аҳли йўлдан озганлар, гум-
роҳлар.
- залолатангиз ضلالتانگيز йўлдан оздирувчи.
- залум ظلم ўта-золим.
- зам I ضم қўшилиш, қўшиш, орттириш; ~ айламақ, ~ этмақ,
~ қилмақ қўшмоқ.
- зам II ذم ёмонлаш.
- замбур زمبور замбур га қ.
- замзама زمزمه 1) оҳиста куйлаш, хиргойи; 2) оташпарастил-
нинг ибодат вақтидаги оҳиста-оҳиста қироати, ~ йи беҳу-
дона беихтиёр куйлаш; ~ чекмақ, ~ қилмақ хиргойи қил-
моқ, оҳиста куйламоқ.
- замзамапардоз زمزمه پرداز оҳиста куйловчи.
- замима ذميمة кўпчилиги замойим ёмонлик, қабиҳлик; ~ йи
хисол ёмонлик хислатлари; ахлоқи ~ ёмон хулқ.
- заминбўс زمين بوس ер ўпувчи.
- заминнавард زمين نورд 1) ер кезувчи; 2) от.
- заминрўб زمين روب 1) ер сунурувчи; 2) хизматкор.
- замир ضمير юрак, кўнгил; мо фи ~ кўнглидаги, юрагидаги.
- замойим ذمايم замима нинг кўпчилиги; феъли ~ ёмон феъл,
бадфеъл.
- замона زمانه 1) аср, давр; 2) тақдир; ~ аблақи кеча-кун-
дуз; ~ аҳли одамлар; ~ е бир лаҳза.
- замҳарир ذمه رير қишнинг қаттиқ совуғи.
- зан زن хотин.
- занн ظن 1) фикр, мулоҳаза; 2) гумон, тахмин, фараз.
- занаб ذنب 1) дум, қуйруқ; 2) думли юлдуз.
- занах زناх ияк; ~ урмақ жағ урмоқ, ~ чоҳи ияк чуқурча-
си; себи ~ гўйи ~ бақбақа тўғараги.
- занахдон زناخان ияк.
- занб ذنب кўпчилиги зунуб гуноҳ, айб.
- занбақ زنبق сунбул гули.

- занбалбоф ذنبالباف запбил тўқувчи.
- занбур زنبور ва замбур زمبور ари.
- занбурий زنبورى кичик тўп.
- занбурхона زنبورخانه ари уяси.
- занг I زنگ қўнғироқ.
- занг II زنگ маъданнинг оксидланиши натижасида вужудга келган модда.
- зангбор زنگبار ҳабашистон; ~ шоҳи тун.
- зангий زنگى негр, қора танли; тун ~ си қоронғулик, зулмат.
- занги шабранг زنگشبرانг Зухал юлдузи.
- занглиг زنگليگ занги бор; занглаган.
- зангор زنگار оч яшил рангли модда.
- зангоргун زنگارگون зангор рангли.
- зангорий زنگارى зангор рангли.
- занд زند Авеста айрим қиссаларининг қаҳлавий (қадимги форсий) тилига таржима қилинган китобнинг номи.
- зануб ذنوب тўғриси зунуб.
- зар زر олтин.
- зарандуд زراندود олтин қопланган.
- зарафшон زرافشان олтин сочувчи.
- зарб ضرب 1) уриш, қаттиқ туртиш; 2) чекиш (танга); 3) кў-пайтириш амали.
- зарбофт زربافت зарли мато.
- зарбхона ضربخانه танга ясайдиган жой.
- зарварақ زوروق 1) қимматли китобларнинг биринчи зарланган варағи; 2) аёлларнинг пешонага тақадиган безаги; 3) зарҳал мато.
- зарваш زروش олтиндек.
- зард زرد сариқ; офтоб ~ и шафақ.
- зарда زرده сафро.
- зардак زردك сабзи.
- зардолу زردآلو ўрик.
- зардушт زودشت қадимий Эронда оташпарастликка асос солган фойласуфнинг номи.
- зардўз زردوز зарҳал кийим тикувчи.

- зарир زير сариқ рангли бир ўсимлик номи. испарак; ~ ай-
ламак сарғайтирмоқ. сўяг тусга киришмоқ.
- зариф ظريف кўплиги зарифо зийрак, ақли ўткир: хуштабъ.
- зарифа ظريفة кўплиги зариф ўткир сўз, доно фикр.
- зарифваш ظرفوش зарифсифат.
- заркам زركش олтин тор ясовчи.
- заркор زركار зарҳал.
- зарнигор زرنگار зарҳал билан безалган.
- зарнишон زرئشان олтинга ўхшаш.
- заройир ذراير сочилувчан нарсалар (мас к.).
- заройиф ضرايف зарифа нинг кўплиги.
- зарофат ظرافت зарифлик, хуштаблык, мулоиймлик.
- зарофатдисор ظرافتدار зарофатли, нозик.
- зарпайкар زرپكار олтин жисмли.
- зарпош زرپاش олтин сочувчи.
- зарр ضر зарар, зпён.
- зарра زره кўплиги заррот 1) моддаларнинг энг кичик бўлиги.
- заррин زرین ва заррина زرینه олтин безакли парса.
- заррина زرینه заррин га қ.
- зарришта زرشته олтин ип.
- зарробхона ضرابخانه танга зарб қилинадиган жой.
- заррот ذرات зарра нинг кўплиги.
- заррофа ظرافه тўғриси зуррофа.
- зарф ظرف идиш (суюқлик учун); ~ и чиний чинни идиш;
~ у мазруф идиш ва ичидаги парса.
- зарфишон زرفشان олтин сочувчи.
- заръ I زرع экин; экин.
- заръ II ذرع ўлчов бирлиги, газ.
- зарқ زرق сохталик, фириб, макр.
- зарқпараст زرقپرست риёкор, маккор, фирибгар.
- зарқсозлиг زرقسازليغ сохталик, ҳийлагарлик.
- зафарпайкар ظفرپكار ғолиб, зафарли; ~ ливо ғалаба байроғи.
- зафдаъ ضفدع зифдий га қ.

- зафодийъ ضفادع зифдий ёки зафдаъ нинг кўплиги.
- захим ضخيم гавдали, йўгон.
- захира ذخيره эҳтиётдан сақлаб қўйилган нарса.
- захм زخم яра; ~ и забон тил озори; ~ айламак яраламоқ.
- захмлиқ زخمليق ярали.
- захмноқ زخمناك дардли, аламли.
- захомат ضحامت тўлалик, семизлик.
- заххор زخار тўлиб тошган, сероб.
- заъф ضعف кучсизлик, нотаваонлик.
- заъфарон زعفران сариғ рангли доривор, ~ айламак, ~ этмак
саргайтирмоқ, сариғ тусга киритмоқ.
- заъфаронзор زعفرانزار сариғ юз.
- заъфароний زعفراني сариқ.
- заъфрон زعفران қувватсизликни кетказувчи.
- заъқа زعقه бақирши; ~ урмақ бақирмоқ.
- зақан ذقن ияк, эшак; ~ чоҳи бақбақа чуқурчаси.
- заққум زقوم дўзахда ўсадиган дарахт.
- заган زغن ғаливоч, қузгун.
- заҳаб ذهب олтин.
- заҳра I زهره кўплиги азҳор гул, чечак.
- заҳра II زهره ўт, сафро пуфаги; ~ йорилмақ қўрқмоқ.
- заҳриўш زهرنوش заҳар ичувчи; ~ айламак заҳар ичмоқ.
- заҳроб زهراب заҳарланган сув.
- заҳролуд زهرآلود заҳарли.
- зебанда زينده 1) зеб берувчи; 2) келишган, ярашиқли.
- зеблиг زيبليغ безакли.
- зебогўй زيباگوي чиройли сўзловчи.
- зебохўй زيباخوي яхши хулқли.
- зебочехр زيباچهر чиройли юзли.
- зевар زبور безак, зийнат; ~ кўргузмак чиройли кўринмоқ,
~ топмақ ясанмоқ.
- зер زير ост қуйи, таг; ~ у забар қилмақ остин-устин қилмоқ.
- зеҳ زه камон кериши.

зеҳн ذهن кўплиги азҳон фаҳм, гидрок.

зи ذى ва зо ذا ва зу ذو соҳиб, эга; ~ ҳайот жонли, тирик; ~ бол қанотли.

зибақ زیباق зийбақ га қ.

зибҳ ذبح (мол) сўйиш; ~ бўлмақ сўйилмоқ, ~ қилмақ сўймоқ.

зид ضد кўплиги аздол қарама-қарши; тўрт ~ тўрт унсур; тупроқ, сув, ҳаво, олов.

зиддайн ضدین 1) икки бир-бирига зид нарса; 2) тўрт унсур— тупроқ, сув, ҳаво ва оловнинг қарама-қарши жуфтлари: олов-сув, тупроқ-ҳаво.

зийонбуд زیانبود зарар.

зийонзада زیانزده зиён кўрган.

зийонкор زیانکار зиён етказувчи.

зийорез ضیاریز ёритувчи.

зиж زیج юлдузнома.

зийбақ ва зибақ زیباق симоб.

зийбол ذیبال куллу амрин ~ ҳар иш юракдан (чиқиши керак).

зийнатафзо زینتافزا зийнатловчи.

зийнатафзойлиқ زینتافزایلیق безаклилик.

зийнатфизой زینتافزای зийнатланган.

зикр ذکر эслаш, тилга олиш; ~ и жаҳр ошқоро зикр; ~ айтмак тангри номини тўхтовсиз тилга олмоқ; ~ бўлмақ эслатилмоқ; ~ қилмақ тилга олмоқ, эсламоқ.

зилل ظل соя; ~ и иқбол бахт сояси; ~ и ҳақ, ~ и илоҳ тангри сояси, подшоҳ.

зиллат ذلت хорлик, пастлик.

зиллу-л-лоҳ ظل الله Оллоҳнинг сояси, подшоҳ.

зимма ذمه бурч, қарз.

зимн ضمن 1) ора; 2) орасида, ўртасида.

зимом زمام жилов.

зимон ضمان кафиллик.

зин زين зийн га қ.

зинда زنده тирик.

зиндагоний زندهگانی тириклик, ҳаёт; оби ~ тириклик суви.

зиндадил زندهدل жонли, хушчақчақ.

зиндиқ زنديق динсиз, худосиз.

зино زنا бегона аёл билан жинсий алоқа қилиш.

зир زیر 1) хум; 2) сандиқ; 3) куйнинг авжи ва пасайиши.

зирва ذروه тўғриси зурва.

зирдаст زیردست қарам.

зирҳ I زره зирак, сирға.

зирҳ II ва зирҳ زره совут.

зирҳгарлик زره گرليک совутсозлик.

зирҳпўш زره پوش совут кийган.

зирних زرينخ олтингугурт.

зироат زراعت экин экиш, деҳқончилик.

зирҳ زره зирҳ га қ.

зист زيست яшап; ~ қилмақ яшамоқ.

зишт زىشت 1) кўримсиз, хунук; 2) қўпол, ёқимсиз; феълӣ ~ бадфеъл.

зиҳ زه камоннинг керици.

зиҳе زهى қандай яхши.

зиҳи ذهن зеҳн га қ.

зо ذا зи га қ.

зобит ضابط ҳарбий бошлиқ, офицер.

зовийа زاويه кўнлиги завоӣо бурчак.

зоғ زاگ тўғриси зож.

зод زاد жамланган ошлик, йиллик озуқа; ~ и раҳ йўл озуғи.

зодсарв زادسرو озода сарв нинг қисқаргани.

зодензлик زادسيزليق озиқ-овқатсизлик.

зож زاج 1) аччиқтош; 2) куйорос; 3) кислота.

зойеъ ضايع зойиъ га қ.

зоид زايد зойид га қ.

зоида زايد зойида га қ.

зоил زایل зойил га қ.

зоир زائر зойир га қ.

зойанда زاینده туғулувчи, кўнаючи.

- зойид ва зопд **زاید** ортиқ, ортиқча.
- зойида ва зоида **زایده** ортиб қолган, ортиқча.
- зойил ва зопл **زایل** йўқ бўлувчи.
- зойир **زایر** зиёрат қилувчи.
- зойиъ ва зоеъ **ضایع** бекор кетган; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ
бекор кетмоқ; ~ кечурмақ беҳуда кетказмақ; ~ этмақ,
~ қилмақ бекор кетмоқ.
- зойижа **زایجه** мунажжимларнинг саъду наҳси аниқлайди-
ган варақаси.
- зойиқа **زایقه** там билиш.
- зоқ **زاک** зог га қ.
- зокир **ذاکیر** 1) эсловчи; 2) зикр қилувчи.
- зол **زال** 1) мўйсафид, 2) кампир; ~ и маккора маккор
кампир; ~ и хирад қарилик, ақллилик; ~ и чарх, чарх ~
и фалак.
- золл **ضال** йўлдан озган.
- золим **ظالم** кўплиги зуллом ва залама зулм қилувчи.
- зомин **ضامن** кафил; ~ тиламақ кафиллик сўрамоқ; ~ ўлмақ
кафил бўлмақ.
- зоний **زانی** зино қилувчи.
- зону **زانو** тизза; ~ ба ~ ёнма-ён.
- зориб **ضارب** урувчи, зарб қилувчи; ~ бўлмақ урилмоқ.
- зот **ذات** бирор нарсанинг ўзи; моҳият, ҳақиқат.
- зотий **ذاتی** табиий.
- зохир **زاخر** тўчиб тошган, сероб.
- зоғ **زاغ** қарга.
- зоҳид **زاهد** кўплиги зуҳҳод тарки дунё қилган киши.
- зоҳидваш **زاهدوش** зоҳидсифат.
- зоҳир **ظاهر** кўриниб турган, аён.
- зоҳира **ظاهره** очиқ, ошкора.
- зоҳиран **ظاهرا** ошкора, очиқчасига.
- зоҳирий **ظاهرى** гашқи, аён, ботиний (ички) нинг зидди.
- зу **ذو** зи га қ.
- зуафо ва зуъафо **ضعفا** заифа нинг кўплиги
- зубда **زېده** сара.

зубоб ذباب пашша; ~ у-л-айн кўз қорачиғи.

зудо зуд زدازود тез-тез.

зужож زجاجة ва жужожа шиша.

жужожа زجاجة жужоҳ га қ

зу-заноба ذوزنابه думли юлдуз.

зукур ذکور закар нинг кўплиғи.

зу-л-актоф ذوالاکتاف Эрон шоҳи Шопуриини лақаби.

зул ذل хорлик.

зуллом ظلام зolim нинг кўплиғи.

зулматандуд ظلمت اندود зулмат қоплаган.

зулматaфкан ظلمت افکن қоронғулик туширувчи.

зулматзудо ظلمت زدا зулматни тарқатувчи

зулматосо ظلمت آسا зулматдек.

зулматфишон ظلمت فشان зулмат сочувчи

зулматгустар ظلمت گستر зулм тарқатувчи.

зулмоний ظلمانی қоронғи, зулматли.

зулмеша ظلم پيشه зolim. ситамгар.

зулол زلال тиниқ салкин сув.

зулолий زلالى тоза, соф.

зулум ظلم تۇغرиси залум.

зулф زلف соч жингалағи.

зу-л-фиқор ذوالفقار ҳазрати Алининг қиличи

зу-л-қарнайн ذوالقرنین Искандарнинг лақаби.

зу-л-қаъда ذوالقعدة ҳажрий йилининг ўн бириинчи ойн

зумра زمرة тоифа.

зумуррад زمرد зумрад.

зумуррадун زمردگون зумрад рангли.

зумуррадпўш زمرد پوش кўк либосли.

зумуррадфом زمرد فام зумраддек, кўк.

зумухт زمخت 1) нордон; 2) қўпол.

зумухтваш زمختوش тахир, нордон.

зуноор زنار христиан ва яҳудийларнинг белбоғи.

зуннун ذوالنون машхур сўфий Абулфайз Субон Зуннур
 Мисрий.
 зунуб ذنوب занб нинг кўплиги.
 зурафо ظرفа зариф нинг кўплиги.
 зурва ذروه баландлик, чўққи.
 зуррийа ذريه кўплиги зуррийот авлод.
 зуррийот ذريات зуррийа нинг кўплиги.
 зуррофа ظرافه 1) жирафа; 2) шатранж доналаридан бирининг
 номи.
 зу-фунун ذوفنون ҳунар эгаси.
 зуъафо ضعفا зуафо га қ.
 зуҳал زحل Сатурн.
 зуҳалваш زحلوش Зуҳалдек.
 зуҳалранг زحلرنگ порлоқ, чиройли.
 зуҳд زهد художўйлик.
 зуҳдфуруш زهدفروش риёкор.
 зуҳр ظهر пешин; ~ ракаатлари уч ракат пешин намози.
 зуҳраваш زهرهوش Зуҳра каби, порлоқ, чиройли.
 зуҳражабин زهرهجين гўзал юзли.
 зуҳур ظهур кўриниш, пайдо бўлиш; ~ этмак, ~ қилмак
 кўринмоқ.
 зуҳҳод زهاد зоҳид нинг кўплиги.
 зуҳҳодкуш زهادكوش зоҳидларни ўлдирувчи.
 зўр زور куч, қувват.
 зўрбозу زوربازو билаги кучли.
 зўргар زورگر зўравон.
 зўрманд زورمند кучли.
 зўрозмун زورآزمون куч синовчи.
 зўрсанж زورسنج куч ўлчовчи.
 зўрхона زورخانه полвонларнинг машқ хонаси.

II

иблог ابلاغ етказиш, дарак бериш, хабардор қилиш; ~ ай-
 ламак етказмоқ.

- ибн ابن кўплиги абно ўғил; ~ у-л-вақт оғмачи, мосла-
шувчи, мурасасоз.
- ибо ابا рад этиш, унамаслик, кўнмаслик; ~ этмак, ~ қил-
мак тортинмоқ, кўнмамоқ.
- ибод عباد абд нинг кўплиги; ~ у-л-лоҳ Оллоҳнинг қуллари,
бандалари.
- ибодат عبادت сиғиниш; ~ айламак, ~ қилмақ сиғинмоқ.
- ибодатгоҳ عبادتگاه ибодатхона, масжид.
- ибора عبارة 1) сўз, сўз бирикмаси; 2) усул; 3) маъно.
- иборот عبارات ибора нинг кўплиги.
- ибоҳат اياحت 1) очиб бериш, аниқлаш; 2) ижозат, рухсат;
3) ҳаракат эркинлиги.
- ибра عبره ибро га қ.
- ибрий عبرى иброний (яхудий).
- ибриқ ابريق бўйни узун кўза.
- ибро ва ибра ابرا холи этиш (солиқдан); тозалаш (гуноҳ-
дан).
- иброз ابراز изҳор қилиш; кўриниш; ифода этиш; ~ қилмақ ифо-
даламоқ, изҳор қилмоқ.
- ибром ابرام қисташ; сурлик, шилқимлик; ~ айламак қистамоқ.
- ибтидо ابتدا бошланиш; бошда, дастлаб, ~ қилмақ, ~ қилил-
мақ бошланмоқ.
- ибтидоъ ابتداء янгилик топиш, ихтиро қилиш.
- ибтило ابتلا балога дучор бўлиш.
- ибтиҳож ابتهاج шодлик, қувонч.
- ибҳом I ايهام 1) шубҳа, гумон; 2) ноаниқлик, мажҳуллик.
- ибҳом II ايهام бош бармоқ.
- иваз عوض эваз га қ.
- ивдим ايوديم чаққон.
- игармак ايجرماك айлантирмоқ.
- игирмак ايجيرماك йигирмоқ.
- играмак ايجراماك инграмоқ.
- игрим ايجريم гирдоб.
- идбор ادبار бахтсизлик, (ишнинг) юришмаслиги.
- иддио ادعا даъво, талаб.

- идмон **ادمان** (бирор ишга) берилиш, ишқибоз бўлиш.
- идғом **ادغام** 1) қўшилиш, бирлашиш; 2) ассимиляция (ҳарфлар талаффузида).
- ижлос **اجلاس** йиғин, мажлис; ~ қилмақ мажлис қилмоқ.
- ижмол **اجمال** 1) қисқартиш, қисқа тавсиф, қисқа баён; 1) қисқа, мухтасар.
- ижмоъ **اجماع** йиғин, уюшиш, бирикиш.
- ижоб **ايجاب** эҳтиёж, талаб, зарурат; ~ қилмақ талаб қилмоқ, ~ сиз талабсиз, сўрашни кутмасдан.
- ижобат **اجابت** қабул; ~ айламақ қабул қилмоқ.
- ижтимоъ **اجتماع** 1) йиғин, тўпланиш, мажлис; 2) жамоат, жамоатчилик; ~ этмақ йиғилмоқ.
- ижтиноб **اجتناب** четланиш, четга тортиш; ~ айламақ, ~ этмақ сақланмоқ, четлашмоқ.
- ижтиҳод **اجتهاد** жаҳд қилиш, бор куч билан интилиш.
- изад **ايزد** худо.
- издивож **ازدواج** уйланиш, турмушга чиқиш, никоҳ.
- издийод **ازدياد** кўпайиш, ортиш.
- изз **عز** куч.
- иззат **عزت** ҳурмат; буюклик, улуғлик.
- иззатфизолиғ **عزت فزاينغ** буюклик келтирувчилик.
- излол I **اذلال** камситиш, ерга уриш, хўрлаш; ~ қилмақ камситмоқ, хўрламоқ.
- излол II **اضلال** йўлдан оздириш; ~ этмақ йўлдан оздирмоқ.
- изо **ايذا** азоблаш, ранжитиш, озор бериш.
- изом I **عظام** азим нинг кўплиги.
- изом II **عظام** азм нинг кўплиги.
- изор **ازار** ич кийим, иштон, лозим.
- изора **ازاره** уй деворининг ер билан тоқча орасидаги қисми, плинтус.
- изофа **اضافه** боғланиш; аниқланмиш билан аниқловчи ўртасидаги боғланиш; ~ қилмақ, ~ этмақ қўшмоқ, боғланмоқ; ~ бўлмақ қўшилмоқ.
- изтироб **اضطراب** ҳаяжон, нотинчлик, тоқатсизлик; ~ айламақ, ~ қилмақ, тоқатсизланмоқ, ҳаяжонланмоқ.
- изтирор **اضطرار** муҳтожлик, ноиложлик; ~ тушмақ муҳтожликка йўлиқмоқ; ~ юзланмақ муҳтожликка тушмоқ.

- изъон اذعان буйсипиш, тап олиш.
- изҳор اظهار зоҳир қилиш, кўрсатиш.
- ийа ايا эга.
- ийар ابار эгар.
- ийд عيد байрам.
- ийдгоҳ عيدگا ийдгоҳ га қ.
- ийдгаҳ عيدگا ва ийдгаҳ عيدگا байрам ўтадиган жой.
- иймоз ايماض ялтираш.
- ийналмақ اينالماق қийналмоқ, ранж чекмоқ.
- ийодат عيادت касал кўриш.
- ийор عيار қалбаки эмас, соф.
- ийорандуз عياراندوز (олтиннинг) софлигини ўлчовчи.
- ийр عير карвон.
- ийрод ايراد ирод га қ.
- ийсор ايسار исор га қ.
- ийқон ايقان ишқонишлик; эътиқод.
- ийҳом ايهام 1) гумон; 2) шеърий санъат.
- икки ايكي икки; ~ малак Мункар ва Накир.
- иккинч ايكنچ иккинчи.
- икирар ايكيرار иккитадан, иккита-иккита.
- иккилик ايكيلىك 1) айримлик; 2) шубҳа.
- икмол اكمال тўлдириш, мукаммаллаш.
- икром اكرام иззат, ҳурмат; ~ айламак, ~ қилмақ ҳурмат қилмоқ.
- икроҳ اكراه жирканиш, ёқтирмаслик.
- икроҳлик اكراهلىك жирканчли, ёқимсиз.
- иксир اكسير ҳар қандай нарсани олтинга айлантира оладиган фалсафий тош; ~ у-е-саодат бахт тоши; ҳаёт ~ и ҳаёт суви.
- икеун ва акеун اكسون ипак мато, ипак кийим.
- иктисоб اكتساب касб этиш, эга бўлиш; ~ айламак, ~ қилмақ касб этмоқ, эгалламақ.
- иктифо اكتفا кифояланиш, қониқиш; ~ қилмақ, ~ қилинмақ, кифояланмоқ, қониқмоқ.
- иктиҳол اکتحال сурма қўйиш.

- ил I **ايل** йил.
- ил II **ايل** илик га қ.
- ила **ايله** ва илан **ايلان** билан.
- илай **ايلاي** олд; ~ га келмақ йўлиқмоқ, дуч келмоқ; ~ дин қўпмақ бартараф бўлмоқ, йўқолмоқ.
- илайк **ايليك** сенга; ва лав якуну қабиҳан фаминҳу тубту илайк агар у қабиҳ бўлиб чиқса, унинг олдидан сенга қараб қо-
чамап.
- илал **علل** иллат нинг қўплиги.
- илан **ايلان** ила га қ.
- илбаратмақ **ايلباراتماق** илвиратмоқ.
- илбос **الباس** кийинтириш.
- илбосун **الباسون** илвасин, овланган ёки овланадиган парранда;
~ ўрдақдур овланадиган парранда ўрдақдир.
- илдирим **ايلديريم** яшин, чақмоқ.
- илдом **الدام** уриш, шапалоқлаш; тил ~ и сўз заҳри.
- илзом **الزام** мажбур қилиш; ~ бўлмақ мажбур бўлмоқ; ~ қил-
мақ мажбур қилмоқ.
- илиг **ايليگ** илик га қ.
- илик **ايليک** ва илиг **ايليگ** пажа; ~ йумақ умидни
узмоқ; ~ тортмақ қўл тортмоқ, чекишмоқ; этагига ~ ур-
мақ эргашмоқ; ~ очмақ қўл узатмоқ; ~ тишламақ уялмоқ.
- иликламақ **ايليکلاماқ** қўлга киритмоқ, олмақ.
- илинмақ **ايلينماқ** қўлга тушмоқ.
- иллат **علت** қўплиги илал 1) сабаб, баҳона, важ; 2) касал-
лик, бетоблик.
- илло **الا** аммо, лекин, бироқ.
- илло-л-лоҳ **الا الله** Оллоҳдан бошқа.
- илм **علم** қўплиги улум.
- илмақ **ايلماқ** илгақ; тузоқ.
- илмкен **علمکين** илмли, олим.
- ило I **الا** илоҳ нинг қисқаргани; худо!
- ило II **الى** жўналиш келишиги маъносини ифодаловчи араб-
ча сўз олди қўмакчиси: ~ йавми-л-қийом қиёмат куни-
гача.
- илож **علاج** 1) даволаш; 2) дори; 3) чора.
- иложсиз **علاج سيز** 1) давосиз; 2) чорасиз.

- илоқа علاقه дор (парса илиш учун).
- илоҳ اله худо.
- илоҳий ва илоҳо الهى э худойим!
- илоҳо الهى илоҳий га қ.
- илтижо التجا ялиниш, ёлбориш; ~ келтурмак, ~ қилмак
ялинмоқ, ёлбормоқ.
- илтизоз التذاز лаззатланиш; лаззат; ~ бермак лаззат бермоқ.
- илтизом التزام мажбурият олиш, зиммага олиш; ~ айламак зим-
мага олмоқ; ~ қилмак лозим топмоқ.
- илтийом التيام битиб кетиш, тузалиш.
- илтирамак ايلتراماك ялтирамоқ.
- илтироғуч ايلتراغوج ялтироқ.
- илтифот التفات лутф қилиш.
- илтиҳоб التهاب ловиллаб ёниш; иссиқ чиқиши (касалликда).
- илқи ايلقى от.
- илқо القا ташлаш; ~ қилмак ташламоқ.
- илгамак ايلغاماق тез юрмоқ.
- илғи ايلغى йилғи.
- илҳод الحاد динсизлик.
- илҳом الهام шуур қилиш, тангридан бўладиган сезиш; шуур,
сезги.
- илҳон الحان тўғриси алҳон.
- илҳоқ الحاق қўшиш; ~ қилмак қўшмоқ, орттирмоқ.
- илҳоҳ الحاح қаттиқ туриб сўраш, талаб қилиш, қисташ; ~ эт-
мак қистамоқ.
- имдод امداد ёрдам, кўмак, мадад; ~ еткурмак ёрдам бермоқ,
қўлламоқ; ~ қилмак кўмаклашмоқ.
- имло املا ёзиш, ёздириш; 2) тўғри ёзиш, орфография; 3) чи-
ройли ёзиш; ~ билмак ёзув ўрганмоқ; ~ мусаввадаси
қўлёзманинг дастлабки нусхаси, қоралама; ~ қилмак ёз-
моқ, ёздирмоқ.
- имод عماد устун.
- имом امام кўлиги аимма мусулмонларнинг диний раҳбари,
пешво.
- имомат امامت имомлик, имомлик вазифаси.
- имомлиг امامليغ имомлик вазифаси.

имон ایمان ишонч, эътиқод.

имонсўз ایمان سوز имонни куйдирувчи.

имотат аматт ўлдириш.

имроғ амрағ амроғ га қ.

имсоқ амсақ 1) тийиниш, сақланиш; 2) тежаш.

имтидод امتداد давом этиш, давомат; чўзилиш; ~ этмақ чў-

зилмоқ.

имтизож امتزاج аралашиш, қоришиш, бирикиш; ~ топмақ

қоришмоқ.

имтило امتلا тўлалиқ; ~ қилмақ тўлдирмоқ; ~ марази се-

мизлик касали.

имтиноъ امتناع 1) рад қилиш; 2) иложсизлик; ~ қилмақ рад

қилмоқ.

имтисол امتسال бўйсиниш, итоат қилиш.

инак اينك демак, энди, мана.

иналмақ اينالماқ ялинмоқ.

инбисот انبساط 1) ёйилиш, кенгайиш; ~ айламақ ёйилмоқ;

2) шодлиқ, хушчақчақлик; ~ ўлмақ шод бўлмоқ, шодлан-

моқ.

инграмақ اينگراماқ дард билан оҳиста йиғламоқ.

ингранмақ اينگرانماқ йиғламоқ.

индамақ اينداماқ чақирмоқ.

инда-н-нос عندالناس одамлар олдида, одамлар қошида.

индирож اندراج бирор нарса доирасига, таркибига киритиш,

дарж қилиш; ~ топмақ дарж бўлмоқ, кирмоқ.

индурмақ ايندورماқ гуширмоқ, эгмоқ; бўйнига ~ бўйнига олмоқ.

инжимақ اينجيماқ ранжимоқ, хафа бўлмоқ.

инжитмақ اينجيتماқ ранжитмоқ, хафа қилмоқ.

инжоҳ انجاح (мақсадга) етишиш, муваффақият.

инжу اينجو 1) марварид, дур; 2) кўз ёши.

инзиво انزوا четлашиш, тарқи дунё қилиш.

инзимом انضمام қўшилиш; илова.

иничка انچكا иничка га қ.

инкисор انكسار синиш, синиқиш; қарилик ~ и ожизлик.

инмақ اينماқ тушмоқ.

ино **انا** кўплиги авоний идиш.

инобат **انابت** бирор нарсанинг хатолигини тушуниб етиш, кўз очилиши; ~ **чоғи** кўз очилганда, тушиниб етганда.

инод **عناد** 1) ўжарлик, қайсарлик, 2) исён.

инойат **عنایت** ғамхўрлик, илтифот; ~ и **пинҳона** яширин ғамхўрлик; айламак, ~ **қилмақ** илтифот қилмоқ.

инойатнома **عنایت نامه** ғамхўрлик изҳор қилинган хат.

инон **engan** тизгин, жилов; ~ и **ихтиёр** ихтиёр тизгини, ишонч.

инонғир **engan گیر** жиловни ушловчи.

инонлиғ **engan لیغ** жиловли, тизгинли.

инонкаш **engan کش** жиловни тутувчи.

инонтоб **engan تاب** жилов бурувчи; ~ **ўлмақ** юз ўғирмоқ.

инос **اناس** унсо нинг кўплиги.

инс **انس** одамлар, одам жинси.

инсон **انسان** кўплиги нос одам.

интибоҳ **انتباه** 1) уйғотиш; 2) бедорлик.

интиош **انتعاش** соғайиш, кайфиятнинг кўтарилиши: Таъби ул манзилда топғач интиош, Кўрди чашма бошида бир тахта топ.

интисоб I **انتساب** 1) тегишлилик, мансуб бўлиш; 2) келиб чиқиш, насаб.

интисоб II **انتصاب** тайинлаш (ишга, лавозимга).

интифо **انتفاع** нафъ олиш, фойдаланиш.

интихоб **انتخاب** сайлаш, танлаш; ~ **эрмак** сайланмоқ.

интишор **انتشار** ейиш, тарқатиш, нашр қилиш; ~ **топмақ** ёйилмоқ, таралмоқ.

интиқод **انتقاد** танқид; ~ **қавойиди** танқид қилиш қондалари.

интиқом I **انتقام** кўчириш, ўтказиш; ~ **топмақ** кўчмоқ, ўтмоқ; дори фанодин ~ **ўлмақ** ўлмоқ.

интиқом II **انتقام** ўч; ~ **топмақ** жазоланмоқ; ~ **тортмақ** жазоланмоқ; ~ **тузмақ** ўч олмоқ.

интиҳо **انتها** тугаш.

инфижор **انفجار** портлаш.

инфиол **انفعال** 1) уялиш; 2) ачиниш.

инфитоҳ **افتتاح** очилиш.

- инхирот انخراط киритиш, қўшилиш; ~ топмақ кирмоқ, қўшилмоқ.
- инчка ва иничка اينچکه нозик.
- инчқирмак اينچكىرماك ингичка товуш билан йиғламоқ, чинқирмоқ.
- иншо انشا 1) услуб; 2) ёзиш; тузиш; ~ қилмақ ёзмоқ.
- инқийод انقياد 1) амал қилиш; ~ қилмақ амал қилмоқ; 2) бўйсунуш; ~ этмақ бўйсунмоқ.
- инқилоб انقلاب ўзгариш; тўнтариш.
- инқироз انقراض тугалланиш.
- инқитоъ انقطاع кесилиш, узилиш.
- инҳизом I انضمام ҳазм қилиш.
- инҳизом II انضمام мағлубият, тор-мор бўлиш, қочиш.
- инҳизом III انضمام боғлаб қўйиш, тахт қилиш (сафар юкини).
- инҳироф انحراف эгишиш; ~ и хотир бузуқ кайфият; ~ топмақ оғишмоқ.
- инҳитот انحطاط тушқулик, сустлик; ~ топмақ тушқуликка берилмоқ, сусаймоқ.
- нода اعاده ва подат اعادت қайтиш; такрорлаш; ~ қилмақ қайтмоқ; такрорламоқ.
- нодат اعادت подат га қ.
- нржоф ارجاف қўплиги арожиф ёлгон шов-шув.
- нрз عرض обрў, яхши ном, шуҳрат.
- нрик ايرىك қўпол, дағал.
- нриклик ايرىكلىك қўполлик, дағаллик.
- нришмак ايرىشماк эришмоқ, етиб келмоқ.
- нрик ايرىق йрик.
- нрод ايراد ва ййрод ايراد келтириш, ишора қилиш, ҳавола қилиш. (бирор манбага); ~ қилмақ келтирмоқ, ишора қилмоқ, ҳавола қилмоқ.
- нроқ ايراق узоқ, йироқ; ~ солмақ узоқлаштирмоқ, пайсалга солмоқ.
- нре ارث мерос.
- нреол ارسال юбориш, жўнатиш; ~ айламақ, ~ қилмақ юбормоқ, жўнатмоқ.
- нртибот ارتباط алоқа, муносабат.
- нртизо ارتضا розилик, маъқулланиш.

пртикоб ارتكاب ножўя иш, ҳаракат; ~ қилмақ ножўя иш қилмоқ.
 пртинош ارتعاش титраш, қалтираш, тебраниш.
 пртифох اتفاع 1) баландлик, юқорилик, 2) ҳосил, унум.
 ирфон عرفان 1) тангрини таниш (тафаккур билан), мистика;
 2) билим; аҳли ~ олимлар.
 ирфонпаноҳ عرفان پناه билим ҳомийси.
 иршод ارشاد йўлга солиш, ўргатиш; раҳнамолик қилиш; ~
 қилмақ йўлламоқ; ~ аҳли муршидлар, йўлловчилар.
 иршодгар ارشادگر муршид, йўлловчи.
 иршодманд ارشادمند йўлга солинган.
 иршодмаоб ارشادماоб пешво, йўлловчи.
 иршодойин ارشاد آيين тўғри йўлга солувчи.
 иршодпаноҳ ارشاد پناه йўллаш ҳомийси.
 ирқ عرق кўплиги уруқ 1) қон томирлари; 2) илдиш; 3) зот.
 исع ايس ҳид; ~ етмак хабар келмоқ.
 исавий عيسوي Исо га мансуб.
 исбаъ اصبع кўплиги асобиъ; ~ ни мисвок қилмақ ҳайратда
 қолмоқ.
 исиркамак ايسير كاماك ҳидламоқ.
 искандароний اسکندرانى курси, ўриндиқ.
 ислоҳ اصلاح тузатиш; ~ топмақ тузатилмоқ; ~ қилмақ
 тузатмоқ.
 ислоҳпазир اصلاح پذير ислоҳга келадиған; ~ бўлмақ тузалмоқ.
 исм اسم кўплиги асмо ва асомий ном.
 исмат عصمت номус, иффат, айбсизлик.
 исматпаноҳ عصمت پناه иффатли (аёл).
 исмоъ اسماع эшиттириш; кўнғилга солиш, ишонтитириш; ~ и
 роз топмақ сирни кўнғилга солмоқ, эшиттирмоқ.
 иснайнийат اثني نيت икки худоилилик, дуализм.
 исно اثنا икки.
 иснод اسناد далил; далил келтириш; ~ топмақ асосланмоқ.
 далил билан асосланмоқ; ~ қилмақ далил келтирмоқ.
 исо عيسى пайгамбар номи.
 исодам عيسى دم исо нафас, жон берувчи, жон бағишловчи нафас.
 исор ايثار совға тарқатиш, инъом тарқатиш; ~ айламақ,
 ~ этмак бағишламоқ.

испанд اسپند исирик.

исроиллий اسرائيلي яхудий.

исрор اصرار қаттиқ киришиш, жаҳд.

истехзо استهزا мазах, пичинг, киноя.

истидлол استدلال хулоса қилиш (далил асосида).

истидрож استدرج мартаба, даража топиш, кўтарилиш.

истидъо استدعا илтимос, сўраш, ўтиниш.

истижоб استحباب (илтимосни) қондириш, бажариш.

истижоза استجازه ижозат олиш; ~ қилмақ ижозат сўрамоқ.

истизҳор استظهار ҳомийлик сўраш.

истикмол استكمال тугаллаш, охирига етказиш; ~ и маънавий

маънавий етуклик.

истило استيلا 1) қўлга киритиш, босиб олиш; 2) ҳукм суриш,

ҳукмронлик; ~ топмақ ҳукмронлик қилмоқ.

истилоҳ اصطلاح кўплиги истилоҳот атама, термин; ~ билмақ

атамашунослик, терминология илмини билмоқ.

истилоҳот اصطلاحات истилоҳнинг кўплиги.

истимдод استمداد кўмак сўраш; ~ қилмақ мадад сўрамоқ.

истимзож استمزاز сўроқлаш, суриштириш.

истимоъ استماع эшитиш, тинглаш.

истинбот استنباط хулоса чиқариш, умумлаштириш.

истинжо استنجا ювиниш.

истинкоф استنكاف 1) рад қилиш; қайтариш; 2) бўйсунмаслик,

итоатсизлик.

истинод استناد далиллаш, ҳужжат келтириш, асослаш.

истиншоқ استنشاق бурун ичига сув тортиш.

истиора استعاره кўчма (маъно), ҳақиқий эмас.

истирзо استرضا рози қилишга интилиш.

истисқо استسقا 1) ёғин тилаш; 2) сувчечак; қоринга сув

йиғилиши касали.

иститоат استطاعت қудрат, иқтидор, куч.

истифеор, استفسار сўраш ~ қилмақ сўрамоқ.

истифтоҳ استفتاح очилиш, бошланиш; ~ куни очилиш куни.

истихлос استخلاص халос бўлиш, қутулиш.

истихора استخاره фол кўриш; ~ қилмақ фол кўрмоқ.

- истихрож استخراج чиқариш, чиқариб олиш; ~ қилмақ чиқариб
олмақ.
- истихфоф استخفاف енгиллатиш.
- истишмом استشمام ҳидлаш; ~ қилмақ ҳидламоқ.
- истишҳод استشهад 1) шаҳодат сўраш, гувоҳлик сўраш; 2) мисол
келтириш.
- истиқбол استقبال қарши олиш, кутиб олиш; ~ қилмақ кутиб
олмақ.
- истиқлол استقلال мустақиллик.
- истиқомат استقامت барқарорлик, турғунлик; бир текислик, тўғ-
ри; ~ и сармадий мангу барқарорлик; ~ бўлмақ тўғри
бўлмоқ; ~ топмақ барқарор бўлмоқ.
- истиқсо استقصا таҳлил қилиш, синчиклаб текшириш.
- истиқсос استقصاص қасос олиш.
- истигно استغنا муҳтожсизлик.
- истигоса استغاثه ёрдам чақириқлари.
- истигроқ استغراق 1) фикрга чўмиш; 2) ғарқ бўлиш; 3) диқ-
қатни бир нарсага қаратиш.
- истигфор استغفار тавба қилиш; ~ қилмақ тавба қилмоқ.
- истихзо استهزا истехзо га қ.
- истихзор استحضار хабарланиш, хабардор қилиш.
- истихком استحکام 1) маҳкамлаш; 2) маҳкам, қаттиқ.
- истихлок استهلاك йўқ қилиш, ҳалок қилиш.
- истихлол استهلال бошланиш, кириш.
- истихсон استحسان маъқуллаш, мақташ.
- истихқоқ استحقاق ҳақли бўлиш; ~ била ҳақли ҳолда.
- истор استار парда.
- исқот اسقاط олиб ташлаш, соқит қилиш, тушириб қолдириш;
~ этмақ тушириб қолдирмоқ.
- исмо اسماع шитиш, тинглаш, қулоқ бериш; ~ қилмақ эшитмоқ
- итик ايتيك ўткир, тез.
- итиклик ايتيکليک ўткирлик, кескирлик.
- итлик ايتليک ёмонлик.
- итлоф اتلاف йўқотиш.
- итлоқ اطلاق бўшатиш, қўйиб юбориш.
- итмақ I ايتماқ йўқолмоқ, йўқ бўлмоқ.

- итмак II ایتماк отмоқ, ташламақ.
- итмийнон اطمنان ишонч.
- итмом اتمام тамомлаш, тугатиш; ~ айламак тугалламоқ, охи-
рига етказмоқ; ~ га етмак тугалланмоқ; ~ топпақ тамом
бўлмоқ, охирига етмоқ.
- итноб اطباب тафсилотлар билан гапириш, гапни чўзиш.
- итоб عتاب маломат, таъна.
- итоболуд عتاب آلود маломатли, таънали.
- итобомиз عتاب آمیز қаҳр билан, газаб аралаш.
- иттиклик ايتتيليك тўғриси итиклик.
- иттилоъ اطلاع хабар, дарак.
- иттисол اتصال қўшиш, бирлаштириш, бириктириш, улаш.
- иттисом اتسام белгили бўлиш, ишонли бўлиш; ~ топмақ
белгиланмоқ, помланмоқ.
- иттисоф اتصاف таъриф; мақтов.
- иттифоқ اتفاق мувофиқлик; ~ қилмақ келишмоқ.
- иттифоқий اتفاقي тасодиқий.
- иттиҳод اتحاد бирлашиш.
- итурмак ايتورماк йўқотмоқ, кетказмоқ.
- итф عطف кўплиги аътоф тараф, ёқ.
- ифлос افلاس синиш (савдода).
- ифно افنا йўқолиш, йўқ бўлиш; ~ йи мавжуд борнинг йўқ
бўлиши.
- ифода افاده ифодалаш, баён қилиш; ~ га машғул бўлмақ ба-
ён илмини ўрганмоқ.
- ифрит افريت дев.
- ифрор افرار қочириш, қувлаш.
- ифрот افراط ҳаддан ошиш, кўнайиш, тўлиб-тошиш; ~ и жа-
мол жуда чиройли; ~ кўргузмак ҳаддан ошмоқ.
- ифсод افساد бузиш, бузилиш; талон-торож қилиш.
- ифтиро افترا туҳмат, бўҳтон.
- ифтитоҳ افتتاح очиш, бошлаш; ~ айламак бошламоқ, очмоқ.
- ифтиқор افتقار камбағаллик, фақирлик.
- иффатмаоб عفت مآب иффатли, номусли.
- иффатпаноҳ عفت پناه номусни асровчи.

ифшо افشا очини, фонн этиш; ~ айламак, ~ этмак очмоқ, фонн
 қилмоқ.
 ихбор اخبار хабар бериш, хабардор қилиш.
 ихвон اخوان ах нинг қўлиги.
 ихлос اخلاص 1) холислик, самимият; 2) тавҳид (Бирлик) сураси.
 ихрож اخراج чиқариш, бўшатиш; қувиш, ҳайдаш; ~ топ-
 мақ, ~ ўлмақ чиқарилмоқ, ҳайдалмоқ; ~ қилмақ ҳайдал-
 моқ.
 ихтийор اختيار ҳақ, эрк; ~ айламак, ~ қилмақ сайламоқ,
 танламоқ.
 ихтийорий اختياري эркли, эрк доирасида.
 ихтийоренз اختيارسиз эрксиз.
 ихтилол اختلال қусурланиш, сусайиш, бузилиш.
 ихтилот اختلاط аралашиш, қоришиш, чатишиш.
 ихтироъ اختراع ўйлаб топиш, ихтиро қилиш; ~ айламақ,
 ~ қилмақ ўйлаб топмоқ, ихтиро қилмоқ.
 ихтисор اختصار қисқартиш; қисқалик, аниқлик; ~ айламақ
 ~ қилмақ, ~ қилилмақ қисқартмоқ, қисқа қилмоқ.
 ихтисос اختصاص тегишлилик, хос бўлиш; ~ топмақ хос бўл-
 моқ, тегишли бўлмоқ.
 ихтитом اختتام 1) тугаш, охир, сўнг; 2) хулоса.
 ихтифо اختفا яшириш (ўзини), беркитиш; паналаш; ~ пар-
 дасига қочмақ беркинмоқ.
 ихфо اخفا яшириш, беркитиш; ~ айламақ яширмоқ, сир тутмоқ.
 ихфолиг اخفالىغ яширинлик, махфийлик.
 ич ايچ ички аъзолар, қорин бўшлиғи; ~ олоти ичак-чавоқ.
 ичгу ايچگو еа ичку ايچگو ичкилик ичин.
 ичин ايچين аро, ўзаро.
 ичку ايچگو ичгу га қ.
 ичкулук ايچكولوك ичинлик.
 ичкучи ايچكوشي майхўр.
 ичурмак ايچورماك ичирмоқ.
 ишвагар عشوهر карашма, поз қилувчи.
 ишвасоз عشوہ ساز карашма қилувчи.
 ишканжа اشكنجه қийноқ, азоб.
 ишкөл اشكال қийинчилик, мушкилик, тўсиқ.
 ишнамак ايشناماك ялтирамоқ, порламақ.

ишо عشا кечки овқат.

ишорат اشارت кўплиги ишорот белги, имо; ~ аҳли фикрни мажозий йўл билан изҳор қилувчилар; ~ қилмақ имо қилмоқ.

ишоратнамой اشارت‌نماي ишорат қилувчи.

ишорот اشارات ишоратнинг кўплиги.

ишратангиз عشرتانگيز ишрат қўзгатувчи.

ишратандуз عشرتاندوز ишрат ҳосил қилувчи.

ишратафзой عشرت‌افزاي давомли ишрат қилиш.

ишратгаҳ عشرت‌گاه ишратхона.

ишратобод عشرت‌آباد ишратхона, ишрат қилинадиган жой.

ишратсаро عشرت‌سرا ишратхона.

ишратсеғол عشرت‌سگال ишратга мойил.

ишратфизой عشرت‌فزاي ишратни тўла қилувчи.

ишратҳийн عشرت‌حين ишрат вақти.

ишроқ اشراق порлаш, ялтираш.

ишроқий اشراقى порлоқ, ялтироқ.

иштибоҳ اشتباه янглишиш; било ~ шубҳасиз.

иштидод اشتداد кучайиш, зўрайиш.

иштиол اشتعال алангаланиш.

иштирок اشتراك қатнашиш, шериклик.

иштиғол اشتغال шуғулланиш; ~ кўргазмақ шуғулланмоқ.

иштиҳо اشتها иштаҳа.

иштиҳор اشتهار машҳурлик, шуҳрат; ~ бермақ, ~ топмақ машҳур бўлмоқ.

ишфоқ اشفاق шафқат қилиш, аяш; ~ қилмақ аямоқ.

ишъор اشعار хабар қилиш, маълум қилиш.

ишқбозлик عشق‌بازلىق ошиқлик ўйнаш.

ишқпечон عشق‌پيچان печакгул, чирмовуқ гул.

иқбол اقبال бахт.

иқболосо اقبال‌آسا бахт келтирувчи, қутлур.

иқд عقد кўплиги уқуд 1) маржон, мунчоқ; 2) ип, тасма; 3) ту-гун, чигал.

иқдом اقدام чора-тадбир, ҳозирлик (ишга киришиш учун); ~ қилмақ киришмоқ (ишга).

- иқлим اقلىم кўплиги ақолим мамлакат.
- иқлимгир اقلىم گير иқлим олувчи.
- иқоб عقاب жазо.
- иқола عقاله савдодан айнаш.
- иқомат اقامت япаш.
- иқтибос اقتباس кўчирма, кўчириб олиш.
- иқтидо اقتدا тақлид қилиш, эргашиш.
- иқтидор اقتدار қудрат, қодирлик.
- иқтидорлиг اقتدارليغ қудратлилик, кучлилик.
- иқтизо اقتضا зарурат, тақозо қилишлик, кераклилик.
- иқтирон اقتران бирикиш, яқинлашиш.
- иқтисор اقتصار қисқартиш.
- иқтоъ اقطاع 1) ер ҳадя қилиш; 2) ҳадя қилинган ер.
- иғлол اغلال хиёнат, сотқинлик.
- иғмоз I اغماز бўҳтон.
- иғмоз II اغماض кўз юмиш, кўрмасликка олиш; ~ айламак, ~ этмак яширмоқ.
- иҳдо احدى бир; ~ р-роҳатайн икки роҳатдан бири.
- иҳдос احداث яратиш, қуриш.
- иҳзор احضار чақирув, чақириқ.
- иҳйо ва эҳйо احيا 1) тирилтириш; ~ йн амвот ўликларни тирилтириш; ~ айламак тирилтирмоқ; 2) ўзлаштириш, тиклаш.
- иҳмол احوال эҳмол га қ.
- иҳонат اهانт ҳақорат қилиш, ҳазар қилиш, нафратланиш.
- иҳота احاطه ўраб олиш, қамраш; ~ айламак ўраб олмоқ.
- иҳроқ احراق куйдириш, ўт олиш.
- иҳсос احساس ҳис қилиш, сезиш.
- иҳтидо اهتدا эҳтидо га қ.
- иҳтизоз اهتزاز эҳтизоз га қ.

II

- йаба يابه 1) курак; 2) чоршоҳ; 3) айри.
- йабан يابان чўл, дашт.

йабанчи يابانچى ёт, ажнабий.

йабоб ياب 1) бузук, хароб; 2) камбагал, қашшоқ.

йабу يابو тўғриси йапу.

йава ва йова ياوہ бемаъни, беҳуда (гап); ~ айтмак беҳу-

да гап айтмоқ.

йавм يوم кўплици аййом кун.

йавумақ ياوشماق ва йавушмақ яқинлашмоқ, етишмоқ.

йавутмақ ياووتماق яқинлаштирмоқ.

йавушмақ ياووشماق йавумақ га қ.

йавуқ يابوق яқин.

йавшан ياشان ем-хашак учун экиладиган кўп йиллик ўсимлик.

йавган ياوغان ёғсиз.

йад يد қўл; ~ и байзо Мусо пайғамбарнинг қўли; қўли гул, уста.

йайақ ياياق яёв, пиеда; ~ черик пиеда аскар.

йазак يىذك тун соқчиси, лашкаргоҳни қўриқловчи отлиқлар.

йаздон يزدان тангри, худо.

йаздоний يزدانى йаздон га тегишли.

йаздонпараст يزدان پرست художўй.

йази يازى дашт, чўл, саҳро.

йазуқ يازوق гуноҳ.

йазуқсиз يازوق سىز гуноҳсиз.

йазгурмақ يازغورماق гуноҳкор қилмоқ.

йайқалмақ يايقالماق йайқамақ га қ.

йайқамақ يايقالماق ва йайқалмақ чайқамоқ.

йак-байак يىك بىك бирма-бир; тамоман, бутунлай.

йакбанд يىك بند бир йўлакай, бошдан оёқ, ялписиға.

йакбора يىك باره бир йўлакай.

йакдаст يىك دست бирдай, баробар.

йакдона يىك دانه тенгсиз.

йакжиҳат يىك جهت бирга, ҳамжиҳатлик билан; ~ бўлмақ ҳам-

жиҳат бўлмоқ, келишмоқ.

йакжиҳатлиқ يىك جهت لىق ҳамжиҳатлик.

йакзабон يىك زبان бир хиллик.

- йакнафар **يكنفر** якка, ёлғиз; ~ қилмақ яккалатмоқ.
- йако-йак **يكا يك** бирин-бирин, биттадан.
- йакпора **يکپاره** яхлит, бир бутун.
- йакраг **يکرنگ** 1) бир тусли; 2) ҳамжиҳатли.
- йакранглик **يکرنگ ليک** ҳамжиҳатлик, дўстлик.
- йакрон **يکران** тўриқ от; ~ и тозний тўриқ араб оти.
- йакрўй **يکروی** бир тарафлама, бир юзли (мато).
- йаксар **يکسر** бирдан.
- йаксу **يکسو** 1) бир тарафга; 2) бир тарафлама.
- йакто **يکتا** ягона, тенгсиз.
- йактолиг **يکتالиг** ягоналик.
- йакфан **يکفن** ўз ҳунарида ягона, устод.
- йакфанлиқ **يکفن ليқ** ҳунарида ягоналик, усталик.
- йакқалам **يکқلم** бир йўла, биратўла; ~ айламак бир йўла олмоқ.
- йал **يل** ва йала **يله** қаҳрамон; ~ и хасмбанд душманни асир қилувчи баҳодир.
- йала **يله** йал га қ.; эгилган, букилган; ~ бўлмақ букилмоқ, эгилмоқ.
- йалав **يالاو** 1) байроқ; 2) бош кийимга ўралган қизил тасма.
- йалак **يلک** тўғриси йелақ.
- йалдо **يلدا** қишнинг энг узун кечаси.
- йалин **يالىن** аланга.
- йалинлиқ **يالىن ليқ** алангали.
- йалпанг **يالپانگ** йалпақ га қ.
- йалпақ **يالپاق** ва йалпанг **يالپانگ** йалпоқ, кенг, ёйиқ.
- йалқимақ **يالقيماқ** чарчамоқ.
- йалқитмақ **يالقيتماқ** чарчатмоқ.
- йам I **يم** денгиз.
- йам II **يام** чопар ва элчилар манзилдан манзилга хабар ет-казиши учун ишлатиладиган от; ~ оти почта алоқаси оти; ~ оти боғламақ почта оти ҳозирламоқ.
- йаман **يمن** барака; бахт, омад.
- йамин **بمين** 1) ўнг, ўнг тараф; 2) қўшиннинг ўнг қаноти.
- йамхона **يامخانه** отхона.

йанг يانگ янги; ~ боштин янгидан, қайтадан.

йана يانا 1) яна, тагин; 2) бошка; 3) ғайр, бегона; ~ лар бегоналар.

йангилмақ يانگىلماق янглишмоқ.

йанглиг يىنگىلىغ ўхшатиш билдирувчи сўз; бу ~ бундай.

йангшамақ يانگىشماق кўп сайрамоқ, кўп ғаширмоқ.

йандурмақ ياندۇرماق қайтармоқ.

йанмақ يانماق 1) ёнмоқ; 2) отланмоқ.

йано يانا тўғриси йана.

йапмақ ياپماق киймоқ, кийипмоқ.

йапу ياپу бино, иморатнинг пойдевори.

йарақон يىراقон сариқ касали.

йарлиқ يارلىق фармон.

йарлиқамақ يارلىقماق гуноҳидан кечмоқ.

йармақ يارماق тапга.

йара يارا яра.

йаруг ياروغ ёриқ, синган; боши ~ эзилган, бечора.

йаргаг يارغاغ 1) пўстак, 2) пўстин.

йарқу يارقو 1) Хукм чиқариш; 2) даъво қилиш; олишиш; ~ ай

ламак 1) ҳукм чиқармоқ; 2) олишмоқ.

йаргучақ يارغوچاق қўл тегирмон.

йасавул ياساۋول йўл соқчиси, амалдор шахсни кузатиб борувчи соқчи.

йасавуллуқ ياساۋوللۇق соқчилик; ~ қилмақ соқчилик қилмоқ.

йасал ياسال саф; ~ тузмак саф тортмоқ, тизмоқ.

йасақ ياساق 1) зиёсат; 2) қонун; 3) тартиб; 4) қасос; 5) ~ тартмақ саф тортмоқ.

йасақий ياساقى аскар.

йасор ياسار чап, сўл тараф; қўшиннинг чап қаноти.

йатим يىتىم кўплиги айтом етим.

йатиш يىتىش тунги соқчилик; ~ иши тунги соқчилик хизмати; ~ тавачиси тунги соқчилар бошлиғи; ~ эли тунги соқчилар.

йатлиқ ياتلىق бегоналик.

йашм يىشم рангли тош, яшма; ~ и кофурий оқ яшма.

йаъс **يئس** умидсизлик.

йақин **يَقين** комил ишонч; ~ айламак ишонмоқ.

йақиний **يَقيني** ҳақиқатга тўғри келадиган.

йақмақ **ياقماق** суртмоқ, (дори) кўймоқ.

йағи **ياغى** ёв.

йағий **ياغى** тўғриси йағи.

йағилиқ **ياغىلىق** ёвлик, душманлик.

йағлиғ **ياغلىغ** дастрўмол, рўмол.

йағмо I **يغما** 1) талон-тарож; ~ айламак талон-тарож қил-

моқ; 2) Туркистонда бир шаҳар номи.

йағмо II **يغما** қабила номи.

йелак **يىلاک** 1) аёллар кўйлак ўрнига устига ўрайдиган позик
мато; 2) ёй ўқининг пари.

йелосо **يىلاسا** елдек.

йемрулмак **يىمرولماک** йўмрулмак га қ.

йибармак **يىبارماک** юбормоқ, жўнатмоқ.

йибарилмак **يىباريىلماک** юборилмоқ.

йигирмак **يىگирмаک** айлантирмоқ, йигирмоқ.

йигирми **يىگирمى** йигирма.

йигирминчи **يىگирمينچى** йигирманчи.

йилак **يىلک** нимча.

йилчилай **يىلچىلاى** йилларча.

йирмақ **ييرماق** ёриб кирмоқ, йирмоқ.

йирламақ **ييرلاماق** кўйламоқ, ашула айтмоқ.

йирлагучи **ييرلاغۇچى** кўйловчи.

йирав **ييراو** ҳофиз, бахши.

йирақмақ **يىراقماق** узоқлаштирмоқ, четлаштирмоқ.

йитмак **يىتماک** йўқолмоқ, йўқ қилмоқ.

йитирмак **يىтирмаک** ва йитурмак **يىتورماک** йўқотмоқ, йўқ қилмоқ

йитурмак **يىтورماк** йитирмак га қ.

ййқмақ **يىقماق** йиқитмоқ, қулатмоқ, ағдармоқ.

ййқилгур **يىقىلغور** ййқиладиган, ййқилишга келиб қолган.

ййқуқ **يىقۇق** ййқилган, ағдарилган.

- йиғач I **يىغاج** ёлоч, дарахт.
- йиғач II **يىغاج** масофа ўлчови.
- йобанда **يا باندە** топувчи.
- йобис **يابس** қуруқ; ~ ўлмақ қуримоқ.
- йова **ياوہ** йава га қ.
- йовар **ياور** ёрдамчи, кўмакчи; ~ бўлмақ. ~ ўлмақ ёр-
дамчи бўлмақ.
- йоварлиқ **ياورلىق** ёрдам, кўмак.
- йорлиқ **يارلىق** дўстлик.
- йород **ياراد** мусиқа асбоби.
- йосияж **ياسج** ёй ўқининг учи, найзаси; найзали ўқ.
- йосуман **ياسومن** 1) хушбўй оқ гул ва унинг тупи; 2) Фарҳод-
ни хийла билан қўлга туширган аёлнинг исми.
- йоқутгун **ياقوتگون** ёқут ранг, қизил.
- йоқутмузоб **ياقوتمزاب** қизил май.
- йубе **يبس** 1) қуруқлик; 2) ич қотиш.
- йубусат **يېوست** ич қотиш; ~ тапмақ ичи қотмоқ.
- йувункор **يويونكار** ташвиш, безовталик.
- йугурук **يوكوروك** чопарон, чопқир.
- йукундурмак **يوكوندورماك** тиз чўкиб таъзим қилдирмоқ (турк
хонларининг одати бўйича).
- йукунмак **يوكونماك** эгилмоқ, ҳурмат юзасидан таъзим қилмоқ.
- йумдек **يوميديك** юмгандек, юмган каби.
- йумкин **يوميكن** мумкин.
- йуми **ييمن** бахт, омад.
- йумран **يومران** сичқон.
- йумрулмак **يومرولماك** тўғриси йўмулмак.
- йумруқ **يومروق** мушт; ~ ташламақ муштламақ; ~ чекмак
мушт емоқ.
- йумуртқа **يومورتقه** тухум, мойяк.
- йуртчи **يورتچى** қарга.
- йурун **يورون** тўғриси йўрун.
- йурунчага **يورونچغه** беда.
- йухйи **يحيى** тирилтиради; ~ -л-изом суякларни тирилтиради.

йўламак **يولاماك** яқинига бормоқ, яқинлашмоқ.
 йўламақ **يولداماق** йўлламоқ, йўлга солмоқ.
 йўлдошлиқ **يولداشلىق** ҳамроҳлик.
 йўмурулмак **يومرولماك** ва йемирулмак **ييمرولماك** бузилимоқ,
 емирилмоқ.
 йўрмак **يورماك** йўймоқ, таъбир қилмоқ.
 йўртоқ **يورتاق** 1) сустилик; 2) қирчанғи от.
 йўрун **يورون** ямоқ; ~ тикмак ямоқ, солмоқ.
 йўргачи **يورغачي** отни миннишга тайёрловчи киши.
 йўсуи **يوسون** тариқа, равиш.
 йўқлуқ **يوقلوق** ва йўқлуғ доно, фониийлик
 йўқлуғ **يوقلуг** йўқлуқ га қ.

К

кабд **كبد** ва кабид **كبيد** кўнглиги акбод жигар.
 кабид **كبيد** кабд га қ.
 кабир **كبير** ва кабира **كبيرة** кўнглиги кибор катта, буюк,
 улуг; ~ у-ш-шон улугвор, улуг мартабали.
 кабира **كبيرة** кабир га қ.
 кабк **كبك** каклик; ~ и дарий тоғ каклиги.
 кабоблиғ **كبابلىغ** куйган, жафо чеккан; ~ кўнгул куйган юрак.
 кабуд **كبود** кўк; чархи ~ осмон.
 кабутардам **كبوتردم** қизил шароб.
 кабш **كېش** қўй, қўчқор.
 кавкаб **كوكب** кўнглиги кавокиб юлдуз; ~ и жалодат қудрат
 юлдузи; ~ и иқбол бахт юлдузи; ~ и тобнок порлоқ юл-
 дуз.
 кавкаба **كوكبه** битта юлдуз.
 кавкабафшон **كوكب افشان** юлдуз сочувчи; ~ кўз ёш тўкувчи кўз
 кавкабгун **كوكب گون** порлоқ.
 кавкабойин **كوكب آيين** юлдуздек; дурри ~ ялтироқ дур.
 кави **كون** борлиқ, дунё, икки ~ бу ва нариги дунё; ~ у ма-
 кон қоинот, чексизлик.
 кавнайин **كونين** икки дунё, бу ва нариги дунё; ~ алломаси,
 ~ шоҳи Муҳаммад пайғамбар.

кавокиб **کواکب** кавкаб нинг кўплиги; ~ и сойир кезиб юрувчи

юлдузлар.

кавсар **کوتر** жаннат сувининг номи; ~ суйи кавсар дарёси.

кавсаросо **کوتر آسا** кавсарсимон, тоза; ~ май тоза май.

кавурга **کاورگا** катта ногора.

кадар **کدر** ғам, ғусса.

кадбону **کدبانو** уй бекаси, хотин (оилалик).

кадд **کد** меҳнат, машаққат; ~ айламак машаққат тортмоқ, тиришмоқ.

каду **کدو** қовоқ; ~ йи кашкулий дарвешлар қовоғи.

кадуумруд **کدوامرود** покнинг йирик бир нави.

кадхудо **کدخدا** ва **کدخدای** кадхудой 1) уй эгаси, эр; 2) оқсоқол; ~ бўлмақ оилали бўлмоқ, уйланмоқ.

кадхудой **کدخدای** кадхудо га қ.

кадхудолик **کدخدالیغ** 1) уйланганлик, рўзғорлилик; 2) оқсоқол-лик; ~ қилмақ оқсоқол бўлмоқ; бошчилик қилмоқ.

каж **کچ** эгри, қинғир; ~ оҳанг узук-юлуқ товушлар.

кажак **کچک** фолбинлар таёқчаси.

кажал **کچل** сурма.

каждум **کچدم** чаён.

кажжа **کچه** тил билмас, соқов, тилсиз; ~ сўз соқовча гапириш.

кажжулоҳ **کچکلاه** ва кажжулаҳ **کچکه** бўркни чеккасига

қийшайтиб қийган олифта, сатанг.

кажлик **کچلیک** эгрилик.

кажрав **کچرو** кажрафтор га қ.

кажрафтор **کچرفتار** ва кажрав 1) эгри кўнгил, аблаҳи; 2) хулқ-

сиз (киши); чархи ~ эгри айланувчи фалак.

кажтабъ **کچطبع** эгри, бузуқ табиатли; шоири ~ дидсиз,

шуурсиз

кайоний **کیانی** эрон шоҳларидан бир сулола.

кайосат **کیاست** зийраклик.

каз **کز** ипак.

каззоб **کذاب** ёлғончи.

каззоблиқ **کذابلیغ** ёлғончилик

каззобхуй **کذابخوی** ёлғончи.

- кай I **كى** қачон?
- кай II **كى** 1) шоҳ; 2) қаҳрамон.
- кайбур **كيبور** ва ғайбур кенг учли найза; ёй ўқининг бир тури.
- Кайвон **كيوان** Зуҳал (Сатурн) сайёраси.
- кайд **كيد** макр, ҳийла.
- кайл **كيل** ва кайла қўплиги акйол сочилувчан нарсаларнинг ўлчов бирлиги ва идиши.
- кайла **كيله** кайл нинг қўплиги.
- кайфа **كيف** қандай? ~ муттафиқ мувофиқ равишда, баробар.
- ка-л-адам **كالعدم** йўқдек.
- ка-л-аъмо **كالاعمی** кўрдек; ғарибу ~ кўрдегу бечора.
- калез **كليز** кализ га қ.
- кализ ва калез **كليز** асалари.
- калид **كليد** очқич.
- калима **كلمه** қўплиги калимот ва килам сўз.
- калимот **كلمات** калима нинг қўплиги.
- калисо **كليسا** нассорий (христиан)лар ибодатхонаси, черков.
- калича **كليچه** юмалоқ нон, юмалоқ нарса.
- калкал **كلكل** 1) кўкрак; 2) сафсата, кўп сўзлаш; 3) тақа.
- каллапўш **كله پوش** бош кийим.
- калоба **كلابه** ғалтак, калава; бир ~ ип бир калава ип.
- калол **كلال** ва калолат чарчаш, ҳорғинлик.
- калолат **كلالت** калол га қ.
- калом **كلام** сўз, нутқ, Қуръондаги сўз; ~ и дилафруз кўн-гил очувчи сўз; ~ и раббоний илоҳий сўз; ~ у-л-лоҳ Қуръон; ~ сурмак сўзламоқ.
- каломовар **كلام آور** сўз келтирувчи; нутқни ~ айламак нутқ-ни сўзлар билан беамак.
- калог **كلاغ** ола қарга.
- калух **كلوخ** ва калуха **كلوخه** кеса.
- калуха **كلوخه** калух га қ.
- кам I **كم** оз; ~ бўлмақ озаймоқ.
- кам II **كم** қанча?
- камарбур **كمربور** кориз кавловчи, ер ости сувини қазувчи.

камаргоҳ **کمرگاه** тоғ этаги.
 камбудалик **کمر بوده ليق** камоматлик.
 камин I **کمين** пистирма; ~ айламак, ~ этмак яширмоқ.
 камин II **کمين** камина га қ.
 камина **کمينه** ва камин II **کمين** озгина, арзимайдиган;
 ~ йазуқ арзимас гуноҳ; ~ каниз арзимас чўри.
 камингаҳ **کمينگه** камингоҳ га қ.
 камингоҳ **کمينگاه** ва камингаҳ **کمينگه** пана жой, пистирма.
 камм **کم** миқдор; ~ и била кайфи миқдори билан сифати.
 камоҳи **کماهي** камо ҳийа нинг қисқаргани.
 камо ҳийа **کماهي** худди ўзидай, қандай бўлса, шундайлигича.
 камсухан **کمسخن** кам сўз.
 камхо **کمخا** кимхоб.
 канаб **کنب** каноп (ўсимлик).
 канаф **کنف** кўплиги акноф 1) қанот; тараф; ён; 2) ҳимоя,
 паноҳ.
 канбура **کنبوره** ҳийла, макр.
 канз **کنز** кўплиги кунуз хазина.
 каниз **کنيز** чўри, хизматкор қиз.
 каниса **کنيسه** черков.
 канисий **کنيسی** каниса га тегишли.
 каннофа **کنافه** шахмат донасининг номи.
 канор **کنار** чет, ён, қиргоқ.
 канора **کناره** 1) қиргоқ; 2) четлашиш; четланиш; ~ тут-
 мақ четга чиқмоқ, (ўзини) четда тутмоқ; ~ қилмақ чет-
 лашмоқ; ~ қилилмақ четлатилмоқ.
 Канъон **کنعان** Миср фиръавиларидан бир сулоланинг номи.
 канъоний **کنعانی** Канъон га мансуб.
 капанақ **کپنک** жуп матодан тикилган уст кийим, дарвешлар-
 нинг уст кийими.
 капанақпўшлуқ **کپنک پوشلوق** жунли; ~ кисват жунли кийим.
 карам **کرم** саховат, олийҳимматлилик.
 карамкеш **کرمکيش** кўп саховат қилувчи.
 каргас **کمرکس** қора гриф.
 кардигор **کردگار** яратувчи, холиқ.

кидея **کریم** кўплиги киром меҳрибон, сахий; ~ и мутаол
 меҳрли тангри; ~ у-л-ахлоқ яхши хулқлар.
 кариҳ **کره** макруҳ, ёқимсиз.
 карк **کرك** 1) каркидон; 2) уй қуши; товуқ; 3) тустовуқ;
 4) қисқичбақа.
 каркас **کرکس** тўғриси каргас.
 каромат **کرامت** кўплиги каромот 1) саховат, сахийлик; 2) мў-
 жиза, оддий киши қилиши мумкин бўлмаган иш; ~ қил-
 мақ 1) саховат кўргизмоқ; 2) мўъжиза кўрсатмоқ.
 каромот **کرامات** каромат нинг кўплиги.
 карон **کران** карона га қ.
 карона **کرانه** ва карон **کران** ташқари, чет, чегара;
 2) қирғоқ, соҳил.
 каррам **کرمانا** (инсонни) мукаррам қилдик (Қўръондан иқтибос).
 карраной **کره نای** карнай; ~ уни карнай товуши.
 каррубий **کروبی** фаришта.
 карру фар **کروفر** ҳужум ва (алдамчи) қочиш; ~ солмақ,
 ~ қилмақ алдамчи қочиш шовқинини кўрсатмоқ;
 Карух **کروخ** Ҳиротда бир маҳалла номи.
 Карх **کرخ** Бағдод жануби-ғарбида жойлашган бир маҳалла
 номи.
 карҳ **کره** ёқимсизлик; мужибн ~ бўлмақ ёқимсизлик са-
 баби бўлмоқ.
 касир **کثیر** кўш; жамоати ~, гуруҳи ~ катта жамоа.
 касиф **کثیف** дағал, қўпол; ~ ўлмақ қўпол бўлмоқ.
 касолат **کسالت** дангасалик; бўшашганлик.
 касофат I **کثافت** 1) ифлослик; завол ~ и ҳалокат, йўқ бў-
 лиш (ичи қоралигидан).
 касофат II **کثافت** тугилиш (қуёш, ой).
 каср **کسر** кўплиги кусур синдириш, бўлаклаш; ~ и нафе
 нафсни тийиш.
 касрат **کثرت** кўшлик, сероблик, мўллик, зироат ~ и экич-
 нинг мўллиги.
 кат **کت** тахт; курси (ухлаш учун).
 катаба **کنبه** котиб нинг кўплиги.
 катиф **کتیف** ва китф кўплиги актоф елка.
 катм **کتم** катмон га қ.; ~ и адам йўқлик.

- катмон **کتمان** ва катм **کتم** яшириш; ~ айламак яширмоқ.
- катон **کتان** 1) зиғир; 2) зиғир поясидан ишланган мато.
- катора **کتارد** қаддора га қ.
- катун **کتون** канопдан ишланган мато, кийим.
- каф I **کف** қўлнинг билак учидан бармоқларгача бўлган ички қисми; ~ урмақ чапак чалмоқ.
- каф II **کف** кўпик; ~ сочмақ тунурмоқ.
- кафил **کفیل** зомин, кафолат берувчи; ~ эрмак зомин бўлмоқ, кафолат бермоқ.
- кафлиз **کفلیز** кашгир; чўмич.
- кафорат **کفارت** гуноҳни ювиш, гуноҳ кечирилиши учун бериладиган нарса.
- кафоф **کفاف** насиба (еб-ичишда).
- каффа **کفه** палла; ~ йи мезон тарози палласи.
- кафча I **کفچه** илон номи.
- кафча II **کفچه** 1) косов; 2) кашгир.
- качкул **کچکول** ва кашкул **کشکول** дарвешларнинг бўйинлари-га илиб юрадиган қовоқ идиши.
- кашаф **کشف** тошбақа.
- кашидалиг **کشیده لیغ** каштали, гулли; ~ йағлиг каштали рўмол.
- кашиш **کشیش** тортиш, жазб этиш, мафтун қилиш; ~ айламак тортмоқ, мафтун қилмоқ.
- кашкул **کشکول** качкул га қ.
- кашниз **کشنیز** кашнич.
- кашон **کشان** тортиш, судраш.
- кашшоф **کشاف** 1) очувчи, кашф қилувчи; 2) Маҳмуд Замахшарий ёзган тафсир китобининг қисқа номи.
- кашшофа **کشافه** шахмат доналаридан бирининг номи.
- каъб **کعب** ошиқ, тўпиқ.
- каъбатайн **کعبتین** нард ўйинида рақамли икки тош, ошиқ ўйинида оқ ва қора ошиқ.
- каъс **کاس** ва каъса **کاسه** коса, жом.
- каъса **کاسه** каъс га қ.
- каҳ **که** коҳ га қ.
- каҳгил **که گل** сомон лой.
- каҳкашон **کهکشان** сомон йўли

каҳрабо **каҳраба** ва коҳрабо 1) сариқ рангли тош номи, янтарь;

2) сариқ.

каҳрабоваш **каҳрабаваш** сариқ.

каҳрабогун **каҳрабагон** сариқ ранг.

каҳраболиқ **каҳрабалиқ** сариқлик.

каҳф **кеф** гор; асҳоб ~ Қуръоннинг «Каҳф» сурасидаги

горда ухлаган уч ўсмир; ~ и фано «Каҳф» сурасида уч ўсмир ухлаган гор.

кежим **кичим** ва кечим **кичим** от жабдуғи.

кезармак **кизармак** кезмоқ.

кекирмак **кикирмак** киргизмоқ, ўтказмоқ.

кемур **кимур** кўмир.

кемухти **кимухти** чарм, қайиш; ~ ғабро ғубор ранг чарм.

керинш **киринш** ёй иши.

кескулатмак **кискулатмак** майдалаб кесмоқ, тўграмоқ.

кесма **кисме** кокил, гажак.

кетармак **китармак** кеткизмоқ.

кечараклик **кичераклик** кечки пайт.

кечим **кичим** кечим га қ.

кеш I **киш** киш I га қ.

кеш II **киш** киш II га қ.

кибар **кибар** қарилик.

кибор **кибар** кабир нинг кўплиги; машойих ~ и шайхларнинг

улуғлари.

кибр **кибр** такаббурлик.

кибриё **кирия** 1) улуғлик; 2) тангри улуғлиги; гавҳари ~

улуғлик гавҳари.

кибрит **кирит** олтингутурт.

кивурмак **кивормак** кийурмак га қ.

киз **киз** ва кийз ва кийиз наमत.

кизб **кизб** ёлғон, уйдирма; ~ кетурмак ёлғон деб билмоқ.

кизламак **кизламак** яширмоқ.

кийиз **киз** киз га қ.

кийиз **кииз** киз га қ.

кийина **кине** кина га қ.

кийнавар **کینه ور** кинавар га қ.
 кийнагузар **کینه گذر** кинагузар га қ.
 кийнакаш **کینه کش** кинакаш га қ.
 кийнапарвард **کینه پرورد** кинапарвард га қ.
 кийнапардоз **کینه پرداز** кинапардоз га қ.
 кийнарон **کینه ران** кинарон га қ.
 кийнахоҳ **کینه خواه** кинахоҳ га қ.
 кийосат **کیاست** зийрақлик.
 кийурмак **کیورماک** ва кивурмак **کیورماک** киритмоқ.
 кил **کیل** дон ўлчаш бирлиги ва ўлчагичи.
 килам **کلم** калима нинг кўпчилиги.
 килк **کلك** қамиш қалам; ~ и тақдир тақдир қалами.
 кимсон **کیمسان** бронза.
 кимсонлик **کیمسانلیق** бронза тусли, ялтироқ.
 кимхо **کیمخا** кимхоб нинг қисқаргани.
 кимхоб **کیمخاب** қимматли нафис мато.
 кин **کین** кина га қ.
 кина ва кийна **کینه** ва кин **کین** 1) гина, адоват;
 2) қасос; ~ қилмақ қасд қилмоқ.
 кинавар ва кийнавар **کینه ور** қасос олувчи, қасоскор.
 кинагузар ва кийнагузар **کینه گذر** гина сақловчи,
 қасос олувчи.
 кинакаш ва кийнакаш **کینه کش** адоват қилувчи.
 кинапарвард ва кийнапарвард **کینه پرورد** адоватни тарбия-
 ловчи.
 кинапардоз ва кийнапардоз **کینه پرداز** адоват қилувчи, қасос
 олувчи.
 кинарон ва кийнарон **کینه ران** адоват келтирувчи.
 кинахоҳ ва кийнахоҳ **کینه خواه** гиначи.
 киноят **کنایت** кесатик, пичинг.
 кинойатомез **کنایت آمیز** киноя аралаш.
 кинпараст **کین پرست** адоватпараст.
 кинсигол **کین سگال** гина сақловчи.
 кирдигор **کردگار** яратувчи, тангри.

кирдор کردار қилиқ.

кирийос کرياسى 1) шоҳ саройининг ҳовлиси; 2) уйнинг кириш жойи.

киром کرام карим нинг кўплиги.

кироманд کرامند иззат, улуғлаш.

киромвашлик کراموشلىق азизлик, ҳурматга сазоворлик.

киромий کرامى саҳийлик олий ҳимматлик; ~ бўлмақ саҳийлик қилмоқ.

кирник كيريك киприк.

кирпич كړپيچ гишт.

киеват كسوت кийим; сўз ~ и гапнинг гўзаллиги.

кисравий كسروى шоҳ Кисрийга мансуб.

кисрий كسرى 1) Нуширваннинг лақаби; 2) ажам шоҳларидан бир сулола номи.

китиф كتيّف тўғриси катиф ва китф.

китмон كتمان катмон га қ.; ~ айламак яширмоқ.

китоб كتاب кўплиги кутуб муқоваланган асар.

китоба كتابه қабр тошлари ва бино деворларига ўйилган турли ёзувлар.

китобат كتابت 1) ёзиш, ёзув; 2) катиблик; ~ фани китоб кўчириш ҳунари; ~ қилмақ китоб кўчирмоқ.

китобдор كتابدار кутубхоначи.

китф كتف катиф га қ.

кифойат كفايت етарлилик.

кифта كفته четлашган, узоқлашган; ~ бўлмақ четлашмоқ, узоқлашмоқ.

киш I ва кеш I كيش 1) дин, маслак; 2) одат, расм.

киш II ва кеш II كيش ўқдон.

киш III كيش 1) қундуз; 2) қундуз пўстини; тун ~ и қоронғулик.

кишвар كشور мамлакат, ўлка.

кишваргушо كشوگشا ва кишваргушойي жаҳонгир.

кишваргушойي كشورگشاي кишваргушо га қ.

кишвароро كشورآرا мамлакатни обод қилувчи.

кишварпаноҳ كشورپناه подноҳ.

кишваристон كشورستان голиб.

- кишварситонлиг **کشورستان لیغ** жаҳонгирлик.
- кишвархадив **کشور خدیو** подшоҳ.
- кишвархудой **کشور خدای** подшоҳ.
- кишвархудалиқ **کشور خدالیق** ҳукмронлик.
- кишти **کشتی** 1) кема; 2) кема шаклидаги май идиши.
- киштибон **کشتی بان** кемачи.
- киштибонлиг **کشتی بانلیغ** кемачилик.
- кобин **کابین** маҳр, қалин (пули ёки моли).
- ковиш **کاوش** қазиш, қазишма.
- ков-ков **کاو کاو** 1) кавлаш, қазиш; 2) текшириш, аниқлик-
ка эришгунча текшириш.
- ковурго **کاور گا** тўғриси кавурга.
- кож **کاج** шапалоқ; ~ ўрмак шапалоқ урмоқ.
- коз **کاز** коза га қ.
- коза **کازه** ва коз **کاز** капа, чайла.
- козиб **کاذب** ёлгончи; сўбҳи ~ алдамчи саҳар, сўбҳи со-
диқ чин саҳарнинг зидди.
- козибваш **کاذب ووش** ёлгончидек.
- козий **کازی** хушбўй бир гул номи.
- коинан **کائنا** : ~ ман кона ким бўлса бўлсин.
- кокулафшон **کاکول افشان** кокил сочувчи.
- кола **کاله** қовоқ, шароб сақланадиган қовоқ.
- колбад **کالبد** бадан.
- коло **کالا** буюм; увада буюмлар.
- ком I **کام** мақсад, истак; ~ айламак истамоқ, ~ олмақ ти-
лакка эришмоқ; ~ топмақ мақсадга етмоқ; ~ сурмак ният-
га етмоқ, бахтли бўлмоқ.
- ком II **کام** еғиз, тағлай.
- кома **کامه** тилак, истак; ~ тузмак режа тузмақ.
- комгор **کامگار** тўғриси комкор.
- комгорлиқ **کامکارلیق** тўғриси комкорлиқ.
- комжўй **کامجوی** мақсадга интилувчи; ~ бўлмақ; ~ ўлмақ
мақсадга интилмоқ.
- комйоб **کامیاب** мақсадга эришувчи, бахтли; ~ ўлмақ мақ-
садга эришмоқ, ниятга етмоқ.

комил کامل етук, ~ ўлмақ етук бўлмоқ.

комкор کامکار бахтли.

комкорлик کامكارلىق бахтиёрлик.

комкорона کامكارانه бахтиёрлик билан; қудратга тўлиб.

комраво کامروа бахтли; ~ бўлмақ мақсадга эришмоқ, бахтли бўлмоқ; ~ қилмақ мақсадга етказмоқ, бахтли қилмоқ.

комрасон کامرسان мақсадга етказувчи.

комрон کامران мақсадга эришган, бахтли; ~ айламақ, ~ қилмақ бахтли қилмоқ, ~ бўлмақ бахтли бўлмоқ.

комроний کامرانى бахтлилик.

комронлик کامرانلىق бахтли; ~ топмақ бахтли бўлмоқ.

комсиз کامسىز мақсадсиз, тилаксиз (киши).

кон کان маъдан қазиб олинадиган ер.

кона کان : кона ка анна лам йакун бўлди, аммо бўлмагандай.

коний كانى кон га тегишли, кондан қазиб олинадиган (парса); гавҳари ~ кон гавҳари.

кор کار иш, юмуш; ~ айламақ таъсир қилмоқ; ~ этмақ иш қилмоқ, ишламоқ.

корбанд کاربند ишга солувчи; ~ айламақ ишга солмоқ, ишлатмоқ.

коргар کارگر таъсирли.

коргаҳ کارگاه коргоҳ га қ.

коргоҳ کارگاه ва коргаҳ کارگاه 1) иш жойи; 2) дўкон (мас., темирчилик дўкони); ~ айламақ иш жойига айлантирмоқ.

кордгарлик كاردگرلىك пичоқчилик.

кордон كاردان ишбилармон; пири ~ тажрибали мўйсафид.

кориз كاريز ер ости сувларининг ариғи.

корих كاره : ~ эрмақ ёқмай турмоқ, раво кўринмай турмоқ.

корогоҳ كاريگاه ишбилармон; раҳнаварди ~ ҳушёр сайёҳ.

корсоз كارساز иш бажарувчи; ~ бўлмақ иш бажармоқ; ~ со-ниъи тангри.

корфармо كافرما ва корфармой كافرماى иш буюрувчи; ~ бўлмақ иш буюрмоқ.

корфармой كافرماى корфармо га қ.

кос كاس каъс га қ.

коса كاسه каъс га қ.

косид **كاسد** (бозори) касодга учраган.
 котиб **كاتب** кўплиги куттоб ва катаба (хат) ёзувчи, (кп-тоб) кўчирувчи; ~ и қазо тангри.
 кофа **كافه** тўғриси коффа.
 кофи **كافي** тўғриси кофий.
 кофий **كافي** етарли.
 кофир **كافر** кўплиги куффор динсиз.
 кофур **كافور** 1) камфара, хушбўй ва оқ рангли модда; 2) оқ; ~ бўлмақ оқармоқ.
 кофурбиз **كافوربیز** хушбўй ис таратувчи, оқартувчи; ~ бўлмақ оқармоқ.
 кофургун **كافورگون** кофур ранг, оқ; ~ тўшамак оқ билан қопламоқ.
 кофурий **كافوري** кофур рангли, оқ; ~ этмак оқартирмоқ.
 кофуркирдор **كافور كردار** кофур кўринишли, оқ; ~ қилмақ оқартирмоқ.
 кофурпош **كافورپاش** сқариш, ёришиш; ~ бўлмақ ёришмоқ.
 коффа **كافه** ҳамма, барча; ~ йи аном ҳамма одамлар.
 кох **كاخ** қаср, сарой.
 кош **كاش** ва кошки **كاشكي** зора, шояд.
 коши **كاشي** безакли, кошинли.
 кошки **كاشكي** кош га қ.
 кошикорлиғ **كاشيكارليغ** рангли тошлар билан безалган, кошинли.
 коҳ **كاه** ва каҳ **كه** сомон; ~ барғи, барғи ~ сомон чўпи.
 коҳваш **كاهوش** сомондек, сариқ; ~ қилмақ сарғайтмоқ.
 коҳий **كاهي** сариқ; ~ қилмақ сарғайтмоқ.
 коҳийваш **كاهيوش** сариқ рангли; ~ айламак сарғайтмоқ.
 коҳил **كاهل** суст, секин; ~ хиром секин юрувчи.
 коҳиллик **كاهلليک** сустлик, секинлик.
 коҳин **كاهن** хурофий йўллар билан ғойибдан хабар берувчи; ~ тасдиқи коҳинларга ишониш.
 коҳрабо **كاهربا** ва каҳрабо **كهربا** сариқ рангли тош қотган ялтироқ елим.
 куб **كوب** ва куп **كوپ** 1) хум; осмон.
 кубро **كبرى** энг катта.
 кудурат **كدورت** 1) алам, ташвиш; 2) хижолат; ~ еткурмак ташвишлантирмоқ.

кудуратосор **كدورت آثار** хира кўринишли, лойқа.
 куз **كوز** 1) эгилган, букилган; 2) букир.
 куйканак **كويكنك** шунқор.
 куйманмак **كويمانماك** куйинмоқ.
 кулаҳдор **كلهدار** шоҳ, амалдор.
 кулба **كلبه** фақирона уй; ~ йи хаммор майхона.
 кулича **كليچه** кулча, тўгарак нарса.
 кулл **كل** ҳамма, барча, бутун.
 куллий **كلى** тўла, тўлиқ.
 куллийот **كليات** 1) бир турдаги нарсаларнинг тўплами; ~ п
 ашъор шеърлар тўплами; 2) ҳамма нарса; мудрики ~ би-
 лагон, ҳамма нарсани билувчи.
 кулок **كولاك** тўлқин, бўрон; ~ урмақ тўлқинланмоқ.
 кулола **كلاله** гажак, жипгалак соч.
 кулоч **كولاج** думалоқ нон.
 кулог **كلاغ** тўғриси калог.
 кулух **كلوخ** тўғриси калух.
 кулоҳ **كلاه** бош кийим.
 кумайт **كميت** тўриқ от.
 кун **كن** : кун фа-йакун олам.
 кунас **كنس** кунаш га қ.
 кунаш **كنش** ва кунас **كنس** ва гунаш қуёш.
 кунгол **كونگار** қалъа соқчиси.
 кунгаранмак **كونگارناماك** жаҳлдан ўзи билан ўзи гаплашмоқ, ўзи
 билан ўзи гўлдирамоқ, алжирамоқ.
 кунгур **كنگور** ва кунгура **كنگوره** қаср деворларининг тиш
 шаклидаги юқори қисми, дандона.
 кунд **كند** ўтмас; ~ бўлмақ ўтмаслашмоқ.
 кунж **كنج** бурчак.
 кунжуд **كنجد** кунжут.
 кунист **كنشت** яҳудийлар ва оташпарастларнинг ибодатхонаси.
 кунуз **كنوز** канз нинг кўплиги.
 кунчилик **كونچيلىك** кунчалик; беш ~ беш кунчалик.
 кунҳ **كنه** асл, таг; ~ и зот зотнинг асли, таги.

куп **كوپ** кўб га қ.

куравий **كروي** думалоқ.

курта жубба **كرته جبه** кийим номи.

кусур **كسور** каср нинг кўплиги.

кусуф **كثوف** тутулиш; шамс ~ и қуёш тутулиши.

кутеол **كوتوال** қалъа бошлиғи.

куттоб **كتاب** котиб нинг кўплиги.

кутуб **كتوب** китоб нинг кўплиги.

куф **كوف** бойўғли, бойқуш.

куфр **كفر** динсизлик; ~ аҳли хоси динсизларнинг пешвола-

ри; ~ айламак иймонсизлик, худосизлик деб билмоқ.

куфрон **كفران** нонқўрлик, кўрнамаклик.

куффор **كفار** кофир нинг кўплиги.

кушод **كشاد** ва кушода **كشاده** 1) очилган; ~ айламак

~ бермак очмоқ; 2) ечилган, озод бўлган; ~ бўлмақ ен-
гиллашмоқ.

кушода **كشاده** кушод га қ.

кушойин **كشايش** очилиш, равшанланиш; ~ етишмак очил-

моқ, равшанлашмоқ.

кушти **كشتي** кураш.

куштигир **كشتي گير** курашчи, полвон.

куштидонлиғ **كشتي دانليغ** курашни яхши билишлик.

куҳан **كهن** куҳон га қ.; ~ майхона дунё.

куҳангард **كهنگرد** қадимдан кезувчи; чархи ~ осмон.

куҳанланг **كهنلنگ** тепса тебранмас, танбал.

куҳансол **كهنسال** қари.

куҳл **كحل** сурма.

куҳулат **كهولت** ўрта ёш.

куҳун **كهن** тўғриси куҳан.

куж **كوج** тўғриси куз.

кўз **كوز** тўғриси куз.

кўзлук **كوزلوك** кўзли.

кўй **كوي** маҳалла; кўча.

кўкалтош **كوكتاش** эмикдош.

кўкрамак کوکراماک қичқирмоқ, бўкирмоқ.
 кўке کوکس ва кўкус кўкрак.
 кўкрамак کوکراماک кукрамак га қ.
 кўкус کوکس кўке га қ.
 кўлок کولاک тўғриси кулок.
 кўмач کوماچ нон, кўрга кўмиб пиширилган нон.
 кўмоч کوماچ тўғриси кўмач.
 кўмурмак کومورماک кемирмоқ.
 кўнглак کونگلاک кўйлак.
 кўнгармақ کونغارماق кўпормоқ, ағдармоқ.
 кўпалак کوپلاک капалак.
 кўрага کوراکе палос, кигиз.
 кўрагоний کورگانی куёв, хон куёви.
 кўрагонлиқ کورگانلیق куёвлик.
 кўрга کورگا май идишлар қўйиладиган махсус сандалча.
 кўркабой کورکابای чиройли.
 кўркаймак کورکایماк эскирмоқ.
 кўс کوس катта погора.
 кўсзан کوسزن погорачи.
 кўтаҳ کوته кўтоҳ га қ.
 кўтоҳ کوتاه ва кўтаҳ کوته қисқа, калта.
 кўтаҳандеш کوته اندیش калтафаҳм, қисқа ўйли.
 кўтаҳназарлиқ کتهنظرلیق узоқни кўра билмаслик, калтабин.
 кўфт کوفت туртки, қоқилиш; ~ топмақ қоқилмоқ, туртки емоқ.
 кўфтагарлик کوفته گرلیک темирчилик.
 кўчакдил کوچکدل 1) кўнгилчан; 2) маъюс.
 кўчар کوچار кўшиннинг дам олиш манзилидан яна йўлга
 чиқиши.
 кўш کوش ва кўшин کوشش тиришқоқ, жаҳд қилувчи;
 ~ қилмақ тиришмоқ, жаҳд қилмоқ.
 кўшин کوشش кўш га қ.
 кўшк کوشک қаср.
 кўҳ کوه тоғ.
 кўҳа کوهе совут.

кўҳан کوهن тўғриси кўҳан.
 кўҳий کوهی 1) тоғлик; ёввойи; 2) тоғда яшовчи.
 кўҳистон کوهستان тоғли ер.
 кўҳкан کوهکن 1) тоғ қазувчи; 2) Фарҳоднинг лақаби.
 кўҳканвор کوهکنوار тоғ қазувчидек.
 кўҳканлик کوهکنلیک тоғ қазувчилиқ.
 кўҳна کهنه эски, қадимий.
 кўҳон کوهان 1) ўрқач; 2) эгар.
 кўҳонлик کوهانلیق 1) ўрқачли; 2) эгарли.
 кўҳнайванд کوهپیوند тоққа уланган, юксак.
 кўҳсор کوهسار тоғлик.
 кўҳтан کوهتن гавдали.
 кўҳтанлик کوهتنلیک гавдали.

Л

лабан لبن сут.
 лаб балаб لب بلب ва лаболаб لبالب тўла, лиммо-лим;
 ~ тўлмақ тўла бўлмоқ; ~ май тўла май; ~ қуймақ тўла қуймоқ.
 лабиб لیبب эсли; зийрак; эҳтиёткор.
 лаболаб لبالب лаб балаб га қ.
 лабташна لیتشنه чанқоқ, сувсаган.
 лабус لبوس кийим-кечак.
 лаванд لوند 1) сипоҳи, аскар; 2) қўрқмас, довюрак; 3) фоҳиша; 4) шогирд; 5) хизматкор 6) ичкучи, майхўр; ~ этмақ ичкучилиқ қилмоқ.
 лавандваш لوندوش чапани; ~ киши чапани киши.
 лавандвашлик لوندوشلیق чапанилиқ.
 лавандлиқ لوندلیق ичкучилиқ, майхўрлик; муфрит ~ ҳаддан ортиқ ичишлиқ.
 лавандшева لوندشیوه лаванд қилиқли.
 лавз لوز бодом.
 лавлок لولاک агар сен бўлмасанг; ҳадиси ~ ер ва мавжудотнинг Муҳаммад пайғамбар туфайли яратилгани ҳақидаги ҳадис.
 лавн لون кўплиги алвон ранг.

- лавойиҳ **لوايح** лойиҳа нинг кўплиги.
- лавомиъ **لوامع** 1) ламъа нинг кўплиги; 2) Абдурахмон Жомий асарларидан бирининг номи.
- лавоҳиқ **لواحق** лоҳиқа нинг кўплиги.
- лавс **لوث** нажосат, ифлослик.
- лавснок **لوثناك** ифлос; ~ **чибин** ифлос пашша.
- лавҳ **لوح** 1) тахтача, ёзув тахтачаси; 2) лавҳа тош, қабр тоши, кун ~ **и** қуёш юзи; ~ **и** замир кўнгил; ~ **и** иршод таълим-тарбия дастури; ~ **и** маҳфуз тақдир қитоби.
- лавҳа **لوحه** 1) саҳифа; 2) тоғ тустовуғи.
- лав ҳана-л-лоҳу **لوحشى الله** баракалла.
- ладуний **لدوني** илоҳий; ~ **улу**м илоҳий илмлар, илму-л-калом.
- лажож **لجاج** ўжарлик.
- лаззат **لذت** кўплиги **лаззот** тотлилик, ширинлилик; ~ **и** жисмоний жисмоний лаззат; ~ **топмақ** лаззатланмоқ.
- лаззот **لذات** лаззат нинг кўплиги.
- лаим **لئيم** пасткаш, хасис, очкўз; ~ **и** дунсириншт пасткаш; ~ **и** масхара шарманда, расво; ~ **и** сахтқўш ўта пасткаш.
- лаимлиқ **لئيمليق** пасткашлик, хасислик.
- лайийин **لين** юмшоқ, мулоим.
- лайл **ليل** кеча, тун; йавму ~ куну тун; ~ **у** наҳор кеча-кундуз.
- лайлан **ليلا** кечаси, тунда; ~ **ва** наҳоро кечасию кундузи.
- лайса **ليس** эмас, йўқ; ~ **кэ**маслиҳи шайъун ўхшаши йўқ.
- лак **لك** юз минг; бир ~ йармақ юз минг танга.
- лагадкўб **لكدكوب** оёқ ости қилинган, поймол қилинган; ~ **эт**мақ эзмок; ~ **и** замон ҳаёт зарбалари.
- лакнзат **لكنزت** дудуқланиш; талаффуз ~ **и** дудуқланиш, тили чучуклик.
- лам **لم** феълларда бўлишсизлик билдирувчи кўмакчи; ~ йазраъ экилмаган, ҳайдалмаган (ер); ~ йазал абадий, ўлмас.
- ламам **لمم** майда гуноҳлар.
- лам йазалий **لم يزلى** абадий, ўлмас.
- ламе **لمس** ушлаб, пайпаслаб кўриш, сезиш; ~ **эт**мак ушламоқ, сезмок.
- ламъа **لمعه** кўплиги лавомиъ шуъла, ёлқин; ~ **йи** дилжўй дилни ёритувчи шуъла, қувонтирувчи ёлқин; ~ **йи** малоҳат гўзаллик нури; ~ **йи** меҳр қуёш нури.

ламъаафган **لمعه افغن** шуълаланувчи, ёлқинли.

ламъон **لمعان** ялтироқ.

ламҳа **لمحه** 1) қараш; 2) он, зум; ~йи барқ чақмоқнинг чарақлаши.

ланг **لنگ** чўлоқ оқсоқ; ~ бўлмақ оқсоқланмоқ; ~ қилмақ чўлоқ қилмоқ, оқсоқлатмоқ.

лангар I **لنگر** 1) дорбознинг мувозанат ёғочи, лангар чўп;

2) кемани тўхтатиб туриш учун кемадан сувга ташлаб қўйиладиган оғир чангақ; ~ солмақ лангар ташламоқ.

лангар II **لنگر** мусофирхона.

ланж **لنج** нозли юриш; ~ этмақ ноз билан юрмоқ.

лаолий **لالی** 1) луълуъа нинг кўплиги; 2) асар номи; дурри ~ лаъл доналари.

ларз **لرز** 1) титраш, қалтираш, чўчиб тушиш; 2) қалтироқ.

ларзон **لرزان** титроқи, қалтироқ.

латифа **لطيفه** кўплиги латойиф нозик маъно ифодаловчи кичик ҳикоя.

латифлиғ **لطيفليغ** гўзаллик, нафислик.

латойиф **لطائف** латифа нинг кўплиги; ~ табъ нозик табъли;

~ лар нозик маъноли кичик ҳикоялар.

лафз **لفظ** кўплиги алфоз 1) сўз; 2) талаффуз; ~ и шаҳодат Оллоҳнинг бирлиги ва Муҳаммад унинг элчиси экани ҳақидаги сўзлар.

лафф **لف** 1) ўраш; 2) қўшиб қўйиш.

лаффоз **لفاظ** 1) сўзловчи, талаффуз қилувчи; 2) сергап, вайсақи, эзма.

лахт **لخت** парча, бўлак; ~ — ~ парча-парча.

лахтий **لختی** бир оз, бирмунча (вақт).

лачак **لچک** рўмол.

лашкаймак **لاشکایماک** бўшашмоқ.

лаъб **لعب** 1) ўйин; атфол ~ и болалар ўйини; 2) мазах, найранг; фусуну ~ ҳийлаю найранг.

лаъбафкан **لعب افغن** найрангбоз.

лаъбовар **لعب آور** ўйноқи, ўйинчи; ҳиндуйи ~ ҳинд ўйинчиси.

лаъин **لعين** лаънати, малъун; золими ~ лаънати золим;

шайотини ~ малъун шайтонлар.

лаългун **لعلگون** ва лаълигун **لعلیگون** лаъл рангли, қизил; ~ май қизил май; ~ келмақ қизил бўлмоқ.

- лаълваш **لعلوش** лаълсимон, қизил; ашки ~ қон ёши.
- лаъли саййол **اعل سيال** қизил шароб.
- лаъли сиробий **اعل سيرابى** лаб.
- лаън **لعن** лаънат; тавқи ~ лаънат ҳалқаси, тавқи ~ солмақ
- лаънатламоқ, қарғиш остида қолмоқ.
- лақаб **لقب** кўплиги алқоб ном; тахаллус.
- лақва **لقوه** оғиз фалажи; ~ марази фалаж касаллиги.
- лағв **لغو** беҳуда, бемаъни.
- лаҳб **لهب** аланга.
- лаҳв **لهو** ўйин-кулгу, хушчақчақлик; ~ тухми қимор тошлари.
- лаҳжа **لهجه** 1) талаффуз, ифода, шева; 2) овоз, товуш;
хуш ~ чиройли овоз.
- лаҳи **لعن** кўплиги алҳон 1) оҳанг, куй; 2) товуш, ун; қум-
ри ~ и Қумри товуши; ~ и нўшо-нўш базмий куйлар; ~
и суруд ашула товуши; ~ айламак куйламоқ.
- лаҳишпардоз **لعن پرداز** куй чалувчи, куйловчи; ~ муганний-
лар куйловчи, ашулачи, куй чалувчи, чалғучилар.
- либос **لباس** кўплиги албиса кийим.
- либосат **لباست** кўплиги либосот кийим.
- либосот **لباسات** либосотнинг кўплиги.
- ливо **لوا** байроқ; заррин ~, зарбафт ~ олтин, зарҳал
байроқ; бадиъу-л ~ нафис байроқ.
- лижом **لجام** юган.
- лийнат **لينت** юмшоқлик, мулойимлик.
- лисон **لسان** кўплиги алсина, тил; ~ и пунктапардоз ҳикмат-
лар айтувчи тил; қуш ~ и қуш тили; араб ~ и араб тили;
~ оғриги сўз захри; ~ у-л-гайб гайбдан гапирувчи, сир-
ларни билувчи.
- лиф **ليف** хурмо дарахтининг пўсти ва ундан олинадиган тола.
- лифт **لفت** шолғом.
- лиқо **لقا** 1) кўришиш; 2) юз; ~ кўргузмак юз кўрсатмоқ;
~ га мушарраф бўлмақ кўришиш шарафига эришмоқ.
- лиқолиғ **لقالىغ** юзли; ёмон ~ ёмон юзли.
- лиҳйа **لحيه** соқол.
- лиҳоф **لحاف** кўрпа, чойшаб.
- лоба I **لابه** ёлбориш, ўтиниш; ~ кўргузмак ёлбормоқ, ўтинмоқ.
- лоба II **لابه** фириб, найранг.

- лобагар **لا به كر** фирибгар, найрангбоз; ~ қавли фирибгарнинг гапи.
- лобуд **لا بد** 1) албатта; 2) лозима, лозим нарса; ~ лар лозим нарсалар.
- лода **لا ده** нодон, аҳмоқ.
- ложарам **لاجرم** 1) албатта, шубҳасиз; 2) мажбуран, 3) шунинг учун, шу туфайли.
- ложувард **لاجورد** зангори ранг; фалаки ~ мовий осмон.
- ложувардий **لاجوردى** мовий, зангори.
- ложуръа **لاجرعه** охиригача, бир томчи қолдирмай; ~ сумурмак бир томчи қолдирмай ичмоқ; ~ чекмак охиригача ичмоқ.
- лозима **لازمه** керак нарса; йахшилик ~ си яхшилик учун керак нарса.
- лояа **لايه** матонинг бўёғи остига суриладиган мой қатлами.
- лояазал **لايزل** абадий, ўлмайдиган.
- лоямут **لايموت** 1) ўлмас; 2) ўлмаслик учун етарли.
- лояанфак **لاينفك** ажралмас, айрилмас.
- лоятажаззо **لايتجزى** бўлақларга бўлинмас, ажратиб, бўлиб бўлмайдиган.
- лояъқал **لايعقل** ақлсиз.
- лоюадд **لايعد** саноқсиз.
- лоийҳ **لايح** очиқ, тушунарли; ~ этмак равшан қилмоқ.
- лоийҳа **لايحه** кўплиги лавойиҳ лавҳа.
- лолабор **لاله بار** лола ёғдирувчи.
- лолавор **لاله وار** лола ранг, қизил.
- лолагун **لاله گون** лола ранг, қизил; ~ ҳулла қизил кийим.
- лолайи нуъмон **لاله نعمان** саллагул, пионгул.
- лоларух **لاله رخ** лола юзли.
- лоларухсор **لاله رخسار** лола юзли.
- лолафом **لاله فام** лоладек, қизил; ~ минқор қизарган тумшук; ашки ~ қон кўз ёши.
- лома **لامه** тўғриси ламъа.
- ломакон **لامكان** 1) муқим ери йўқ, маконсиз; 2) тангри; ~ мулки тангри мулки, дунё.
- ломаъа-л-лоҳ **لامع الله** : ~ манзил ер юзи, дунё.

ломнъ **لامع** шуълали, ёлқинли; меҳр ~ и, хуршиди ~ нур-
ли қуёш; ~ тулуъ қилмақ нур тарқатмоқ, шуълаланмоқ.
лос **لاس** ипак чиқиндиси.
лот **لات** бут номи.
лотахаф **لاتخف** қўрқма.
лотақул **لاتقل** айтма, гапирма.
лоуболий **لاابالي** 1) бепарво, беғам; 2) қўрқмас; тиги ~ аёв-
сиз тиглар.
лоухси: **لااحسى** ~ айтмак сон-саноқсиз демоқ (Қуръондан
иқтибос).
лофиз **لافظ** талаффуз этувчи, сўзловчи; маоний адосиға ~
маъно очиб берувчи.
лош **لاش** ўлимтик, ўлик тан.
лоша **لاشه** 1) яғир эшак; 2) от; 3) тўрт оёқли ҳайвон.
лошкаймак **لاشكايماك** тўғриси лашкаймак.
лоъиб **لاعب** ўйинчи.
лог **لاغ** 1) ҳазил; 2) ноз; 3) позиклик, юмшоқлик; 4) аланга.
лог-лог **لاغ لاغ** ловуллаш; ~ куймак ловиллаб ёнмоқ.
лоҳиқ **لاحق** қўшилган, илова қилинган.
лоҳиқа **لاحقه** қўплиги лавоҳиқ илова, қўшимча.
лубб **لب** 1) ўрта, марказ, моҳият; 2) юрак, кўнгил; 3) ақл;
4) сара, терилган.
лужайн **لجين** кумуш.
лужжа **لجه** денгиз, дарё.
лузужат **لزوجت** ёпишқоқлик.
лук **لوك** ҳақир, забун, суст, оғир.
луоб **لعاب** сўлак; ~ и наҳл асал.
лутф **لطف** кўплиги алтоф илтифот.
лутфомез **لطفآمیز** марҳаматли.
лух **لوخ** қамиш.
луъб **لعب** ўйин.
луъбат **لعبت** ўйинчоқ, қўғирчоқ.
луъбатакбоз **لعبتکباز** найрангбоз.
луъбатбоз **لعبت باز** қўғирчоқ ўйновчи, найрангбоз, ҳийлагар
луъбатжабин **لعبتجبین** безанган, ораста маҳбуба.

луъбати қашанг لعبت قشنگ сержилва, шўх маҳбуба.

луъбий لعبى ўйинчилик.

луълуъ لؤلؤ кўплиги лаолий гавҳар.

луълуъфинион لؤلؤفشان гавҳар тарқатувчи.

луқмагоҳ لقمه گاه қорин, жиғилдон.

луқмахўр لقمه خور озиқланувчи, еювчи.

лугз لغز тўғриси лўғз.

лугаз لغز тўғриси лўғаз.

лўливанш لولى وش лўлига ўхшаш, гўзал, шўх.

лўликуш لولى كوش лўлини ром қиладиган.

лўғз ва лўғаз لغز жумбоқ, топишмоқ, чистон.

лўғаз لغز лўғз га қ.

М

маа مع билан, бирга; ~ -л-қасд қасд билан, қасддан; ~ -л-қисса шундай қилиб, ҳуллас.

мабдаъ مبداء кўплиги мабодий бошланиш, ибтидо; ~ ву маод бошланиш ва охират, бу ва у дунё; ~ и файз барака манбаи.

мабодий مبادى мабдаъ нинг кўплиги.

мабкий مبكى йиғига сабаб бўлган (киши), марҳум.

мабосит مياست кенг, ёйиқ; сўз, баён тузилишининг кенглиги, гапдаги узунлик.

мабраз مبرز ҳожатхона.

мабрур مبرور 1) Силоҳ кечирган (киши); 2) марҳум, раҳматли; ~ бўлмақ кечирмоқ.

мабсут مبسوط 1) кенг, муфассал; 2) хурсанд, шод; ~ айламак хурсанд қилмоқ.

мабъус مبعوث юборилган, элчи; ~ бўлмақ юборилмоқ.

мабҳас مباحт баҳс мавзуси; хорижи ~ сўзлар баҳс мавзусидан ташқари гаплар.

мабҳут مبهوت ҳайрон, ҳайратда қолган; ~ димоқ ақл ҳайратда қолган ақл; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ ҳайрон бўлмоқ; ~ этмақ, ~ қилмақ ҳайратда қолдирмоқ; ~ қолмақ ҳайратда қолмоқ.

мабҳутлуқ مبهوت لوق ҳайратда қолиш.

маваддат مودت 1) муҳаббат; 2) дўстлик; фоил ~ нга фирифта қилмақ ҳаракат қилувчининг дўстлигига мафтун қилмоқ; ~ ошкор айламак дўстлик изҳор қилмоқ.

- маввож **مواج** тўлқинли, мавжли; баҳри ~ тўлқинли денгиз; ~ қилмақ тўлқинлантирмоқ.
- мавж **موج** кўплиги амвож тўлқин; ~ солмақ мавжлантирмоқ; ~ урмақ тўлқинланмоқ.
- мавжвар **موجور** мавж урувчи, тўлқинли; баҳри ~ тўлқинланувчи денгиз.
- мавжзан **موجزن** тўлқинланиш; ~ бўлмақ мавжланмоқ.
- мавжлуқ **موجلوق** тўлқинли, мавжли; ~ сув тўлқинли сув.
- мавжнок **موجناك** тўлқинли, мавжли.
- мавжпарвар **موجپور** мавжлар ичида ўсган (денгизчи).
- мавжуд **موجود** кўплиги мавожид бор; ~ айламақ, ~ этмақ, ~ қилмақ яратмоқ; ~ ўлмақ яралмоқ.
- мавжудлуқ **موجودلوق** тириклик, мавжудлик.
- мавжхез **موجخيز** тошқин; ~ ўлмақ тошмоқ.
- мавзий **موضع** кўплиги мавозиъ ўрин, жой, макон.
- мавзун **موزون** 1) текис, хушбичим; 2) ўлчовли, вазнга солинган; ~ калом вазнли сўз; ~ наволиқ мунгли; ~ бўлмоқ текис, тўғри бўлмоқ.
- мавкиб **موكب** кўплиги мавокиб шоҳни қузатиб юрувчи суворийлар, мулозимлар, ~ и сарой; ~ и кишваророй мамлакатни безовчи суворийлар; ~ и ҳумойун шоҳона суворийлар.
- мавланий **مولوى** донишманд.
- мавлид **مولد** 1) туғилган жой; ~ и Самарқанддур туғилган ери — Самарқанд; 2) туғилиши; ~ и набий пайгамбарнинг туғилиши.
- маvlo **مولى** кўплиги маволий хўжа, жаноб.
- мавлуд **مولود** кўплиги маволид 1) туғилган; 2) туғилиш; 3) туғилган (ўғил).
- маводд **مواد** модда нинг кўплиги.
- мавожиб **مواجب** маош, иш ҳақи; ~ олмақ иш ҳақи олмоқ.
- мавожибхўр **مواجب خور** маошхўр, хизмат ҳақи олувчи;
- мавожид **مواجد** мавжуд нинг кўплиги; азвоқ ~ и завқнинг мавжудлиги.
- мавозиъ **مواضع** мавзий нинг кўплиги.
- мавоиз **مواظ** муъйиза ва мавъизат нинг кўплиги.
- мавоизосо **مواظ آسا** насиҳатли; ~ калом насиҳатли гап.
- мавокиб **مواكب** мавкиб нинг кўплиги; гардунваш ~ осмондек (улуғ) суворийлар, шоҳ мулозимлари.

- маволид مواليد мавлуд нинг кўплиги.
- маволий موالى мавло нинг кўплиги, мадраса ~ си мадраса эгалари.
- мавоний موانع моний нинг кўплиги; ~ бўлмак тўсиқ бўлмоқ.
- мавоший موشى мошийа нинг кўплиги; сотир ~ бошқа туёқлилар.
- мавоқиъ مواقع мавқеъ нинг кўплиги.
- мавоҳиб مواهب мавҳиба ва мавҳибат нинг кўплиги.
- маврид مورد кириш ери; кириш пайти; ~ и файзи субҳоний тангри баракасининг кириш ери; ~ и фуйузи гайбий яширин барака кирган пайт.
- маврүс موروث мерос қолган.
- маврусий موروثى меросга мансуб; ~ мулк мерос қолган мулк.
- мавсим موسم фасл, мавсум; қиш ~ и қиш фасли.
- мавсум موسوم номланган, аталган; ~ бўлмак, ~ эрмак аталмоқ, номланмоқ; ~ қилмак атамоқ, номламоқ.
- мавсуф موصوف васф қилинган, сифатланган, мақталган; ~ бўлмак таъриф қилинмоқ, сифатланмоқ, ~ келмак васф қилинмоқ, таърифланмоқ.
- мавт موت кўплиги амвот ўлим; ~ марази ўлим дарди, дарди бедаво.
- мавто موتى маййит нинг кўплиги; ~ азаси ўликлар учун тутилган аза.
- мавфур موفور фаровон, бисёр, кўп.
- мавъид موعده ваъдалашилган вақт.
- мавъиза موعظه ва мавъизат موعظت кўплиги мавониз ўғит, панд, ваъз; ~ этмак ўғит қилмоқ.
- мавъизаомиз موعظه اميز насиҳатомиз.
- мавъизат موعظت мавъиза га қ.
- мавъуд موعود ваъда қилинган, келишилган (нарс).
- мавқеъ موقع кўплиги мавоқиъ жой, ўрин, макон.
- мавқуф موقوف 1) тўхталган; 2) боғланган; ~ эрмак тўхтамоқ; ~ қилинмак боғлаб, мунтазир қилиб қўймоқ; ~ қўймак тўхтатиб қўймоқ.
- мавҳиба موهبة ва мавҳибат موهبت 1) совға, ҳадъя; 2) саховат; ~ субҳоний тангри саховати; ~ тожи саховат тожи; ~ айламак ато қилмоқ.
- мавҳибат موهبت мавҳиба га қ.
- магас مگس пашша.

мадд **مد** узайиш, узунлик; ~ **айламак**, ~ **бермак** узайтирмоқ.

мадид **مديد** узун, узоқ; муддати ~ узоқ вақт.

мадина **مدينه** кўплиги мадойин 1) шаҳар; 2) шаҳар номи.

мадиҳ **مديحه** ва мадиҳа **مديحه** кўплиги мадойиҳ 1) мақтов; 2) мақтовли; 3) мадҳия (шеър).

мадиҳа **مديحه** мадиҳ га қ.

мадмаъ **مدمع** кўз ёши, ~ и бокий йиғловчининг кўз ёшлари.

мадойин **مداين** мадина нинг кўплиги 1) ...; шаҳар номи.

мадойиҳ **مدايح** мадиҳ ва мадиҳа нинг кўплиги; ~ и нақд бор, кўришиб турган сифатлар мақтови.

мадор **مدار** 1) ўқ, марказ; 2) асос, манба; ~ **ўлмақ** асос бўлмақ; ~ и ҳикмат ҳикмат асоси.

мадориқ **مدارج** мадраж ва мадража нинг кўплиги; сўз ~ и гап тузилиши.

мадориё **مدارس** мадраса нинг кўплиги.

мадраж **مدرج** ва мадража **مدرجه** даража.

мадража **مدرجه** мадраж га қ.

мадрак **مدرك** кўплиги мадориқ ҳужжат.

мадраса **مدرسه** мактаб, ўқув юрти.

мадруё **مدروس** берк, ёпиқ; ~ эшик ёпиқ эшик; ~ айламак, ~ этмак ёпмоқ, беркитмоқ.

мадруёлуқ **مدروسلىق** 1) берклик, ёпилганлик; 2) қамал; ~ дин қутулмақ қамалдан чиқмоқ.

мадфан **مدفن** дафн этиш жойи, гўр, мазор.

мадфун **مدفون** кўмилган, дафн қилинган; ~ **айламак** кўмоқ, дафн қилмоқ.

мадхал **مدخل** кириш, кириш жойи; **махражу** ~ чиқиш ва кириш жойлари; ~ **қилмақ** киритмоқ.

мадҳ **مدح** мақтов; ~ **демак** мақтамоқ.

мадҳгустарлик **مدحگستارلىك** мадҳ қилишлик.

мадҳоройлик **مدحارايلىك** мадҳгўйлик.

мадҳсоз **مدحساز** мақтовчи, маддоҳ; ~ **бўлмақ** маддоҳлик қилмоқ.

мадҳуш **مدحوش** ҳушдан кетган, қўрққан; ~ **айламак**, ~ **эмак** қўрқитмоқ, даҳшатга солмақ; ~ **ўлмақ** ҳушсизланмоқ.

мажбул **مجبول** тугма, табиий; ~ **эрмак** яратилмоқ, табиатан яратилган бўлмақ.

мажд **مجد** шон, шараф.

мажзуб **مجزوب** ақлдан озған, телба, ҳақиқий ишқ жозибасини бошдан кечирган (киши).

мажид **مجيد** шонли, шарафли; калом **كالم** ~ Қуръон.

мажлисафрӯз **مجلسافروز** мажлис қизитувчи.

мажлисоро **مجلسآرا** мажлисни жонлантирувчи.

мажмар **مجمر** оташкада, ўтдон.

мажмаъ **مجمع** йиғилиш; йиғиладиган жой; ~ у-л-баҳрайи икки денгиз қўшилган жой; ~ айламак, ~ қилмақ йиғ-

моқ.

мажнун **مجنون** телба.

мажнунниҳод **مجنوننيهاد** мажнун сифат.

мажонин **مجانين** мажнуннинг қўлиги.

мажро **مجري** 1) оқар жой; 2) ўзан.

мажуе **مجوس** оташпараст.

мажуеий **مجوسي** мажуе га мансуб.

мажуелиқ **مجوسليق** оташпарастлик.

мазаллат **مذلت** 1) ҳақорат; 2) пастлик; ~ қилмақ ҳақорат

қилмоқ; ~ туфроғи тубанлик, пастлик.

мазаммат **مذمت** тергаш, ёмонлаш, сўкиш; ~ лойиқи сўкишга лойиқ.

мазбала **مزابله** ахлатхона.

мазбур **مزابور** мазкур, айтиб ўтилган; ~ айламак айтиб ўт-

моқ, эсламоқ.

мазбут **مضبوط** мустаҳкам, маҳкамланган; ~ баён очиқ баён;

~ айламак эгалламоқ; ~ ўлмақ эгалланмоқ, забт қилин-моқ.

мазбуҳ **مذبوح** сўйилган; ~ айламак сўймоқ.

мазж **مزج** аралаштириш, омухталаш; ~ қилмақ аралаш-тирмоқ, омухта қилмоқ.

мазид **مزيد** 1) қўшимча; 2) қўшилган; ичкан майи ҳал-

мин ~ ичгани ортиқча майми?

мазлима **مظلمه** тўғриси музлима.

мазлумқуш **مظلومكش** мазлум, эзилганни ўлдирувчи.

мазмаза **مضمضة** оғиз чайиш.

мазмум **مذموم** сўкилган, ёмонланган; ~ қилиғ ёмон қилиқ;

~ хасойил ёмон одатлар.

мазод مزاد кўпайтириш, зиёда қилиш.

мазолим مظالم музлима нинг кўплиги; ~ девони шикоятлар

билан шуғулланувчи идора.

мазоринъ مزارع мазраъ ва мазраъа нинг кўплиги.

мазоқ مذاق 1) маза билиш; 2) дид; ~ ни чучутмак дидли

бўлмақ.

мазоҳиб مذاهب мазҳаб нинг кўплиги.

мазоҳир مظاهر мазҳар нинг кўплиги; ~ бўлмақ кўринмоқ.

мазраъ مزرع ва мазраъа кўплиги мазоринъ экинзор.

мазраъа مزرعه мазраъ га қ.

мазруъ مزروع 1) экилган; 2) экин; ~ этмак экмоқ.

мазруф مظروف идишга солинган (қўшилган) парса; зарфу ~

пиша май.

мазҳаб مذهب кўплиги мазоҳиб 1) дин; 2) таълимот;

3) йўл, йўналиш; тўрт ~ исломдаги ханбалий, шофий, аъзамий ва ҳанафий мазҳаблар.

мазҳар مظهر кўплиги мазоҳир кўриниш ери, кўриниш;

кўрсатиш.

майгун ميگون май ранг, қизил, ҳоли ~ қизил хол.

маййит ميت кўплиги амвот ва мавто ўлик, мурда.

майкада ميكده майхона.

майлона ميلانه хоҳиш, рағбат; ~ кўрмак истамоқ.

майполо ميبالا май сузгич; ~ этмак сузмак, сузгичдан ўтказ-

моқ.

майруқ مايروق оқсоқ, чўлоқ.

майхуш ميخوش пордон, аччиқ-чучук.

макин مकिन қарор топган, яшовчи.

макман مكمن пистирма; ғайб ~ и тақдир; адам ~ и нариги дунё.

макнат مكنت 1) қудрат; 2) бойлик; ~ топмақ қудратли бўлмақ.

макнун مكنون яширин; дурри ~ садаф ичидаги дур, яширин дур.

макон مكان кўплиги амкина ер, манзил;

макорим مكارم макрамат ва макрама нинг кўплиги; ~ и

ахлоқ яхши хулқлар.

макотиб مكاتب мактуб нинг кўплиги; ~ га рақам урмақ

мактуб ёзмоқ, мактублар тўпламини тузмақ.

макрама مكرمه макрамат га қ.

макрамат **مكرمت** ва макрама **مكرمه** 1) шон, шараф;

2) олижаноблик; 3) саховат; ~ **бисотида** саховатда, қўли очиқликда.

макруҳ **مكروه** ёқимсиз, ~ тутмақ ёқимсиз билмоқ.

маке **مكت** 1) тўхташ; 2) кутиш; ~ **кўргузмак**, ~ **этмак**,

~ **қилмақ** тўхтамоқ.

максаб **مكسب** ҳунар, касб билан топилган мол, маблағ, да-

ромад, кирим.

мактабдор **مکتبدار** муаллим.

мактуб **مکتوب** кўплиги **макотиб** мактуб, хат, ~ **айламак**

ёзиб қўймоқ.

мактум **مکتوم** яширин, пинҳон; ~ **этмак** яширмоқ.

макшуф **مکشف** очилган, кашф этилган; ~ **бўлмақ** ошкор

бўлмоқ; ~ **қилмақ** очмоқ.

малак **ملك** кўплиги **малойик** ва **малойика** фаришта.

малакваш **ملکوش** фариштасифат.

малакий **ملکی** малак га тегишли.

малакосор **ملك آثار** фаришта равиш.

малакут **ملاکوت** яширин дунё, ғайб дунё, фаришталар олами.

малакшева **ملک شیوه** фаришта равиш.

маланг **ملنگ** 1) шира кайф; 2) оёқ яланг; масту маст ва

оёқ яланг.

малах **ملخ** чигиртка.

малжаъ **ملجاء** бошпана, паноҳ.

маликваш **ملکوش** шоҳдек; ~ **келмак** шоҳга ўхшамоқ.

малиҳ **مليح** ёқимли; ~ **ўлмақ** ёқимли бўлмоқ; **сурати** ~

хушбичим, кўркли.

маллоҳ **ملاح** денгизчи.

мало **ملا** тўла; халову ~ эмас тўла эмас.

малоз **ملاذ** бошпана; ~ **и аҳли-л-лоҳ** халқпарвар, одампаноҳ.

малойик **ملايك** ва **малойика** **ملايکه** малак нинг кўплиги.

малойика **ملايکه** малойик га қ.

малол **ملاّل** ва малолат **ملاّت** зерикиш, сиқилиш, эн-

тикиш; ~ **қилмақ** ранжитмоқ; ~ **топмақ** сиқилмоқ.

малолат **ملاّت** малол га қ.

малом **ملاّم** ва маломат **ملاّمّت** таъна; ~ **айламақ**,

~ **қилмақ** таъна қилмоқ.

маломат **ملاحت** малом га қ.
 маломаткеш **ملاحت کیش** маломат чеккан, маломатли.
 малоҳат **ملاحت** ёқимлилик.
 малсо **ملسا** текис; ~ қилмақ текисламоқ.
 малул **ملول** 1) ғамгин, хафа; 2) хоргин; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ, ~ эрмақ ранжимоқ, хафа бўлмоқ; ~ қилмақ хафа қилмоқ, ранжитмоқ.
 малфуз **ملفوظ** талаффуз қилинган; ~ қилмақ талаффуз қилмоқ.
 малҳуз **ملحوظ** мулоҳаза қилинган, хотирга олинган; ~ бўлмақ мулоҳаза қилмоқ.
 мамарр **ممر** ўтиш жойи, йўл.
 мамдуд **ممدود** узайтирилган, чўзилган; ~ бўлмақ узаймоқ.
 мамдуҳ **ممدوح** мақталган; ~ бўлмақ мақталмоқ.
 мамзуж **ممزوج** аралаш, омухта; ~ ўлмақ аралашмоқ.
 мамлакат **مملکت** кўплиги мамолик юрт, ўлка.
 мамлу **ملو** тўла; жонни ~ этмақ хотирижам бўлмоқ, кўнгил тўлдирмоқ; ~ айламақ, ~ қилмақ тўлдирмоқ.
 мамлук **مملوک** қул.
 мамнуъ **ممنوع** ман этилган, тақиқланган; ~ бўлмақ тақиқланмоқ; ~ тутмақ тақиқланган деб билмоқ.
 мамолик **ممالک** мамлакатнинг кўплиги.
 мамот **مماوت** ўлим; барги ~ ўлимлик (нарсалар).
 мамуг **ماموغ** пахта.
 мангиш **مانکیش** аста қадам қўйиш, хиром қилиш.
 манглай **مانگلای** пешона.
 мангмақ **مانگماق** қуймоқ.
 мангдурмақ **مانگدورماق** аста қадам бостирмоқ, хиром қилдирмоқ.
 манжаниқ **منجنيق** палахмон; қалъа деворига чиқиш учун ишлатиладиган ускуна.
 манзар **منظر** ва манзара **منظره** кўриниш; ~ бўлмақ кўринмоқ.
 манзара **منظره** манзар га қ.
 манзил **منزل** кўплиги манозил уй, турар жой; қароргоҳ; ~ этмақ, ~ қилмақ жойлашмоқ (яшаш учун); ~ ясамақ турар жой қурмоқ.
 манзилат **منزلت** мартаба, даража.

- манзума منظومه шеърий асар.
- манзур منظور 1) кўринишли, кўримли; 2) мақсад; тилак.
- маниш منش табият, феъл-атвор.
- маниъ منيع мустаҳкам, қўлга киритиб бўлмайдиган (қалъа).
- манқуб منقوب жафокаш, эзилган.
- маноб مناب ўринбосарлик, ноиблик; ~ и килки тақдир тақдир қалами билан ёзилган ўринбосарлик.
- манозил منازل манзил нинг кўплиги, қатъи ~ айламак йўл босиб ўтмоқ.
- манойиқлик منايقلىق мулойим, жозибали.
- манол منال мол-мулк; молу ~ мол-мулк.
- маносиб مناصب мансаб нинг кўплиги.
- манот منات бут номи.
- манофиъ منافع манфаат нинг кўплиги.
- мансаб منصب кўплиги маносиб амал (хизматда).
- мансуба منصوبه 1) тайинланган (мансабга); 2) тикилган (байроқ); қайу ~ қайси байроқ; фалак ~ си насиба, ризқ.
- мансур منصور ва мансура منصورе голиб, галаба қозонган.
- мансура منصورе мансур га қ.; асокири ~ голиб аскарлар.
- мансух منسوخ бекор қилинган, сиқиб чиқарилган, йўқ қилинган; ~ айламак рад қилмоқ, ~ этмак йўқ қилмоқ, бекор қилмоқ.
- мантуқий منطوقى айтилган.
- манфаат منفعت фойда, даромад.
- манфах منفخ тўғриси минфах.
- манфий منف салбий, инкор қилинган; ~ ўлмақ йўқ бўлмоқ.
- маншаъ منشاء келиб чиқиш.
- маншурур منشور ва маншура منشوره 1) фармон; 2) ёрлик; 3) тарқатилган, ёйилган; ~ и давлат шоҳ фармони; ~ тиламак ёрлик сўрамоқ.
- маншура منشوره маншурур га қ.
- маншурурлуқ منشورلوق имтиёзлик.
- манқабат منقبت 1) қобилият; 2) фазилат, хислат; 3) мақтов; ~ бўлмақ мақталмоқ.
- манқал منقل ўтдон, оташдон.
- манқул منقول 1) кўчирилган; 2) ҳикоя қилинган, айтиб берилган; ~ бўлмақ айтилмоқ.

- манқут منقوط нуқтали; ~ қилмақ нуқта қўймоқ.
- манқуш منقوش нақшли, нақшланган.
- манғит منغيت қабила номи.
- манҳий منهى инкор қилинган; ~ ишлар тақиқланган, гу-
ноҳ ишлар.
- манҳус منحوس бадбахт, наҳсли.
- маоб I مآب кўплиги маойиб 1) сигивиш жойи; бошпана.
- маоб II معاب айб, нуқсон.
- маод معاد 1) қайтиш жойи; 2) нариги дунё.
- маодин معادن маъдан нинг кўплиги.
- маозаллоҳ معاذالله Оллоҳ сақласин.
- маойиб معايб маоб II нинг кўплиги; ~ топмақ айб топмоқ.
- масл مآل 1) мазмун, асл мақсад; 2) пировард-натижа.
- маолий معالى маълот нинг кўплиги; ~ эрмак олий хис-
латли бўлмоқ.
- маоний معانى маъно нинг кўплиги; ~ абкори янги маъ-
нолар; ~ топмақ тушинмоқ.
- маориф معارف маърифат нинг кўплиги.
- маорифпаноҳ معارف پناه билимлар ҳомийси.
- маосир مآثر маъсар ва маъсара нинг кўплиги.
- маоф معاف кечириш; ~ айламак, ~ тутмақ кечирмоқ;
~ бўлмақ кечирилмоқ; ~ эрмак кечирилмақ; ~ қилмақ
кечиримли деб билмоқ.
- мар مر ва марра مره олтинни ўлчашда қўллани-
ладиган ўлчов бирлиги ҳисобида ҳар бир эллик саноғи —
бир эллик, икки эллик каби.
- мараз مرض кўплиги амроз касаллик.
- марал مرل кийик.
- мараммат مرمت таъмир, тузатиш; қилмақ тузатмоқ.
- марас مرس тўғриси марс.
- марақ مرқ : ғам ~ чуқур қайғу.
- марбут مربوط боғлиқ, тегишли; ~ айламак боғламоқ.
- марг مرگ ўлим; ~ уйқуси қаттиқ уйқу.
- марглик مرگليک жонсизлик; ~ зоҳир айламак жонсизлик
белгиларини кўрсатмоқ.
- мард مرد 1) эркак: эр; 2) киши, 3) ботир.

- мардак مردك 1) одамча; ~ и хар подон, тентак; 2) кўз қорачиги; кўз ~ и кўз қорачиги.
- мардон مردان эрлар; бузургвор ~ лар улуғ кишилар.
- мардуд مردود 1) рад этилган; 2) лаънати; ~ айламак рад қилмоқ; ~ бўлмақ лаънатланмоқ.
- мардудлуқ مردودلوق 1) рад қилинганлик; 2) лаънатланганлик; ~ бермак рад қилмоқ.
- мардум I مردم кўз қорачиги.
- мардум II مردم одам, инсон; ~ и обий сув одами.
- мардумак مردمك кўз қорачиги.
- мардумакфанлиқ مردمافكنلىق ботирлик, мардлик.
- мардумгийо مردمگيا меҳригиё
- мардумдорлиғ مردمدارليغ мулойимлик.
- мардумкуш مردمكش одам ўлдирувчи, қотил.
- мардумлиғ مردمليغ одамийлик, одамгарчилик.
- маржиъ مرجع 1) қайтиш жойи; 2) манба; ~ у-л-хусул натижа.
- маржух مرجوح охиратда тарозининг гуноҳ палласига қўйиладиган ёмон ишлар.
- марз مرز 1) чегара; 2) ўлка; ~ у бум, ~ ила бум атроф, чегара ерлар.
- марзбон مرزبان чегарачи.
- марзо مرضا мариз нинг кўплиги.
- мариз مريض кўплиги марзо касал; ~ ўлмақ касал бўлмоқ.
- маркаб مركب миниладиган ҳайвон (от, эшак) ва нарсалар (кема); гўбори ~ туёқ чанги; ~ и сабукпай чопқир ҳайвон.
- маркаблнғ مركبليغ отли, уловли, туяли.
- маркиб مركب тўғриси маркаб.
- маройо مرايا миръот нинг кўплиги.
- маротиб مراتб мартаба нинг кўплиги; юз ~ юз даража, бийик ~ улуғ даража.
- марорат مارت 1) аччиқлик; 2) қайғу; қайғуриш; ~ солмақ қайғуга солмоқ.
- марога مراغه улов ҳайвонларининг тупроққа беланиши (думалаши).
- мароҳил مراحل марҳала нинг кўплиги; ~ қатъ қилмақ манзил босиб ўтмоқ.

- марра مره марр га қ.
- марс مرس бўйин богич (ит учун).
- марсийا مرثيه мотам шеъри;
- марсийаомиз مرثيه آمين марсияга ўхшатувчи.
- марсеум مرسوم расм, одат бўлиб қолган.
- мартаба مرتبه кўплиги **маротиб** даража; **битик** ~ обрў.
- марфуъ مرفوع 1) кўтарилган, юксалган; 2) четлатилган;
~ бўлмақ юксалмоқ; четлатилмоқ; ~ қилмақ кўтарилмоқ;
четлатмоқ.
- маръий I مرئى кўринган, кўринадиган; ~ бўлмақ кўринмоқ.
- маръий II مرعى амал қилинган, риюя қилинадиган; ~ тутмақ
амал қилмоқ.
- марқад مرقد қабр, гўр.
- марқум مرقوم 1) эсланган; 2) ёзилган, чизилган; ~ бўлмақ,
~ ўлмақ ёзилмоқ; ~ этмақ эслатмоқ.
- марғзор مرغزار ўтлоқ, чаманзор.
- марғуб مرغوب 1) ёқимли; сеvimли; 2) бозори чаққон; ~ айла-
мақ, ~ этмақ ёқтирмоқ, ёқимли қилмоқ; ~ ўлмақ ёқимли
бўлмоқ.
- марғул مرغول ва марғула مرغولة 1) соч жингалаги;
2) қуш ва мусиқа асбобларининг товуши, нағма.
- марғула مرغولة марғул га қ.
- марҳабо مرحبا ҳуш келибсиз.
- марҳала مرحله кўплиги **мароҳил** 1) манзил, бир ердан ик-
кинчи ерга кўчишда тўхташ жойи, қароргоҳ; 2) бу дунё.
- марҳалапаймой مرحله پيمائى йўлчи, йўл юрувчи.
- марҳам مرهم малҳам дори, ярага ёпиштириладиган мал-
ҳамли мато ёки пахта; ~ йоқмақ малҳам сурмоқ.
- марҳамлиқ مرهمليқ малҳамли; ~ момут малҳамли момиқ;
~ фатила малҳамли пилта.
- марҳаматгустар مرحمت گستر марҳамат қилувчи.
- марҳун مرهون гаровга қўйилган; ~ этмақ гаровга қўймоқ.
- мас مس текизиш, ушлаш; ~ айламақ ушламоқ; ~ этмақ тегмоқ.
- масал مثل кўплиги **амеол** 1) мисол; 2) мақол; **зарбу-л-л** ~,
зарби ~ мақол.
- масалгўй مثل گوى масал аytувчи.
- масаллик مثل ليқ ўхшаш, каби; қуш ~ қуш каби, қушга ўхшаш.

- масбат **مسبت** тўғриси мусбат ва мусаббат.
- масало **مثلا** масалан; ўхшашликда.
- масбуқ **مسيوق** 1) ўтиб кетилган орқада қолган; 2) хабардор қилинган.
- масбуқона **مسيوقانه** ~ қазо маълум қилинган ўлим.
- масдуд **مسدود** тўсилган; ~ айламақ, ~ қилмақ тўсмоқ, ~ бўлмақ тўсилмоқ.
- масжид **مسجد** кўплиги масожд жамоа бўлиб намоз ўқилади-
ган жой.
- масжуд **مسجود** саждага қаратилган зот, тангри; ~ ўлмақ, ~ этмақ сажда қилмоқ, сиғинмоқ.
- масжудлуқ **مسجودلوق** сажда қилишлик, сиғинишлик.
- масир **مسير** 1) йўл; 2) сайр қиладиган жой, сайргоҳ; ~ этмақ айланмоқ, сайр қилмоқ.
- масиҳ **مسيح** ва масиҳо **مسيحا** Исо пайгамбар.
- масиҳ алфоз **مسيح الفاظ** тирилтирувчи сўз.
- масиҳ анфос **مسيح انفاس** тирилтирувчи нафас.
- масиҳо **مسيحا** масиҳ га қ.
- масиҳосо **مسيح اسا** Масиҳдек.
- масиҳовар **مسيح آور** жонбахш.
- масиҳойин **مسيح آيين** Масиҳдек.
- маска **مسكه** мой.
- масканат **مسكنت** фақирлик, ночорлик.
- маскун **مسكون** одам яшайдиган, маскан қилинган; рубъи ~
ер юзининг одамлар яшайдиган қисми.
- маскут **مسكوت** айтилмаган, сукут қилинган; ~ айламақ
яширмоқ.
- маслак **مسلك** кўплиги масолик 1) йўл, усул; 2) эътиқод.
- маслаҳатомиз **مصلحت آميز** яхшиликка қаратилган.
- маслаҳатбин **مصلحت بين** маслаҳатчи.
- маслуб **مسلوب** 1) таланган; 2) маҳрум қилинган; ~ бўлмақ
йўқ бўлмақ.
- маслук **مسلك** юрилган (йўл), тутилган (йўл); ~ тутмақ,
йўл тутмоқ; эргашмоқ.
- маслух **مسلوخ** териси шилинган.
- масмум **مسموم** заҳарланган, заҳарли; ~ ўлмақ заҳарланмоқ.

масмуот **مسموعات** овоза, гап-сўзлар.

масмуъ **مسموع** эшитилган; ~ бўлмақ эшитилмоқ.

маснад **مسند** 1) суянчиқ; 2) ёстиқ; 3) тахт; 4) мартаба, даража; ~ и Жамшид Жамшид тахти; ~ и хуршид офтоб-дек баланд мартаба; ~ қилмақ жой, ўрин қилиб олмоқ.

маснаднишин **مسندنشين** 1) тахтда ўтирувчи; 2) юқори мартабани эгалловчи; ~ ўлмақ тахтга ўтирмоқ; ~ этмак шоҳ қилиб тайинламоқ.

маснуъ **مصنوع** кўплиги маснуъот 1) ясалган, қилинган; 2) сунъий; қалбаки; байти ~ ясалган байт; ~ лар ясалган нарсалар.

маснуъот **مصنوعات** маснуъ нинг кўплиги.

масо **مسا** оқшом.

масоба **مسابه** ва масобат **مسابت** 1) йиғилиш жойи; муқим жой (мас., тиланчилар учун масжид каби); 3) турар жой; соҳиби байтга салмақ тураржой билан таъминлашни уй эгаси бўйнига қўймоқ.

масобат **مسابت** масоба га қ.

масожди **مساجد** масжид нинг кўплиги.

масойиб **مصايب** мусибат нинг кўплиги.

масойил **مساييل** масъала нинг кўплиги.

масокин **مساكن** мискин нинг кўплиги.

масолик **مسالك** маслак нинг кўплиги.

масолиҳ **مصالح** масаллиқ; қўй ~ и қўй гўшти; ~ тутулмақ гўшт учун ов қилмоқ.

масоний **مثنائي** 1) байт; 2) оят; етти ~, сабъу ~ фотиҳа сураси.

масоф **مصاف** 1) жанг майдони; 2) жанг; ~ этмак, ~ қилмақ жанг қилмоқ; ~ тузмак саф тортмоқ.

масофозмун **مصاف آزمون** жангда синашиш; ~ этмак беллашмоқ.

масоҳат **مساحت** 1) ер ўлчаш, 2) ер майдони; ~ қилмақ ўлчамоқ; чекилган ~ нинг авроқи йўл харитаси.

масраф **مصرف** чиқим; ~ ига еткурмак сарф қилиб юбормоқ.

масриф **مصرف** тўғриси масраф.

маеруф **مصروف** сарфланган; ~ қилмақ сарфламоқ, ўтказмоқ.

массоҳ **مساح** ер ўлчови, танобчи; ~ и чуст уста танобчи.

маствор **مستوار** мастона, мастларча.

мастур I **مسطور** ёзилган, битилган; ~ бўлмақ ёзилмоқ; ~ айламақ, ~ қилмақ ёзмоқ.

- мастур II مستور 1) беркитилган, яширилган, ёпилган; 2) ёпиқ;
 ~ ўлмоқ ёпиқ бўлмоқ; ~ қолмақ ёпиқ қолмоқ; ~ қўймақ
 унутмоқ, кўрмай ўтмоқ.
- масух مسوخ тўгриси мусух.
- масх مسح тўгриси мисх ўзгарган, айланган (мас., киши
 бирор ҳайвон суратига); ~ бўлмоқ ўзгармоқ, айланмоқ
 (бошқа нарса суратига).
- масъала مسائل кўплиги масойил 1) ҳал этилиши лозим нар-
 са, иш, вазифа; 2) баҳс, мунозара, муҳокама кабиларнинг
 мавзуи; 3) диний мавзудаги тортишув; мунозара; ~ йи
 муттафиқ келишилган масала.
- масъуд مسعود бахтли, саодатли; ахтари ~ бахт юлдузи.
- масқут مسقوط тушган, тушиб қолган; ~ айламак ташла-
 моқ, туширмоқ.
- масҳ مسح суртиш, силаш, таҳоратда кафтни ҳўллаб, та-
 яммумда қўлни турпоқ ёки қўлига уриб, лозим бўлган
 узвга суриш.
- масҳуб مصحوب бирга юрувчи; ~ бўлмақ бирга бўлмоқ.
- матар مطر кўплиги амтор ёмғир.
- матбах مطبخ ошхона; ~ аҳли ошпазлар, пазандалар.
- матбахий مطبخى ошпаз.
- матбух مطبوخ пиширилган.
- матбуъ مطبوع ёқимли, мақбул; ~ садолиғ ёқимли овозли;
 ~ табъ ёқимли табъ.
- матин متين маҳкам, қаттиқ; ҳабли ~ шишиқ арқон;
 ҳисни ~ мустаҳкам қалъа; ~ лар матонатлилар.
- матлаб مطلب кўплиги матолиб талаб, хоҳиш; талаб қилин-
 ган нарса.
- матлаъ مطلع 1) кун чиқиш жойи; 2) кун чиқиш; 3) ғазал-
 нинг биринчи байти.
- матлуб مطلوب 1) талаб қилинган; 2) мақсад; ~ бўлмақ мақ-
 сад қилиб олинмоқ.
- матмуъ مطموع орзу қилинган.
- матолиб مطالب матлаб нинг кўплиги; жуйойи ~ талабгор.
- матоф مطاف тавоф қилинадиган нарса; ~ и афлок ер;
 ~ айламақ матоф деб билмоқ, тавоф қилинадиган нарса
 деб билмоқ.
- матруд مطرود қувилган, ҳайдалган; ~ эрмак қувилмоқ.
- матрук متروك ташланган, қолдирилган, тарк қилинган.
- мафар مفر бошпана; ~ этмак бошпана қилмоқ.

- мафлук مفلوك бечора; жамоати ~ бечоралар.
- мафраш مفرش палос; тўшак; ~ айламак ўрин қилмоқ.
- мафруқ مفروق ажратилган.
- мафсақа مفسقه бузуқилиқ, ғужур қилинадиган жой.
- мафхар منخر фахри, фахрга сабаб бўладиган нарса;
~ у-с-савоҳиб дўстлар фахри.
- мафқуд مفقود йўқолган, йўқ бўлган.
- махдум مخدوم кўплиги маходим жаноб, хўжа.
- махзан مخزن хазина; ~ и маоний маънолар хазинаси;
~ бермак бойлик бермоқ.
- махзанфишон مخزن فشان саховатли.
- махзун مخزون сақланган, йиғилган, хазина ҳолига келтирилган; ~ қилмақ йиғиб қўймоқ.
- махлас مخلص қутулиш, озод бўлиш, нажот; ~ топмақ қутулмоқ, нажот топмоқ.
- махлут مخلوط аралаш, омухта; ~ ўлмақ аралашмоқ; ~ қилмақ аралаштирмоқ.
- махмал مخمل бахмал.
- махмаса مخمسه (очликдан) силла қуриш.
- махмур مخمور маст, маст бўлган; ~ бўлмақ маст бўлмоқ.
- махмурлуқ مخمور لوق мастлик.
- маходим مخادم махдум нинг кўплиги.
- махофат مخافت 1) хавф, қўрқинч, хатар; 2) хатарли жой.
- махраж مخرج 1) чиқиш, чиқиш жойи; 2) талаффуз ўрни;
3) талаффуз; ~ айламак чиқармоқ.
- махрут مخروط тарошланган, силлиқланган; гунбади ~ осмон.
- махуф مخوف қўрқинчли, даҳшатли.
- маҳфий مخفي сирли, пинҳон, яширин; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ яширинмоқ; ~ асрамақ яширмоқ; ~ тутмақ сир тутмоқ.
- машаб ماشاب дағал шол.
- машварат مشورت кенгаш, маслаҳат; ~ қилмақ кенгашмоқ;
~ тиламақ маслаҳат сўрамоқ.
- машй مشى юриш; шажар ~ и дарахтнинг юриши (ибора
Муҳаммад пайғамбарнинг ишораси билан ўсиб турган дарахт ерга қулаб тушгани ҳақидаги ривоятга асосланган).
- машкук مشكوك шубҳали; ~ эрмак шубҳали бўлмоқ.

- машмум مشموم бўй, ис, ҳид.
- машмумот مشمومات (кўплик) ҳушбўй гуллар.
- машойил مشاعل машоъил га қ.
- машойих مشايخ шайх нинг кўплиги; ~ аҳли шайхлар.
- машом مشام бурун, димоғ; ~ топмақ ҳидламоқ.
- машориб مشارب машраба нинг кўплиги.
- машоъил مشاعل машъал ва машъала нинг кўплиги.
- машоғил مشاغل машғал ва машғала нинг кўплиги.
- машоҳир مشاهير машҳур нинг кўплиги.
- машраб I مشرب сув ичиладиган жой, булоқ; аҳли ~ ичкич-лар.
- машраб II مشرب феъл, атвор.
- машраба مشربه кўплиги машориб сув ичадиган идиш, чўмич.
- машриқайн مشرقين Шарқ ва Ғарб.
- машруб مشروب ичимлик.
- машрут مشروط шартлашилган, келишиб қўйилган; ~ бўлмақ шартлашмоқ.
- машруъ مشروع шаръий; ~ йасамақ шариат қонунларига бўйсундирмоқ.
- машруъий مشروعي шаръий; ~ лаззат шаръий лаззат.
- машруҳ مشروح шарҳланган, изоҳланган; ~ битилмақ шарҳланмоқ, шарҳлаб ёзмоқ; ~ адо қилмақ шарҳлаб ёзмоқ.
- машшота مشاطة келинга ясаиб оро берувчи аёл; ~ йи чарх ғалакнинг оро берувчиси; ~ йи сунъ моҳир безакчи.
- машъал مشعل ва машъала مشعله кўплиги машойил учига мойли латта ўралиб ёритиш ёки ўт қўйиш учун ишлатиладиган таёқ; ~ и меҳр қуёш шуъласи.
- машъала مشعله машъал га қ.
- машъалафруз مشعلافروز машъал ёқувчи.
- машъуф مشعوف 1) хурсанд, мафтун; 2) қаттиқ севган, ошиқи беқарор бўлган; қаттиқ берилган (ишга, кишига); ~ эрмак қаттиқ берилмоқ (ишга, кишига). ~ бўлмақ, ~ ўлмақ мафтун бўлмоқ, қаттиқ севмоқ.
- машғал مشغل ва машғала مشغله кўплиги машоғил иш, юмуш.
- машғала مشغله машғал га қ.
- машҳад مشهد шаҳид ўлганнинг қабри; ~ тоши шаҳид ўлганнинг қабр тоши.

машхуд مشهود кўрилган, кузатилган, гувоҳлик қилинган;
 ~ бўлмақ гувоҳлик қилмоқ.
 машхуи مشحون 1) тўлдирилган, тўла; 2) тузилган.
 машхур مشهور кўплиги машоҳир таниқли, доврўқли.
 маъбад معبد ибодатхона.
 маъбуд معبود илоҳ, худо; бут; ~ и ҳақиқий Оллоҳ.
 маъво ماءوى бошпана.
 маъдалат معدلت адслат.
 маъдан معدن кўплиги маодин кон; ~ и сидқ тўғрилиқ кони.
 маъдум معدوم йўқ бўлган; ~ бўлмақ йўқ бўлмоқ; ~ эт-
 мак, ~ қилмоқ йўқ қилмоқ.
 маъжар معجر чачвон.
 маъжуба معجوبه ажойиб, ажабланарли.
 маъжуноқ معجون ناک қора дори ичувчи.
 маъзарат معذرت тўғриси маъзират.
 маъзират معذرت кечириш; оқлаш.
 маъзул معزول ҳайдалган, четлатилган (хизматдан), ~ эрмак
 ҳайдалмоқ (ишдан).
 маъзуллуқ معزول للوق ҳайдалганлик, четлатилганлик (ишдан,
 хизматдан).
 маъиййа معيه биргалик; ~ йи муаббад мангу биргалик.
 маъин معين салқин; мойи ~ тошқин сув.
 маъкул ماء كوله ейдиган нарса, овқат, таом.
 маъкус معكوس ағдарилган, тескари қилинган, тескари.
 маълот معلات кўплиги маолий олий хислат, ғазилат.
 маълул معلول иллатли, касал; ~ айламак ожиз қилмоқ.
 маълуф ماء لوف оддий, одатдагидек; ~ ўлмақ одатланмоқ.
 маъман ماء من бошпана, сақланиш жойи; ~ тутмақ, ~ қил-
 мақ бошпана қилмоқ, ватан қилмоқ.
 маъмур I ماء مور буюрилган, хизматчи; ~ айламак бўйсун-
 дирмоқ.
 маъмур II معمور обод; ~ бўлмақ обод бўлмоқ; ~ этмак обод
 қилмоқ.
 маъмура معموره обод жой.
 маъмурлиг I معمور ليغ ободонлик.
 маъмурлиг II ماء مور ليغ бўйсундирилганлик.

- маънус ماء نوس таниш, яқин, ўрганилган; ~ бўлмақ таниш-моқ, ~ қилмоқ танитмоқ.
- маъраз معرض намоишгоҳ, кўрсатиш жойи.
- маърифат معرفت кўплиги маъориф 1) билим, фан; 2) маълумот, ~ у-л-лоҳ Оллоҳни билиш.
- маъруз معروض арз қилинган, баён қилинган; ~ бўлмоқ баён қилинмоқ; ~ қилмақ баён қилмоқ.
- маъсар ماء اثر ва маъсара ماء اثر кўплиги маъосир яхши хислат фазилат.
- маъсара ماء اثر маъсар га қ.
- маъсийат معصيت гуноҳ.
- маъсум معصوم гуноҳсиз, тоза; ~ билмак гуноҳсиз деб ҳисобламоқ.
- маътуф معطوف йўналган; эргашган; ~ келмак эргашмоқ.
- маъфу معفو кечирилган, афв қилинган; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ кечирилмоқ.
- маъшар معشر йигин, гуруҳ; русул ~ и пайғамбарлар гуруҳи.
- маъшуф معشوف тўғриси машъуф.
- маъхуд معهود аҳд қилинган, келишилган; ~ қоида ваъдага вафо.
- маъхудий معهودى келишилган, одатдаги; ~ албиса одатдаги кийимлар.
- мақарр مقر қароргоҳ; ~ топмақ қарор топмоқ; ~ қилмақ ўрнашмоқ.
- мақбара مقبرة кўплиги мақобир 1) қабр; 2) мазор.
- мақбуз مقبوض ушланган; олинган (қамоққа); ~ бўлмақ олинмоқ (қамоққа).
- мақдам مقدم 1) келиш; 2) қадам; ~ и баракот барака қадами; хайра ~ қадамларига ҳасанот; шариф ~ муборак қадам.
- мақдур مقدور 1) имкони борича қўлдан келадиган куч етдиган; ~ ўлмақ кучи етмоқ; куч ~ и бор кучи бор; улча ~ куч етганча.
- мақлуб مقلوب ағдарилган, тескари.
- мақобир مقابر мақбара нинг кўплиги.
- мақол مقال 1) гапириш, сўзлаш; 2) сўз, гап.
- мақолат مقالات кўплиги мақолот 1) гаплашиш, нутқ; 2) мақола, фасл, аввалги ~ биринчи мақола.
- мақолот مقالات мақолат нинг кўплиги.

мақом مقام кўплиги мақомот 1) ўрин, жой; 2) музыкада куй
 номи.
 мақомир مقامير тўғриси муқомир.
 мақомлиг مقام لينг даражали, мартабали; бийик ~ юқори
 мартабали; ~ у мавлиди турган ва туғилган ери.
 мақомот مقامات мақом нинг кўплиги; авлиёлар, сўфиларнинг
 юриш-туришлари, ҳаёти.
 мақосид مقاصد мақсад нинг кўплиги; куллий ~ га етмак
 ҳамма мақсадларга эришмоқ.
 мақрун مقرون 1) қўшилган боғлиқ; 2) яқин; ~ айламақ,
 ~ қилмақ яқинлаштирмоқ; ~ бўлмақ яқинлашмоқ, қў-
 шилмоқ.
 мақсад مقصد кўплиги мақосид 1) қасд қилинган иш, ис-
 так, ният, 2) бориб етиш жойи.
 мақсуд مقصود мақсад; ~ гули очилмақ мақсадга эришмоқ,
 муродга етмоқ, ~ этмак ният қилмоқ.
 мақсум مقسوم 1) тақсимланган, бўлинган; ажратилган;
 ~ ўлмақ белгиланмоқ; 2) тақдир, қисмат.
 мақтал مقتل 1) ўлдирилган жойи; 2) қатл қилиш, ўлдириш жойи.
 мақтаъ مقطع 1) кесилган, майда бўлақларга бўлинган;
 2) ғазалнинг охириги байти.
 мақтаул مقتول ўлдирилган, қатл қилинган; ~ бўлмақ қатл
 қилинмоқ, ўлдирилмоқ.
 мақхур مقهور 1) енгилган, мағлуб бўлган; ~ этмак, ~ қил-
 мақ мағлуб қилмоқ, енгмоқ.
 мағбун مغبون алданган (нарсa нархида); ~ кўнгул адаш-
 ган кўнгил.
 мағз مغز мия; сўнғак ~ и, устухон ~ и илик;
 мағзлиқ مغزليق маъноли; ~ сўз маъноли сўз.
 мағзоба مغزابه мазава, совун кўниги.
 мағзуб مغضوب ғазабга учраган.
 мағмум مخموم ғамгин.
 мағок مغاك чуқур; пастқам.
 мағора مغاره гор.
 мағфират مغفرت кечириш, гуноҳларни кечириш.
 мағфур مغفور 1) марҳум, ўлган; 2) раҳматли, кечирил-
 ган; ~ нинг мағфани марҳумнинг гўри.
 маҳ مه моҳ га қ.

маҳак محك олтин, кумуш кабиларнинг сифатини аниқ-

лайдиган тош, синов тоши.

маҳбас محبس қамоқ.

маҳв محو 1) йўқотиш, йўқ қилиш; ~ айламак, ~ эт-

мак йўқотмоқ, йўқ қилмоқ; 2) йўқолиш, йўқ бўлиш, ўчиш;
~ бўлмак, ~ ўлмак йўқолмоқ, ўчмоқ.

маҳвата محوطه 1) ўралган жой, ихота қилинган жой; 2) тў-
сиқ ихота.

маҳд مهد 1) бешик; 2) тобут; 3) тахт.

маҳдий مهدي 1) туҳфа қилинган; 2) раҳбарликка олинган;
тарбияга олинган; 3) 12-имомнинг исми.

маҳднишин مهدنشين тахтда ўтирувчи.

маҳдуда محدوده кўплиги маҳдудот; чегара.

маҳдудот محدودات маҳдуданинг кўплиги; ~ келмак тугамоқ.

маҳжабин مه جين 1) ой юзли; 2) гўзал маҳбуба.

маҳжуб محجوب ҳижобли, яшириш; ~ бўлмак яширинмоқ,
пинҳон бўлмоқ.

маҳжублиг محجوبليг пардали.

маҳжуд مهجود тунда бедор бўлган.

маҳжур مهجور ташлаб кетилган, айтилган; ~ ўлмак ай-

рилмоқ; ~ этмак, ~ қилмак ташлаб кетмоқ, қолдирмоқ;
айирмоқ.

маҳжурлук مهجورلук айрилиқ.

маҳз محض 1) тоза, соф; ~ кизб ғирт ёлгон; 2) фақат

ўзи, ўзгинаси учун; ~ и беоқибатли оқибатсизликнинг
ўзи; ~ и худо худо учун.

маҳзал مهزل масхара, ~ бўлмак масхара бўлмоқ, кул-
гу бўлмоқ.

маҳзар محضر 1) ҳозир бўлиш; 2) мажлис; 3) қарор.

маҳзуз محظوظ хурсанд, бахтиёр, мамнун; лаззатланувчи;
~ бўлмак, баҳра олмоқ.

маҳин مهين маифур, жирканч; мойи ~ маифур, жирканч
суюқлик (Ўрўоннинг «Сажда» сурасида одамнинг ярати-
лиши ҳақида гапирилганда шу ибора келади).

маҳкумвор محكوموار бўйсинганларга, тобеларга.

маҳл محل маҳал, муҳлат, муддат.

маҳлака مهلكه хатарли жой.

маҳлул محلول эритилган, суюлтирилган; лаъли ~ қизил май;
~ ўлмак суюлтирилмоқ.

- маҳмаса محمسه силла қуриш (очликдан).
- маҳмиз مهمز ʔтлик ʔтигининг темир тепкиси.
- маҳмил محمل маҳофа, кажава; ~ боғламақ сафарга от-
ланмоқ; ~ сурмақ сафар қилмоқ.
- маҳмилнишин محملنشين маҳмилда ʔтирувчи.
- маҳмуд محمود мақталувчи.
- маҳмул محمول 1) юкланган, ортилган; 2) ҳисобланган, нис-
бат берилган; ~ қилмақ нисбат бермоқ, ҳисобламоқ.
- маҳобат مهابت 1) қўрқинш; 2) ҳайбат; ~ солмақ қўрқитмоқ.
- маҳол محال кўплиги маҳолот қийин, оғир, мушқил.
- маҳолваш محالوش қийин, мушқил.
- маҳолик مهالك 1) хатарли жой, 2) хатар.
- маҳолот محالات маҳол нинг кўплиги.
- маҳор مهار жилов; заврақ ~ и қайиқ чилвири, арқони
(боғлаб қўйиш учун).
- маҳосин محاسن соқол ва мўйлаб.
- маҳофа محافе кажава.
- маҳпайкар مه پيکار моҳпайкар га қ.
- маҳпора مه پاره моҳпора га қ.
- маҳпўш مه پوش ойни ʔпувчи.
- маҳр مهر қалин пули; ~ и муажжал кечиктирилган, нася
қалин пули.
- маҳрам محرم яқин дўст, сирдош; ~ и роз яқин дўст, сирдош.
- маҳрамлик محرمليق сирдошлик, яқинлик.
- маҳрамойин محرم آيين мулойим, очиқ юз.
- маҳрамона محرمانه дўстларча.
- маҳрур محروور 1) ҳароратли, иссиғи бор; 2) қизиққон, жаҳлдор;
~ бўлмақ, ~ ўлмақ қизимоқ; қизиққонлик қилмоқ.
- маҳрурлик محروورليق ҳароратли, иситмали.
- маҳруқ محروق куйган, ʔнган; ʔндирилган; ~ бўлмақ ʔн-
моқ, куймоқ.
- маҳсуб محسوب ~ билмақ ҳисобда бор деб билмоқ.
- маҳсус محسوس сезиларли, ҳис қиларли.
- маҳсусот محسوسات ҳис-туйғулар.
- маҳтоб مه تاب моҳтоб га қ.

- махфил محفل 1) йиғин, мажлис; 2) йиғин, мажлис жойи;
 ~ и айш айш жойи.
 маҳфилоро محفل آرا мажлисни, йиғинни безатувчи.
 маҳфуз محفوظ сақланадиган; ёдда сақланадиган; ~ айла-
 мак, ~ тутмақ сақламоқ, асрамоқ.
 маҳфуза محفوظه қўрган.
 маҳча مه چه ойча, кичкина ой; ~ йи туғ, ~ йи алам бай-
 роқ учигади кичкина ярим ой шакли.
 маҳшар محشر қиёмат кунида одамлар йиғиладиган жой.
 мезон ميزان 1) ўлчов, оғирлик; 2) тарози; ~ тузмак ўлча-
 моқ, тортмоқ; 3) посанги, мувозанат.
 менг مينك хол.
 менгиз مينگиз юз.
 менлиг: مينگليگ ~ у сенилиг меники, сеники дейишлик,
 ўзинга тортишлик.
 меҳмонсаро مهمان سرا меҳмонхона.
 меҳна ва миҳна محنه касб, ҳунар.
 меҳнат محنت кўнлиги миҳан машаққат, қийинчилик.
 меҳнатзада محنت زده машаққат чеккан, қийинчилик кўрган.
 меҳнаткаш محنت کش заҳматкаш.
 меҳр مهر 1) муҳаббат; 2) офтоб, қуёш.
 меҳрваш مهروش қуёшдек.
 меҳрибонваш مهربان وش меҳрибонларча.
 меҳригийо مهرگيا ва меҳригийоҳ ўт, гиёҳ номи.
 меҳригийоҳ مهرگياه меҳригийо га қ.
 меҳрипартав مهر پرتو қуёш нурли.
 меҳрсон مهران қуёшдек.
 меҳртоб مهربتاب Саратон буржи.
 меҳтар مهتر 1) каттароқ, улуғроқ; 2) отбоқар.
 мидод مداد 1) қалам; 2) сиёҳ; ~ и мушкий қора қалам,
 ~ айламак сиёҳ қилмоқ.
 мидҳат مدحت мақтов, мақташ; ~ этмак мақтамоқ.
 мижа مژه кирик.
 мижгон مژگان тўғриси мужгон.

- мижмар **مجمر** ва мижмара **مجمره** хушбўй гиёҳлар ту-
ташиладиган оташдон.
мижмара **مجمره** мижмар га қ.
мизроб **مضراب** нохин, медиатор.
мийон **ميان** 1) ўрта; 2) бел.
мийонбаста **ميان بسته** боғланган бел.
мийонгир **ميان گير** ўраб олувчи.
мил I **ميل** 1) қалам, сурма; 2) найза учи; 3) кўр қилиш
учун қиздирилган темир чўп, ~ тортмақ кўр қилмоқ;
мил II **ميل** узунлик ўлчов бирлиги.
мийруқ **ميروق** тўғриси майруқ.
милал **ملل** миллат нинг кўплиги.
милк **ملك** мулк (ер, уй кабилар).
миллат **ملت** кўплиги милал 1) халқ; 2) бир динга мансуб
кишилар жамоаси; 3) дин; ~ аҳли мусулмонлар.
мин: **من** наҳну ақраб илайҳи мин ҳабли-л-варид биз унга
(одамга) унинг бўйин томиридан яқинроқмиз («Қоф» су-
расидан иқтибос).
минвол **منوال** қоида, йўсин, равиш.
мино **مينا** шиша ранг, зангори.
минокор **ميناكار** шиша билан ишланган.
минокорлиғ **ميناكارليغ** шиша билан ишланг, безаш.
минтақа **منطقه** ер юзининг бирор бир хусусияти билан аж-
ралиб турадиган бўлаги, иқлим, кенглик; ~ хатти минта-
қа (чегараларининг чизиғи).
мину **مينو** мино га қ.
минусиришт **مينوسرشت** кўк, зангори.
минфах **منفخ** босқон.
минқор **منقار** тумшуқ; тайр ~ и қуш тумшуғи.
минқош **منقاش** 1) мўйчиναқ, қош юлғич; 2) наққошнинг пичоғи.
минҳож **منهاج** 1) йўл (кўча); 2) йўл-йўриқ, режа.
миод **ميعاد** муддат, муҳлат; ~ дин ўткармак муҳлатдан
ўтказмоқ, кечиктирмоқ.
мирак **ميرك** она томонидан шаҳзода бўлғуси киши.
мирзо **ميرزا** ота томонидан шаҳзода бўлғуси киши.
мирохўр **ميراخور** отбоқарлар бошлиғи.

миръот **مرآت** кўплиги маройо кўзгу; ~ гетинамо оннайи
 жаҳон; ~ и роз сирларни кўрсатувчи кўзгу.
 мирҳожлиқ **ميرحاجليق** бош ҳожилик.
 мисбоҳ **مصباح** чироқ.
 мисвок **مسواك** тиш чўтка; исбаъни ~ қилмақ ҳайрон қолмоқ.
 миск **مسك** мушк.
 мискиййату-ш-шамойим **مسكية الشمايم** мушк исли.
 мискин **مسكين** кўплиги масокина бечора.
 мисл **مثل** кўплиги амосил 1) ўхшаш, 2) каби.
 мисмор **مسمار** 1) мих; 2) пона.
 мисол **مثال** кўплиги амеила ўхшаш.
 мисос **مساس** суркалиш, тегиниш.
 мисоқ **ميشاق** 1) шартнома, келишув; 2) ваъда.
 мисоҳат **مساحت** тўғриси масоҳат.
 миср **مصر** кўплиги амсор 1) катта шаҳар; 2) мамлакат;
 3) давлат номи.
 мистар **مسطر** чизғич.
 мисх **مسخ** кўплиги мусух кирган, айланган (мас., бирор
 ҳайвон суратига).
 мифтоҳ **مفتاح** 1) калит, очқич, 2) Юсуф Саккокийнинг мат-
 но илмига оид «Мифтоҳу-л-улум» китобининг қисқа номи.
 михдўз **ميخدوز** михланган; ~ айламак михламоқ.
 мишкот **مشكات** тоқча, чирогпоя.
 миқнаъ **مقنع** чачвон.
 миқроз **مقراض** қайчи.
 миғ **ميغ** булут.
 миҳан **محن** меҳнатнинг кўплиги.
 миҳаффа **محفه** маҳоффа, кажава.
 миҳбара **محبرة** сиёҳдон.
 миҳна **محنه** меҳна га қ.
 миҳод **مهاد** кўрпа-тўшак, ўрин.
 мо **ما** сув; мойи маъин салқин сув.
 мо арафнок **ماعرفناك** биз сени танимадик.
 мода **ماده** урғочи.

- модарзод مادرزاد туғма, туғилишдан.
- модда ماده кўнлиги мавод жисм.
- модиҳ مادي мақтовчи, маддоҳ.
- мозий ماضي ва мезийа ўтмиш.
- мозийа ماضيه мазий га қ.
- мо зог مازاغ алданмади; кўзи ~ топти кўзи алданмади
(«Нажм» сурасидан иқтибос).
- моида مائدة дастурхон.
- мойа مایه 1) моҳият, асос, сабаб; 2) сармоя, пул.
- мойадаст مایه دست қудратли.
- мойасанж مایه سنج савдолашувчи.
- мойасиз مایه سیز пулсиз.
- мо кадар ماکدر лойқа, тиниқ эмас; аййўҳо-с-соқий лано даъ
мо кадар хуз мосафо эй соқий бизга (майнинг) лойқасини
эмас, тиниғини бер.
- мокийон ماکيان товуқ.
- мокис ماکس турувчи, туриб қолувчи; ~ бўлмақ туриб қол
моқ, тўхтамоқ.
- мол مال кўнлиги амвол бойлик, мулк.
- молик مالک эга, соҳиб; ~ и жаббор золим подшоҳ, Оллоҳ.
- молиш مالش сиқиш, ишқалаш, эзиш, ~ и ҳажр айрилиқ азоби.
- моло مالا тўла, кўп.
- мо ло йутоқ ملا يطاق тоқат қилиб бўлмайдиган.
- мо мазо مامضي ўтган нарса, ҳодиса.
- монавий مانوي Моний га мансуб; коргоҳи ~ Моний устаҳо-
наси.
- монанд مانند ўхшаш.
- монандсиз مانند سیز мислсиз.
- монийрақам مانی رقم Моний чизган нақш, суратдек.
- моний مانع кўнлиги мавоний тўсиқ.
- мор مار плон.
- мо сабақ ماسبق илгари ўтган нарса.
- мосафо ماصفا тиниқ; мокадар га қ.
- мо сиво ماسوا бошқа, бўлак; мо сиво-л-лоҳ Оллоҳдан бошқа
ҳеч нарса, Оллоҳнинг ўзигина.

мотамкада ماتم كده мотом тутилган жой, мотамхона.
 мотамсаро ماتم سرا мотамхона, азахона.
 мотаро ماترى кўриб турганинг.
 мотаго ماطغى олазарак бўлмади, адашмади, («Нажм» сура-
 сидан иқтибос); мо зог га қ.
 мофи-з-замир ما فى الضمير кўнгилдагини.
 мофиҳо مافها ундаги, унинг ичидаги; дунёву мо фиҳо дунё
 ва ундаги бор нарсалар.
 мофот مافات ўтмиш, ўтиб кетган ишлар, ўтмиш ишлар.
 мо халақа-л-лоҳ ما خلق الله Оллоҳ яратган нарсалар.
 мошаро ماشرا қон хуружи ва ҳарорат чиққан пайтида пайдо
 бўладиган яранинг тури, заҳм, қонли яра.
 мошийа ماشيه кўплиги мавоший мол, ҳайвон.
 мошита ماشطه келини тараб, безовчи аёл.
 мошура ماشوره 1) арқон тўқишда ишлатиладиган кичик най
 ёрочнинг номи; 2) ўт олдиришда ишлатиладиган най; 2) ичи
 кавак чўп, умуман ичи кавак нарса;
 моқабл ماقبل аввалги, олдинги.
 моҳ ماه ва маҳ مه ой (йилнинг бўлаги); солу ~
 йилу ой; 2) Ой (сайёра); хуршеду ~ қуёш ва ой; ~ и
 Канъон Юсуф пайғамбар.
 моҳазар ماحذر бор нарса, тайёр нарса.
 моҳи ماهى балиқ.
 моҳийон ماهيان моҳи нинг кўплиги.
 моҳпора ماهپاره 1) ой мисол; 2) гўзал.
 моҳпайкар ماهپيکر 1) ой сурат; 2) гўзал.
 моҳрух ماهرخ ой юзли.
 моҳрухсор ماهرخسار 1) ой юзли; 2) гўзал.
 моҳтоб ماهتاب 1) ой нури; 2) ой.
 моҳур ماهور куй. мақом, номи.
 муаббад موءبد ҳамиша, абадий.
 муаббир معبر тушни таъбир қилувчи, туш йўювчи.
 муадд معد тайёрланган, тайёр; ~ бўлмоқ тайёр бўлмоқ.
 муаддаб مؤدب одобли.
 муаддий مؤدى тўловчи (мас., солиқ).

- муажжал I مؤجل 1) кейинга сурилган, пайсалга солинган, секинлаштирилган; 2) насия; маҳри ~ насия қалин пули.
- муажжал II معجل тезлаштирилган, шошилинган; шошилинч.
- муаззаз معزز азиз, иззатли; ~ бўлмақ иззатли бўлмоқ.
- муаззам معظم 1) катта, улуғ; 2) ҳурматли.
- муаззий مؤذي азият етказувчи.
- муаккад مؤكد 1) таъкидланган, тасдиқланган; 2) қайд қилинган, қайтарилган; ~ ўлмақ қайд қилинмоқ, қайтарилмоқ.
- муаккал مؤكل тўғриси муваккил.
- муаллақ معلق осилиб қолган; ~ урмақ ҳавода айланмоқ, осилиб айланмоқ.
- муалло معلا юксак; баланд.
- муаммил مؤمل умид қилувчи.
- муанбар معبر хушбўй, анбар ҳидли.
- муаннас مونث аёллик жинсига тегишли (женский род).
- муарриф معرف билдирувчи, танитувчи, таърифловчи; ~ ўлмақ билдирмоқ, танитмоқ.
- муаррих مؤرخ тарихчи.
- муарро معرى холи, озод; ~ бўлмақ холи бўлмоқ.
- муаскар معسكر ўрда, лашкаргоҳ.
- муассир مؤثر таъсирли; ~ бўлмақ таъсирланмоқ.
- муасфар مؤصفر сариқ; гули ~ сариқ гул, заъфар гули.
- муаттал معطل 1) кейинга қолган, кечиккан, чўзилган (вақтда); ~ бўлмақ чўзилмоқ. 2) бекор.
- муатталлиқ معطلليқ 1) кейинга қолишлик, кечикишлик, чўзилишлик (вақтда); 2) бекорчилик.
- мубадалل مبادل ва мубтадол ўзгартирилган, алмаштирилган, айланган; бўлмақ ўзгармоқ, айланмоқ.
- мубаййан مابين 1) баён қилинган, аён бўлган; 2) баён.
- мубарро مبرى маҳрум; ҳайдалган, чиқариб юборилган; ~ айламақ маҳрум қилмоқ; чиқариб юборилмоқ.
- мубаррот مبرات хайрия; ~ буқбалари хайрия ерлар.
- мубарҳан مبرهن далилланган, исботланган, ~ қилмақ далилламоқ, исботламоқ.
- мубассир مبصر эътибор берувчи, диққат қилувчи.
- мубидъ مبدع 1) яратувчи; 2) таңгри.

- мувосалат **مواصلت** дийдор кўришиш.
- мувосо **مواسا** ёрдам, мадад.
- мувофақат **موافقت** мувофиқлик; ~ қилмақ келишмоқ; ~ кўр-гузмак келишмоқ.
- мудаввар **مدور** доира шаклли, юмалоқ.
- мудаввин **مدون** девон тузувчи.
- мудаққиқ **مدقق** диққат билан текширувчи, тасдиқ қилувчи.
- мудбир **مدبر** бахтсиз, бечора.
- мудданӣ **مدعى** даъвогар.
- мудир **مدیر** айлантирувчи, юргизувчи.
- мудиқ **مدق** диққатли; ~ бўлмоқ диққатли бўлмоқ.
- мудмин **مدمن** берилиш, муккасидан кетиш.
- мудовамат **مداومت** давом эттириш; ~ қилмақ давом эттирмоқ.
- мудово **مداوا** даволаш, ~ айламак даволамақ.
- мудом **مدام** 1) ҳамиша; 2) шароб, май.
- мудоро **مدارا** 1) мулойимлик; илтифот, ҳурмат; 2) тийиниш (ўзини) тутабилишлик; 3) дўстликнинг ташқи белгиларини кўрсатиш; юзаки дўстлик қилиш; ~ айламак тийинмоқ; ~ бўлмоқ дўстлик белгиларини билдирмоқ.
- мудоҳана **مداھنه** мунофиқлик.
- мудрак **مدرك** англаган, идрок қилинган.
- мудғам **مدغم** 1) яширинган пинҳон бўлган (бирор нарса ичида); ассимиляция.
- мужа **مژه** киприк.
- мужавваз **مجوز** ижозат берилган, рухсат этилган.
- мужавваф **مجوف** қавақ, ичи бўш; ~ гўй ичи бўш коптоқ.
- мужаввид **مجود** қироат илмининг олими.
- мужадвал **مجدول** жадовалланган.
- мужалло **مجالا** 1) жилоли, ярқираган; 2) сайқал берилган; ~ қилмақ ярқиратмоқ, жило бермоқ.
- мужаррад **مجرد** 1) якка, ёлғиз; 2) бўйдоқ; 3) дунё лаззатларидан кечган, сўфий.
- мужгон **مژگان** киприклар.
- мужда **مژده** хушхабар.
- муждагоний **مژدگانی** суюнчи.

- мужиб **مجب** сабаб, важх.
- мужид **مجد** жахд қилувчи; тиришувчи; тиришқоқ.
- мужмал **مجمال** қисқа, мухтасар; ~ битилмақ қисқа ёзилмоқ.
- мужмалан **مجملا** қисқача.
- мужовир **مجاور** 1) қўшни; 2) авлиё мақбараси ёнида яшовчи; ~ **бўлмақ** қўшни бўлмоқ; авлиё мақбараси ёнида яшамоқ.
- мужодала **مجادله** 1) олишиш, жанжаллашиш; ~ **қилмақ** олишмоқ, баҳслашмоқ; 2) мунозара.
- мужоласат **مجالست** ҳамсухбат бўлиш, бирга ўтириш.
- мужоҳада **مجاهده** кўплиги мужоҳадот тиришиш, ғайрат; ~ **қилмоқ** тиришмоқ, ғайрат қилмоқ.
- мужоҳадот **مجاهدات** мужоҳада нинг кўплиги.
- мужоҳид **مجاهد** 1) шаҳид, ғозий; 2) нафсни ўлдирувчи; ~ **бўлмақ** 1) шаҳид бўлмоқ; 2) нафсни тиймоқ.
- мужрим **مجرم** айбли, жиноий; ~ **и** содиқ тўғри сўз жиноятчи.
- мужримвор **مجرموار** айблиларча; бўйни ~ **осилмақ** айбни бўйнига олмоқ, уялмоқ.
- мужтабо **مجتبو** танланган, саралаб, олинган.
- мужтамиъ **مجمع** тўпланган, жам бўлган; ~ **бўлмақ** жам бўлмоқ.
- мужтаниб **مجتنب** четланувчи, парҳез қилувчи; ~ **ўлмақ** четланмоқ, ўзини тиймоқ.
- мужтаҳид **مجتهد** ҳаракат қилувчи, ғайратли.
- музаййад **مزید** илова қилинган.
- музаййан **مزين** безалган, зийнатланган; ~ **бўлмақ** безалмоқ; ~ **қилмақ** безамоқ.
- музаййин **مزين** безатувчи, зийнатловчи.
- музаккий **مزكى** айбсиз, покиза.
- музаккир **مذكر** эслатувчи; мажлис ~ **и** йиғин войизи.
- музахрафот **مزخرفات** ўйдирма гаплар.
- музаъфар **مزعفر** заъфарон; сариғ.
- музаҳҳаб **مذهب** олтин суви юргизилган.
- музд **مزد** хизмат ҳақи, иш ҳақи.
- муздпарвар **مزدپرور** иш ҳақи тўғри тўланишининг ҳомийси.
- муздур **مزدور** батрак, мардикор, ёлланма ишчи; ~ **и** шабон ёлланма чўпон.

муздурлуқ مزدورلوق мардикорлик.

музий موزى азият берувчи, қийновчи.

музийот موزيات (кўплик): уқтилу-л ~ азият берувчиларни
олдиришлар.

музир مضر зарар етказувчи.

музлима مظلمه кўплиги мазолим 1) зулм қилиш, эзиш;

2) шикоят.

музмар مضمير 1) яширин, беркинган, пинҳон бўлган; 2) дил-
да тутилган; ўйда тутилган.

музмаҳил مضمحل йўқ бўлган, кўздан ғойиб бўлган; ~ бўл-
мақ йўқ бўлмоқ.

музоаф مضاعف иккинчи марта; ~ демак иккинчи марта гапирмоқ.

музоб مذاب 1) эритилган; 2) суюқ; лаъли ~ шароб.

музод مزاد ким ошди савдоси.

музоф مضاف қўшилган, бириккан, тиркалган.

музоҳим مزاحм қийинчилик туғдирувчи, танглик яратувчи.

музоҳир مظاهر ёрдам қилувчи, қўлловчи.

музтар مضطر 1) мажбур қилинган; 2) сиқиштирилган, из-
тиробга солинган.

музтариб مضطرب изтиробланган, изтиробли, ~ бўлмақ из-
тироб чекмоқ.

музҳик مضحك 1) кулгили, қизиқ; 2) қизиқчи, кулдирувчи.

музҳир مظهر зоҳир қилувчи.

мукавванот (кўплик) مكونات мавжудот, махлуқот.

мукаддар مكدّر 1) хира; 2) ранжиган; ~ этмак хира қил-
моқ, ранжитмоқ.

мукайиф مكيف кайф берувчи, маст қилувчи.

мукалал مكّال 1) тожланган, тож кийгизилган; 2) беза-
тилган, зийнатланган; ~ қилмоқ безамоқ.

мукаррар مكرّر такрорланган, қайтарилган; ~ бўлмақ так-
рорланмоқ.

мукаҳҳал مكحل сурма сурилган, сурмали.

мукнат مكنت 1) имкон; 2) қобилият; куч, қудрат.

мукобара مكابره кибрланиш, кеккайиш.

муколама مكالمه гаплашиш, суҳбат; ~ қилмақ гаплашмоқ.

мукотабат مكاتبت хат ёзишиш.

- мукошиф مکاشف кашф этувчи.
- муkrim مکرم меҳрибон.
- муктасаб مكتسب касб билан топилган маош.
- муктасиб مكتسب ишлаб топувчи, тирикчилиги касб билан ўтувчи.
- мул مل май, шароб.
- мулавван ملون ранг-баранг; ~ қилмақ бўямоқ.
- мулаввас ملوث ифлос, булғоқ, кир; ~ айламак ифлос қилмоқ, булғамоқ.
- муламмаъ ملمع ола-була, ранг-баранг.
- мулаххас ملخص 1) чиқариб олинган (қисқа мазмун учун), қисқа баён; 2) қисқа, ихчам.
- мулк ملك кўплиги амлок мол, бойлик.
- мулкат ملكت давлат, мамлакат.
- мулкнийат ملكيت хусусий мулк.
- мулкорой ملك آرای давлатга оро берувчи.
- мулкпаноҳ ملكپناه подшоҳ.
- мулоиб ملابع мулоъиб га қ.
- мулойамат ملايت мулоийимлик, юмшоқлик.
- мулойаматомна ملايت آميز мулоийимлик.
- мулосиқ ملاصق бириктирилган, қўшилган, киргизилган; ~ айламак киргизмоқ.
- мулоъиб ва мулоиб ملابع 1) ўйинчи; 2) қизиқчи.
- мулоқий ملاقي учратувчи; ~ бўлмақ учрашмоқ.
- мулоҳиз ملاحظ мулоҳаза қилувчи, ўйлаб иш қўрувчи; ~ бўлмақ фикр қилмоқ, ўйламоқ.
- мулсақ ملصق ёпишган, қўшилган.
- мултаз ملتذ лаззатланган.
- мултамас ملتمس илтимос қилинган, сўралган; ~ қилмақ илтимос қилмоқ.
- мултафит ملتفت илтифот қилувчи; ~ бўлмақ илтифот қилмоқ.
- мулукона ملوكانе шоҳларча, шоҳона.
- мулҳам ملهم илҳомланган; ~ и ғайб тангридан келган илҳом; ~ айламак илҳомлантирмоқ.
- мулҳақ ملحق қўшилган, боғланган; ~ айламак қўшмоқ, боғламоқ; ~ бўлмоқ қўшилмоқ, боғланмоқ.

- мумайийиз **مميز** 1) оқу қоранинг фарқиға етувчи; 2) оқил.
- мумид **ممد** ёрдамчи, мададкор.
- мумил **ممل** зерикарли, толиқтирувчи.
- мумкинот (кўплик) **ممکنات** мумкинликлар.
- мумос **مماس** туташган, ёпишган.
- мумтад **ممتد** чўзилувчи; давомли, чўзилган.
- мумталиий **ممتلى** тўла; ~ бўлмақ тўлмоқ.
- мумтаниъ **ممتنع** 1) ман қилинган; тақиқланган; 2) иложи йўқ; ~ бўлмақ тийинмоқ; иложсиз бўлмоқ; ~ қилмақ ман қилмоқ.
- мумтаҳан **ممتحن** имтиҳон қилинган, синалган.
- мумтоз **ممتاز** танланган, сараланган; ~ бўлмақ юқори қўйилмоқ; ~ этмақ ажратмоқ.
- мунаввим **منوم** ухлатувчи.
- муназзах **منزه** тоза, соф, ҳеч нарса аралашмаган; ~ бўлмақ тозаланмоқ.
- мунаққаш **منقش** нақшланган, нақшли.
- мунаққаж **منقح** 1) тозаланган; 2) тўғриланган.
- мунбасит **منبسط** 1) очиқ; 2) хурсанд, шод; ~ бўлмақ шодланмоқ.
- мунг **مونك** қайғу, алам.
- мунгалмақ **مونكالماق** ғамгин бўлмоқ.
- мунгланмақ **مونكلانماق** қайғуланмоқ.
- мунглашмақ **مونكلاشماك** ҳасратлашмоқ.
- мунглуғ **مونكلوغ** қайғули, ғамли.
- мунграймақ **مونكرايماك** қайғуга ботмоқ.
- мунграншмақ **مونكراشماك** мунгли йигеламоқ.
- мунгуз **مونكوز** шох, мугуз.
- мунда **مونده** бунда; бу ерда.
- мундариж **مندرج** дарж қилинган, киритилган.
- мундафийъ **مندفع** қайтарилган, дафъ қилинган; ~ қилмақ қайтармоқ, дафъ қилмоқ.
- мунижамид **منجد** қотган, музлаган.
- мунжар **منجر** бориб етган, тақалган; ~ бўлмақ бориб етмоқ, тақалмоқ.

- мунзавий منزوی хилват топган (дунё ишларидан); ~ бўлмақ
- 1) хилват топмоқ; 2) ибодат қилмоқ.
- мунзал منزل осмоний, осмондан тушган.
- мункасиф منکشف тутилган (қуёш, ой); ~ бўлмақ тутилмоқ (қуёш, ой).
- мукир منکر инкор қилувчи, рад этувчи; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ инкор қилмоқ, рад этмоқ.
- мунодий منادی жарчи; ~ қилмақ жар солмоқ, чақирмоқ.
- муножот مناجات ёлбориш, ~ айламақ, ~ қилмақ ёлбормоқ.
- мунозаат منازعت жапжал, низо.
- муносафа مناصفه тенг иккига бўлиш.
- мунофий منافى йўқ қилғучи.
- мунофиқшева منافق شیوه иккиюзламаликни одат қилган.
- муноқаша مناقشه олишув, жанжал; ~ қилмақ жанжаллашмоқ, олишмоқ.
- мунсариф منصرف ўзгариш, йўналиш, кўчиш; ~ бўлмақ йўналмоқ; ўзгармоқ.
- мунсиз مونسيز бусиз.
- мунсиф منصف инсофли.
- мунсифлиг منصفليغ инсофлилик.
- мунтабиқ منطبق мувофиқ, лойиқ, мос.
- мунтасиб منتسب тегишли, мансуб; алоқадор; ~ бўлмақ мансуб бўлмақ, тегишли бўлмақ.
- мунтафий منطفي сўнган, ўчган; ~ бўлмақ сўнмоқ, ўчмоқ.
- мунтафий منتفع фойдаланувчи, баҳраманд; ~ бўлмақ фойдаланмоқ, баҳраманд бўлмақ.
- мунтахаб منتخب танланган, сараланган; ~ айламақ, ~ қилмақ таппамақ.
- мунташир منتشر ёйилган, таралган; ~ бўлмақ ёйилмоқ; маълум бўлмақ; ~ қилмақ ёймоқ.
- мунтақил منتقل ўтувчи, кўчувчи; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ
- 1) ўтмоқ, кўчмоқ; 2) ўлмоқ.
- мунтақимлиқ منتقمليق қасоскорлик, ўч олишлик.
- мунтаҳо منتها 1) тугатилган, охирига етказилган; 2) охир, сўнг, интиҳо.
- мунтиж منتج натижа берувчи, натижали.
- мунфаил منغل уялган, хижолат бўлган; ~ бўлмақ уялмоқ; ~ қилмақ уялтирмоқ, хижолат қилмоқ.

- мунфак **منفك** ажратилган, бўлак-бўлак қилинган, ~ **этмак**
ажратмоқ, бўлак-бўлак қилмоқ.
мунфарид **منفرد** 1) ёлғиз; 2) бўйдоқ.
мунхасиф **منخسف** тутилган (ой), тўсилган.
муншаъ **منشاء** ёзилган, битилган.
мунший **منشی** 1) хат тузувчи, иншо қилувчи; 2) котиб.
муншо **منشا** тўғриси муншаъ.
мунъатиф **منعطف** қайрилган, бурилган; ~ **қилмақ** бурмоқ,
қайирмоқ.
мунъақид **منعقد** (аҳду паймон билан) боғланган.
мунъим **منعم** 1) хайр-аҳсон қилувчи, сахий.
мунқалиб **منقلب** ағдарилган, тўнқарилган, йиқитилган;
райи, фикри ўзгарувчи.
мунқалибваш **منقلبوش** ўзгаргандек.
мунқасам **منقسم** бўлинган.
мунқасим **منقسم** бўлувчи, қисмларга ажратувчи; ~ **қилмақ**
бўлмоқ.
мунқатигъ **منقطع** узилган, ажралган, кесилган; ~ **бўлмақ**
узилмоқ; ~ **қилмақ** узмоқ, кесмоқ.
мунқод **منقاد** итоат қилувчи, бўйсунувчи; ~ **қилмақ** бўй-
сундирмоқ.
мунҳадам **منهدم** бузилган, вайрон бўлган; ~ **бўлмақ** бузилмоқ.
мунҳазам **منهزم** қочган; ~ **қилмақ**, ~ **этмак** қочирмоқ (душ-
манни).
мунҳаний **منحني** эгри, қийшиқ.
мунҳариф **منحرف** 1) ўзгарувчи; 2) адашган; ~ **бўлмақ** адаш-
моқ.
мунҳасир **منحصر** боғланган; мансуб, қўшиб олинган; ~ **айла-**
мақ қўшиб олмоқ.
мунҳат **منحط** тубанлаштирилган, пасайтирилган; ~ **айла-**
мақ тубанлаштирмоқ; паст қилмоқ.
мунҳий **منهى** даракчи, хабар берувчи; ~ **йи роз** сир очувчи.
муовадат **معاودت** қайтиш; ~ **қилмақ** қайғиб келмоқ.
муовин **معاون** ёрдамчи, мададкор.
муолажа **معالجه** даволаниш, илож қилиш; ~ **қилмақ** даволамоқ.
муолиж **معالج** даволовчи, илож қилувчи.
муомала **معامله** кўплиги муомалот ўзаро муносабат.

муомалапардоз معامله پرداز муомалани келиштириш; ~ қилмақ

яхши муомала қилмақ.

муомалот معاملات муомала нинг кўплиги.

муораза معارضه ўзаро қаршилиқ кўрсатиш,

муосий معاصي исёంచి, гуноҳкор.

муосир معاصر асрдош, замондош; ~ бўлмақ замондош бўлмоқ.

муотаб معاتب таънага қолган.

муохаза مواخذه жазо.

муошир معاشر 1) ҳамдам, ҳамсуҳбат; 2) дўст.

мураббаъ مربع тўртлашан; ~ ўлтирмақ чордана қуриб ўтирмақ.

мураввақ روق сизилган, тиниқ.

муравваҳ مروح жонбахш.

муразо مرضا тўғриси марзо.

мураккаб مرکب таркиб топган, тузилган; ~ айламақ, ~ қилмақ бириктирмақ, қўшмоқ.

мурассаъ مرصع безалган (қимматбаҳо тошлар билан); ~ этмақ, ~ қилмақ безамоқ (қимматбаҳо тошлар билан).

мурассаъпўш مرصع پوش қимматбаҳо кийим кийган.

мураттаб مرتب тартибга солинган.

мураффаъ مرفع тинч, осуда, ссойишта.

мураққаъ مرتع 1) ямоқли; 2) дарвешларнинг кийими, жаңда.

мураққаъпўш مرقع پوش жаңда кийган.

мурағғиб مرغب рағбатлантирувчи.

мурдадиллиқ مرده دلیق 1) жонсизлик; 2) ҳиссизлик, бетаъсирлик.

мурдор مردار ўлимтик.

мурдорлиқ مردارلیق ўлимтиклик.

муржиъ مرجع сақлаб қўйилган, кейинга қолдирилган.

мурид مرید истаганини қила олувчи.

муриқ مرق завқли, мароқли.

мурод مراد кўплиги муродот ният, мақсад.

муродот مرادات мурод нинг кўплиги.

муружаат مراجعت қайғиш, қайтиб келиш.

муруот مراعات диққат, эътибор, ҳурмат.

муросо **مراسا** келишиш, муроса қилиш.
мурофаа **مرافعه** даъволашиш; ~ йи шаръий шаръий даъво.
муруқаба **مراقبه** 1) кузатиш; 2) мушоҳада қилиш.
муруқиб **مراقب** кузатувчи; ~ ўлтирмақ, кузатмоқ.
мурсал **مرسل** кўплиги мурсалин 1) юборилган; 2) пайгам-
бар; ~ эрмак юборилмоқ.
мурсалин **مرسلين** мурсал нинг кўплиги 2) ...
мурсаъ **مرصع** тўғриси мурассаъ.
муртад **مرتد** диндан қайтган.
муртакиб **مرتكب** 1) киришган, бўйнига олган, зиммасига
олган; 2) гуноҳкор.
муртафиъ **مرتفع** 1) баланд, юксак; 2) кўтарилган, йўқ қи-
линган, четлатилган; ~ бўлмақ юксалмоқ; кўтарилмоқ;
~ кўрмақ йўқ деб билмоқ.
муртоз **مرتاض** риёзат, чекувчи, сўфий, дарвеш, қаландар.
мурур **مرور** ўтиш, кечиш; ~ айламақ ўтмоқ; ~ ўлмақ юрмоқ.
муришд **مرشد** муридларнинг маънавий раҳбари; 2) пир.
муришдий **مرشدی** пир.
мурғ **مرغ** қуш; товуқ.
мурғобий **مرغابی** ўрдақ.
мусаббаб **مسبب** сабабли.
мусаббат **مثبت** мусбат га қ.
мусаввада **مسوده** китоб ёки ёзилган бирор нарсанинг қора-
лама нусхаси.
мусаввар **مصور** тасвирланган, гавдаланган; ~ этмак ёз-
моқ, тасвирламоқ.
мусаввир **مصور** сурат чизувчи, рассом.
мусаддаъ **مسدس** 1) олти қиррали; 2) шеър тури.
мусаддир **مصدر** бош қилиб тайинланган; ҳофиздин ~ га ҳо-
физларнинг бошлиғига.
мусадидъ **مصدع** безовта қилувчи.
мусажжал **مسجل** рўйхатга олинган; ~ бўлмақ рўйхатга олинмоқ.
Мусайлама **مسیله** пайгамбарлик даъвосини қилган бир араб-
нинг номи; ~ йи каззоб ёлғончи Мусайлама.
мусайқал **مصیقل** сайқаллаган, жиловланган; ~ айламақ сай-
қалламоқ.

- мусаллам مسلم таслим бўлган, бўйсунган; ~ тутмақ бўйсун-
дирмоқ.
мусалламлик مسلملىق бўйсунлиқ.
мусаллат مسلط 1) ҳукмронликни бериш; 2) гиж-гижлаш,
қарши қўйиш; ~ қилмақ бош қилиб қўймоқ, қарши қўй-
моқ.
мусаллий مصلی намоз ўқувчи, намозхон; ~ бўлмақ намоз
ўқимоқ.
мусалло مصلی жой намоз.
мусалсал مسلسل ҳалқа-ҳалқа ўралган (арқон), занжир
мисол ўрилган соч; ~ турра занжир қилиб ўрилган соч;
~ айтилмақ бирин-кетин, кетма-кет гапирмоқ, боғлаб га-
пирмоқ.
мусаммам مصمم қарор қилинган; ~ бўлмақ қарорга келмоқ.
мусамман مسمن қимматбаҳо.
мусаннаф مصنف кўплиги мусаннафот 1) таълиф қилинган;
2) асар.
мусаннафот مصنفات мусаннафнинг кўплиги.
мусаттаҳ مسطح текис.
мусаххар مسخر бўйсундирилган, қарам қилинган; ~ бўл-
мақ бўйсунмоқ; қилмақ қарам қилмоқ.
мусаххин مسخن иситувчи (кўнгилни); ҳарорат берувчи.
мусбат مثبت ва мусаббат исботланган.
мусибат مصيبت кўплиги масойиб бахтсизлик; ~ тутмақ аза
чекмак.
мусин مسين кекса.
мусир مسير йўл.
мусиқа موسيقي куй.
мусиқор موسيقار бастакор, композитор.
мукир مسكر маст қилувчи.
муслиҳ مصلح тўғриловчи, ислоҳ қилувчи.
мусовий مساوى тенг, баробар.
мусодақат مصادقت самимийлик, содиқлик.
мусонд مساعد ёрдам берувчи, мададкор.
мусолаҳа مصالحه сулҳ тузиш.
мусофарат مسافرت саёҳат, сафар қилиш.
мусоҳабат مصاحبت ҳамсуҳбат бўлиш.

мусоҳиб **مصاحب** суҳбатдош, улфат.

муслиф **مصرف** сарф қилувчи; исрофчи.

мустважиб **مستوجب** 1) лойиқ; 2) жавобгар; ~ бўлмақ жавоб-

гар бўлмоқ.

муствали **مستولي** эгаллаган; ~ бўлмақ эгалламоқ; ~ қил-

мақ эга қилмоқ.

мустадир **مستدير** доира шакли, думалоқ, мудаваар.

мустадом **مستدام** давомли, доимий.

мустважоб **مستجاب** қабул бўлиш; ~ уд-даъва дуоси мақбул.

муствазҳар **مستظهر** қўлланган, қўллаб-қувватланган.

муствакраҳ **مستكره** ёқимсиз.

мустаманд **مستمند** 1) ғамгин, аламли; 2) бечора; ~ ўлмақ

ғамгин бўлмоқ; ~ қилмақ гирифтор қилмоқ.

мустамийъ **مستمع** тингловчи, қулоқ берувчи; ~ бўлмақ,

~ ўлмақ тингламоқ.

мустамийълиқ **مستمع ليق** қулоқ солишлик.

мустанид **مستند** суянувчи, таянувчи.

мустанкар **مستنكر** 1) инкор қилинган, рад қилинган; 2) ёқимсиз.

мустароҳ **مستراح** 1) ҳожатхона; 2) оромгоҳ.

муствақий **مستقي** 1) қондириб бўлмайдиган ташналик;

2) касаллик номи.

мустватил **مستطيل** узун, чўзилган.

мустватоб **مستطاب** яхши, ёқимли.

муствафид **مستفيد** фойда олувчи; ~ бўлмақ фойдаланмоқ.

муствафо **مصطفى** сайланган (Муҳаммад пайғамбарнинг сифати).

муствахлас **مستخلص** озод бўлган, қутилган; ~ қилмақ озод

қилмоқ.

муствахраж **مستخرج** олинган, чиқарилган; ~ бўлмақ чиқарилмоқ.

мушашор **مستشار** маслаҳатчи.

мушашҳад **مستشهد** исбот учун шоҳид келтириш.

мустваъжил **مستعجل** шонувчи.

мустваъжир **مستاءجر** ижарага олувчи.

мустваъид **مستعد** ҳозирланган, тайёр; ~ қилмақ тикламоқ.

мустваъсал **مستاصل** илдизи билан қўпорилган; ~ қилмақ ил-

дизи билан қўпормоқ.

муствақий **مستقي** сувчи, сув чиқарувчи.

- муस्ताқим **مستقيم** тўғри; ~ бўлмақ тўғри бўлмоқ.
- мустағал **مستغل** ғалла экиладиган дала.
- мустағний **مستغنى** 1) муҳтож эмас, бой; 2) чиқарилган;
~ этмақ чиқармоқ.
- мустағрақ **مستغرق** ғарқ бўлган, чўмган; ~ бўлмақ ғарқ бўл-
моқ.
- мустаҳаб **مستحب** кўплиги мустаҳаббат 1) севилган, ёқти-
рилган; 2) шаръий, Муҳаммад пайғамбэр баъзан қилиб,
баъзан қилмаган ёки азиз авлиёлар севиб қилиб юрган
амал.
- мустаҳаббот **مستحبات** мустаҳаб нинг кўплиги.
- мустаҳиқ **مستحق** 1) лойиқ, ҳақли; 2) муҳтож.
- мустаҳлак **مستهلك** 1) тўланган (қарз); 2) ҳалок қилинган,
вайрон қилинган.
- мустаҳсан **مستحسن** маъқулланган, мақтовга сазовор; ~ туш-
мақ маъқул бўлмоқ.
- мусуҳ **مسوخ** мисх нинг кўплиги.
- мусқил **مصقل** сайқал берилган; ~ урмақ сайқал бермоқ.
- мусҳаф **مصحف** Қуръон.
- мусҳафнавис **مصحف نویس** китоб кучирувчи, котиб.
- мусҳил **مسهل** сурғи.
- мутааддид **متعدد** кўп сонли, бир қанча; ~ бўлмақ кўп бўлмоқ.
- мутаажжиб **متعجب** ажабланувчи; ~ бўлмақ ажабланмоқ.
- мутааззир **متعذر** қийин, мушкул.
- мутааййин **متعين** тайин, муқаррар; ~ қилмақ тайин қилмоқ.
- мутааллақ **متعلق** тааллуқли; ~ бўлмақ тааллуқли бўлмоқ.
- мутаалло **متعلق** юксак; ~ бўлмақ кўтарилмоқ.
- мутааммил **متامل** тааммул қилувчи, фикр юритувчи; ~ эрмақ
фикр юритмоқ.
- мутаанний **متاءنى** эҳтиёткор, шошмайдиган.
- мутаарриз **متعرض** эътироз билдирувчи, қарши турувчи.
- мутаассир I **متعسر** қийин, мушкул; ~ бўлмақ қийналмоқ.
- мутаассир II **متاءثر** қайгули, ғамгин.
- мутаассиф **متاءسف** афсусланувчи; ~ қилмақ афсусланмоқ.
- мутааххир **متاءخر** 1) кейинги, кейин келган; 2) янги, замо-
навий; ~ машойих ҳозирги шайхлар.

мутаахҳид	متعهد	ваъда берган, бўйнига олган; ~ бўлмақ
мутаахҳил	бермоқ. متاءهل	оилали.
мутабаррак	متبرك	табаррук.
мутабассим	متبسّم	табассум қилувчи.
мутабаҳҳир	متبحر	аллома.
мутаббақ	مطبق	1) табақали; 2) чўнганган; 3) ипак ма- тонинг бир тури.
мутабоид	متباعد	узоқлашувчи; бўлмақ узоқлашмоқ.
мутаваллид	متولد	туғилган; ~ бўлмақ туғилмоқ.
мутаварриъ	متورع	художўй.
мутавааттин	متوطن	ватан қилган, жойлашган.
мутаваффо	متوفى	вафот этган.
мутаваҳҳим	متوهم	тахмин қилувчи; қўрқувчи; ~ бўлмақ
	тахмин қилмоқ; қўрқмоқ.	
мутававал	مطلوب	зун, чўзиқ; ~ қилмақ узайтирмоқ.
мутавалли	متولى	масжид ва мадраса вақф мулкани идора қилувчи руҳоний.
мутавазиф	متواضع	камтар.
мутаволий	متوالى	давоматли, давом этувчи.
мутавори	متوارى	яширинувчи, яширин.
мутаваотир	متواتر	кетма-кет, узлуксиз.
мутадаийин	متدين	диндор, художўй.
мутадовила	متداوله	қўплиги мутадовилот оддий.
мутадовилот	متداولات	мутадовила нинг қўплиги.
мутажаллий	متجلى	1) ярқираб турувчи, жибли; 2) очиқ, кўриниб турган.
мутажовиз	متجاوز	ҳаддан ортиқ.
мутажойиз	متجايز	тўғриси мутажовиз.
мутазалзил	متزلزل	титровчи, тебранувчи.
мутазаммин	متضمن	ўз ичига киритувчи; кафил бўлувчи.
мутазаррир	متضرر	зарар кўрган.
мутазойид	متزايد	ортиб борувчи, кўпаювчи.
мутакаббир	متكبر	мағрур, кибли.
мутакаллим	متكلم	сўзловчи, гапирувчи; ~ тутмақ сўзламоқ.

мутакаллиф	متكلف	(бирор ишни) зиммасига, бўйнига олган.
мутакафил	متكفل	кафил бўлган.
мутакофир	متكاثر	кўпайган.
муталаввин	متلون	ранг-баранг, ола-була.
муталаъли	متلاولى	ялтироқ.
муталло	مطلى	олтин юргизилган.
муталоло	متلاءلى	тўғриси муталаъли.
муталотим	متلاطم	тўлқинли.
мутамаййиз	متميز	имтиёзли; ~ қилмақ ажратмоқ, имтиёзли
қилмоқ.		
мутамаккин	متمكن	1) қудратли; 2) яшовчи; ~ бўлмақ жой
қилмоқ, яшамоқ.		
мутамассил	متمثل	бировнинг суратига кирувчи.
мутоматтиъ	متمتع	лаззат олувчи; баҳра олувчи.
мутанаббих	متنبه	1) уйғонаётган, ~ бўлмақ уйганмоқ;
		2) бедор; 3) ҳушёр.
мутанабвий	متنوع	турли, ҳар хил.
мутанаффир	متنفر	нафратланувчи.
мутаоқиб	متعاقب	контра-кет келувчи.
мутараддид	متردد	тараддуд қилувчи, иккиланувчи; ~ қил-
мақ тараддудланмоқ, иккиланмоқ.		
мутаранним	متروئم	қўйловчи, тараннум қилувчи.
мутарраз	مطرز	каштали, беақли.
мутарро	مطرا	1) оқиган, паршон бўлган, ~ айламақ па-
ришон қилмоқ; 2) соф тозаланган (ҳаво).		
мутасаввир	متصور	тасаввур қилинган, кўз олдига келтирилган.
мутасарриф	متصرف	эга бўлувчи, эгалловчи.
мутафаррий	متفرع	1) тармоқланган, бўлинган; 2) келиб чиқ-
қан; ~ бўлмақ келиб чиқмоқ.		
мутафарриқ	متفرق	тарқалган, сочилган.
мутафаҳҳис	متفحص	ўрганувчи, текширувчи.
мутафовит	متفاوت	1) фарқ қилувчи, фарқли; ажралиб турувчи.
мутахаййида	متخيلة	хаёл кучи зўр.
мутахаккил	متشكل	тузилган, ташкил қилинган.
мутахарриқ	متشرع	шариатга амал қилувчи.

мутақаддим **مقدم** кўплиги мутақаддимин илгариги, илгари
 ўтган; ~ машойих илгари ўтган шайхлар.
 мутақаддимин **مقدمين** бирлиги мутақаддим ўтганлар, ил-
 гари ўтганлар.
 мутақозий **مقاضي** қаттиқ туриб талаб қилувчи.
 мутақоъид **مقاعد** бўшатишган (ишдан); ~ бўлмақ бўша-
 тилмоқ (ишдан).
 мутағаййир **متغير** 1) ўзгарувчи; ўзгарган; 2) ғазабланув-
 чи, ғазабли; ~ бўлмақ ғазабланмоқ.
 мутағаллиба **متغلبه** зўравон.
 мутаҳаййир **متخير** ҳайратда қолган.
 мутаҳаммил **متحمل** бардош берувчи; ~ бўлмақ чидamoқ.
 мутаҳаррик **متحرك** ҳаракат қилувчи, ҳаракатли (зер-забарли).
 мутаҳаттик **متحكك** ҳаёсиз, уятсиз; ~ бўлмақ шарманда бўлмоқ.
 мутаҳҳар **مطهر** тоза.
 мутир **مطير** ёмғирли; абри мутир ёмғирли булут.
 мутиъ **متيع** итоат қилувчи.
 мутобиқ **مطابق** мувофиқ; ўхшаш, мос.
 мутойаба **متايبه** ҳазил.
 мутойиб **متايب** ҳазил қилувчи.
 муттако **متكا** суянадиган нарса; ўриндиқ.
 мутталиъ **متلح** хабар топган; ~ бўлмақ хабар топмоқ,
 хабардор бўлмоқ.
 муттасиф **متصف** васфланган, мақталган.
 муттафақ **متفق** муфовиқ, ўхшаш.
 муттафиқ **متفق** бирлаштирувчи, мувофиқлаштирувчи; ~ бўлмақ,
 келишмоқ.
 муттақий **متقي** ҳудожўй.
 муттаҳам **متهم** тўхматга қолган; ~ қилмақ тўхмат қилмоқ.
 муттаҳид **متحد** бирлашган, уюшган.
 муфавваз **مفوض** ишониб топширилган.
 муфаррид **مفرد** ажралган, дунё ишларидан четлашган.
 муфарриҳ **مفرح** хурсанд қилувчи, шодлантирувчи.
 муфассир **مفسر** шарҳловчи, тафсирловчи.
 муфаттиҳ **مفتح** 1) очувчи; ~ у-л-абвоб эшикларни очувчи;
 2) забт қилувчи, фотиҳ.

- муфид مفيد фойдали; ~ тушмак фойдали бўлмоқ.
- муфиз مفيض тўлиб тошган.
- муфлис مفلس қамбағал, фақир, ночор.
- муфлиселиқ مفلسلىق қашшоқлик, ночорлик.
- муфорақат مفارقت айрилиш; ~ қилмақ айрилмоқ.
- муфохарат مفاخرت гердаиш, манманлик, фахрланиш; ~ қил-
мақ гердаймоқ, фахрланмоқ.
- муфрад مفرد ёлғиз, якка.
- муфрит مفرط ҳаддан ортиқ.
- муфеид مفيد фасодчи, бузуқи.
- муфт مفت текин.
- муфтахир مفتخر мағрур, гурурли.
- мух مخ мия.
- мухаллад مخلد абадий.
- мухашнас مخت хотинчалиш, хунаса.
- мухаффаф مخفف 1) кичрайтирилган; 2) қисқа.
- мухбир مخبر хабар берувчи.
- мухил مخل халал берувчи.
- мухолифгузор مخالف گذار тескари кўрсатувчи.
- мухолифпеша مخالف پيشه тескарилиқни одат қилган.
- мухосамат مخاصمت душманлик, хусумат.
- мухотаб مخاطب хитоб қаратилган киши; ~ қилмақ чақирмоқ.
- мухотара مخاطره хатар.
- мухталиф مختلط аралашган, омухта.
- мухталиф مختلف хилма-хил, турли.
- мухтараъ مخترع ихтиро қилинган, ўйлаб топилган; ~ кел-
мак ихтиро қилмоқ.
- мухтариъ مخترع ихтиро қилувчи.
- мухтий مختى хато қилган, гуноҳ қилган.
- мухтор مختار сайланган; ишонарли.
- мучак مۈچك ўпич, бўса.
- мучина مۈچينه тук юладиган асбоб, қайчи.
- мушаббаҳ مشبه ўхшатилган, қиёсланган.

мушавваш مشوش ташвишли.

мушаввашлиг مشوش ليغ ташвишланганлик.

мушаввиш مشوش ташвишлантирувчи.

мушаддад مشدد 1) кучли, шиддатли; 2) ташдид белгиси қўйилган, ташдидли.

мушаккал مشكل 1) хилма-хил; 2) безакли; ~ айламак безамоқ.

мушаммаъ مشمع парда.

мушаъбид مشعبد найрангбоз, кўзбўямачи.

мушикоф مشكاف билармон, тажрибали.

мушир مشير маслаҳатчи.

мушк مشك хушбўй модда; ~ и тотор тоза мушк.

мушкафшон مشك افشان мушк ҳиди таратувчи.

мушкбез مشك بيز ва мушкбор مشك بار мушк исини таратувчи.

мушкбид مشك بيد мушк исли тол.

мушкбор مشك بار мушкбез га қ.

мушкбў مشك بو ва мушкбўй مشك بوي мушк ҳидли.

мушкбўй مشك بوي мушкбўй га қ.

мушкин مشكين хушбўй; ~ насим ёқимли шамол; ~ ҳилол қора қош.

мушкинбўй مشكين بو хушбўй.

мушккомез مشك آميز мушкмисол

мушкрез مشك ريز хушбўй ис таратувчи.

мушкосо مشك آسا мушкдек.

мушксо مشك سا мушкдек.

мушкфом مشك فام 1) мушк рангли; 2) қора.

мушобаҳат مشابھت ўхшашлик.

мушобиҳ مشابه ўхшаш; ~ ўлмақ ўхшамоқ.

мушоракат مشاركت шериклик.

мушорик مشارك шерик.

мушоҳада مشاهده гувоҳ бўлиш, ўз кўзи билан кўриш; ~ қилмақ ўз кўзи билан кўрмоқ.

мушоҳид مشاهد кўзатувчи, кўриб турувчи; гувоҳ; ~ бўлмақ кўриб турмоқ, гувоҳ бўлмоқ.

мушриф مشرف модия ишларини назорат қилувчи амалдор.

муштамил	مشتمل	ташкил топувчи, ўз ичига олувчи.
муштарак	مشتراك	умумий.
муштаџил	مشتعل	шуълали; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ ёнмоқ.
муштарий	مشتري	1) сотиб олувчи, харидор; 2) Юпитер.
муштақ	مشتق	яралган, пайдо бўлган; ~ ўлмақ яралмоқ.
муштағил	مشتغل	шуғулланувчи; машғул.
муштаҳий	مشتهي	иштаҳали.
мушфиқ	مشفق	шафқатли.
мушъир	مشعر	хабар берувчи (хат орқали).
муъжиб	معجب	ажабланарли, ғалати.
муъжиз	معجز	ҳайратда қолдирувчи.
муъжизанамоӣ	معجزه نماي	мўъжиза кўрсатувчи.
муъжизапардоз	معجزه پرداز	мўъжиза кўрсатувчи.
муъжизатироз	معجزه طراز	безалган.
муъжизанизом	معجز نظام	мўъжиза яратувчи.
муъман биҳи	ماءمن به	иймон келтириладиган нарса.
муътакиф	معتكف	уйдан чиқмай ўтириш.
муътамад	معتمد	ишончли; ~ бўлмақ ишончли бўлмақ.
муътаман	معتمن	ишончли.
муътариз	معترض	эътироз қилувчи.
муътариф	معترف	эътироф қилувчи; ~ бўлмақ эътироф қилмоқ.
муътақид	معتقد	эътиқод қилувчи, қаттиқ ишонувчи; ~ бўлмақ ишонмоқ, эътиқод илмоқ.
муътий	معطى	ато қилувчи, берувчи.
муътод	معتاد	1) кўниккан, одатланган; 2) одатдаги; ~ бўлмақ одатланмоқ, кўникмоқ; ~ эзмак кўниктирмоқ, одатлантирмоқ.
муқаввас	مقوس	эгилган.
муқаввий	مقوى	қувватланган, кучли; ~ у-д-далойил куч-ли далиллар келтирувчи.
муқаддар	مقدر	тақдирда бор, тангри белгилаган.
муқаййад	مقيّد	қўплиги муқаййадот боғланган; ~ этмак, қилмақ, боғламоқ.
муқаййадот	مقيّدات	муқаййаднинг қўплиги.

- муқаййят **مقيع** қустирувчи.
- муқаллид **مقلد** тақлид қилувчи.
- муқаммир **مقمر** қиморбоз.
- муқаммиршева **مقمر شيوه** қиморбоз йўсинли, қиморбознамо.
- муқаннаъ **مقنع** 1) бурканган, ниқобланган; 2) парда, ниқоб.
- муқаннад **مقند** қандли, ширин.
- муқарнас **مقرنس** нақшланган.
- муқарраб **مقرب** кўплиги муқаррабин яқин; суҳбатдош.
- муқаррабин **مقربين** муқарраб нинг кўплиги.
- муқассир **مقصر** 1) айбли, гуноҳли; 2) айбдор, гуноҳкор.
- муқаттаъ **مقطع** кўплиги муқаттаот қитъа (шеър тури).
- муқаттаот **مقطعات** муқаттаъ нинг кўплиги.
- муқаффал **مقفل** қулфланган; ~ қилмақ қулфламоқ.
- муқбил **مقبيل** 1) иқболи, бахтли; 2) киши исми.
- муқир **مقر** иқроор бўлувчи, бўйнига олувчи; ~ бўлмақ иқроор бўлмоқ.
- муқобала **مقابله** яқинлашиш; ~ қилмақ яқинлашмоқ.
- муқобил **مقابل** 1) қарши; 2) тўғри келадиган; тенг, баробар.
- муқовамат **مقاومت** қарши чиқиш, қаршилиқ қилиш.
- муқомир **مقامر** қиморбоз.
- муқомирваш **مقاروش** қиморбоздек.
- муқомиршева **مقامر شيوه** қиморбоз йўсинли, қиморбознамо.
- муқорана **مقارنه** яқинлашиш; қўшилиш (ой, юлдуз кабилар).
- муқорин **مقارن** яқинлашган, қўшилиш (ой, юлдуз кабилар).
- муқри **مقرى** қироат қилувчи.
- муқтадо **مقتدى** раҳбар.
- муқтадолиқ **مقتدىلىق** йўлбошчилик, раҳбарлик.
- муқтазий **مقتضى** зарур, керакли.
- муқназо **مقنضه** зарурат.
- муғ **مغ** 1) мажусий, оташпараст; 2) майфуруш; ~ дайри ибодатхона; 2) майхона.
- муғанний **مغنى** мутриб, мусиқачи.
- муғаннийя **مغنيه** муғанний нинг муаннаси.

- муғбача **مغېچە** 1) оташпараст бола; 2) чиройли бола; 3) май ташувчи бола.
- муғилон **مغیلان** тиканли дарахт, акация.
- муғоп **مغان** муғлар, мажусийлар.
- муғона **مغانه** муғларча, мажусийларча.
- муғоний **مغانی** муғ га мансуб.
- муғтанам **مغتنام** ғанимат, фойдали; ~ тутмақ ғанимат билмоқ.
- муғулчин **موغولچين** тўғриси мўғулчин.
- муҳаввала **محوله** кўплиги муҳаввалот теварак, атроф.
- муҳаввалот **محولات** муҳаввала нинг кўплиги.
- муҳаввата **محوطه** ҳовли.
- муҳаддаб **محدث** ажинли, қатлам-қатлам.
- муҳаддис **محدث** ҳадис тўпловчи олим.
- муҳалло **محلى** безалган, зарҳалланган.
- муҳандис **مهندس** қурувчи, уста.
- муҳандисваш **مهندس‌وش** устадек.
- муҳаррам **محرم** ой номи.
- муҳаррар **محرر** 1) таҳрир қилинган; 2) ёзилган.
- муҳаррик **محرك** ҳаракатга келтирувчи.
- муҳарриқ **محرَق** ёндирувчи.
- муҳарро **محری** ҳил-ҳил пишган; ~ қилмақ ҳил-ҳил ~~пиш~~моқ.
- муҳаққар **محقق** 1) таҳқирланган; 2) арзимас.
- муҳаққақ **محقق** текширилган; тўғри.
- муҳаққиқ **محقق** ҳақиқат изловчи.
- муҳдас **محدث** янги.
- муҳиб **محب** севилган; ~ қилмақ севдирмоқ.
- муҳит **محيط** океан, денгиз.
- муҳиқ **محق** ҳақли.
- муҳл **شارب** шароб.
- муҳлатфизой **مهلت‌فزاى** муддатли.
- муҳлик **مهلك** 1) ҳалок қилувчи; 2) ҳалокатли.
- муҳлика **مهله** тўғриси маҳлака.

муҳмал مهمل арзимас; ақлга сиғмайдиган.
 муҳовара معاورة кўплиги муҳоварот суҳбат.
 муҳоварот معاورات муҳовара нинг кўплиги.
 муҳожарат مهاجرت кўчиш.
 муҳожир مهاجر кўчувчи.
 муҳозий محاذى рўпара, қарши томон.
 муҳоко محاکى (қайтариб) ҳикоя қилиш.
 муҳол محال мушкул, қийин; ақлга сиғмайдиган.
 муҳор محار нўта.
 муҳориб محارب жангчи.
 муҳосара محاصره қамал.
 муҳосиб محاسب ҳисобчи.
 муҳофазат محافظ сақлаш; ~ қилмақ сақламоқ.
 муҳофиз محافظ сақловчи.
 муҳра مهره мунчоқ.
 муҳрабозлик مهرة بازليق 1) қиморбозлик; 2) найрангбозлик.
 муҳриқ محرق куйдирувчи.
 муҳрона مهراڻه муҳр ҳақи.
 муҳтазар محتضر 1) жин урган; 2) жон бераётган.
 муҳтамал محتمل эҳтимолли, бўлиши мумкин (нарсa, ҳодиса).
 муҳтарақ محترق ёнган.
 муҳтариз محترز сақланувчи, эҳтиётланувчи, ~ бўлмақ
 сақланмоқ, эҳтиёт бўлмоқ.
 муҳтасиб محتسب тош-тарози ва тартиб назоратчиси.
 мў ва мўй موى соч толаси, тук.
 мўй موى мў га қ.
 мўйла مويه йиғи, фйгон.
 мўйшикоф مويشكاف мўйшикоф га қ.
 мўйшикоф مويشكاف ва мўйшикоф مويشكاف чечан, жуда моҳир.
 мўкашон موکشان сочдан тортган (ҳолда).
 мўлдур مولدور шабнам, дўл.
 мўнду موندو ўткир учли қозиқ (ов учун).
 мўр مور чумоли.

Н

наам نعم ҳа.

набард نبرد уруш, жанг.

набз نبض томир уриши.

набиз نبيد шароб.

набий نبى кўплиги анбийо пайғамбар; ~ у-л-лоҳ Оллоҳ-

нинг пайғамбари.

набот I نبات навот; ҳабби ~ навот дури.

набот II نبات кўплиги наботот ўсимлик; ўлан.

наботан نباتа анбата-л-лоҳу ~ ҳасано Оллоҳ чиройли гиёҳ

қилиб ўстирсин.

наботий نباتى набот га мансуб,

наботот نباتات набот нинг кўплиги.

набуд نبود бўлмаган, йўқ.

нав نو янги; моҳи ~ янги ой.

навард نورد уруш, жанг.

наварус نوعروس янги келин.

навбар نوبر янги ўсаятган ўсимлик, янги мева.

навбат نوبت 1) дафъа, гал; 2) қоровулик; 3) саройда муай-

ян вақт оралиғида ногора чалиш; ~ урмоқ ногора чалмоқ.

навбахор نوبهار кўклам.

навбова نوباوہ тўғриси навбора.

навбора نوباره янги мева: ул гуллардин кўп мақсудлар нав-

бораси ҳаётим комин баҳраманд этти.

наввараллоҳу نورالله : сирраҳо Оллоҳ унинг гўрини

ёритсин.

наввоб نواب ноиб, ўринбосар.

навжавон نوجوان йигитча.

навжавонлиқ نوجوانلىق ёшлик, йигитлик.

навид نويد севинчли хабар, хушхабар; ~ етмак хуш-

хабар келмоқ.

нависанда نویسنده ёзувчи, хаттот, котиб.

нависандалиқ نویسندہلىق котиблик.

- навиш **فويش** ёзиш; ~ қилмақ ёзмоқ.
- навкар **نوکر** аскар.
- навкарлик **نوکرليک** аскарлик.
- навкоста **نو کاسته** янги.
- навмид **نوميد** умидсиз; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ умидсизлан-
моқ, ноумид бўлмоқ.
- навмидлик **نوميدليق** умидсизлик.
- наво I **نوا** куй.
- наво II **نوا** 1) мол, мулк; 2) бойлик, маъмурлик.
- навобахш **نوابخش** 1) куй бағишловчи; 2) ҳожат чиқарув-
чи; ~ бўлмақ, ҳожат чиқармоқ.
- навогоҳ **نواگاه** куй чалинадиган жой.
- навоғў **نواگو** куйчи, ашулачи.
- наводир **نوادير** нодир нинг кўплиги.
- навозанда **نوازنده** ҳосанда, созанда.
- навозиш **نوازش** ардоқлаш, эркалаш; ~ қилмақ ардоқла-
моқ, эркаламоқ.
- навойиб I **نوايب** ноиб нинг кўплиги.
- навойиб II **نوايب** ноибат нинг кўплиги.
- навокаш **نواکش** созанда.
- навол **نوال** 1) совға; 2) насиба.
- навола **نواله** 1) совға; 2) насиба.
- наволик **نوليқ** 1) насибали; 2) оҳангли.
- навомуз **نواآموز** янги ўрганган, тажрибасиз.
- навосиз **نواسيز** бенаво, бечора.
- навосизлиг **نواسيزليغ** бенасиблик.
- навосоз **نواساز** бастакор, созанда.
- навосозлиг **نواسازليغ** созандалик.
- навоҳий I **نواحي** ноҳия нинг кўплиги, ~ аҳли теваарак атроф-
даги одамлар.
- навоҳий II **نواحي** наҳий нинг кўплиги; ~ тамшийати ман
қилинган нарсаларни қила бошлаш.
- наврас **نورس** янги етилган; ~ ниҳол янги кўчат; ~ йигит
янги етилган йигит.
- навраста **نورسته** ниҳол, ёш ниҳол.

- навсафар **نوسفر** сафарга янги чиққан.
- навхез **نوخيز** ёш, тоза, янги ўсиб келаётган.
- навхоста **نوخواسته** навраста, ёш йигит.
- навъ **نوع** кўплиги анвоъ тур.
- навҳа **نوحه** йиғи, нола.
- навҳагар **نوحه گر** йиғловчи.
- навҳагарлик **نوحه گرليک** аза тутиб йиғлашлик.
- навҳапардоз **نوحه پرداز** аламзада, йиғили.
- навҳасоз **نوحه ساز** оҳу ғйғон қилувчи.
- навҳасозлик **نوحه سازليق** йиғлашлик, нола қилишлик.
- надам **ندم** пушаймон.
- надба **ندبه** аза йиғиси.
- надийвор **ندى وار** сахийлик билан, сахийларча.
- надим **نديم** яқин дўст; ҳамсуҳбат.
- надимвапш **نديم وش** яқиндай.
- надимлик **نديم ليک** яқинлик, суҳбатдошлик.
- надимшева **نديم شيوه** хушсуҳбат.
- нодир **نادر** кўплиги наводир камёб.
- надомат **ندامت** пушаймон; ~ ашқи пушаймонлик кўз ёши.
- надоматлиғ **ندامتليغ** пушаймонлик.
- надрат **ندرت** нодирлик, камёблик.
- найобат **نيابت** ўринбосарлик, ноиблик.
- найом **نيام** қин, ғилоф.
- нажанд **نژند** 1) ғамгин; 2) шум; ~ и ғамсиришт ғамга ботган.
- нажас **نجس** кир; ~ айламак ифлос қилмоқ, булғамоқ.
- нажжор **نچار** дурадгор, ёғоч устаси.
- нажм **نجم** кўплиги анжум ва нужум юлдуз; ~ и соқиб ёриб ўтувчи юлдуз.
- нажод **نژاد** насл, насаб.
- нажосат **نجاست** кир; ифлослик.
- назар **نظر** кўплиги анзор қараш.
- назарбоз **نظر باز** ишваи қарашлар қилувчи; ~ айламак ишва билан қарамоқ.

назаргoҳ نظرگاه

жой.

назир نظير ўхшаш, тенг.

назиҳ نزيه тоза.

назмкаш نظمکش назмкеш га қ.

назмкеш نظمکش ва назмкаш نظمкеш шеър битувчи,

шоир.

назойирхон نظايرخان назирачи, бировнинг шеър ёки куйига

эргашиб ёзувчи.

назоҳат نزاهت тозалик.

назр نذر ваъда; ~ қилмақ ваъда қилмоқ.

назҳат نزهت тўғриси нузҳат.

най نى 1) қамиш; ~ шй килк қамиш қалам; 2) мусиқа асбоби.

найбаст نىبست қамиш девор; ~ айламак қамиш билан

девор қилмоқ; ўрамоқ.

найзавар نيزه‌ور найзадор, найзали.

найзачи نيزه‌چى найза ясовчи.

наййир نير нур сочувчи; ~ и аъзам Қуёш.

наййирайн نيرين Қуёш ва Ой.

найистон ва найситон نيستان қамишзор, тўқайзор.

найрангсоз نيرنگساز сеҳргар.

найситон نيستان найистон га қ.

найсон نيسان тўғриси нисон.

найшакар نيشكر шакарқамиш.

накбат نكبت фалокат, бахтсизлик.

наким ناكيم нимаки.

накол نكال жазо.

накуҳида نكوهيده таънали, маломатли.

накҳат نكهت хушбўй ҳид, оғизнинг хушбўй ҳиди.

накҳатлиғ نكهتليغ хушбўйлик.

намак نمك туз.

намакдон نمكان туз идиши.

наммом نمام ифвогар.

наммомлиқ نمامليق чақимчилик, ифвогарлик.

намойанда **نماينده** 1) вакил; 2) кўринарли; ~ бўлмақ

кўринмоқ.

намуд **نمود** 1) кўриниш; 2) манзара.

намудор **نمودار** кўринарли, аён; ~ айламақ, ~ этмақ

кўрсатмоқ, аён қилмоқ; ~ ўлмақ кўринмоқ, аён бўлмоқ;
2) намуна, мисол; шайтон ишига ~ ўлмақ шайтон ишига
намуна бўлмоқ.

нанг **ننگ** уят, номус, шарм; ~ айламақ уялмоқ.

нангсизлик **ننگسىزلىك** уятсизлик.

нар **نر** эркак; шири ~ эркак шер.

нардбон **نردبان** нарвон.

нарым **نرم** юмшоқ; ~ қилмақ юмшатамоқ.

нармода **نرماده** хунаса.

нармафтор **نرم رفتار** оҳиста юрувчи.

нарра **نره** эркак.

наррод **نراد** 1) нард ўйновчи; 2) тақдир.

насаб **نسب** кўплиги ансоб насл.

насақ **نسق** равиш, тартиб; ҳол; ~ тапмақ тартибга туш-
моқ; юзага келмоқ; ~ қилмақ тартибга солимоқ, тизмоқ.

насб **نصب** 1) ўрнатиш; 2) мансабга тайинлаш; ~ қил-
мақ мансабга тайинламоқ.

насиж **نسيج** мато, газлама.

насим **نسيم** кўплиги насойим енгил шабада.

насиҳат **نصيحت** кўплиги насойиҳ ўғит.

наснос **نسناس** маймун.

насойим **نساييم** насим нинг кўплиги; ~ вардийату-н-~

гул ҳидли шабада.

насойиҳ **نصايح** насиҳат нинг кўплиги; ~ айтмақ ўғит

қилмоқ.

насер I **نصر** кўплиги ансор 1) ёрдам, кўмақ; 2) ғалаба.

насер II **نسر** бургут; ~ и тойир учар бургут.

насеринфом **نسرین فام** насерин рангли.

насс **نص** кўплиги нусус матн, аниқ мазмун; ~ и

қотиъ қатъий ёзма далил (матн).

нассож **نساج** 1) тўқувчи; 2) машойихлардан Абу Бакр-

нинг лақаби.

настаран **نسترن** настарин.

- натижа **نتيجه** кўплиги натоийж хулоса, самара.
 натоийж **نتايج** натижа нинг кўплиги.
 натъ **نطح** чарм палос.
 наузу бил-лаҳ **نعوذ بالله** набузу би-л-лаҳ га қ.
 нафас **نفس** кўплиги анфос дам, тин; ~ тортмақ нафас олмоқ.
 нафир **نفير** карнай; ~ тортмақ, оҳ урмоқ.
 нафис **نفيس** позик.
 нафй **نفى** 1) инкор этиш; 2) йироқлашиш; ~ этмак 1) инкор қилмоқ; 2) йироқлатмоқ, қувмоқ.
 нафоз **نفاذ** таъсир; ~ қилмақ таъсир қилмоқ.
 нафойис **نفايس** нафис нинг кўплиги.
 нафс **نفس** кўплиги нуфус ва анфус 1) жиғилдон; ~ балоси жиғилдон балоси; 2) шахс.
 нафх **نفخ** дам чиқариш, пуфлаш; ~ и сур карнай овози.
 нафха **نفخه** 1) дам, нафас; ~ йи унс инсон нафаси; ~ йи руҳу-л-қуде ҳаёт нафаси.
 нафъ **نفع** фойда, манфаат; ~ и мо ло калом сўзсиз фойда.
 нафърасон **نفع رسان** фойда келтирувчи.
 нах **نخ** ип, тола.
 нахват **نخوت** фойда ~ ели ғурур шамоли.
 нахжир **نخجير** ов, шикор.
 нахл **نخل** хурмо ниҳоли; ~ и тар янги хурмо.
 нахлбанд **نخلبند** гул ясовчи.
 нахлбун **نخلبن** хурмо дарахти.
 нахлистон **نخلستان** хурмозор.
 нахуст **نخوست** аввал, биринчи.
 нашв **نشو** ўсиш, юксалиш.
 нашиман **نشيمن** уя; ~ этмак ошиён қилмоқ, уя қурмоқ.
 нашот **نشاط** шодлик.
 нашотангиз **نشاط انگيز** шодлик бағишловчи, ~ эрмак шод-лантирмоқ.
 нашотандуз **نشاط اندوز** шодлик ҳосил қилувчи, фароғатли; жоми ~ шодлантирувчи шароб.
 нашотафзо **نشاط افزا** шодлик келтирувчи.
 нашотафзолик **نشاط افزا لىق** шодлик келтирувчилик.

- нигаҳбон **نگهبان** нигоҳбон га қ.
- нигаҳдорлиқ **نگهدارلىق** соқчилик.
- нигин **نگين** 1) узук; 2) узук кўзига ўринатилган қимматба-
ҳо тош; 3) муҳрли узук.
- нигор **نگار** 1) сурат; 2) маҳбуба; ~ айламак сурат
чизмоқ; ~ тошмақ безалмоқ.
- нигоранда **نگارنده** 1) рассом; 2) ёзувчи, муаллиф.
- нигориш **نگارش** сурат, асар; ~ айламақ безамоқ.
- нигорон **نگاران** термулуб кутувчи, интизор; ~ бўлмақ
мунтазир бўлмоқ.
- нигорхона **نگارخانه** суратхона.
- нигоҳбон **نگهبان** ва ниғаҳбон посбон.
- нигун **نگون** 1) ағдарилган, тескари, 2) эгилган, букил-
ган; ~ айламақ, ~ қилмақ эгмоқ, букмоқ.
- нигунлуқ **نگونلوق** эгрилик, букилганлик; ~ бермак эгрилик
қилмоқ, тескарилик қилмоқ.
- нигунсор **نگونسار** 1) эгилган; 2) тескари; ~ бўлмақ эгил-
моқ.
- нигунсорлиқ **نگونسارلىق** остин-устун қилишлик.
- низом **نظام** тартиб; ~ бермак тартибга солмоқ.
- низор **نزار** озғин, заиф; ~ айламак оздирмоқ; ~ бўл-
мақ, озмоқ, заифлашмоқ.
- ниҳоз **نياز** аҳтиёж, зарурат; ~ аҳли муҳтожлар; ~ кўргузмак
ҳожат чиқармоқ; ~ қилмақ ўтинмоқ, ёлбормоқ.
- ниёзманд **نيازمند** 1) муҳтож; 2) ўтинувчи.
- ниёзмандлик **نيازمندلىق** муҳтожлик, ўтининшлик; ~ қилмақ
ўтинмоқ.
- ниёзмандона **نيازمندانه** ҳожат билан, ёлбориб.
- нийрон ва нирон **نيران** нор I нинг кўплиги.
- никот **نكات** тўғриси нукот.
- никуҳиш **نيكوخيش** таъна, маломат.
- нил **نيل** 1) кўк, кўк бўёқ; 2) осмон.
- нилгун **نيلگون** зангори; ~ айвон осмон.
- нилин **نيلين** зангори, кўк.
- ним **نيم** ярим.
- нимбисмил **نيم بسمل** чала сўйилган.

- нимгирд نیم کرد ярим тўғарак.
- нимжора نیم کاره чала, тугалланмаган.
- нимтарг نیم ترک темирдан ясалган бош кийим.
- нимхоб نیم خواب чала уйқу.
- нинак نینک киприк.
- ниол نعال тўғриси ниъол.
- нирон نیران нийрон га қ.
- нисйон نسیان унутиш.
- нисо نسا хотин, аёл.
- нисон نیشان апрель.
- нисор نثار сочиш; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмақ, сочмоқ
- нисорлиқ نثارلیق чочқилик.
- нисф نصف ярим.
- нифоқ نفاق 1) низо; 2) иккиюзламалик.
- нишаст نشیست ўтириш; ~ айламак, ~ қилмақ 1) қарор топтир-
моқ, ўрнатмоқ; 2) ўтирмоқ.
- нишиб نشیب 1) нишаб, қиялик; 2) пастлик.
- нишиман نشیمن уя, ин; ~ қилмақ ошиён қилмоқ, ин қур-
моқ.
- нишот نشاط шодлик; ~ айламак шод қилмоқ; ~ бўлмак
шодланмоқ.
- нишотангизлиқ نشاط انگیزیلیق шод қилишлик.
- нишотафзолиқ نشاط افزاییلیق шодлик ҳосил қилишлик.
- нишотхона نشاط خانه шодлик уйи.
- ништар ва наштар نشتر ниш, тиғнинг учи.
- ниъам نعم неъмат нинг кўплиги; ~ и равза жаннат неъ-
матлари.
- ниъол نعال наъл нинг кўплиги; ~ сафи ковушлар терилган
жой.
- ниқор نقار 1) олишиш; душманлик; 2) сўкишиш, да-
ҳанаки жанг; ~ тушмак жанжаллашмоқ, сўкинишмоқ.
- ниҳод نهاد таъб, мижоз.
- ниҳон نهان яширин; ~ англамак сир деб билмоқ; ~ тутмақ,
~ қилмақ яширмоқ.
- ниҳоний نهانی яширин.

- ниҳонтоб **نهان تاب** яширин аланга.
 ниҳонхона **نهان خانه** хилватхона.
 ноамниқ **ناامن ليق** тинчликсизлик.
 ноаҳл **نااهل** ёт, бегона.
 ноб **ناب** тоза, соф.
 нобино **نايينا** кўр; ~ бўлмақ кўр бўлмоқ.
 нобонист **نابايست** сабабсиз.
 ноболиғ **نابالغ** балоғатга етмаган, гўдак.
 нов **ناو** 1) тарнов; 2) кема.
 нова **ناوه** кичик ҳарбий кема.
 новак **ناوك** 1) ёй ўқчаси; 2) киприк, ~ отмақ ўқ отмоқ
 новакандоз **ناوك انداز** ўқ отувчи.
 новакафкан **ناوك افكن** ва новакфкан **ناوك فكن** ўқ отувчи.
 новакаш **ناوه كش** қурилиш мардикори.
 новакосо **ناوك آسا** ўқдек.
 новакфкан **ناوك فكن** новакафкан га қ.
 новард **ناورد** жанг.
 новмид **ناوميد** ноумид, умидсиз.
 ногирифт **ناگرفت** қилиб бўлмайдиган, амалга ошириб бўл-
 майдиган.
 ногузир **ناگزير** четлаб бўлмайдиган; зарурий.
 нодим **نام** афсусланувчи, пушаймон.
 нодир **نادر** камёб.
 нодира **نادره** ягона, ёлғиз.
 нозил **نازل** тушган; ~ бўлмақ тушмоқ; ~ этмақ, ~ қилмақ
 туширмақ.
 нозим **ناظم** тартибга солувчи; шоир; ~ и жавоҳир
 асрор сир гавҳарларини тизувчи.
 нозир **ناظر** кузатиб тургучи; ~ ўлмақ кузатмоқ.
 нозирбонлиғ **ناظر بان ليغ** соқчилик.
 нозини **نازش** эркаланиш.
 нозпеша **نازپشه** нозли қилиқ.
 нозпарвард **نازپرورد** нозли, ноз қилишга ўрганган.
 нозукандиш **نازك انديش** нозик фикрли, мулоҳазали.

- нойиб **نایب** кўплиги навойиб I ўринбосар, нойиб.
 нойибат **نایب** кўплиги навойиб II бало, мусибат.
 нойибманоб **نایبمناب** ўринбосар.
 нойим **نایم** уйқудаги киши; ~ бўлмақ ухламоқ.
 нойофт **نایافت** топиб бўлмайдиган.
 нокоста **ناکاسته** тўлиқ, тўлиш; моҳи ~ тўлин ой.
 ноком **ناکام** мақсадга етмаган, иложсиз.
 нокомлиғ **ناکاملیغ** мақсадга етмаганлик, иложсизлик.
 нокор **ناکار** 1) ишга яроқсиз, кучсиз; ~ бўлмақ кучдан кол-
 моқ, ишдан чиқмоқ; ~ ўлмақ кучсиз бўлмоқ.
 нол **نال** қамиш, қалам қамиши.
 нолакаш **نالەکش** нола қилувчи.
 нолафикан **نالەفکن** нола қилғувчи, нолали.
 нолон **نالان** нола қилувчи.
 ном **نام** 1) илм; 2) обрў.
 номабар **نامەبر** хат ташувчи.
 номавар **نامەور** хабарчи; ақл ~ и ақл хабарчиси.
 номавзун **ناموزون** 1) келишмаган, вазнсиз (шеър); 2) но-
 текис; аҳли ~ келишмаганлар, хунуклар.
 номаоро **نامەآرا** нома безовчи, хушхат.
 номарбут **نامربوط** боғланмаган.
 номаръий **نامرعی** кўринмаган, эътибор қилинмаган; ~ кўр-
 мак эътиборсиз қолдирмоқ.
 номасийоҳ **نامەسیاه** гуноҳкор.
 номасмуъ **نامسموع** эшитилмаган.
 номатбуъ **نامطبوع** ёқимсиз.
 номафҳум **نامفهوم** тушуниб бўлмайдиган.
 номашруъ **نامشروع** шариатдан ташқари, шариатга хилоф.
 номаъдуд **نامعدود** сон-саноқсиз, кўп.
 номақдур **نامقدور** куч етмайдиган, эплаб бўлмайдиган.
 номақтул **نامقتول** ўлдирилмаган, ўлмаган.
 номахрам **نامحرم** ёт, бегона.
 номахсур **نامحصور** чегарасиз, чексиз.

- номахфузлуғ **نامحفوظلوغ** сақлай олмаслик, яшира олмаслик.
 номвор **ناموار** ном чиқарган, машхур; ~ айламак номдор қил-
 моқ, машхур қилмоқ.
 номдор **نامدار** машхур.
 номдорлик **نامدارلىق** машхурлик.
 номжўй **نامجوئى** шуҳратпараст.
 номзад **نامزد** унашилган.
 номий **نامى** шуҳратли, кенг тарқалган.
 номукаррар **نامكرر** такрорланмайдиган.
 номутаноҳий **نامتناهى** чексиз, тугамас.
 нопадид **ناپديد** кўринмайдиган, кўринмас, ғойиб.
 нопадидор **ناپديدار** кўринмайдиган, сезилмайдиган.
 нописанд **ناپسند** номаъқул, назарга илинмайдиган.
 нописандида **ناپسندیده** номаъқуллик.
 нор I **نار** кўплиги нийрон ва нирон шуъла, ўт, олов.
 нор II **نار** анор.
 норанж **نارنج** 1) апельсиннинг бир тури, 2) сариқ.
 норанжваш **نارنج‌وش** апельсиндек, сариқ.
 норасо **نارسا** нуқсонли.
 норван **نارون** тик, серсоя дарахт.
 норизоманд **نارضا‌مند** рози эмас, норози.
 нос **ناس** инсон нинг кўплиги.
 носабур **ناصر** сабрсиз.
 носазо **ناسزا** 1) нолойиқ, ножўя; 2) сўкинч; ~ демак
 сўкинмоқ.
 носазолиқ **ناسزاليق** нолойиқлик, ножўялик.
 носипос **ناسپاس** ношукр.
 носир **ناصر** кўплиги ансор кўмаклашувчи.
 носих **ناسخ** бекор қилувчи; ~ айламак бекор қилмоқ.
 носих **ناسخ** насиҳат қилувчи; ~ и талхғуфтор аччиқ гапириб
 насиҳат қилувчи.
 носоз **ناساز** яхши эмас.
 носозлиғ **ناسازلىغ** нобоплик.

носуфта ناسفته тешилмаган.
 нотавон ناتوان заиф, қувватсиз,
 нотавоно ناتوانا қудратсиз, кучсиз
 нотануманд ناتنومند нотавон.
 нофа ناهе кийикнинг мушк бези.
 нофаржом نافرجام 1) бахтсиз; 2) бефойда, самарасиз.
 нофаржомлиғ نافرجامليغ ёмон оқибатли, шумбахтлилик.
 нофармон I نافرمان итоатсиз, фармонга бўйсунмайдиган.
 нофармон II نافرمان оч бинафша ранг гул.
 нофармонлиғ نافرمانليغ бўйсунмаслик, итоатсизлик.
 нофиз نافذ нуфузли, таъсирли; эътиборли.
 нохалаф ناخلف ўрин босмайдиган.
 нохирадманд ناخردمند ақлсиз.
 нохирадмандлиқ ناخردمندليق ақлсизлик.
 ноҳўжаста ناخجسته бахтсиз.
 ноҷах ناچخ кичик найза.
 ношикиб ناشкиب ва ношикибо ناشкиبا сабрсиз.
 ношикибо ناشкиبا ношикиб га қ.
 ношинос ناشناس таниқсиз, бежабар.
 ношойист ناشايسته ва ношойиста ناشايسته болойиқ.
 номуносиб.
 ношойиста ناشايسته ношойист га қ.
 ношукуфт ناشكفت очилмаган.
 ноэътимодлиғ نا اعتمادليغ ишончсизлик.
 ноқа ناهе урғочи туя.
 ноқил نافل нақл қилувчи, ҳикоя айтувчи.
 ноқис ناقص нуқсонли.
 ноқус نقوس катта қўнғироқ.
 ноҳамворлиқ ناھموارليق потекислик, номувофиқлик.
 ноҳанжор ناھنچار ноўрин, қўпол.
 ноҳид ناهد Зухра юлдузи.
 ноҳийа ناحيه кўплиги навоҳий атроф, чегара.
 ноҳийат ناحيت ўлка, мамлакат.

- нубувват **نبوت** пайғамбарлик.
- нудба **ندبه** нола билан йиғлаш.
- нужум **نجوم** нажм нинг кўплиги; ~ фани ~ илми астрономия.
- нузул **نزول** тушиш; ~ айламак, ~ қилмақ тушмоқ.
- нузхат **نرخت** таровату покизалик.
- нук ва нўк **نوك** бирор нарсанинг учи.
- нукот **نكات** нукта нинг кўплиги.
- нуқта **نكته** кўплиги нукот теран маъноли сўз, ҳикмат;
~ йи зойида ўринсиз ҳикмат.
- нуктагўй **نكته گوی** чуқур маъноли сўзлар билувчи.
- нуктадон **نكته دان** маъноли сўзлар айтувчи.
- нуктадонлиқ **نكته دان ليق** нозикфаҳмлилик, чуқур фикрлилик.
- нуктажў **نكته جو** чуқур маъноли сўзлар ахтарувчи.
- нукталиқ **نكته ليك** билимдон.
- нуктаовар **نكته آور** нукта келтирувчи, билимдон.
- нуктапайванд **نكته پيوند** ҳикмат билан сўзловчи.
- нуктапарвард **نكته پرورد** маъноли сўзлар айтувчи.
- нуктарон **نكته ران** маъноли сўзловчи.
- нуктаронлиғ **نكته ران ليغ** маъноли сўз айтишлик.
- нуктасанж **نكته سنج** синчиклаб, таглаб сўзлайдиган.
- нуктасоро **نكته سارا** маъноли сўзловчи.
- нуктатироз **نكته طراز** маъноли сўзловчи.
- нуктафишон **نكته فشان** нозик фикрлар айтувчи.
- нуму **نمو** ўсиш.
- нур **نور** кўплиги анвор зиё.
- нурпош **نور پاش** нур сочувчи.
- нusrat **نصرت** 1) зафар, ғалаба; 2) ёрдам.
- нусус **نصوص** насс нинг кўплиги; ҳикматга оид бир китоб
номи.
- нусха **نسخه** кўчирилган китоб; ~ мастур айламак китоб
ёзмоқ.
- нутуқчи **نوتوقچى** кичик бир қуш номи.
- нуфуз **نفوذ** 1) таъсир; 2) обрў.

нуфур نفور нафратланиш.
 нухуд نخود нўхат.
 нухуст نخست илгари, аввал, ~ қилмақ илгариламоқ, олдин-
 га ўтмоқ.
 нушодир نشادر нашатир.
 нушур نشور ўликларнинг тирилиши; йавму-н- ~ ўлик-
 ларнинг тирилиш куни, қиймат куни.
 нуъмон نعمان қон; долайи ~ қизил лола.
 нуқабо نقبا нақиб нинг кўплиги.
 нуқат نقط нуқта нинг кўплиги.
 нуқл نقل ширинлик.
 нуқрафом نقره فام қумушранг, оқ.
 нуқс نقص камчилик, нуқсон.
 нуқта نقطه кўплиги нуқат учли нарсa тегизиш билан қо-
 ладиган из, кичик дор.
 нуқуд نقود нақд нинг кўплиги.
 нуқуш نقوش нақш нинг кўплиги.
 нуҳ نه тўққиз; ~ тоқ тўққиз гумбаз.
 нуҳусат نحوست бахтсизлик, омадсизлик.
 нуҳуфт نهفت ва нуҳуфта نهفته яширин.
 нуҳуфта نهفته нуҳуфт га қ.
 нўг نوگ тўғриси нук ва нўк.
 нўк نوک нук га қ.
 нўш نوش 1) ичиш; 2) дори; ~ айламак, ~ этмак ичмоқ.
 нўшдору نوش دارو ичиладиган, суюқ дори.
 нўшин نوشين мазали, тотли.
 нўшлаб نوش لب ширинлаб.
 нўшонўш نوشا نوش кетма-кет ичиш.
 нўшханд نوش خند чиройли табассум, ~ қилмақ ширин кулмоқ.

О

об آب сув; ~ и оташранг қизил май; ~ и ҳаёт тириклик суви.
 обгина آبگينه шиша, биллур, ойна.

- обгир آڭگير 1) жом, тос; 2) ҳовуз.
- обгун آبگون 1) ҳаво ранг; 2) тиниқ, шаффоф; ~ чарх зангори осмон.
- обдор آبدار 1) серсув, ширадор, сўлим; 2) салмоқли.
- обид عابد қўплиги уббод ибодат қилувчи, сиғинувчи;
~ и асном бутларга сиғинувчи.
- обий آبي обга мансуб, ҳаво ранг; ~ мудоро қилмақ юмшоқ муомала қилмоқ.
- обила آبله 1) қабарик; 2) чечак, ҳуснбузар.
- обир عابر ўткинчи, йўловчи; ~ айламак юргизмоқ.
- обкаш آبکش элак, ғалвир.
- обнус آبنوس қора дарахт.
- обо آبا абнинг кўплиги.
- обод آباد I абаднинг кўплиги.
- обод آباد II ободон; ~ айламак ободон қилмоқ.
- ободгар آبادگر обод қилувчи.
- обпўш آبپوش сув сотувчи; ~ бўлмақ сув сепмоқ.
- обхўр آبخور 1) сув ичувчи; 2) сувлоқ.
- обхўрд آبخورد ва обхўриш آبخوارش емаклик, ичмаклик.
- обхўриш آبخورش обхўрдга қ.
- обшор آبشار 1) обдор, серсув. 2) шаршара; ~ дастовиз совға. совға.
- овиза آويزه осилган, осигилиқ.
- овон آوان он нинг кўплиги.
- овурт اورت лунж.
- овуч آوچ ҳовуч, кафт, чангал; ~ қоқмақ чапак чалмоқ.
- огаҳваш آبگوش хабардорсимон; ~ бўлмақ хабардор бўлмоқ, қўриқламоқ.
- огаҳвор آبگوار ҳушёрлик билан.
- одамийкуш آدميگوش одам ўлдирувчи.
- одий عادى од қавмига мансуб: ~ лар Од қавмига мансуб кишилар.
- ож عاج фил суяги.
- ожил عاجل ошиқувчи, шошилувчи; муқтазойи ~ ўлим.
- овар آذر ўт, олов; ~ қўймақ ёндирмоқ.

- озарм **آزم** 1) уят, номус, ор; 2) ҳурмат, иззат.
- оаним **مازم** 1) жўнаётган, кетаётган; 2) (бирор нарса қилиш-ни) мўлжаллаётган, ният қилган; ~ бўлмақ жўнатмоқ, кетмоқ, ният қилмоқ.
- озмоийиш **آزمایش** синов, тажриба; ~ қилмақ, синамоқ.
- озмун **آزمون** синов, тажриба; ~ қилмақ синамоқ.
- озмунлуқ **آزمونلوق** синашлиқ, тажриба қилишлиқ; толеъи ~ бахт синашлиқ.
- озодаваш **آزادەوش** асли тоза, олижаноб.
- озодакаш **آزادەکش** баланд, олий.
- озодаху **آزادەخو** олий ҳимматли; ~ шаҳ олий ҳимматли шоҳ.
- озодкарда **آزادکرده** озод қилинган.
- озурда **آزرده** озор чектирилган, ранжитилган, хафа қилинган; ~ бўлмақ озор чекмоқ, ранжимоқ; ~ қилмақ озор чектирмоқ, хафа қилмоқ.
- озурдалиқ **آزرده ليق** хафа қилишлиқ, ранжитишлиқ.
- озгурмақ **آزغورماق** тўғриси азгурмақ.
- ойилдурмақ **آيىلدورماق** айилдурмақ га қ.
- ойилмақ **آيىلماق** айилмақ га қ.
- ойин I **آيين** қоида, расм; одат; ~ эрмак одат бўлмоқ.
- ойин II **آيين** безак; ~ қилмақ безамоқ.
- ойина I **آيينه** кўзгу.
- ойина II **آيينه** кўриниш, равиш.
- ойинагун **آيينه گون** яшил.
- ойинадор **آيينه دار** сартарош.
- ойинасон **آيينه سان** тиниқ, тоза.
- ойинафом **آيينه فام** акс берувчи.
- ойинлик **آيين ليک** қоидали.
- ол I **ال** тўғриси ал I.
- ол II **ال** тўғриси ал II.
- ол III **آل** оила.
- олабўка ва алабука **الابوکه** ўрдакнинг бир тури.
- оламафруз **عالم افروز** дунёни ёритувчи; ~ этмак дунёни ёритмоқ.
- оламафрузлуқ **عالم افروز لوق** дунёни ёритадиган; машъали ~ дунёни ёритадиган машъал, офтоб.

- оламгард **عالم کرد** дунё кезувчи; меҳри ~ қўш.
- оламгардлик **عالم گردليق** дунёкезарлик; ~ қалмақ дунё кезмоқ.
- оламгир **عالم گير** жаҳонгир, дунёни олувчи.
- оламор **عالم آرا** ва оламорой **عالم آرای** 1) оламини беватувчи;
2) гўзал.
- оламорой **عالم آرای** оламор га қ.
- оламсўз **عالم سوز** дунёни куйдирувчи.
- оламтоб **عالم تاب** дунёни ёритувчи.
- оламфуруз **عالم فروز** дунёни ёритувчи.
- олат **آلت** кўплиги олот асбоб, қурол.
- олдарамоқ **الداراماق** тўғриси алдарамоқ.
- олмобош **الما باش** тўғриси алмабаш.
- олойиш **آلايش** кир қилиш, дор қилиш, булғаш.
- олонг **الانگ** тўғриси аланг.
- олот **الات** олатнинг кўплиги.
- олохон **الاخان** тўғриси алахон.
- олохонлиғ **الاخانليغ** тўғриси алахонлиғ.
- олочуқ **الاجوق** тўғриси алачуқ.
- олтойи **الطايي** тўғриси алтайи.
- олу **آلو** олхўри.
- олуд **آلود** ва олуда **آلوده** бузулган, булганган.
- олуда **آلوده** олуд га қ.
- олудалиғ **آلوده ليغ** ифлослик, булганганлик.
- ом I **عام** кўплиги аъвом йил.
- ом II **عام** 1) умумий; 2) оддий, одатдаги; 3) халқ; ~ айла-
мак ёймоқ, таратмоқ.
- ома **عامه** 1) ҳамма, барча; 2) оддий халқ.
- омизиш **آميزش** аралашини, алоқа; ~ топмақ аралашмоқ, қў-
шилиб кетмоқ.
- омий **عامي** 1) умумий; 2) саводсиз; ~ киши саводсиз киши;
~ қолмақ саводсиз бўлмоқ.
- омил **عامل** кўплиги уммол 1) хизматчи, хизматдаги киши;
2) гумашта, агент; ~ и девон девон хизматчиси.
- омода **آماده** тайёр, ҳозир ~ айламақ ҳозир қилмоқ, тайёрламоқ;
~ эрмак ҳозир бўлмоқ.

омож **آماج** нишон.

оможхона **آماج خانه** ўқ отиш учун қўйилган нишонлар, нишонхона.

омол **آمال** амалнинг кўплиги; Казбайи ~ умидлар Казбаси.

омоч **آماج** тўғриси омож.

омочхона **آماج خانه** тўғриси оможхона.

омузгор **آموزگار** ўқитувчи, муаллим; ~ бўлмақ ўқитмоқ, муаллимлик қилмоқ.

омурзин **آمزش** кечириш, гуноҳдан кечиш.

омфириб **عام فريب** сохта.

он **آن** кўплиги авон дам, чоғ, вақт.

онгмақ **انگماق** тўғриси ангмақ.

онгдимоқ **انگدیماق** тўғриси ангдимақ.

оранж **آرنج** тирсак, қўл.

орапта **آرسته** оропта га қ.

ордича **آردیچه** орқасидан, ортидан, кетидан.

орзухоҳ **آرزوخواه** орзуманд, орзу қилувчи.

орзухоҳлиқ **آرزوخواهلیغ** ~ умидворлик.

ори I **اری** тўғриси ари.

ори II **آری** ҳа, шундай.

оришмақ **اریماق** тўғриси аришмақ.

ориз **عارض** юз берган; ~ бўлмақ юз бермоқ.

ориза **عارضه** кўплиги авориз ҳодиса, воқеа.

оритмақ **اریتماق** тўғриси аритмақ.

ориф **عارف** билимдон, доно, донишманд.

орифлиқ **عارفلیغ** билимдонлик, донолик.

орифона **عارفانه** доноларча, билимдонлик билан

ориг **اریغ** тўғриси ариқ ва ариг.

ериглиқ **اریغلیق** тўғриси ариглиқ.

оригсиз **اریغسیز** тўғриси аригсиз.

оройиш **آرایش** безак; ~ бермак, ~ кўргузмак безамоқ;

оромгир **آرامگیر** ором тошган.

оромжўй **آرامجوی** ором изловчи; ~ бўлмақ ором тошмоқ.

оромиш **ارامش** тинчлик, ҳордиқ, фароғат.

- оромрасон آرامسان 2 ором берувчи, етказувчи.
 ороста آراسته ва ораста آريسته безалгап, тартибга
 солинган; ~ айламак, қилмак безамоқ.
 ортилмақ ارتيلماق тўғриси артилмақ.
 ортуқси ارتوقسى тўғриси артуқси.
 ортуқсимақ ارتوقسىماق тўғриси артуқсимақ.
 ос оқсусар, оқсусар оқсустин.
 осиб ва осийб آسيب 1) офат; 2) зиён, зарар; ~ и хазоний
 топмақ сарғаймоқ, дардга чалинмоқ.
 осийб آسيب осиб га қ.
 осий عاصي гуноҳкор, итоатсиз; ~ бўлмақ гуноҳ қилмоқ.
 итоатсизлик қилмоқ.
 осиглиғ اسىغلىغ гуноҳкорлик, итоатсизлик.
 осиг اسىغ тўғриси асиг.
 осмонгард آسمانگرد осмон кезувчи.
 осмондав آسماندار кўкка чопар.
 осмонпаймой آسمان پىماي баландга интиладиган.
 осмонтазийин آسمان تزيين осмон безакли.
 осор آثار асарнинг кўчилиги.
 остин استين астин га қ.
 остонбўс آستان بوس остона ўпиш.
 осудадил آسوده دل осойишта, тинч, хотиржам.
 осудалик آسوده ليك тинчлик, осойишталик.
 осудасифатлиғ آسوده صفتلىغ тинч.
 осудахотир آسوده خاطر хотиржам.
 осуг اسوغ тўғриси асуг.
 оташангез آتش انگيز ўт сочувчи.
 оташбор آتشبار ўт ёғдирувчи.
 оташгаҳ آتشگاه оташгоҳ га қ.
 оташгоҳ آتشگاه ва оташгаҳ ўтхона, ўчоқ, тандир
 оташгун آتشگون олов ранг, оловга ўхшаш.
 оташдон آتشدان ўтхона, манқал.
 оташдонлиғ آتشدانلىغ куйдириш, ёндириш.
 оташзада آتشزده ўт кетган, ўт тушган.

оташин آتشين ўтли, алангали.
 оташкада آتشكده оловга сифинувчилар ибодатхонаси.
 оташкорлиқ آتشكارلىق гўлоҳлик, ўт ёқишлик.
 оташнок آتشناك ўтли, алангали.
 оташолуд آتش آلود 1) ўтли, ёлқинли; 2) қизил, қип-қизил.
 оташпараст آتشپرست оловга сифинувчи.
 оташпора آتشپاره чўғ.
 оташранг آتشرنگ олов ранг, алангали.
 оташрез آتشريز ўт солувчи, ёндирувчи.
 оташреза آتشريزه чўғ, учқун.
 оташрезлиғ آتشريزلىغ шуълали.
 оташфиган آتشفگن ўт сочувчи.
 оташфишонлиғ آتشفشانلىغ ўт сочувчилик, ўт сочарлик;
 ~ қилмақ ўт сочмоқ.
 оташхона آتشخانه ўтхона.
 отил عاقل бекорчи; 2) бекор, беҳуда; ~ эрмак беҳуда бўлмоқ;
 беҳуда эканини билмоқ.
 отифат عاطفت марҳамат, мурувват, илтифот.
 отиқмақ اتىقماق тўғриси атиқмақ.
 офариниш آفرينش 1) яратиш, яратилиш; 2) борлик, дунё.
 офийат عايت соғлиқ, эсонлик, саломатлик, хотиржамлик.
 офот آفات офат нинг кўплиги.
 офоқ آفاق уфқ нинг кўплиги.
 офоқгир آفاقير уфқларни забт этувчи.
 офоқсўз آفاسوزа уфқларни қуйдирувчи.
 офтоба آفتابه обдаста.
 офтобпараст آفتابپرست 1) кунгабоқар; 2) қуёшга сифинувчи.
 офтобрў آفتابرو кунгай, қуёшга қараган жой.
 охир آخر кўплиги авохир 1) охир, сўнг; 2) сўнгги, охириги.
 охеум اخسوم тўғриси ахсум ва ақсум.
 ошиқваш عاشقوش ошиқдек.
 ошиқпешалиқ عاشقپيشهلىق ошиқликни ҳунар қилиб олиш.
 ошлиқ اشلىق тўғриси ашлиқ.

ошноруй **آشناروی** таниш; ~ кўринмак таниш кўринмоқ.
 ошом **آشام** етиш, ичиш; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмақ, ют-
 моқ, ичмоқ.
 ошуб **آشوب** ғавго, тўполон, ҳаяжон; ~ солмақ ҳаяжонлан-
 тирмоқ, қўзғамоқ; ~ тушмак ғавго пайдо бўлмоқ.
 ошуфта **آشفته** паришон, ҳаяжонли; ~ туш қўрқинчли туш.
 ошуфтаваш **اشفته وش** паришонҳол, ҳаяжонли.
 ошуфтавор **آشفته وار** паришонлик билан, ҳаяжон билан.
 ошуфтасор **آشفته سار** ҳаяжонли.
 ошифтаҳол **آشفته حال** паришонҳол, ҳаяжонли; ~ айламак па-
 ришон қилмоқ.
 ошифтаҳуй **آشفته خوی** паришонҳол.
 оқил **عاقِل** кўплиги уқало ақлли, эсли.
 оқсум **اقسوم** тўғриси ахсум ва ақсум.
 оғоз **آغاز** бошланиш; ~ айламак ~ қилмақ, бошламоқ.
 оғу **اغو** ва агу 1) заҳар; 2) аччиқ.
 оғулук **اغولوق** заҳарлик.
 оғушта **آغشته** қоришган, аралашган, булғанган.
 оҳан **آهن** темир.
 оҳанг **آهنگ** ният, қасд, майл; ~ қилмақ ният қилмоқ, ис-
 тамоқ.
 оҳанг II **آهنگ** куй, овоз; ~ тузмак куйламоқ.
 оҳангар **آهنگر** темирчи.
 оҳанглиғ **آهنکلیغ** ниятли; саҳиҳ ~ яхши ниятли.
 оҳангудоз **آهنکداز** темирчи, темир эритадиган.
 оҳанжома **آهنجامه** темир кийим.
 оҳанин **آهين** темирдан ясалган; ~ диз темир қалъа, мустаҳ-
 кам қалъа.
 оҳанинвор **آهينوار** темирдек; ~ қилмақ мустаҳкамламоқ.
 оҳанпора **آهنياره** темир парчалари.
 оҳваш **آهوش** оҳли, аламли.
 оҳугирлик **آهوگيرليک** кийик овлаш.

- падид **پديد** аниқ, очиқ; ~ мақсад аниқ мақсад; ~ ўлмақ
 пайдо бўлмоқ; очилмоқ; ~ этмак бор қилмоқ, зоҳир қил-
 моқ.
 падидор **پديدار** кўриниб турган, аниқ; ~ ўлмақ пайдо бўлмоқ;
 ~ айламак кўрсатмоқ.
 падруд **پدرود** хайрлашиш; ~ қилмақ хайрлашмоқ.
 пажмон **پژمان** сўлгин.
 пажмурда **پژمورده** сўлгин; эзилган; ~ бўлмақ эзилмоқ; ~ ай-
 ламак сўлдирмоқ.
 пажмурдалиг **پژمورده لىغ** сўлгинлик, эзилганлик.
 пажух **پژوه** текшириш, таҳқиқ қилиш.
 пай **پي** оёқ, қадам; ~ ба ~ устма-уст; ~ урмақ қадам босмоқ.
 пайваст **پيوست** туташ, кетма-кет; ~ тортмақ кетма-кет
 ичмоқ.
 пайваста **پيوسته** боғланган, уланган, туташган; ~ қош қў-
 шилган қош.
 пайвасталиқ **پيوسته لىق** ёпишганлик, боғланганлик; ~ бўлмақ
 боғланмоқ.
 пайк **پيك** хабарчи, хабар етказувчи; ажал ~ и ўлим хабар-
 чиси, Азройил.
 пайкар **پيكر** гавда, қиёфа; пари ~ пари қиёфа; ~ тироз
 ҳайкалтарош.
 пайкароро **پيكر آرا** ва пайкаророй **پيكر آراي** қиёфани безов-
 чи, оро берувчи.
 пайкаророй **پيكر آراي** пайкароро га қ.
 пайкон **پيكان** 1) ёй ўқлари; 2) ёй ўқининг учи.
 пайконлиг **پيكان لىغ** найзалик.
 пайкор **پيکار** жанг.
 паймон **پيمان** аҳднома; аҳду ~ айламак бирликка аҳд қилмоқ.
 паймона **پيمانه** жом; ~ йи умр умр жоми.
 паймонакаш **پيمانه كش** соқий.
 паймудалиг **پيموده لىغ** 1) юришлик; 2) ўлчашлик.
 пайом **پيام** ва пайғом **پيغام** хабар, дарак.
 пайомовар **پيام آور** хабар келтирувчи, даракчи.
 пайопай **پياپي** кетма-кет, муттасил; ~ бўлмақ доим бўлмоқ.
 пайрав **پيرو** эргашувчи, изидан борувчи.

пайравлиқ **پيرولىق** издан боришлик.
 пайса **پيسه** майда пул, чақа.
 пайсипарлиқ **پيسىپارلىق** кетидан юришлик.
 пайғом **پيغام** пайом га қ.
 пайғамбаройин **پيغمبر آيين** пайғамбардек.
 пайғомий **پيغامى** хабар берувчи.
 пайғомрасон **پيغامرسان** хабар етказувчи, хабарчи.
 пайғор **پيغاره** ва пайғора **پيغاره** тухмат, игво.
 пайғора **پيغاره** пайғор га қ.
 паланг **پلنگ** қолшон, йўлбарс.
 палангий **پلنگى** паланг га мансуб, ола-була.
 палид **پليد** ифлос.
 палла **پله** оёқ пошнаси, оёқ изи.
 панд **پند** ўғит.
 пандпазир **پندپازير** насиҳат таъсир қиладиган.
 панж **پنج** беш; ~ ганж 1) беш хазина; 2) «Хамса» асари.
 панжаварлиқ **پنجه ورلىق** зўравонлик.
 паранд **پرند** 1) оддий ипак мато; 2) тиг, шамшир, найза.
 парастанда **پرستنده** тобе, хизматкор, гулом, навкар.
 парастандалиқ **پرستنده لىق** хизматкорлик, навкарлик.
 парастин **پرستش** сиғиниш.
 парастор **پرستار** 1) хизматкор, ходим; 2) ғамхўр.
 парасторлиқ **پرستارلىق** қараш, парвариш, тарбия қилиш (мас., беморни).
 парварда **پرورده** тарбия қилинган, парваришланган.
 парвезан **پرويزن** элак, ғалвир
 парвин **پروين** Ҳулкар юлдузлар туркуми.
 парво **پروا** ва парвой **پرواى** қўрқиш.
 парвой **پرواى** парво га қ.
 парвоначи **پروانه چى** подшоҳнинг ҳукмини етказувчи.
 парвор **پروار** ва парворий **پروارى** парвариш қилинган, семиртирилган.
 парворий **پروارى** парвор га қ.

- паргола **پرگاه** ва паркола **پرگاه** парча, бўлак.
- паргар **پرگر** циркуль.
- пардабоф **پرده باف** парда тўқувчи.
- пардавар **پرده ور** парда тўқувчи.
- пардадар **پرده در** парда йиртувчи, сир очувчи.
- пардадарлиг **پرده درليغ** ранжитиш, ҳақорат қилиш.
- пардадор **پرده دار** (иккинчи сирни) сақловчи.
- парданишин **پرده نشين** 1) пардада ўтирувчи; аруси ~ пардада ўтирувчи келин; 2) ҳаёли аёл.
- пардапўш **پرده پوش** парда ёнувчи, сир яширувчи; ~ келмак сир яширмақ.
- пардарабо **پرده ربا** пардани кўтарувчи; ~ ўлмақ, сирни очмоқ.
- пардозлиг **پردازليغ** жилоли нағма куйин безовчи; ~ айламак безамоқ.
- пардохт **پرداخت** пардоз, жилолаш; ~ қилмақ жило бермоқ.
- парзада **پرزده** чакич урилган; ~ ўтмак, чакичланган нон.
- паризода **پريزاده** пари урган, жин урган.
- парикаш **پريکش** пари элтувчи.
- парисон **پريسان** паридек; ~ эрмак парига ўхшамоқ.
- парихон **پريخان** сеҳргар; жинларни чақирувчи (киши).
- парихонлиг **پريخانليغ** жодугарлик.
- парипон **پريشان** тўзилган, ёйилган; ~ ҳол безовта; ~ бўлмақ тўзимоқ сочилмоқ.
- парканд **پرکند** парча, бўлак; ~ қилмақ парчаламоқ, бўлиб ташламоқ.
- парков **پرکاو** қирқиш, буташ.
- парнийоний **پرنياڻي** гулдор ипак мато.
- парра **پره** паррак.
- паррон **پران** учувчи; ~ этмак, ~ қилмақ учирмоқ.
- парронлиг **پرانليغ** учқурлик.
- партав **پرتو** нур; ~ солмақ ёритмоқ.
- партавлиг **پرتوليغ** нурлилик.
- партов **پرتاو** улоқтириш; ~ отмақ, улоқтирмақ.
- пархош **پر خاش** 1) жанжал, муштлашиш; 2) жанг, уруш; ~ қилмақ уришмоқ.

- пархошжўй **پرخاشجوى** жанжал изловчи, уруш қидирувчи.
- парчам **پرچم** 1) байроқ ёки найзага илинган попул;
2) кокил, соч.
- парҳезкор **پرھيزكار** тийилувчи, парҳезга амал қилувчи.
- پخش** тарқатиш, ёйиш; ~ **айламак** тарқатмоқ, ёйиб юбормоқ.
- папиз **پشين** чақа, майда пул; бир ~ бир пул; ~ етиш-
мак арзонга олинмоқ; ~ **кўринмак** арзон деб билмоқ.
- пашмина **پشمينه** 1) жун мато; 2) жун кийим.
- пагом **پغام** пайғомнинг қисқаргани.
- пахлушикоф **پهلوشكاف** биқинни тешиб ўтувчи; ~ **бўлмак** би-
қинни тешиб ўтмоқ.
- пелтак **پلتك** дудук, чучук тилли.
- перойа **پيرايه** зийнат.
- пероҳан **پيراهن** қўйлак.
- песа **پيسه** 1) ола-була; 2) ола-була от.
- печ **پيچ** 1) эгиклик; 2) буралиш; ~ **ўрмақ** буралмоқ;
~ қилмақ уламоқ, қўшмоқ.
- печ дар печ **پيچ در پيچ** чигал.
- печида **پيچيده** буралган.
- печин **پيچين** мураккаб.
- печиш **پيچش** қийналиш; ~ **айламак** қийналмоқ.
- печ-печ **پيچ پيچ** чигал; ~ **эрмак** чигал бўлмоқ.
- пеш **پيش** олд, рўшара.
- пеша **پيشه** касб.
- пешавар **پيشه ور** косиб.
- пешаварлик **پيشه ورليك** косиблик.
- пешакор **پيشه كار** устакор.
- пешгаҳ **پيشگه** олд.
- пешдод **پيشداد** адолат ҳомийси, «додига қулоқ берувчи».
- пешдодий **پيشدادى** Эрон шоҳларидан бир-сулола.
- пешканш **پيشكش** тортиқ.
- пешон **پيشان** олд, қарши (томон).
- пешрав **پيشرو** олдинда юрувчи, илғор.
- пешхайл **پيشخيل** гуруҳ боши, раҳбар.

пиллоя **پيلپايه** катта биноларда ёғоч устунларининг таги-
 га қўйиладиган тош, зеркунда, тагтош.
 пилтак **پلتک** тўғриси **пелтак**.
 пиндор **پندار** мағрурлик, ўзини баланд тутуш, такаббурлик.
 пироманд **پيرامند** улуғвор, ҳурматга сазовор.
 пирзол **پيرزال** кампир.
 пирона **پيرانه** қариларча, оқилона.
 пиронарой **پيرانه راي** қарияларга хос фикр, ақлли фикр.
 пироста **پيراسته** безакли.
 писанд **پسند** маъқуллаш; ~ айламак маъқулламоқ; ~ эт-
 мак маъқул кўрмоқ.
 писандида **پسندیده** маъқул тушган, ёқтирилган; ~ **тушмак**
 ёқтирмоқ.
 писандлиқ **پسندليق** маъқул кўришлик, ёқтиришлик.
 по **پا** ва пой **پاي** оёқ.
 побаст **پابست** ва пойбаст **پايپست** 1) асир; 2) боғлан-
 ган; бўлмақ; ~ ўлмақ боғланмоқ; 3) ошиқ.
 побастлиғ **پابستليغ** асирлик.
 побўс **پابوس** ва пойбўс **پايپوس** оёқ ўпиш.
 подаш **پادش** 1) мукофот; 2) жазо, қасос.
 пой **پاي** по га қ.
 поя **پايه** 1) пойдевор, асос; 2) мартаба, даража.
 пойалиқ **پايه ليق** асослик, таглик.
 пойанда **پاينده** барқарор.
 пойандалиқ **پاينده ليق** қатъийлик.
 пойбанд **پايбند** оёғи боғланган.
 пойбаст **پايپست** побаст га қ.
 пойбаста **پايپسته** иқтидорсиз.
 пойбўс **پايپوس** побўс га қ.
 пойдор **پايدار** барқарор, маҳкам; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ маҳкам
 бўлмоқ; ~ қилмақ барқарор қилмоқ.
 пойиннараст **پايين پرست** наstdа ўтиришни истовчи, камтар-
 лик қилувчи; ~ эрмак камтарлик қилмоқ.
 пойкор **پايكار** хизматкор.
 пойкўб **پايكوب** оёқ тепкилаш; ~ ўлмақ сакрамоқ, тепкиланмоқ.

поймардлик پايمردليغ кўмаклашиш; ~ қилмақ кўмаклашмоқ.
 пойон پايان сўнг, охир.
 покбоз پاکباز садоқатли ошиқ, ҳалол, тўғри юрувчи.
 покдаст پاکدست ҳурматли.
 покдоман پاکدامن ва پاکدامان покдомон ифғатли, пок; ~
 айламак тозаламоқ, покиза қилмоқ.
 покдомон پاکدامان покдоман га қ.
 покдомонлик پاکدامانليغ ифғатлилик, ахлоқий поклик.
 покзод پاکزاد зоти тоза.
 покпайванд پاکپيوند асли тоза.
 покрав پاکرو тоза юрувчи.
 покравлиқ پاکروليق ахлоқий поклик.
 покрў پاکرو юзи тоза, оқ юзли.
 покфар پاکفر тоза.
 покшиор پاکشعار тоза хулқли.
 полуда پالوده соф, тоза; ~ йи душоб тоза шинни.
 полудалиқ پالودهليق тозалик.
 помол پامال оёқ ости қилинган, эзилган.
 порсо پارسا тақводор, художўй.
 порсоваш پارساوش художўй сингари.
 порсолиқ پارساليق тақводорлик, художўйлик.
 порсоёзанда پارسا سوزنده порсоликка ўт қўювчи.
 пору پارو ёғоч курак.
 пос پاس 1) сақлаш, қоровуллаш; 2) туннинг бир қисми;
 3) эътибор, ҳурмат.
 посух پاسخ жавоб.
 пошандалик پاشندهليک сепишлик, сочишлик.
 пошикаста پاشکسته оёғи синиқ.
 поғунда پاغنده пахта, титилган пахта.
 пуд پود ва пуда پوده арқоқ (газлама кўндалангининг номи).
 пуда پوده пуд га қ.
 пузишпазир پزىش پذير кечирувчи.
 пул I پل кўприк.

- пул II پول ақча.
- пур پر тўла, тўлдирилган; ~ қилмақ тўлдирмоқ.
- пурбор پر بار серёгин; абри ~ ёғинли булут.
- пургў پر گو сергап, эзма.
- пургўйлуқ پر گویلوқ эзмалик, сергаплик.
- пурдардий پردردی дардли, аламли; ~ сўз дардли гап.
- пурдил پردل юракли, касур.
- пуржамъ پر جمع зич, тигиз йигин; ~ бўлмақ зич бўлиб йиғилмоқ.
- пуржўш پر جوش қайноқ.
- пуркор پر کار ишчан.
- пуркорлиг پر کار لیغ ишчанлик.
- пурмакр پر مکر ҳийлакор.
- пурнур پر نور нурли, нурга тўла; ~ ўлмақ нурга тўлмоқ.
- пурофат پر آفت серофат.
- пурошуб پر آشوب серҳаяжон; ~ бўлмақ жуда ҳаяжонли бўлмоқ
- пурпеч پر پیچ чигал.
- пуреўз پر سوز қаттиқ куйдирувчи.
- пуртоб پر تاب 1) серчигал, сиртмоқли; гисуйи ~ серчигал соч. 2) нурли, шуълали.
- пурфан پر فن маккор; чархи ~ маккор фалак.
- пурфанлиқ پر فن لیق маккорлик; ~ қилмақ, маккорлик қилмоқ
- пурфусун پر فسون сермакр.
- пурхам پر خم жингалакли, буралиб кетган.
- пурхатар پر خطر серхатар.
- пурхирад پر خرد серақл.
- пурхор پر خار сертикан.
- пурхун پر خون қонли, қон тўла; дийдайи ~ қон тўла кўз.
- пурчин پر چین серажин, ажин босган; ~ ораз ажин босган юз.
- пуршикан پر شکن 1) синиги кўп; сертугун, жингалак; ~ зулф ўрим халқаси кўп соч, жингалак соч.
- пуршўр پر شور серғавго; ~ хотир серғавголи хаёл.
- пурқаҳр پر قهر ғазабли, ғазабга тўла.
- пурҳийла پر حيله ҳийласи кўп.

пурҳол **پرحال** хурсанд, шод; ~ бўлмақ шодланмоқ.
 пурҳолат **پرحالت** турли ҳол; ҳар хил кўриниш; ~ бўлмақ
 тусланмоқ, турли ҳолга тушмоқ.
 пурҳубоб **پرحباب** серкўпик.
 пурҳунарлик **پرهنرليق** устакорлик, тажрибакорлик.
 пушт **پشت** насл; киши ~ и одам насли; 2) орқа, кейин.
 пўй **پوي** югуриш, чопиш; ~ урмақ югурмоқ.
 пўйа **پويه** югуриш, елиш, чопиш.
 пўйагар **پويه گر** юрувчи, югурувчи, пойгачи.
 пўйазан **پويه زن** қадам босувчи, юрувчи.
 пўйанамо **پويه نما** тез борар каби
 пўйанда **پوينده** тез юрар; тез юриш.
 пўйандалик **پويندელიگ** тез юрарлик, тез юришлик.
 пўлок **پولاك** балиқ қаноти; ёй ўқининг пати.

Р

рабб **رب** кўплиги арбоб 1) хўжа, эга; 2) тангри; ~ у-л-оламин
 дунёлар тангриси; ~ и ғафур кечирувчи тангри.
 раббано **ربنا** эй бизнинг тангри.
 раббоний **رباني** тангрига мансуб, олими ~ илоҳиёт олими,
 улуми ~ илоҳий илмлар.
 рабиъ **ربيع** баҳор.
 рабиъу-л-аввал **ربيع الاول** ҳижрий йил учинчи ойининг номи.
 рабойанда **رباينده** тортувчи, жалб қилувчи, жозибали.
 рабойандалик **ربايندელიگ** жозибадорлик, ўзига тортувчанлик.
 работ **رباط** карвонсарой, мусофирхона.
 рабт **ربط** боғлаш; ~ айламак, ~ бермак боғламоқ;
 рабуд **ربود** тортиш; ~ тиламак қайтармоқ.
 рабуда **ربوده** тортиб олинган, тортилган; ~ айлаб олмақ
 тортиб олмоқ.
 рабъ **ربيع** 1) манзил; 2) маҳалла.
 раванда **رونده** юрувчи, кезувчи, мусофир.
 равза **روضة** кўплиги рийоз 1) боғ; 2) жаппат; ~ йи дори-
 л-бақо, ~ йи ризвод, ~ йи хулд жаннат боғи.

- равзан روزن туйнук, дарча, тешик; ~ - ~ илма-тешик.
- равнақфизоӣ رونق‌فزاӣ равнақли, мунаввар, нурли ~ бўлмақ мунаввар бўлмоқ.
- равойиҳ роиҳа нинг кўплиги; ~ таййиба яхши ҳидлар.
- равон روان юрувчи: ашки ~ оқар кўз ёши; оби ~ оқар сув; ~ айламак юргизмоқ, тўкмоқ; 2) тез; ~ битмак тез ёзмоқ; ~ бўлмақ юрмоқ; ~ этмак юргизмоқ; 3) жон; ~ киргизмак жон бермоқ, тирилтирмоқ.
- равона: روان ~ айламак 1) юргизмоқ; 2) тўкмоқ.
- равонбахш روان‌بخش жон бахш, жон берувчи.
- равонбахшлиқ روان‌بخشلىق жон бахшлик; ~ қилмақ жон бахшлик қилмоқ.
- равоносо روان‌آسا жонбахш.
- равонпарвар روان‌پرور жонпарвар.
- равотиб رواتب ретиб нинг кўплиги.
- равоқ رواق гумбаз; айвон.
- равшанравин روشن‌روشن кўринарли, кўримли, ~ равшанравон нурга интилувчи.
- равшанроӣ روشن‌راى билимли, зиёли.
- равҳ روح севинч; беандоза ~ чексиз севинч.
- раг رگ томир; ~ узмак томир узмоқ; имон ~ и дин асоси.
- райосат رياست раислик, бошқаришлик.
- райоҳин رياحين райҳон нинг кўплиги.
- ража رژه қараш, парвариш қилиш; ~ чекмак қарамоқ, парвариш қилмоқ.
- ражо رجا умид қилиш, тилаш.
- ражулиййат رجوليت эркаклик, мардлик.
- ражват رجوت қайтиш, чекиниш.
- раз رز тоқ, узум; ~ фарзанди, ~ қизи май, шароб.
- раззоқ رزاق ризқ берувчи; ~ келмак ризқ бермоқ.
- разил رذيل кўплиги арзол паст, тубан (киши); ~ и даний бевафо дунё.
- разилваш رذيلوش пасткаш, тубан; ~ эл пасткаш халқ.
- разм رزم жанг; ~ айламак, ~ қилмақ жанг қилмоқ.
- размгоҳ رزمگاه жанг майдони; ~ майдони жанг майдони.

- размсоз **رزمساز** жангчи.
- райийат **رعيت** райийат га қ.
- райийатнавоз **رعيت نواز** халқпарвар.
- райхон **ريحان** кўплиги райоҳин гул номи.
- райхоний **ريحاني** райхон исли.
- рак **رك** тўғриси раг.
- ракик **ركيك** 1) дағал, қўпол; 2) сует, заиф; ~ **гуфтор** қўпол сўз.
- рам **رم** чўчиш, хуркиш; ~ **ўлмақ**, чўчимоқ, хуркмоқ; ~ **этмақ**, ~ **қилмақ** чўчитмоқ, хуркитмоқ.
- рама **رمة** 1) гала; 2) пода.
- рамад **رمد** кўз қизариши.
- рамақ **رمق** сўнги нафас.
- рамз **رمز** белги, аломат, ишора.
- рамида **رميده** чўчиган, хурккан; ~ **бўлмақ** чўчимоқ, хуркмоқ; ~ **хотир** хаёли қочган.
- рамим **رميم** чирик, чириган; **азми** ~ чириган суяк.
- рамл **رمل** қум; ~ **маиқи** қум билан фол очишни ўрганиш; ~ **чекмақ** қум билан фол очмоқ.
- раммол **رمال** фолбин, қум билан фол очувчи.
- рамон **رمان** хурккан, чўчиган; ~ **эрмақ** чўчимоқ, хуркмоқ.
- ранг **رنگ** 1) бўёқ, тус; **қаро** ~ қора бўёқ. 2) режа; ~ **сайд** **этмақ** ов режасини тузмоқ.
- рангин **رنگين** рангли, ранг-баранг; ~ **бўлмақ** бўялмоқ; қизармоқ.
- ранглиг **رنگليغ** : ~ сўз жимжимадор гап.
- рангомиз **رنگ آميز** рангларни аралаштирувчи; ~ **гуногунлиг** ранг-баранглик.
- рангрезлик **رنگريزليک** бўёқчилик; ~ **иши** бўёқчилик ҳунари.
- рангий **رنگي** машаққат, қийинчилик; ~ **га** солмақ қийнаб қўймоқ.
- ранжа **رنجه** 1) меҳнат; қадам ~ айламақ қийин бўлса ҳам бо-
риб келмоқ; 2) безовталнк; ~ **га** қолмақ безовта бўлмоқ; 3) озор чекмоқ.
- ранжида **رنجيده** ранжиган.
- ранжен **رنجان** хафа бўлиш, ранжиш; ~ **бўлмақ** хафа бўлмоқ, ранжимоқ.

- ранжпаймой رنجيمای ранжиган.
- ранжпарварد رنجپرورد дардпарвар; ~ ўлмақ ҳамдард бўлмоқ.
- ранжур رنجور касалманд, дардманд; ~ бўлмақ қийналмоқ.
- ранжурлуг رنجورلуг касаллик, беморлик.
- ранжфарсой رنجفرسای машаққатни олиб ташловчи; ~ бўлмақ машаққатсизлантирмоқ.
- расад رصد 1) юлдузлар ҳаракатини кузатиш; 2) юлдузлар ҳаракатига қараб келгуси ишларнинг кайфиятини аниқлаш; ~ боғламақ астрономик жадвал тузмоқ.
- расадбанд رسدبند мунажжим.
- расан رسن арқон, ип.
- расм رسم кўплиги русум одат, удум.
- расойил رسايل рисола нинг кўплиги.
- раста رسته 1) саф, қатор; 2) озод бўлган, қутулган; қутулмоқ, озод бўлмоқ.
- растгор رستگار қутулган, халос бўлган, озод бўлган; ~ бўлмақ қутулмоқ, озод бўлмоқ.
- расул رسول кўплиги русул элчи, пайғамбар; ~ и араб Муҳаммад пайғамбар.
- расулона رسولانه пайғамбарона, пайғамбарларча.
- расулу-л-лоҳ رسول الله Оллоҳнинг элчиси.
- ражб رجب ҳўл, нам, юмшоқ; ~ у-л-лисон қилмақ гаширмоқ, ошкор қилмоқ.
- ратл رطل қадаҳ.
- рафиъ رفيع юксак, баланд, буюк; ~ айламақ юксалтирмоқ, баланд кўтармоқ.
- рафоҳиййат رفاھيت фаровонлик, маъмурлик, тўкин-сочинлик.
- рафраф رفرف ёстиқ.
- рафтор رفتار муомала; ~ солмақ, ~ этмак юрмоқ.
- рафъ رفع кўтариш; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ кўтарилмоқ; ~ этмак кўтармоқ.
- рафъат رفعت тўғриси рифъат.
- рах رخ чизик; ажин.
- рахна رخنه дарз, ёриқ, тешик, тирқиш; ~ солмақ путур етказмоқ; ~ тушмақ путур етмоқ.

- рахт رخت буюм.
- рахш رخش 1) қизил; 2) югурик от, тулпор; ~ сурмак от юргиз-моқ, уруш қилмоқ.
- рахшанда رخشنده ялтироқ, порлоқ.
- рахшандалик رخشنده ليك ялтироқлик, нурлилик.
- рахшон رخشان ялтироқ, порлоқ.
- рашахот رشحات рашҳа нинг кўплиги.
- рашид رشيد 1) мард; 2) ақли бутун, оқил.
- рашҳа رشحه кўплиги рашахот томчи.
- раъд رعد момақалдироқ.
- раъиййат ва райиййат رعيت кўплиги раъойо халқ, уммат, фуқаро.
- раъйат رعيت байроқ.
- раъойо رعايا раъиййат нинг кўплиги.
- раъс راءى бош; ~ ан бар ~ устма-уст.
- раъфат ва рофат راءت шафқат қилиш.
- раъша رеше 1) титроқ; 2) қалтираш.
- рақам رقم кўплиги арқом ва руқум соннинг ёзувдаги белгиси; ~ чекмак ёзмоқ.
- рақамзад رقمزد ёзиш.
- рақамзада رقمزده ёзилган, битилган.
- рақамзан رقمزن ёзувчи, котиб.
- рақамкор رقمكار рақам қилувчи, ҳисобчи.
- рақамхон رقمخان ўқувчи, билувчи.
- рақамсанж رقمسنج донишманд, билимдон.
- рақба رقبه ер ~ си ер мулки.
- рақиқ رقيق бўш, майин; ~ қалб таъсирчан, кўнгличан.
- рағбат رغبت интилиш, орзу, иштиёқ, майл; ~ айламак, ~ қилмақ интилмоқ.
- рағбатнамоёй رغبت نماي рағбат кўрсатувчи; ~ бўлмақ интил-моқ.
- рағим رعيم 1) истамовчи; 2) мажбур бўлган.
- раҳ ره роҳ II га қ.
- раҳба رجه 1) кенг хона; 2) кенг жой.
- раҳмвор رحموار тезу равон; ~ эрмак тезу равон юрмоқ.

раҳгувар رهگذر ва раҳгузор رهگذار¹⁾ йўловчи; 2) ўтиш йўли.
 раҳгувор رهگذار раҳгузар га қ.
 раҳзан رهن раҳзан га қ.
 раҳзанлиқ رهنزلىق роҳзан га қ.; ~ этмак йўл тўсарлик қилмоқ.
 раҳил رحيل жўнаш, кетиш, кўчиш; ~ қилмақ кўчмақ.
 раҳилкуш رحيلكوش йўловчи, йўлга солувчи.
 раҳим رحيم раҳм қилувчи; ~ ўлмақ раҳмли бўлмоқ.
 раҳимаҳу-л-лоҳу رحمه الله Оллоҳ унга раҳм қилсин.
 раҳкуб رهكوب йўл босувчи, йўлланувчи; ~ бўлмақ йўлга отлапмоқ.
 раҳмат رحمت раҳмдиллик, марҳаматлилик; ~ у-л-лоҳ. Оллоҳнинг марҳамати; ~ қилмақ раҳмдиллик қилмоқ;
 Олоҳ ~ ига восил бўлмақ, Оллоҳ ~ ига бормақ ўлмоқ.
 раҳматфизой رحمتفزاى раҳмдиллик қилувчи, марҳамат қилувчи.
 раҳмон رحمان раҳм қилувчи.
 раҳмоний رحمانىй илоҳий; ~ бўлмақ илоҳий бўлмоқ.
 раҳи رهن гаров; ~ этмак гаровга қўймоқ.
 раҳнавард رهنورد роҳнавард га қ.
 раҳнамулуқ رهنمولوق йўлбошчилик; ~ қилмақ йўлбошчилик қилмоқ.
 раҳнамун رهنمون роҳнамун га қ; ~ айламак йўл кўрсатмоқ.
 раҳнамунлуқ رهنمونلوق йўл кўрсатувчилик; ~ қилмақ йўл кўрсатмоқ.
 раҳолиқ رهاللىق озод, халос қилиш; ~ бўлмақ озод бўлмоқ, халос бўлмоқ.
 раҳрав رهرو роҳрав га қ.; ~ ўлмақ йўл юрмоқ.
 раҳшунос رهشناس роҳшунос га қ; ~ бўлмақ йўл танимоқ.
 раҳмфиканда رحمفكنده йўлга ташланган.
 реп ريو макр; ҳийла; ~ айламак ҳийла қилмоқ.
 реза ريزе майда.
 резачин ريزهچين қолган овқатни еувчи.
 резон ريزان тўкилувчи, сочилувчи,
 реза-реза ريزه ريزه майда-майда; ~ айламақ, ~ қилмақ майдаламоқ, тўғрамоқ.

- реш **ریش** 1) яра; 2) яраланган; ~ тан яраланган тан; ~ айла-
мак, ~ этмак яраламоқ.
- реша **ریشه** илдиз.
- рибқа **ربقه** 1) зулм; 2) сиртмоқ.
- ридо **ردا** елкага ташланадиган мато, рўмол.
- рийо **ريا** мунофиқлик, икки юзламачилик.
- рийоз **رياض** равза нинг кўплиги.
- рийозат **رياضت** тийиниш, ўзини дунё лаззатларидан
тийиниш; ~ тоши оғирлик.
- рийозий **رياضی** риёзатли, тийилувчи.
- рийозот **رياضات** рийсзат нинг кўплиги.
- рийоний **ريائی** риёкор, мунофиқ; шайхи ~ мунофиқ шайх.
- рийокаш **رياکش** риёкор, мунофиқ.
- рийолик **رياليق** мунофиқлик.
- рийосат **رياست** бошчилик, раҳбарлик; ~ қилмақ бош бўлмоқ
- рийоҳ **رياح** рих нинг кўплиги; ~ ғубори шамол тўзони.
- рижол **رجال** ражул нинг кўплиги.
- ризвон **رضوان** жаннат; равзайи ~ жаннат боғи.
- ризо **رضا** розилик, кўниш; ~ аҳли рози бўлувчилар, кў-
нувчилар.
- ризожўй **رضاجوی** ризолик истовчи.
- ризоманд **رضامند** рози, кўпган; ~ бўлмақ кўпмоқ,
- ризқ **رزق** кўплиги арзоқ насиба.
- рикоб **ركاب** узанги.
- ринд **رند** майпараст.
- риндваш **رندوش** мард.
- риндона **رندانه** мардона.
- рисола **رساله** кўплиги расойил 1) хат, мактуб; 2) асар.
- рисолат **رسالت** пайғамбарлик.
- рисолатойин **رسالت آيين** пайғамбар кўринишли.
- рисолатпаноҳ **رسالت پناه** пайғамбар ҳомийси, пайғамбар ҳи-
моячиси.
- рифъат **رفعت** 1) кўтариш, баландлаш; 2) юқори мартаба.
- рифъатфизой **رفعت فزای** улуғлик орттирадиган.

рифқ **رفق** лутф, меҳрибонлик; ~ айламак меҳрибонлик

қилмоқ, лутф кўрсатмоқ.

ришва **رشوه** пора; ~ бермак пора бермоқ.

ришватхўр **رشوتخور** порахўр.

ришта **رشته** 1) ип; 2) тор; **Марям** ~ си Биби Марям Исо пай-

гамбарга тўқиб берган хирқа учун ишлатган ишлар.

риштатоб **رشته تاب** эшиб пишитилган.

риққат **رقت** нозиклик, юмшоқлик.

ришханд **ريشخند** 1) масхара қилиш, пичинг қилиш.

риҳ **ريح** кўплиги **рийоҳ** шамол.

риҳлат **رحلت** кўчиш; ~ кўсин чалмақ ўлмоқ.

робиб **رابع** тўртинчи; ~ уҳум калбуҳум уларнинг тўр-

тинчиси уларнинг итидир («ал-Қаҳф» сурасида ҳикоя қи-
лингган ёрда 309 йил ухлаб турган уч ўсмир ва уларнинг
итига ишора).

робита **رابطة** муносабат, алоқа.

ровий **راوى** ривоят қилувчи.

рожиъ **راجع** 1) қайтувчи; ~ бўлмақ қайтмоқ; 2) боғланган те-
гишли.

рожиҳ **راجح** 1) лойиқ; ~ этмак лойиқ кўрмоқ; 2) устун, ортиқ;
3) эҳтимолли.

роз **راز** сир.

розалиқ **رازه ليق** тош йўнувчи; ~ санъати тош йўниш ҳунари

роздор **رازدار** 1) сирдош; 2) ишончли, амин (киши).

розик **رازق** ризқ берувчи, ризқлантирувчи.

розикў **رازجو** сир изловчи.

розпардоз **رازپرداز** маҳфий, сирли.

роиз **رايز** ўргатувчи; ишқ ~ и ишқ ўргатувчиси.

роиҳа **رايحه** ройиҳа га қ.

рой **راى** ва раъй **راى** фикр, ўй.

ройат **رايت** раъйат га қ.

ройзан **رايزن** фикр билдирувчи.

ройиж **رايج** ва ройижа **رايجه** ишлатиш, муомалага кири-
тиш (пулни).

ройижа **رايجه** ройиж га қ.

ройиҳа **رایحه** кўплиги равойиҳ яхши ҳид.

рокиб **راکب** отлиқ; ~ и самоватпаймо осмонга чиқувчи.

рокиъ **راکع** тиз чўкувчи; ~ ўлмақ тиз чўкмоқ.

ром **رام** 1) бўйсунувчи, бўйин ағувчи; 2) қўлга ўргатилган;
~ айламақ, ~ қилмақ бўйсундирмоқ; ~ бўлмақ,
~ ўлмақ бўйсунмоқ.

ромиш **رامش** хушчақчақлик, шодлик.

ромиҳ **رامح** тез учар, тез юрар; симоҳи ~ тезучар юлдуз.

росиҳ **راسخ** қаттиқ турувчи, маҳкам турувчи; ~ бўлмақ
барқарор бўлмоқ; ~ тутмақ қатъий турмоқ.

ростбасар **راست بصر** тўғри кўз.

ростгом **راستگام** тўғри юрувчи.

ростгор **راستگار** қутулиш; ~ бўлмақ қутулмоқ.

ростмонанд **راستماند** ростмисол, ростга ўхшаш.

рострав **راسترو** тўғри юрувчи.

ростравлиқ **راسترولیق** тўғрилиқ, ҳалоллик.

ротиб **راتب** кўплиги равотиб 1) белгиланган, тайинланган;
2) пул, ҳақ.

ротиба **راتبه** тайин қилинган (ҳақ, нафақа).

рофат **رافت** раъфат га қ.

роқий **راقی** сеҳргар, сеҳр.

роқим **راقم** хат ёзувчи, котиб.

роғ **راغ** ўтлоқ, дала.

роғиб **راغب** истовчи, интилувчи.

роҳ I **راح** май, чоғир.

роҳ II **راه** ва **ره** раҳ йўл.

роҳатайн: **راحتين** ал-йаъсу иҳда-р-роҳатайн умидсизлик—
икки роҳатнинг бири.

роҳзан **راهن** ва раҳзан **رهزن** йўл тўсар, қароқчи.

роҳзанлиқ **راهزنلیق** ва раҳзанлиқ **رهزنلیق** йўл тўсарлиқ,
қароқчилик.

роҳиб **راحب** кўплиги руҳбон **رحبان** нассорийлар рабҳари,
муришди.

роҳила **راحله** улов.

роҳнавард **راهنورد** ва раҳнавард **رهنورد** йўловчи, кезувчи.

роҳнамун **راهنمون** ва раҳнамун **رهمنون** йўл кўрсатувчи.
роҳрав **راهرو** ва рəҳрав **رهرو** йўловчи, саёҳатчи.
роҳшунос **راهشناس** ва раҳшунос **رهشناس** йўл танигувчи.
рубъ **ربع** тўртдан бир, чорак; ~ маскун ернинг аҳоли
яшайдиган чораги.
руд I **رود** дарё, оқим; ~ и Синд Синд дарёси.
руд II **رود** торли мусиқа асбоби; ~ у роҳ мусиқа ва шароб.
рудбор **رودبار** оқар сув кўп ер.
рудхона **رودخانه** 1) дарё, 2) ирмоқ.
ружуъ **رجوع** 1) мурожаат қилиш; 2) қайтиш; қайтиб келиш;
~ этмак, ~ қилмақ қайтмоқ.
руки **رکن** кўплиги аркон устун.
рукуъ **ركوع** эгилиш, намозда эгилиб туриш; ~ ўлмақ
эгилмоқ.
руммон **رمان** анор.
руммоний **رمانی** анор ранг, анор гулининг ранги.
румуз **رموز** рамз нинг кўплиги.
румҳ **رمح** пайза.
русий **روسی** саҳройи; гадойи ~ саҳройи гадо.
руст **رست** маҳкам, қаттиқ; ~ қилмақ беркитмоқ, яширмақ.
рустахез **روسته حیز** ва рустохез **روستاخیز** ва рустхез **روستخیز**
1) охиратда тирилиш, қиёмат қаюм; 2) жонланиш, уйғо-
ниш; ~ солмақ ғавғо қилмоқ
рустоний **روستائی** қишлоқи.
рустохез **روستاخیز** рустахез га қ.
рустхез **رستخیز** рустахез га қ.
русул **رسول** расул нинг кўплиги.
русум **رسوم** расм нинг кўплиги; ~ бўлмақ расм, одат бўлмоқ.
русух **رسوخ** маҳкамлик, қатъий туришлик, хотиржам бўлиш-
лик; ~ қилмақ қатъийлашмоқ, маҳкамлашмоқ.
рутаб **رطب** хўл, нам; ҳарри ~ иссиқ хўл (мизож).
рутба **رتبه** унвон, мартаба, даража.
рутбалик **رتبه لیک** мартабалик, даражалик.
рутубат **رطوبت** намлик, хўллик.
рух **رخ** юз; ~ и зард сариф юз.

рухас رخص рухсат нинг кўплиги.
 рухом رخام мармар тош.
 рухсат رخصت кўплиги рухас ижозат.
 рухсор رخسار юз.
 рухсорлиг رخسارليغ юзли.
 рушд رشد 1) ўсиш, камол топиш; 2) ақли комиллик.
 руунат رؤنت тентаклик, енгилтаклик.
 руўйат رويت кўриш, янги ойни кўриш; ~ у-л-лоҳ эҳ-
 тимоли Оллоҳни кўриш эҳтимоли.
 руқум رقوم рақам нинг кўплиги.
 руқъа رقعہ 1) хат, мактуб; 2) ямоқ.
 руҳ روح кўплиги арвоҳ жон.
 руҳафзо روح افزا ва руҳафзой روح افزای руҳлантирувчи,
 жонлантирувчи, тирилтирувчи.
 руҳафзой روح افزای руҳафзо га қ.
 руҳбахш روح بخش руҳ берувчи, жон киргизувчи.
 руҳбон رحبان роҳиб нинг кўплиги.
 руҳгустар روح گستر руҳ берувчи.
 руҳона روحانه руҳ билан; сабук ~ енгил руҳ билан.
 руҳосо روح آسا руҳни кўтарувчи, кўнгил очувчи.
 руҳпарвар روح پرور руҳни парвариш қилувчи, руҳлантирувчи.
 руҳу-л-амин روح الامين ва руҳу-л-қудс روح القدس Жабраил
 алайҳи-с-саломнинг лақаблари.
 руҳу-л-лоҳ روح الله Исо пайғамбарнинг лақаби.
 руҳу-л-қудс روح القدس руҳу-л-амин га қ.
 рў رو рўй га қ.
 рўбараҳ روبراه ва рўбароҳ روبره йўлга чиқиш, сафарга
 отланиш, ~ бўлмақ сафарга чиқмоқ.
 рўбароҳ روبراه рўбараҳ га қ.
 рўбарў روبروي ва рўбарўй روبروي юзма-юз.
 рўбарўй روبروي рўбарў га қ.
 рўбоҳ روباه тулки.
 рўгардон روگردان юз ўгирган; ~ бўлмақ юз ўгирмоқ.
 рўда روده ичак.

рўз روز кун.
 рўздор روزهدار рўза тутган киши.
 рўзафзун روزافزون кундан-кун ортиб борувчи; ~ бўлмақ
 кун сайин кўпаймоқ.
 рўзгор روزگار 1) замона; ~ аҳли замондошлар; 2) ҳаёт;
 3) қисмат.
 рўзий روزى ризқ, насиба.
 рўзнома روزنامه кундалик дафтар
 рўй I روى ва рў юз.
 рўй II روى бронза.
 рўйинтан رويين تن бронза бадап.
 рўйкаш رويکش рўкаш га қ.
 рўйпўш رويپوش ва рўпўш чачвон.
 рўкаш روكش ва рўйкаш қалбаки, ясама.
 рўпўш رويپوش рўйпўш га қ.

С

сабаб سبب кўплиги асбоб боис, важ, баҳона.
 сабад سبد ва сабат сит сават.
 сабат سبت сабад га қ.
 сабақ سبق кўплиги асбоқ дарс, ўқиш; ~ олмақ ўрган-
 моқ, ўқимоқ; ~ ўқумақ дарс олмоқ.
 саббоғ سباغ бўёқчи.
 сабзалиқ سبزعليق яшиллик, яшил ранглик.
 сабзнўш سبزپوش 1) кўк либосли; 2) Хизр алайҳи-с-салом.
 сабзоранг سبزارنگ сабзранг га қ.
 сабзранг سبزرنگ ва сабзоранг سبزارنگ яшил ранг.
 сабий صبي бола, гўдак.
 сабил سبيل йўл; ~ қилмақ қурбон қилмоқ.
 сабилу-л-лоҳ سبيل الله худо ҳақи, худо йўли.
 сабиҳ سبيح гўзал, чиройли; ~ ўлмақ чиройли бўлмоқ.
 сабоҳ صباح эрталаб, тонг; ~ у масо, ~ у шом эртаю кеч.
 сабоҳат سباحт чирой.
 сабоҳатлиг سباحتليг чиройлик.

- сабрпайвандлик صبر پيوندليق чидамлилик, тоқатлилик.
- сабрхоҳ صبر خواه чидамли, тоқатли; ~ бўлмоқ чидамоқ.
- сабт سبت қайд қилинган, ёзилган; ~ ўлмақ (тақдирда) ёзилмоқ; ~ айламақ, ~ этмақ, ~ қилмақ 1) маҳкам қилмоқ, мустаҳкамламоқ; 2) ёзмоқ, битмоқ, ~ қилилмақ ёзилмоқ, қайд қилинмоқ.
- сабу سبو кўзача.
- сабукаш سبوکش май уювчи.
- сабукашлик سبوکشليک 1) ичувчилик, майхўрлик; 2) май қуювчилик.
- сабукбор سبو کبار 1) енгил юкли; 2) чаққон, илдам; ~ ўлмақ чаққон бўлмоқ.
- сабукборлиг سبو کبارليغ бепарволик.
- сабукгом سبو گام енгил қадам, тез юрувчи.
- сабукдав سبو کدو тез юрувчи, югурик.
- сабукинонлиг سبو ک عنائليغ енгилтақлик.
- сабукпай سبو کپي тез юрар.
- сабукрав سبو کرو енгилтак, оёғи енгил.
- сабукруҳ سبو کروح самимий, очиқ чехрали.
- сабукруҳлуг سبو کروحلوع самимийлик, очиқ юзлилик.
- сабуксайр سبو کسير тез ўтувчи, тез юрувчи.
- сабуксанг سبو کسنگ 1) енгил тош, 2) енгил.
- сабукхез سبو کخيز илдам, эпчил, чаққон.
- сабур صبور сабрли, чидамли, ~ бўлмақ чидамли бўлмоқ.
- сабурий صبوري сабрлилик, чидамлилик.
- сабуъ سبوع йиртқич, ҳайвон.
- сабуъиййат سبوعيت йиртқичлик, ҳайвонийлик.
- сабуҳ صبح 1) тоза; чиройли; 2) наҳорга май ичиш.
- сабуҳий صبوحي наҳорга май ичиш; ~ жом, ~ май саҳар ичиладиган май; ~ қилмақ наҳорга май ичмоқ.
- сабуҳкашон صبو حکشان наҳорга май ичувчилар.
- сабъ سبيع ва сабъа سبيع етти.
- сабъа سبيع сабъ га қ.; ~ йи масоний фотиҳа сураси.
- сабқатнамо سبقت نما ва сабқатнамой سبقت نماي пешқадам, илгари, илгарилаган.
- сабқатнамой سبقت نماي сабқатнамо га қ.

- сабҳа سېحه тасбех.
- сав ساو сов га қ.
- савб I صوب томон, тараф.
- савб II ثوب кўплиги асвоб кийим, либос.
- савдо I سودа 1) қора; 2) шайдолик, гирифторлик.
- савдо II سودا олди-сотди.
- савдоафзой سوداافزای ғам-ташвини орттирувчи.
- савдоомиз سوداآمиз савдо аралаш; ~ хаёл шайдоли хаёл.
- савдопена سوداپېشه савдогар.
- савиййат سويت тенглик, баробарлик.
- савлажон صولجان чавгон.
- савм صوم рўза; ~ аҳли рўзадорлар; ~ тутмақ рўза тутмоқ.
- савмаъа صومعه кўплиги савомий христианлар ибодатхонаси.
- саво سوا баробар, тенг.
- савобит ثوابт савбитнинг кўплиги; темир қозиқ юлдузи.
- савод سواد 1) қора, қоралик; 2) қоронғи, қоронғилик, зулмат;
3) ёзувнинг биринчи нусхаси, қоралама; ~ айламак,
~ қилмақ 1) ёзмоқ, хат ёзмоқ; 2) қора қилмоқ.
- савол سوال кўплиги асвила сўроқ.
- савомий صوامع савмаъанинг кўплиги.
- савоҳил سواحل соҳилнинг кўплиги.
- савр ثور 1) хўкиз; 2) Ҳамал буржи; 3) апрель.
- савсаний سوسنى савсан ранг, яшил ранг.
- савт صوت овоз, товуш; куй, оҳанг; ~ и алҳон куйлар;
~ у-л-химор эшак овози.
- савбонлиғ سېگانليغ итбоқарлик.
- садд سد 1) тўғон; 2) ғов, тўсиқ; ~ и роҳ йўл тўсиғи.
- садамот صدمات садматнинг кўплиги.
- садафвор صدفوار садафдек, садафга ўхшаш.
- садафгун صدفگون садаф ранг.
- садафкор صدفکار 1) садаф йўнувчи; 2) садаф қадалган.
- садафкорлиқ صدفکارليغ садаф билан безатилганлик.
- садафпора صدفپاره садаф парчалари.

садафреза **صدفريزه** садафнинг синиги, майдаланган садаф.
садафсон **صدفسان** садаф каби, садафга ўхшаш.
садбарг **صدبرگ** юз япроқ; гули ~ қирқоғайни.
саддақ **صدق** тўғри, рост.
сайдйак **صديک** юздан бир.
садмат **صدمت** кўплиги садамот 1) тўсатдан тушадиган зарба; кутилмаган зарба, ҳужум; 2) зарар.
садматомиз **صدمت آميز** кутилмаган.
садорат **صدارت** бошчилик, раислик; ~ олий олий раҳбарлик.
садоратмаоб **صدارت مآب** раислик мансабидаги.
садоқ **سداق** ва садоғ **سداغ** ўқ-ёй халтаси.
садоғ **سداغ** садоқ га қ.
садр **صدر** 1) бошлиқ; ~ бўлмақ бош бўлмоқ; бузург-лар ~ и улуглар пешқадами; 2) тўр, ўрта.
сажжода **سجاده** жойнамоз.
сазо **سزا** 1) муносиб, лойиқ; 2) жазо; ~ қилмақ жазоламоқ; ~ етқурмақ жазоламоқ; 3) мукофот.
саид **سعيد** саъид га қ.
صيد 1) ов; 2) овланган нарса; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ овланмоқ; ~ урмақ ов қилмоқ; ~ қилмақ овламоқ.
сайдафкан **صيدافکن** моҳир овчи.
сайдгар **صيدگر** овчи.
сайдгаҳ **صيدگه** ов қилиш жойи.
сайид ва саййид **سيد** 1) Муҳаммад авлоди; 2) жаноб, тақсир; 3) бошлиқ, йўлбошчи; ~ у-л-мурсалин пайғамбарларнинг бошлиғи.
саййид **سيد** сайид га қ.
саййигъа **سيئه** ёмон.
саййод **صياد** овчи; ~ и лаъим пасткаш овчи.
саййодлиг **صيادليغ** овчилик.
саййол **سيال** 1) оқадиган; ~ айламақ оқизмоқ; 2) суюқлик.
саййор **سيار** сайр қилувчи, кезувчи.
сайлхез **سيلخيز** селнинг кўнайиши, кучли сел.
сайрафий **صيرفي** ;сарроф.

- сайрфуруш **سیر فروش** қуруқ ваъдалар билан алдаш; қуруқ гап сотувчи.
- сайф **سیف** қилич.
- сайфий **صیفی** ёзлик, ёзги.
- сайфур **سیفور** нафис мато, атлас.
- сайқаландуз **صیقل اندوز** жило берувчи.
- сайҳа **صیحه** бақиритш, ҳаяжон билан қичқиритш; ~ урмақ бақирмоқ, қичқирмоқ.
- сакана **سکانه** кўплиги **саканот** 1) бир жойда яшовчилар, бир жойда ишлаб турувчилар; ором олувчилар; 2) ҳаракатсизлик, ҳарфнинг еокинлилиги.
- сақанот **سکانات** сакана нинг кўплиги.
- сакарот **سکرات** жон талвасаси.
- сакбон **سکبان** тўғриси **сагбон**.
- сакбонлиғ **سکبان لیغ** тўғриси **сагбонлиғ**.
- саклов **سکلاو** сув ити, жонивор.
- салавот **صلوات** салот нинг кўплиги.
- салаф **سلف** кўплиги **аслоф** кимгадир илгари ўтган ҳамфикр, ҳаммаслак киши.
- салб **سلب** 1) ўғирлаш; 2) инкор қилиш; ~ и вужуд борлиқни инкор қилиш; ~ **этмақ**, ~ **қилмақ** инкор қилмоқ.
- салиб **صليب** христианлар бўйнига осиб юрадиган тўрт тарафли олтин ёки бошқа металдан ишланган тақинчоқ, крест.
- салим **سليم** соғ, тўғри; ~ **фитрати соғ** вақти; ~ **нафас** яхши ниятли.
- салис **سلیس** равон, аниқ, тушунарли, таъсирчан.
- салисалфоз **سلیس الفاظ** таъсирчан, равон сўзли.
- салита **سلطه** уятсиз, ҳаёсиз.
- салиқа **سلیقه** қобилият; табиат, завқ.
- салламаҳуму-л-лоҳ **سلمهم الله** уларга Оллоҳнинг саломи бўлсин.
- салла-л-лоҳу алайҳи ва саллам **صلى الله عليه وسلم** унга Оллоҳнинг ризолигию саломи бўлсин.
- салланмақ ва солланмақ **سالانماق** нозли хиром қилмоқ, чайқалиб юрмоқ.
- сало **صلا** йўлга отланиш чақирғи; ~ **солмақ** жар солмоқ, овоза қилмоқ; ~ **урмақ** жар солмоқ, ундамоқ.

- салоһа **سلايه** 1) текислаш, силлиқлаш; 2) юмпатиш;
 ~ айламак 1) силлиқламоқ, 2) юмпатмоқ.
 саломатрўб **سلامتروب** омонликни бузувчи.
 салосил **سلاسل** силсила нинг кўплиги.
 салот **صلات** кўплиги саловот намоз; ~ и хамса беш вақт
 намоз.
 салотин **سلطان** султон нинг кўплиги, ~ и комгар қудрат-
 ли султонлар; ~ и маснадининин юқори мартабали султон-
 лар; ~ и мозийа ўтган султонлар, қадимги шоҳлар.
 салоҳ **صلاح** тўғрилиқ, солиҳлик, маъқуллик; ~ аҳли тўғ-
 ри одамлар, тақводор одамлар; ~ сўз тўғри сўз, ҳақ гап;
 ~ этмак тузатмоқ, яхшиламоқ.
 салоҳафзой **صلاح افزاي** тўғрилиқ, ростлик
 салоҳийят **صلاحيت** 1) тўғрилиқ, ростлик; 2) қобилият.
 салсабил **سلسبيل** жаннат суви.
 самад **صمد** абадий; ~ зикри Оллоҳни ёдга олиш, эслаш.
 самак **سمك** балиқ.
 саман **سمن** ёсмин, суман гул.
 саманд **سمند** от тури.
 самандар **سمندر** афсонавий қуш ном.
 самандарваш **سمندروش** самандарга ўхшаш, самандар каби.
 самандарлиқ **سمندرليق** самандардек куйиш.
 самар **ثمر** кўплиги асмор мева.
 самин **سمين** қимматбаҳо; ~ гавҳар қимматбаҳо гав-
 ҳар; ~ коло қимматбаҳо буюм.
 самигъ **سميع** эшиткучи.
 самм **سم** заҳар.
 самоваш **سماوش** самовий, ҳаворанг.
 самовотпаймо **سماوات پيما** самоларни кезувчи.
 самоъ ва симоъ **سماع** эшитиш; қулоқ солиш, тинг-
 лаш; ~ қилмақ эшитмоқ.
 самог **سماغ** елим.
 самум **سموم** иссиқ шамол.
 самумосо **سموم آسا** самумдек.
 самур **سمور** 1) қундуз; 2) қундуз пўстин.
 сана **سنه** йил.

санавбар سنوبر қайин дарахти.
санавбарвор سنوبروار қад-қомати келишган, хушбичим.
санад سند 1) ҳужжат; 2) асос.
санам صنم кўшлиги асиом 1) бут; 2) маҳбуба.
санаҷ ساناج меш, чарм халта.
санг I سنگ 1) тош отувчи; 2) қалъа деворида ўқ,
пиширилган кабоб; ~ и хора қаттиқ тош, гранит тош.
санг II سانگ сонг га қ.
сангандоз سنگانداз 1) тош отувчи; 2) қалъа деворида ўқ,
тош отиш учун қилинган махсус тешиклар.
сангбаст سنگ بست мустаҳкам; ~ этмак мустаҳкамламоқ.
сангборон سنگ باران тошбўрон, тош ёғдириш.
сангбур سنگبور тошкесар.
сангдил سنگدل тошкўнгил, тошбағир.
сангин سنگين тошдан ясалган; ~ кўнгил, ~ дил тош-
бағир, тошюрак.
сангпора سنگپاره тош парчаси, ушоқ тош.
сангрез سنگريز тош ёғдириш; ~ этмак тош ёғдирмоқ.
сангсор سنگسار 1) тошлоқ ер; 2) тошбўрон қилиш.
сангтарош سنگتراش тоштарош уста, тош йўнувчи.
сандаل صندل ёғочи хушбўйи бир дарахт номи.
сандалбў صندلبو ва сандалбўй صندل بوى сандал исли,
хушбўй.
сандалбўй صندلبوى сандалбў га қ.
сандалгун صندلگون сандал рангли.
сандалий صندلى сандал ёғочидан ясалган курси; ~ қаср.
сандалиасим صندل نسيم хушбўй шабада.
сандалойин صندل آيين сандал кўринишли.
сандалосо صندلاسا ва сандалсо صندلسا сандал каби.
сандалиўш صندل پوش сандал рангли кийим кийган.
сандаесо صندلسا сандалосо га қ.
сандалфом صندل فام сандал ранг.
сандарус صندروس 1) сандарак; 2) сариқ.
сандон صندان темир кунда.

- сандукваш **صندوقوش** қутичадек, сандиққа ўхшаган.
- санжақ **سِنْجَاق** байроқ.
- санжоб ва синжоб **سِنْجَاب** 1) силовсин; 2) силовсин пўстини.
- санноъ **صِنَاع** ҳунарманд.
- сано **ثِنَا** мақтов.
- саноний **ثِنَائِي** мақтовли.
- санохон **ثِنَاخَوَان** сано айтувчи.
- саноч **سِنَانَج** тўғриси санач.
- санъатгар **صِنْعَتْكَر** ҳунарманд, моҳир уста.
- санъатгарий **صِنْعَتْكَرِي** санъаткорлик.
- санъатнамоӣ **صِنْعَتْكَرْمَا** санъаткорона, моҳирона.
- санъатойин **صِنْعَتْكَر_АЙИН** санъатга ўхшаш.
- санъатсоз **صِنْعَتْكَر_سَاز** санъаткор, моҳир уста.
- санъатфоиш **صِنْعَتْكَر_فَاش** машҳур ҳунарманд, санъаткор.
- сапаг **سَپَاغ** банд, даста
- сапида **سَپِيْدَه** оқлик; ~ дам тонг ёруғлиги.
- санидор **سَپِيْدАР** терак.
- сапог **سَپَاغ** тўғриси сапаг.
- сар **سَر** бош; ~ то ~ бошдан-оёқ; ҳаммаси.
- сарандоз **سَر_اَنْدَاز** 1) энкайган, боши қуйи; ғамгин, хафа; 2) шижоатли, ботир, ~ қилмақ хафа қилмоқ.
- сарандозлик **سَر_اَنْدَاز_لِيْق** бош эгишлик.
- саратон **سَر_اَتَان** бурж номи.
- сарафкандалик **سَر_اَفْكَندَه_لِيْك** ўйсунлилик, итоат этишлик.
- сарафроз **سَر_اَفْرَاز** 1) бошини юқори кўтарган; 2) юксак, баланд; 3) хурсанд, мағрур; ~ бўлмақ мамнун бўлмоқ, эришмоқ; ~ қилмақ ҳурматламоқ, хурсанд қилмоқ.
- сарафрозлик **سَر_اَفْرَاز_لِيْق** улутворлик, юксаклик.
- сарбаланд **سَر_بَلَنْد** боши юқори; юксак, атоқли; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ улғаймоқ; шуҳрат қозонмоқ; ~ айламақ, ~ қилмақ хушвақт қилмоқ, баҳраманд қилмоқ.
- сарбаландлиғ **سَر_بَلَنْد_لِيْغ** юксаклик, улуглилик.
- сарбасар **سَر_بَسَر** бошдан-оёқ, бутунлай; ~ бўлмақ тўлмоқ, лим-лим бўлмоқ.
- сарбарлик **سَر_بَر_لِيْق** эзиш, қийнаш.

- сарвар سرور етакчи, йўлбошчи.
- сарвақт سروقت йўқлаб келиш, зиёрат.
- сарвбун سروبون хушқомат, қадди келишган.
- саргарм سرگرم (бирор ишга) жон-жаҳдини бериш, зўр қизиқиш, машғул бўлиш.
- саргардон سرگردان эс-ҳушини йўқотган, паришон, саргардон.
- сард سرد совуқ.
- сардоба سردابه 1) иссиқ кунда ўтириладиган ертўла;
2) ер ости сув омбори; 3) музхона.
- сарзамин سرزمين мамлакат.
- сарзаниш سرزنش гина, таъна; танбиҳ, койиш; ~ қилмақ койимоқ, танбиҳ бермоқ.
- сарир I سير сўри, тахт; ~ аҳли шоҳлар, султонлар.
- сарир II صير гижишлаш; эшик ~ и эшик гижишлаши; қалам ~ и қалам шитирлаши.
- сариъ سريع тез, суръатли.
- сариъу-с-сайр سريع السير тез ҳаракат, тез юрар.
- сарих صريح ошкора, аниқ, ойдин.
- саркаш سرکش бебош, ўжар; ~ ниҳол бўйдор дарахт.
- саркашлик سرکشليқ бебошлик, ўжарлик; ~ қилмақ ўжарлик қилмоқ.
- саркәр سرکار ишбоши.
- саркўб سرکوب бостириш, тор-мор қилиш.
- саркўфта سرکوفته боши янчилган.
- сармад سرمد абадий, доимий.
- сармадий سرمدي абадий, доимий.
- сарманзил سرمنزل биринчи манзил; карвонлар, йўловчиларнинг биринчи тўхташ жойи.
- сармаст سرمست маст.
- сармастон سرمستان кайфлик, мастлик.
- сармойалиқ سرمايه ليق давлатмандлик.
- сарнавишт سرنوشت тақдир, қисмат.
- сарнигун سرنگون ағдарилган, тўнтарилган, остин-устин; ~ айламак 1) тўпкармоқ, остин-устин қилмоқ, ағдармоқ; йўқ, қилмоқ; улоқтириб ташламоқ.
- сарнигувлуқ سرنگون لوق тўнтарилганлик, остин-устинлик; ағдарилганлик, йўқ қилинганлик.

саро سرا сарой га қ.

саробўстон سرايستان уй ёнидаги боғ, томорқа.

саровоз سراواز овоза; ~ этмак овоза қилмоқ, билдирмоқ,

сарой سراй ва саро سرا уй, сарой.

саройанда سراينده ҳофиз, ашулачи.

саромад سرآمد 1) биринчи, бошловчи; 2) биринчи аллома;

~ бўлмақ илгариламоқ (шуҳратда) биринчи бўлмақ.

саропарда سراپردе 1) подшолар чодир; 2) ҳарам.

саросар سراسر бошдан-оёқ, ҳаммаси.

сарофат صرافт ният; ~ бўлмақ ният қилмоқ, истамоқ.

сарогоз سراغоз бошланиш; кириш, муқаддима.

сарпанжа سرپنجه чангал.

сарпўш سرپوش қопқоқ.

сарришта سررشته 1) асосий ип; ипнинг учи; ~ йи умид

умид ипи; ~ йи ғайб ғайб ипи; 2) ишбилармонлик; 3) маълумот.

саррож سراج 1) эгарчи; 2) сўфий Абу Насрининг лақаби.

сарроф صراف пул алмаштирувчи.

сарсабз سرسبز яшил, яшнаган; ~ бўлмақ яшнамоқ.

сарсар صرصر совуқ, аччиқ, кучли шамол.

сарсармонанд سرسرمانند сарсармисол.

сарсухан سرسخن кириш сўз, муқаддима.

сарт سارت форс, тожик.

сартакйа سرتكیه бош чодир.

сарфароз سرفراز 1) мағрур; 2) ҳурматланган; ~ айла-

мак, ~ этмак ҳурматга сазовор қилмоқ.

сарфиканда سرفکنده итоат, буйсуниш.

сарфитна سرفتنه фитнанинг боши, фитна бошловчи;

~ йи аййом фитнали кунларнинг бошланиши.

сархайл سرخيل бошлиқ; ~ ўлмақ бош бўлмақ.

сархайллик سرخيلليқ сардорлик, бошчилик.

сархам سرخم боши эгик; ~ қилмақ. эгмоқ.

сархуш سرخوش маст.

саршумора سرشماره сарҳисоб.

сарқут سرقوت сарқит (ярим ичилган, тагида қолган қадаҳ).

сарх **صرح** қаср.

сарҳад **سرحد** чегара.

сарҳалқа **سر حلقه** ишбоши.

сарҳалқалиғ **سر حلقه لين** ишбошилиқ.

сатарванлиғ **سترون لين** туғмаслик.

сатр I **ستر** кўплиғи сутур I 1) парда; 2) беркитиш, ёпиш:

~ и ҳол аҳволни беркитиш; ~ этмак беркитмоқ, яширмоқ.
сатр II **سطر** кўплиғи сутур II қатор, йўл (ёзувда).

сатҳ **سطح** кўплиғи сутуҳ юза, текислик.

сафар **سفر** кўплиғи асфор саёҳат.

сафарий **سفرى** сафар қилувчи.

сафват **صفوت** тозалиқ, тиниқлик.

сафдар **صفر** ботир, жасур.

сафид **سفيد** оқ.

сафина **سفينه** кўплиғи сафойин кема.

сафир **صفير** ҳуштак; булбул ~ и булбул сайраши.

сафиҳ **سفیه** 1) аҳмақ, нодон; 2) сурбет.

сафойин **سفاین** сафина нинг кўплиғи.

сафойоб **صفایاب** тоза, мусаффо.

сафрат **صفرت** тўғриси суфрат.

саффок **سفاک** қонхўр.

сафшикан **صفشکن** 1) саф бузувчи; 2) баҳодир, ботир,

қаҳрамон.

сафшиканлиқ **صفشکنلیغ** саф бузувчилик.

сахат **سخت** сахт га қ.

сахим **سخیم** улушдош.

сахт ва сахат **سخت** 1) қийин, мушкул; 2) қаттиқ.

сахтгир **سختگیر** қаттиқ ушловчи.

сахтжонлиқ **سختجانلیق** жони қаттиқлик.

сахткўш **سخت کوش** жуда ҳаракатчан, тиришқоқ.

саъб **صعب** қийин, оғир, мушкул; ~ ўлмақ қийин бўлмоқ.

саъблиқ **صعبلیق** қийинлик, мушуллик.

саъбҳол **صعب حال** қийин аҳвол.

- саъп سعد бахт; юлдузларнинг жойлашишида бахт келишини кўриш.
- саъид ва санд سعيد бахтли.
- саъй سئى тиришиш, уриниш; интилиш; ~ этмак тиришмоқ, уринмоқ.
- саъқа صقه ҳайқиреиш; гуркираш.
- сақам سقم кўплиги асқом дард; бетоблик; оғриқ.
- сақар سقر дўзах.
- сақарлот سقرلات 1) жуннинг бир тури; 2) от устига ташланадиган ёпинчиқ; 3) чойшаб.
- сақат سقط 1) чиқинди; ичак-чавоқ; 2) йиқилиш, тушиш; ~ бўлмақ йиқилмоқ; ~ қилмақ йиқитмоқ.
- сақизган سقیزغان зағизгон.
- сақил ثقیل оғир.
- сақим سقیم касал.
- сақл ثقل кўплиги асқол 1) оғирлик; 2) юк.
- сақог ساقاغ ияк.
- сақф سقف 1) шифт; 2) том.
- саққо سقا сув ташувчи, мешкобчи.
- сағалмақ ва соғалмақ ساغالماق хушёр тортмоқ, ўзига келмоқ.
- сағинч ساغینچ ва соғинч умид.
- сағир صغیر ёш; гўдак; ~ у-с-син кичик ёшли.
- сағира صغیره сағир нинг муаннаси.
- саҳарий سحرى саҳарги, тонгги.
- саҳархандлик سحرخندلیق очик юзлилик.
- саҳархез سحرخیز саҳар турувчи.
- саҳбо سہبا шароб.
- саҳв سہو хато.
- саҳву-л-қалам سہوالقلم қалам хатоси.
- саҳифа صحیفه кўплиги саҳойиф 1) бет, варақ; 2) китоб; ~ йи кофур оқ қоғоз.
- саҳиҳ صحیح тўғри, чин; асл, ҳақиқий ~ қилмақ тўғриламоқ.
- саҳл سهل енгил, осон; ~ тутмақ енгил ҳисобламоқ; ~ этмак осонлаштирмоқ, енгиллаштирмоқ.

- саҳм I **سهم** ёй ўқи; ~ и қазо тақдир ўқи.
- саҳм II **سهم** қўрқинш, ваҳима, даҳшат.
- саҳмгин **سهمگين** даҳшатли, ваҳимали.
- саҳмнок **سهمناك** қўрқинчли, ваҳимали.
- саҳоб **سحاب** булут; ~ и мутир ёмғирли булут.
- саҳойиф **صحايف** саҳифа нинг кўплиги.
- саҳронавард **صحرانورد** саҳро кезувчи.
- саҳронишин **صحرائشين** саҳрони ватан қилиб олган, саҳро-
да ўтирувчи.
- саҳҳоф **صحاف** муқовачи
- саҳҳофлик **صحافليک** муқовачилик.
- себ **سيب** олма; ~ и занахдон бақбақа.
- себарга **سه برگه** гул шоҳидаги гул ости барги.
- секирмак **سيکيرماک** отилиб чиқмоқ; кейнидан ел ~ орқадан
ел чиқмоқ.
- сел **سيل** қаттиқ ёмғир.
- селандуз **سيلاندوز** селга айланувчи.
- селгинчак **سيلگينچک** туғриси селкинчак.
- селоб **سيلاب** тошқин.
- сенамак **سنيپاماک** сарф қилмоқ.
- сепеч **سه پيچ** уч ўрам.
- сечмак **سيچماک** сайламоқ, ажратмоқ.
- сеҳрангез **سحرانگيز** сеҳрловчи, мафтун қилувчи.
- си **سى** ўттиз; ~ рўза ўттиз кун.
- сиблат **سبلت** мўйлаб, мурт; ~ и иблис шайтон жуни.
- сибоъ **سباع** йиртқич, ҳайвон.
- сива-л-лоҳ **سوى الله** Оллоҳдан бошқа.
- сиво **سوى** бошқа, айрим, бўлак.
- сиддиқ **صديق** 1) тўғри, чин, вафодор; 2) ҳазрати Абу
Бакрнинг лақаби.
- сидра **سدره** кедр.
- сидранишин **سدره نشين** еттинчи осмонда турувчи.
- сидрафарсой **سدره فرساي** осмонни бузувчи, чарчатувчи.

сидросо **سدر آسا** еттинчи осмондаги энг баланд дарахтга

ўхшаш; ~ **минор** энг баланд минор.

сидқ **صدق** тўғрилиқ, ростлик; ~ у **казби** қов-қови чин-

ёлғонлигини текшириш.

сижилл **سجل** рўйхат; **умр** ~ и умр дафтари.

сижилла **سجله** кўплиги **сижиллот** рўйхат дафтари, реестр.

сижиллот **سجلات** сижилла нинг кўплиги.

сизмақ **سيزماق** чизмоқ, ёзмақ.

сийар **سير** юриш-туриш.

сийаҳдиллик **سيه دليک** кўнгли қоралиқ.

сийаҳкор **سيه کار** бадкирдор, ичи қора.

сийаҳнома **سيه نامه** гуноҳқор, жиноятчи.

сийаҳпўш **سيه پوش** қора кийган.

сийаҳрў **سيه رو** ва **сийаҳрўй** **سيه روى** юзи қора, бахтсиз;

~ келмақ қора юз билан келмоқ.

сийаҳрўз **سيه روز** қора кунда қолган.

сийаҳрўй **سيه روى** сийаҳрў га қ.

сийаҳрўлиг **سيه رولىغ** шармандалиқ, шармсорлиқ.

сийаҳситора **سيه ستاره** 1) юлдузи қора; 2) бахтсиз.

сийаҳтоб **سيه تاب** ва **сийоҳтоб** **سيه تاب** қора товланувчи;

қорамтир.

сийаҳфол **سيه فال** бахтсиз.

сийаҳчол **سيه چال** ва **сийоҳчол** **سيه چال** 1) чоҳ, қудуқ;

2) зиндон.

сийирмақ **سييرماق** сидирмоқ.

сийм **سيم** кумуш.

сиймандом **سيم اندام** кумуш бадан.

сиймандуд **سيم اندود** кумуш қопланган.

сиймафшон **سيم افشان** кумуш сочувчи.

сиймбар **سيم بر** кумуш бадан.

сиймгун **سيمگون** кумуш ранг.

сиймжисм **سيم جسم** кумуш бадан.

сиймин **سيمين** кумуш ранг; ~ соқ кумуш ранг болдирли;

~ қилмақ кумуш ранг қилмоқ.

сийминбадан **سيمين بدن** кумуш ранг бадан.

- сийминбар **سيمين بر** кумуш ранг бадан.
- сиймкан **سيم کش** кумуш юкланган.
- сиймпаш **سيم پاش** кумуш сочувчи.
- сиймфишоналқ **سيم فشان ليق** кумуш сочувчилик.
- сиймқалб **سيم قلب** сохта пул.
- сина **سينه** сийна га қ.
- сийна ва сина **سينه** кўкрак.
- сийнабанд **سينه بند** юракни банд қилувчи.
- сийнаренш **سينه ريش** кўкраги тешилган.
- сийнасўз **سينه سوز** юракни куйдирувчи.
- сийодат **سيادت** ҳокимият, ҳукмронлик, салтанат.
- сийонат **سيانت** 1) ҳимоя қилиш, сақлаш, муҳофаза қилиш; 2) тарбия қилиш; 3) ҳушёрлик.
- сийосатгоҳ **سياستگاه** жазоланадиган жой.
- сийоқ **سياق** усул, метод.
- сийоҳ **سياه** қора.
- сийоҳбахт **سياه بخت** бахти қора.
- сийоҳғилим **سياه گليم** бадбахт.
- сийоҳжарда **سياه جرده** қорачадан келган.
- сийоҳий **سياهي** қора; ~ нуқта. 1) қора нуқта; 2) хол.
- сийоҳтоб **سياهتاب** сийаҳтоб га қ.
- сийоҳчол **سياهچال** сийаҳчол га қ.
- сийрамақ **سیراماق** совурмоқ.
- сийрат **سيرت** юриш-туриш.
- сийфалмақ **سييفالماق** тўғриси сипалмақ.
- сийқалмақ **سيقالماق** сийқаланмоқ.
- сийга **صيغه** шакл, тур; ~ йи муфрад бирлик шакл.
- сиканжабин **سكنجيين** сирка ва асал шарбати.
- сикка **سكه** 1) танга пул; 2) тангага уриладиган тамга; ~ йи адл адолат тамғаси; ~ и беҳбуд яхшилик тамғаси; ~ и рифъат сўқулмақ юксак тамғали танга зарб қилинмоқ.
- сикказада **سكه زده** зарб урилган; ~ қилмақ 1) зарб урмоқ; 2) тарбияламоқ.
- сиккапардоз **سكه پرداز** тамга билан безовчи.

сила **صله** совға, тухфа; ~ айламак сийламоқ.

силіг **سیلینگ** силлиқ.

силк **سلك** қатор, саф; ~ и издивож уйланиш, оилавий боғ-

ланиш.

силқинчак **سیلکینچاک** тумор.

силаҳ **سلاح** қурол, аслаҳа.

силоҳшўр **سلاحشور** 1) жангчи, қурол ушлашга моҳир;

2) жангавор.

силсила **سلسله** қўшлиги салосил 1) занжир; 2) шажара;

~ йи насаб насаб шажараси.

симийо **سیمیا** сеҳргарлик, жодулик.

симоъ **سماع** самоъ га қ.

симург **سیمرغ** афсонавий қуш номи.

симургбин **سیمرغبین** симургни кўрувчи; ўткир кўзли.

сини **سن** ёш.

сингир **سینگیر** 1) томир; 2) беихтиёр йиғлаш.

синграмак **سینگراماک** оҳиста, яширин йиғламоқ.

сингурмак I **سینگورماک** қайғурмоқ; ғамни ичига ютмоқ; чидамоқ.

сингурмак II **سینگورماک** сингдирмоқ, ҳазм қилмоқ.

синяк **سنج** чилдирма.

синжоб **سنباب** санжоб га қ.

синон **سنان** найза, найза учи; ~ и қалам қалам учи.

синонвар **سنانوار** найзадор.

синф **صنف** қўшлиги асноф ва сунуф тур.

сипалмақ **سپالماق** сирғанмоқ.

сипанд **سپند** исириқ; ~ бўлмақ тутатқи бўлмақ; ~ қил-

мақ тутатмоқ.

сипандон **سپندان** исириқдон, исириқ тутатадиган идиш.

сипанж **سپنج** ўткинчи; саройи ~ ўткинчи дунё.

сипар **سپر** қалқон.

сипарий **سپری** тамомланган, битирилган, тугалланган.

сипаҳбад **سپهبد** қўмондон; ~ и ҳуст довиюрак қўмондон.

сипаҳбадлиг **سپهبدلیغ** қўмондонлик.

сипаҳдор **سپهدار** қўмондон.

- сипаҳдорлиғ سپهدارليغ қўмондонлик; ~ айламак қўмон-
донлик қилмоқ.
сипаҳсолор سپهسالار бош қўмондон.
сипеҳр سپهر фалак, осмон; ~ заргари қуёш; ~ и асир
осмоннинг. энг юқори қавати; ~ и ахзар кўк осмон; ~ и
барин баланд осмон; ~ и дижам қайғули тақдир; ~ и дун
бахтсиз тақдир, бахти қаро; ~ и қаҳкашон сомон йўли.
сипеҳрфарсо سپهرفرسا 1) осмонни ҳолсизлантирувчи;
2) кучли, қудратли.
сипеҳрқадр سپهرقدر баланд мартабали, юксак даражали.
сипориш سپارش сўраш, буюртма; ~ қилмақ сўрамоқ, бу-
юртма (заказ) қилмоқ.
сипос سپاس сано, мақтов.
сипоҳий سپاهي жангчи.
сирдор سردار сирли.
сирешлик سریشليك сирачланган.
сириншك سرشك кўз ёши.
сириншт سرشت яратилиш, табиат, характер.
сирламақ سيرلاماق тортиб олмоқ.
сирож سراج чироқ.
сиройат سرايت ўтиш, таъсир, юқиш; ~ айламак, ~ қил-
мақ ўтмоқ, сингиб кетмоқ, юқмоқ.
сирот صراط кўприк; ~ и мустақим маҳшардан сўнг дў-
зах устидан жаннатга олиб борувчи кўприк.
сиршилмақ سيرپيلماق сирғанмоқ, тоймоқ, тойиб кетмоқ.
сирфа صرفе персф қилиш.
ситез ستيز жанжал, ўчакишлик, тескарилик, ~ айламак,
~ қилмақ жанжал қилмоқ, тескарилик қилмоқ.
ситезарўй ستيزه روى сурбет, ўжар, қайсар.
ситезон ستيزان жанжалли, тескари; ~ бўлмақ тескари-
лик қилмоқ, ўчакишмоқ.
ситойиш ستايش мақтов, мақташ; маъқуллаш.
ситом ستام эгар-жабдуқ.
ситора ستاره юлдуз.
ситорафишон ستاره فشان юлдуз сочувчи.
сифла سفله паст, пасткаин; ~ пастонаси пасткашлик ало-
мати.

сифлий سفلى паст, тубан; ~ макон пастки ўрин; ~ ма-

қом паст даража.

сифот-у-л-лоҳ صفات الله Оллоҳнинг сифатлари.

сифр سفر кўплиги асфор дафтар, китоб.

сифра سفره қайчи.

сиқа ثقه ишончли; ~ эл ишончли кишилар, вафодор кишилар

сиқат ثقت кўплиги сиқот ишончли киши, вафодор киши.

сиқл ثقل оғирлик.

сиқот ثقات сиқат нинг кўплиги.

сиқтатмақ سیقتاتماқ кўп йиғлатмоқ.

сиғар صغر ёшлик; ~ и син ёшлик.

сигрикмақ سیغریقماқ 1) яширинмоқ; 2) чақмоқ, хабар бермоқ.

сиҳиқада تۇغرى, текис, келишган.

сиҳи سهىقد тўғри қомат.

собир صابر сабрли.

собит ثابت кўплиги савобит 1) мустаҳкам, турғун; 2) исбот-

ланган, тасдиқланган, ~ бўлмақ, ~ ўлмақ тасдиқланмоқ;
~ этмақ, ~ қилмақ исбот қилмоқ.

собита ثابته кўплиги собитот турғун (юлдуз).

собитот ثاببات собита нинг кўплиги.

собиқан سابقا илгари, бурун.

сов ва сав ساو ажратиш, жудо қилиш; ~ этмақ, ~ қилмақ

ажратмоқ, жудо қилмоқ.

сода ساده 1) содда, оддий; 2) текис, силлиқ.

содаванш سادەوش соддадек, содда кўринган.

содалиғ سادەليغ соддалик, оддийлик.

содарў سادەرو тоға юз; ~ нома тоза, ёзилмаган варақ.

содие سادس слтинчи.

содиқ صادق 1) чин сўз; 2) садоқатли, вафодор.

сожид ساجد сажда қилувчи; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ эгил-

моқ, сажда қилмоқ.

соиқа صاعقه соъиқа га қ.

сойаафган سايه افغن соя солувчи, ҳимояга олувчи.

сойавар سايه ور соя туширувчи, сояли.

сойанишин سايه نشين сояда ўтирувчи.

- «сойиб **صايب** тўғри; **ройи** ~ тўғри фикр.
- «сойил **ساييل** тиланчи.
- «сойим **صايم** рўзадор, рўза тутган киши; ~ у-д-дахр
доним рўзадор; ~ **кечурмак** рўза тутиб ўтказмоқ.
- «сойир **سايير** юрувчи, кезувчи, сайр қилувчи; ~ и улв **мақом**
ҳазрати Жабройил; ~ **ўлмақ** сайр қилмоқ.
- «сойис **سايس** отбоқар.
- «сойислиг **سايسليغ** отбоқарлик.
- «сойғалмақ **ساياغالماق** сарфланмоқ, харж бўлмоқ.
- «сойғамақ **ساياغاماق** сарфламоқ, харж қилмоқ.
- «сокин **ساكن** кўплиги **суккон** 1) бир жойда турувчи, тур-
гун яшовчи; 2) ҳаракатсиз ҳарф, ёпиқ бўғиндаги
ҳарф; ~ **сокин** секин-аста, тўхтаб-тўхтаб; ~ и ундош
вайронада яшовчи; ~ **бўлмақ**, ~ **ўлмақ** яшамоқ; т **сайрона**
сокинлик **ساكنليك** турғунлик, тинч туришлик.
- «сокият **ساكت** сукунат; ~ **бўлмақ** сукут қилмоқ, жим
бўлмоқ.
- «сокиятлик **ساكتليك** сукутлик, жимлик, тинчлик.
- «сол **سال** йил.
- «солик **سالك** 1) юрувчи; **йўл** ~ и йўловчи; 2) сўфий, му-
тасаввиф.
- «солим **سالم** соғлом, соғ; ~ тутмақ соғлом тутмоқ.
- «солимлиг **سالمليغ** соғломлик.
- «солис **ثالث** учинчи.
- «солиғ **ساليغ** солиқ.
- «солиҳ **صالح** тўғри, тартибли.
- «солиҳа **صالحه** солиҳ нинг муаннаси.
- «солланмақ **ساللانماق** салланмақ га қ.
- «солор **سالار** 1) бошлиқ, доҳий, йўлбошчи, раҳбар; 2) қари,
кекса.
- «солхўрд **سالخورد** кекса, қари, ёши улғайган; ~ и **куҳан**
қария, кекса.
- «сомир **سامر** суҳбатдош.
- «сомирый **سامري** ҳамсуҳбат.
- «сомит **صامت** сўзсиз, илдас, жим-жит; ~ **ўлмақ** жим
турмоқ, гапирмай турмоқ.
- «сомиъ **سامع** эшитувчи, тингловчи; ~ **бўлмақ** эш-
тингламоқ.

- сомон سامان 1) фаровонлик, бойлик; 2) тартиб, оёйишталик.
 сомонли سامانلى тартибли, интизомли.
 сонг ва санг سانگ юпқа муз; ~ тутмақ юпқа музламақ.
 соний ثانى иккинчи, муаллими ~ иккинчи муаллим.
 сонийан ثانيا иккинчидан.
 сониг صانع ижодкор, яратувчи, ишлаб чиқарувчи; ҳу-
 нардан; ~ и ғайб тангри.
 соних سانح воқеа, ҳодиса; ~ бўлмақ содир бўлмоқ, юз
 бермоқ.
 сор سار чуғурчуқ.
 сорбон ساربان туякаш.
 сорий سارى юқумли, тарқалувчи.
 сориф صارف сарф қилувчи.
 соро سارا сара.
 сорт سارت сарт га қ.
 сотир ساتر беркитувчи, яширувчи; ~ бўлмақ беркитмоқ.
 яширмоқ.
 сотиъ ساطع ялтировчи, порловчи.
 софий صافى соф, тоза; ~ қилмақ тозаламоқ.
 софийа صافيه софий нинг муаннаси.
 софийваш صافىوش пок, соф.
 софчаш صافچش тиниқ, май ичувчи.
 сохт ساخت буюм.
 соъ صاع дон ўлчайдиган идиш.
 соъид صاعد билак.
 соъий صاعى ҳаракатчан, тиришқоқ; ~ бўлмақ саъй қил-
 моқ, тиришмоқ.
 соъиқа ва сонқа صاعقه яшин, чақмоқ.
 соъиқаангез صاعقه انگيز яшиндек.
 соқиб ثاقب ёруғ; нажм-и ~ ёруғ юлдуз.
 соқизгон ساقيزغان тўғрисида сақизган.
 соқит ساقط тушиб қолган; ~ бўлмақ тушиб қолмоқ.
 соғалмақ ساغالماق сағалмақ га қ.
 соғар ساغر қадах, жом.

согаркаш ساغر كاش май ичувчи.
 согинч ساغينچ сагинч га қ.
 соголмақ ساغالماق тўғриси сағалмақ ва соғалмақ.
 соҳат ساحت майдон; ~ и гулзор гулзор майдони.
 соҳиб صاحب кўплиги асҳоб 1) эга, хўжайин; 2) дўст,
 ўртоқ.
 соҳибгоҳ صاحب گاه жой эгаси.
 соҳибдил صاحب دل соф кўнгилли.
 соҳибжоҳ صاحب جواه улуғ мартабали, буюк даражали.
 соҳибхлос صاحب اخلاص ихлосманд.
 соҳибхитёр صاحب اختيار ихтиёр эгаси; сарой бошқарувчиси.
 соҳибқитдор صاحب اقتدار қудратли.
 соҳибкамол صاحب کمال 1) етуклик эгаси; 2) олим.
 соҳибкамоллиг صاحب کمالیغ етуклилиқ.
 соҳибмақолат صاحب مقالات сўз устаси, нотиқ.
 соҳибнисоб صاحب نصاب пул ва молидан закот беришга қодир.
 соҳиброй صاحب رای фикр эгаси; доно.
 соҳибтамкин صاحب تمکين огир табиатли, вазмин.
 соҳибтариқ صاحب طریق тариқат йўлига кирган.
 соҳибфар صاحب فر ҳашаматли.
 соҳибфирош صاحب فراش 1) тўшак эгаси; 2) бемор, касал.
 соҳибхирад صاحب خرد ақлли, доно.
 соҳибшукуҳ صاحب شکوه савлат эгаси.
 соҳибқирон صاحب قران бахтга эришган.
 соҳил ساحل кўплиги савоҳил қирғоқ.
 суббуҳ صبوҳ мақтов.
 субут ثبوت собит, барқарор; ~ топмақ маҳкам турмоқ;
 исботламоқ.
 субҳ صبح 1) тонг; ~ сунургуси тонг шамоли; ~ шамо-
 маси тонг хушбўйлиги; ~ и анвар нурли тонг; ~ и дам
 тонг пайти; ~ и козиб тонг отардан илгарироқ пайт; ~ и
 кофурий оппоқ тонг.
 субҳа صبحه тасбеҳ; ~ иқди тасбеҳ доналари тизилган
 ин; ~ йи аврод тунда ўқиладиган қиеқа дуолар тасбеҳи.
 субҳгаҳ صبح گاه субҳгоҳ га қ.

- субҳгоҳ **صبحگاه** ва субҳғаҳ **صبحگاه** 1) тонг; 2) тонгда.
- субҳнишон **صبح نشان** тонг белгиси.
- субҳона-л-л-оҳ **سبحانه الله** Оллоҳга мақтов бўлсин.
- субҳонаҳу **سبحانه** унга мақтов бўлсин.
- субҳоний **سبحاني** илоҳий; мавҳибати ~ илоҳий тухфа.
- субҳосор **صبح آثار** тонг асарли.
- субҳҳез **صبح خيز** тонгда турувчи.
- сувар **صور** сурат нинг кўплиги.
- суд **سود** фойда, манфаат, наф; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмақ фойда қилмоқ, наф кўрмоқ.
- суда **سوده** туйилган, майдаланган, ~ айламак туймоқ, майдаламоқ.
- судандеша **سودانديشه** фойда кетидан қувувчи, фойда топишни ўйловчи.
- судманд **سودمند** фойдали, нафли.
- судмандона **سودمندانه** фойдали, нафли, баҳрали.
- судоъ **صداع** бош оғриғи, хумор; ~ афсуни хумор; ~ еткурмак бошни оғритмоқ, хумор қилмоқ.
- сужуд **سجود** букилиш; ~ этмақ сажда қилмоқ; эгилмоқ; бошни ерга қўймоқ.
- су **سو** сув; хизр ~ йи ҳаёт суви.
- суй **سوي** тўғриси су.
- суйургал **سويورغال** доимийга фойдаланишга берилган совға (мас., ер).
- суйургал **سويورغال** тўғриси суйургал.
- суккон **سكان** ескин нинг кўплиги.
- сукр **سكر** маст бўлиш, кайф бўлиш.
- сукун **سكون** тинчлик, ором, осойишталик; ~ маскани ором маскани; ~ топмақ 1) тинчланмоқ; 2) қарор топмоқ.
- сулб **صلب** қатғиқ, мустаҳкам.
- сулдуз **سولدوز** туркий қабила номи.
- суле **ثلث** учдан бир.
- сулсон **ثلثان** учдан икки.
- султон **سلطان** кўплиги салотин подшоҳ.
- сулук **سلوك** 1) муомала, хулқ, феъл-атвор; 2) тариқат; ~ аҳли суфийлар; ~ қилмақ 1) йўлга чиқмоқ, сафар қилмоқ,

2) зикр қилмоқ; ~ ка машгул бўлмақ сўфийлик йули-
га кирмоқ; ~ ихтиёр қилмақ тарки дунё қилмоқ.

сум **سم** ва сунб **سنب** туёқ.

суман **سمن** ёсмин гули.

суманбар **سمنبر** суманбадан.

суманбез **سمنبيز** суман ҳиди тарқатувчи.

суманбў **سمنبو** ва суманбўй **سمنبوی** суман ҳидли.

суманбўй **سمنبوی** суманбў га қ.

сумансо **سمنسا** ва **سمنسای** сумансой суманга ўхшаган.

сумансой **سمنسای** сумансо га қ.

сумма **ثم** кейин, яна, сўнг.

сумнот **سمنات** бут номи; дайри ~ Сумнот ибодатхонаси.

сумнотнараст **سمنات پرست** бутнараст.

самум ва сумум **سوم** иссиқ шамол, гармсел; қуюн.

сунмақ **سونماق** узатмоқ, чўзмоқ; илик ~, қўл ~ ишга кириш-
моқ.

сунан **سنن** суннат нинг кўплиги.

сунб **سنب** сум га қ.

сунбода **سنباده** қайроқ тош, эгов.

суннат **سنت** кўплиги сунан йўл-йўриқ, одат; Муҳаммад
пайғамбарнинг доим қилиб, умрида бир-икки бор тарк
этган амали.

сунуф **صوف** синф нинг кўплиги.

сунъ **صنع** ясаш, қилиш; ~ и илоҳ тангри иши; ~ и қа-
лам чекмак яратмоқ.

сунгур **سونغور** лочин, шунқор.

сур I **سور** карнай, сурнай; ~ и қиёмат охират сурнайи, Ис-
рофил сурнайи.

сур II **سور** тўй, базм; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ тўй бўлмоқ,
базм бўлмоқ.

сурайио **ثريا** кичик юлдузлар туркумининг номи.

сурат **صورت** кўплиги сувар расм, шакл; ~ билган саводи
бор.

суратангиз **صورت انگيز** суратни гавдалантирмоқ, кўз олдига
келтирмоқ.

суратгар **صورت گر** расм солувчи, рассом.

суратлиг **صورت ليغ** кўринишлик.

суратнамой	صورت نماي	сурат намойиш қилувчи, сурат кўрса-
турвчи,		
суратпазир	صورت پذير	расм чизишга қобилиятли.
суратпараст	صورت پرست	расмпараст.
сурин	سرین	орқа, думба.
сурмаандуд	سرمه اندود	сурмаланган, сурма қўйилган.
сурмагий	سرمه گي	сурмали.
сурмагун	سرمه گون	сурмаранг.
сурмаолуд	سرمه آلود	сурмаланган, сурма билан бўялган.
сулоҳий	صراحي	қадаҳ, жом.
суррийат	سریت	канизак.
суруд	سرود	1) қўшиқ, ашула; 2) куй; ~ аҳли ҳофизлар, созандалар, ~ и дардинок ғамгин куй; ~ фано чекмак фанолик куйини чалмоқ.
сурук	سوروك	тўда, гуруҳ.
сурур	سرور	хурсандчилик, шодлик; ~ аҳли шодлик қилувчилар.
суруш	سروش	хушхабар келтирувчи, ҳазрати Жабройил.
суруқ	سوروق	хода.
суруҳ	سروح	новда.
сурхбед	سرخ بيد	қизил тол.
сурхрў	سرخرو	қизил юз.
суръатойин	سرعت آيين	тезлик билан.
суестаймағ	سوستا يماغ	сусайиш, бўшаниш, кучсизланиш.
суестаймоғ	سوستا يماغ	тўғриси суестаймағ.
сутуда	ستوده	мақталган, мадҳга сазовор.
сутур I	ستر	сатр I нинг кўплиги.
сутур II	سطر	сатр II нинг кўплиги.
сутурлоб	سطرلاب	устурлаб га қ.
сутух	ستوخ	сатҳ нинг кўплиги.
суфор	صفار	сариқлик, сариқ; ўқ ~ и ўқ захри.
суфра	سفره	дастурхон.
суфрат	صفرت	сариқлик; сўлғинлик.
суфт	سفت	ва суфта
	سفته	тешик; ~ қилмақ тешиқ.

суфта سفته суфт га қ.

суханадо سخن ادا (гапга) чечан.

суханвар سخن ور 1) шоир; 2) нотиқ.

сухандон سخن دان 1) гапдон, гапга уста, нотиқ; 2) шоир.

сухансанж سخن سنچ гапдон, гапга чечан, сухандон.

суъубат صعوبت машаққат, қийинчилик.

суқба ثقبه тешик.

суқлатмақ سوقاتماқ очмоқ, қўзғатмоқ (иштаҳани).

суғалмақ ва суғолмақ سوغالماқ камаймоқ, қуримоқ.

суғолмақ سوغالماқ суғалмақ га қ.

суғро صغرى энг кичик.

суғулмақ سوغولماқ суқилмоқ, қадалмоқ.

суҳайл سهيل юлдуз номи.

суҳо سها юлдуз номи.

суҳоваш سهاوش суҳодек.

суҳон سوهان эгов; ~ айламак эговламақ.

суҳонлиқ سوهان ليق эговлик.

суҳулат سهولت енгиллик, осонлик.

сў سو ва сўй سوي томон, тараф; ~ ба ~ тарафма-тараф,

томонма-томон.

сўг سوك алам, қайғу, мотам.

сўгвор سوكوار мотамли, азадор.

сўгворлиқ سوكوار ليق мотамлик, азадорлик.

сўзанда سوزنده куйдирувчи, ёндирувчи.

сўзлуқ سوزلوق 1) ўтли, оловли; 2) куйдирадиган, ёнди-
радиган.

сўзнок سوزناك 1) ўтли, алангали.

сўзок سوزاك 1) алапга, ёниш; 2) изтираб.

сўзон سوزان ёндирадиган, куйдирадиган.

сўзчи سوزچى сўзловчи, гапирувчи.

сўй سوي сў га қ.

сўйламак سويلاماك танламақ, излаб топмоқ.

сўкеўк سوكسوك саксовул.

- таваккул **توكل** ва таваккал **توكل** ишониб қўйиш, таваккал қилиш; ~ айламак ишониб қўймоқ, таваккал қилмоқ.
- тавалло **توللا** тилак; ~ айламак тиламак.
- тавассул **توصل** етишиш, етиб бориш; ~ қилмақ етишмоқ, етиб бормоқ.
- тавачи **توачی** хабарчи.
- таваққуф **توقف** тўхташ; ~ айламак, ~ қилмақ тўхтамоқ.
- таваққуъ **توقع** кутиш, умид қилиш; ~ айламак кутмоқ, умид қилмоқ.
- таваҳҳум **توهم** шубҳаланиш, ваҳима қилиш; ~ айламак, ~ этмак шубҳаланмоқ.
- тавбакор **توبه کار** тавба қилувчи; ~ бўлмақ тавба қилмоқ.
- тавбих **توبیح** ҳамранг; ~ қилмақ ҳамранг бўлмоқ.
- тавзиъ **توضیع** бўлиш, тақсимлаш; ~ этмак, ~ қилмақ бўлмоқ, тақсимламоқ.
- тавзимҳ **توصیح** изоҳлаш, шарҳлаш; ~ этмак шарҳламоқ.
- тавил **طویل** узун; ~ у-з-зайл думи узун, ниҳояси узун; ~ ўлмақ узун бўлмоқ, давомли бўлмоқ.
- тавобиъ **توابع** тобиъ нинг кўплиги.
- тавозуъ **تواضع** камтарлик; ~ кўргузмак камтарлик қилмоқ.
- тавойиф **طوائف** тойифа нинг кўплиги.
- тавои **توان** куч, қудрат.
- тавоиғар **توانگر** 1) бой; 2) қодир.
- тавоно **توانا** кучли, қодир.
- тавонолик **توانالیک** кучлилиқ, қудратлилиқ.
- таворих **تواریخ** тарих нинг кўплиги.
- тавотур **تواتر** ёйилиш, узлуксиз, тарқалиш.
- тавоф **طواف** (бирор нарсанинг) атрофида юриш, айланиш; ~ айламак, ~ қилмақ (Наъбани) айланмоқ.
- тавочи **توачی** тўғриси тавачи.
- тавр **طور** кўплиги атвор юриш-туриш, хулқ.
- тавсан **توسن** асов, ўйноқи; ~ эрмак ўйноқи бўлмоқ.
- тавсанлиғ **توسنلیغ** асовлик, ўйноқилиқ.
- тавсиъ **توسیع** кенгайиш, ёйилиш, кенгайтириш; ~ топмақ кенгаймоқ, ёйилмоқ.

- тавушқан ва товушқан **تاوشقان** қуёп.
- тавф **طوف** айланиш, айланиб юриш.
- тавфгаҳ **طوفگه** тавфгоҳ га қ.
- тавфгоҳ **طوفگاه** ва тавфгаҳ **طوفگه** айланиб юриш жойи.
- тавфир **توفير** 1) орттириш; кўпайтириш; 2) фойда.
- тавшалмақ **تاوشالماق** қаттиқ чарчамоқ, ҳаримоқ, адо бўлмоқ.
- тавъ **طوع** бўйсунуш, итоат қилиш.
- тавъамон **تواعمون** ўхшашлик, эгизак.
- тавъамонлиғ **تواعمونلىغ** ўхшашлик.
- тавқ **طوق** 1) ҳалқа; 2) кишан; зули; 3) марварид.
- тавқир **توقير** шарафлаш, ҳурматлаш; ~ айламак ҳурматламоқ.
- тавқиф **توقيف** тўхтатиб қўйиш, тўхтатиш.
- тавқибъ **توقيع** 1) шоҳ муҳри, имзоси; 2) шоҳ фармони.
- тавҳид **توحيد** 1) бирлаштириш; 2) худонинг бирлигига эътиқод қилиш; ~ дақойиқи тавҳид илмининг нозикликлари.
- тагарг **تكرک** дўл.
- тадвин **تدوين** девон тузиш, китоб ҳолига келтириш.
- тадорук **تدارک** ҳозирлик кўриш; ~ қилмақ ҳозирлик кўрмоқ, тайёрланмоқ.
- тадриж **تدریج** аста-секин.
- тадфин **تدفین** дафн қилиш, кўмиш.
- тайомун **تيامن** вузунни ўнг тарафдан бошлаш.
- тажаддудпазир **تجددپذیر** янгиликни қабул қилувчи.
- тажаллий ва тажалло **تجلی** жиолланиш, жилваланиш; ~ айламак жилваланмоқ, жиолланмоқ.
- тажаллиййат **تجلیات** кўплиги тажаллиййот жиолланишлик, жилваланишлик.
- тажаллийот **تجلیات** тажаллиййат нинг кўплиги.
- тажалло **تجلی** тажаллий га қ.
- тажаммул **تجمل** зийнат; ҳашамат; ~ қилмақ безамоқ, зийнатга тўлдирмоқ.
- тажарруд **تجرد** ёлғизлик, тарки дунё қилиш; ~ кўйи тарки дунё кўчаси; ~ уйи ёлғизлик уйи.
- тажвид **تجوید** Қуръонни талаффуз қоидалари билан ўқиш.

- тажвиз **تعویز** рухсат қилиш, ижозат бериш; ~ қилмақ
 рухсат бермоқ.
 тажвиф **تعویف** бұшатиш, кавак қилиш, ~ қилмақ бұшатмоқ.
 кавак қилмоқ.
 таждид **تجدید** янгилаш, қайталаш.
 тажнис **تجنيس** шеърйи санъат.
 тажнисомиз **تجنيس آمیز** тажнисга ўхшаш.
 тажоҳул **تجاهل** билмасликка олиш, муғамбирлик қилиш;
 ~ у-л-ориф шеърйи санъат усули.
 тажрид **تجرید** 1) айириш, ёлғизлаш; ~ айламак, ~ қил-
 мақ айирмоқ; 2) мавҳумлик; ~ бўлмақ мавҳумлаштирмоқ.
 тажҳиз **تجهيز** жиҳозлаш, ҳозирлаш.
 тажҳил **تجهيل** нодонликда айблаш; ~ қилмақ нодонликда
 айбламоқ.
 тазаввуж **تزوج** уйланиш.
 тазалзул **تزلزل** 1) ларза, титраш, қимирлаш; 2) ҳаяжон.
 тазаллум **تظلم** зулмдан шикоят қилиш; ~ айламак, ~ қилмақ,
 ~ этмак зулмдан шикоят қилмоқ; ~ юзидан тазарруъ
 қилмақ зулмдан шикоят қилмоқ, зулмга қарши ёрдам
 сўрамоқ.
 тазаллумнамой **تظلم نماي** зулмдан шикоят қилувчи.
 тазарв **تزارو** тустовуқ, қирғовул.
 тазарвойин **تزارو آيين** тустовуқ равиш.
 тазарруъ **تضرع** ёлбориш, ялиниш; ~ қилмақ ёлбормоқ,
 ялинмоқ.
 тазвиж **تزويج** ўғилни уйлантириш, қизни эрга бериш, ни-
 қоҳ; ~ топмақ никоҳланмоқ.
 тазвир **تزوير** алдаш, найранг; ~ айламак алдамоқ.
 тазийил **تذيل** қўшиш, улаш, илова қилиш.
 тазийин **تزيين** зийнатлаш, безаш; ~ бермак зийнатламоқ.
 тазкир **تذكير** эслаш, зикр қилиш.
 тазмин **تضمين** шеърга бошқа шеърдан мисол киритиш.
 тазъиф **تضعيف** камайитириш, енгиллатиш; ~ қилмақ ка-
 майтирмоқ, енгиллатмоқ.
 тазҳиб **تذهيب** олтин сувини юргизиш, олтинлаш.
 тай **طي** 1) ўраш, қатлаш; 2) юриш, ўтиш; ~ бўлмақ юрил-
 моқ; босиб ўтилмоқ; ~ қилмақ юрмоқ; ~ йи арз этмак ер-
 ни айланиб чиқмоқ.

- тайаммун **تيمين** (бирор ишни) ўнгдан бошлаш.
- тайарон ва тайрон **طيران** учиш, парвоз қилиш.
- тайёргоҳ **تيارگاه** тайёрланадиган жой.
- тайласон **طيلسان** ридо, танага ўраладиган мато.
- тайр **طير** кўплиги туйур қуш.
- тайрон **طيران** тайарон га қ.
- так **تك** чопиш; ~ у дав айламак елиб-югурмоқ; ~ у тоз қилмақ, ~ у пўй этмак елиб югурмоқ; ~ урмақ чопмоқ, югурмоқ.
- такаллум **تكلم** гаплашиш, суҳбат; ~ айламак, ~ қилмақ гаплашмоқ, суҳбатлашмоқ.
- такаллумнамой **تكلم نماي** сўзловчидек.
- такаллуф **تكلف** 1) хижолатпазлик; 2) юзакилик, сунъийлик.
- такаллуфлуқ **تكلفلوق** 1) юзаки, зўрма-зўраки; 2) хижолатли; ~ ош хижолатли ош.
- такаллуфот (кўнлик) **تكلفات** сунъийлик, самимий эмаслик.
- такаррур **تكرر** такрорланиш, қайтарилиш.
- такассур **تكسر** синиқлик; мизож ~ и саломатликнинг бузуқлиги.
- такбанд **تكبند** камар, белбоғ.
- такбир **تكبير** 1) кўнайиш, ортиш; 2) «Оллоҳу акбар» дейиш.
- такзиб **تكذيب** ёлғонни ёш қилиш; ~ қилмақ ёлғонда айбламоқ.
- такйа **تكيه** 1) дарвишнинг турар жойи; 2) суяниш, суянчик; ~ солмақ такя қўрмоқ; ~ қилмақ суянмоқ; ~ да бўлмақ суянган ҳолда содир бўлмоқ.
- такйагоҳ **تكيه گاه** 1) бошпана; 2) суянчиқ, суянадиган жой; ~ қилмақ бошпана қилмоқ.
- такка **تكه** така.
- такмил **تكميل** 1) тамомлаш, тугатиш, охирига етказиш; 2) мукаммаллаштириш, камолатга етказиш, тўлдириш; ~ иға иштиғол кўргузмак ниҳоясига етказиш билан шуғулланмоқ; ~ айламак, ~ қилмақ тўлдирмоқ, камолатга етказмоқ.
- такмила **تكمله** 1) тўлдириш; 2) охирига етказиш.
- таковар **تكاور** чопқир от; ~ сурмак 1) от сурмоқ; 2) олишмоқ.
- такосул **تكاسل** сустлик, ланжлик, дангасалик.
- таксир **تكسير** синдириш; ~ этмак синдирмоқ.

- такфин **تكفين** кафанлаш.
- такфир **تكفير** диндан чиқариш, куфрда айблаш.
- талабангез **طلب انگيز** талаб қилиб, сўраб.
- талаввун **تلون** 1) ўзгарувчанлик; 2) ранг-баранглик.
- талаввунлуқ **تلون لوق** ўзгарувчанлик.
- талал **تلل** қўплиги атлол хароба.
- таламмуз **تلמד** тузлилик (нарсанинг моҳиятини кўрсатувчи томони).
- талаттуф **تلطف** меҳрибонлик, лутфлилик.
- талаф **تلف** йўқотиш; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ йўқ бўлмоқ.
- талафкорлик **تلف کار ليق** йўқотишлик, йўқ қилишлик.
- талач ва талоч **تالاج** ғилай.
- талаққий **تلقى** учрашиш, кутиб олиш; ~ қилмақ учратмоқ.
кутиб олмоқ.
- талбис **تلبیس** 1) кийдириш; 2) ҳийла, найранг.
- талл **طل** шабнам.
- талла **تله** тузоқ.
- талоло I **تلا** куй, оҳанг, қўшиқ, қийқирик, ҳайқирик.
- талоло II **تلا** ялтираш, чарақлаш, порлаш.
- талотум **تلاطم** 1) уриш, зарблаш; 2) тўлқинларнинг чайқалиши.
- талофий **تلافی** 1) зарарни қоплаш; хун ҳақи бериш; ~ айламақ етказилган зарарни қопламоқ, хун ҳақи бермоқ; 2) муқофот.
- талоч **تالاج** талач га қ.
- талош **تلاش** хатти-ҳаракат, интилиш, тиришиш.
- талоёа **تلايه** лашкар олдида борувчи гуруҳ; қоронғи тушгандан сўнг лашкарларга посбонлик қилувчи отлиқ аскарлар.
- талтиф **تلطيف** илтифот кўрсатиш, меҳрибонлик қилиш; ~ мақол айламақ илтифот билан сўзламоқ.
- талфаса **تلغشه** талваса.
- талх **تلخ** аччиқ.
- талхгуфтор **تلخ گفتار** аччиқ сўзли.
- талхком **تلخ کام** аламзада, қайғули.
- талхкомлик **تلخ کام ليق** ғамгинлик, аламзадалик.
- талхлик **تلخ ليق** аччиқлик.

талъат **طلعت** қиёфа, сиймо.

талқин **تلقين** таъсир этиш, ўғитлаш; ~ и хирад ақл таъ-
сири; ~ изҳор этмак таъсир кўрсатмоқ, ўғит бермоқ;
~ қилмақ ўғитламоқ.

талғамақ **تالغاماқ** ажратмоқ; фарқ қилмоқ.

тамаввуж **تومج** мавжланиш, тўлқинланиш; ~ солмақ
тўлқинлантирмоқ.

тамаввул **تمول** молдорлик, бойлик.

тамаллук **تملك** (мулкка) эга бўлишлик; ҳукмронлик.

тамаллуқ **تملق** тилёғламалик, лаганбардорлик.

таманний **تمنى** таманно га қ.

таманно **تمنا** ва таманний **تمنى** истак, тилак; ~ айламак
истамоқ, тиламоқ.

таманнолиғ **تمنايغ** орзули, истакли.

тамасхур **تمسخر** масхара; ~ келмак масхара бўлмоқ.

таматтуъ **تمتع** 1) лаззатланиш; 2) фойдаланиш; ~ қил-
мақ лаззатланмоқ.

тамм **تم** тугаш, сўнг, охир.

тамма **تم** тамом бўлди, тугади; ~ би-л-хайр яхшилик
билан тугади (Қўлёзма китоблар сўнгида келади).

тамиз **تميز** тоза.

тамйиз **تمييز** ажратиш, фарқлаш; ~ датъоси йўқ ажра-
тишни билмайди.

тамкин **تمكين** қаттиқ, мустаҳкам, саботли; ~ сақламақ
саботли бўлмоқ.

тамлик **تمليك** мулкдор қилиш; ҳукмдор қилиш; ~ эрмак эга
бўлмоқ.

тамошонамой **تماشانماي** томоша қилгандек.

тамсил **تمثيل** мисол келтириш, ўхшатиш.

тамуқ **تاموق** ва тамуғ **تاموغ** дўзах.

тамуғ **تاموغ** тамуқ га қ.

тамшийят **تمشيت** ҳаракатга келтириш, амалга киритиш.

тамҳид **تمهيد** 1) тайёрлаш; жой тузатиш; 2) (ҳийла, най-
рангли) муддао.

тананд **تند** ялқов, танбал, дангаса.

танаффур **تنفر** нафратланиш; ~ айламак, ~ этмак наф-
ратланмоқ, жирканмоқ.

- танаъъум **تنعم** ҳаётдан лаззатланиш, маъмурликда қув
кўриш; ~ айламак фаровон кун кўрмоқ, ҳаётдан лаззат-
ланмоқ.
- танаққул **تنقل** кўчиш, ўрин алмашиш.
- танбул **تنبول** овқатга солинадиган бир хил хушбўй япроқ.
- танвин **تنوين** араб тилида ноаниқлик билдирувчи «н»
ҳарфи ва товуши.
- танг I ва тонг **تانگ** саҳар; ~ шаъми қуёш; ~ қуши хўроз.
- танг II **تنگ** тор.
- тангбаста **تنگ بسته** маҳкам; ~ айламак қаттиқ боғламоқ.
- тангдил **تنگدل** ғамгин, хафа; сиқилган.
- тангдиллик **تنگدلیک** ғамгинлик, хафалик, дилтанглик.
- тангимақ **تانگیماق** боғламоқ.
- тангнай **تنگنای** танглай.
- тангудоз **تنگداز** танни куйдирувчи.
- тандуруст **تندرست** соғлом.
- тандурустлуг **تندرستلۇغ** тансиҳатлик, соғлик.
- танзиъу-л-мулк **تنزع الملك** «Олу Имрон» сурасидаги
туъти-л-мулка ман ташаъу ва танзиъу-л-мулка мимман та-
шаъу мулкни хоҳлаганига беради, мулкни истаганидан
олади ҳам оятига ишора.
- танзиҳ **تنزيه** ноқланиш.
- таноб **طناب** 1) арқон; 2) ўлчов бирлиги.
- таносуб **تناسب** мутаносиблик; ~ «топмақ мутаносиб бўлмоқ.
- танпарвар **تنپور** 1) ширин томоқ, нафс қули; 2) майин
танли.
- тансиф **تنصيف** тенг иккига бўлиш; ~ қилмақ тенг иккига бўлмоқ.
- тануманд **تنومند** кучли; семиз, гавдали.
- тануқ **تانوق** ва тануғ **تانوغ** гувоҳ.
- тануғ **تانوغ** тануқ га қ.
- тануғлуқ **تانوغلۇق** гувоҳлик, шаҳодат.
- танқийа **تنقيه** тозалаш.
- танқир **تنقير** қайта-қайта уриниш; ~ айламак қайта-қайта
урмоқ.
- танқис **تنقيص** камайтириш; ~ бермак камайтирмоқ, сиқиб
қўймоқ.

- таодул **تعادل** баробарлик, мутаносиблик; ~ этмак тенг келмоқ.
- таом **طعام** кўплиги атъима овқат.
- таоқуб **تعاقب** таъқиб қилиш.
- тапшонча **تپانچه** шапалоқ.
- тар **تر** ҳўл.
- тараб **طرب** хуррамлик, шодлик; завқ, шавқ; ~ айламак хурсандчилик қилмоқ.
- тарабангиз **طربانگيز** шодлик келтирувчи, хурсандлик бағиш-ловчи.
- тарабафзо **طربافزا** хурсандликни оширувчи.
- тарабгин **طربگين** шод, хуррам; ~ бўлмақ шодланмоқ, хурсанд бўлмоқ.
- тарабгоҳ **طربگاه** шодлик қиладиган жой.
- тараблиқ **طربليق** шодлик, хурсандлик.
- тарабноқ **طربناك** шод, хурсанд.
- тарабойин **طربآيين** кўриниши шод, хурсанд.
- тарабрез **طربريز** хурсандлик тўкувчи, шодлик сочувчи.
- тарабхез **طربخيز** шодлик қўзғатувчи; ~ айламак хурсанд қилмоқ, шодлантирмоқ.
- тарабхона **طربخانه** шодлик уйи, хурсандчилик жойи.
- тарабфизо **طربفزا** шодликни оширувчи.
- тараддуд **تردد** иккиланиш, шубҳа; ~ қилмақ иккиланмоқ, шубҳаланмоқ.
- тараккуб **ترکب** таркиб топиш, ташкил топиш.
- таранжабин **ترنجبين** янтоқ шакари.
- тараннумгар **ترنمگر** куйчи, куйловчи.
- тараннумсарой **ترنمسرای** куй бошловчи, куй чиқарувчи.
- тараффуруш **ترهفروش** кўкат сотувчи.
- тараффуъ **ترفع** ғурур, кеккайиш; ~ билмак мағрурлантирмоқ, кеккайтирмоқ.
- тарашшуҳ **ترشح** сизиб чиқиш, ажралиб чиқиш; ~ айламак, ~ қилмақ сизиб чиқмоқ, тўкилмоқ, оқиб чиқмоқ.
- тараҳхум **ترحم** раҳм қилиш, шафқат қилиш; ~ айламак раҳм қилмоқ, шафқат қилмоқ.
- тарбия **تربيع** тўртга бўлиш; квадрат чиқариш; квадрат шаклида бўлиш.

- тафаръун تفرعون тўғриси тафаръави.
тафаъзул تفعل фол кўриш, яхши фол кўриш, яхшилик-
ка йўйиш.
тафаққуд تفقد сўраш, суриштириш; ~ этмак суриштирмоқ.
тафаҳхус تفحص текшириш, суриштириш; ~ қилмақ тек-
ширмоқ, суриштирмоқ.
тафвиз تفويض тошпириш, қайта тошпириш; ~ этмак тошпирмоқ.
тафзиҳ تفضيح шарманда қилиш, бадном қилиш; ~ айламак
шарманда қилмоқ.
тафосир تفاسير тафсир нинг кўплиги.
тафохур تفاخر ғажрланиш, мақтаниш; ~ айламак ғажрлан-
моқ, мақтанмоқ.
тафрид تفريد ёлғизланиш, четланиш.
тафриқа تفريقе бўлиш, айириш, таратиш.
тафриҳ تفريح ўйин-кулги, кўнгил очиш, хурсандчилик қилиш.
тафсанда تفسندہ қизиган.
тафсир تفسير кўплиги тафосир шарҳ қилиш, изоҳлаш.
тафсон تفسان қизиган.
тафтиш تفتيش қидириш, текшириш; ~ айламак, ~ этмак,
~ қилмақ, қидирмоқ.
тафҳим تفهيم аңглатиш, тушунтириш; ~ қилмақ тушунтирмоқ.
тахаййул تخیل хаёл суриш, хаёлга келтириш; ~ айламак хаёл
сурмоқ, хаёлга келтирмоқ.
тахаййуллиқ تخیللیق хаёлли.
тахаллуф تخلف хилоф иш қилиш, четга чиқиш; ~ қилмақ
қаршилиқ қилмоқ.
тахалхул تخلخل тебраниш, чайқалиш; ~ топмақ тебранмоқ,
чайқалмоқ.
тахалхулназир تخلخل پذیر тебранарлиқ, чайқаларлиқ.
тахвиф تخويف хавф тўғдириш, қўрқитиш; ~ этмак, ~ қилмақ
хавф тўғдирмоқ, қўрқитмоқ.
тахлил تحلیل тараш, бармоқлар орасидан ўтказмоқ; лиҳйа-
ни ~ қилмақ соқолни бармоқлар орасидан ўтказмоқ.
тахлис تخلص 1) халос қилиш, озод қилиш; ~ бермақ халос
қилмоқ; 2) хулосалаш, қисқа баён.
тахминшунос تخمین شناس тахмин қилувчи.
тахсие تخصیص 1) ажратиш; 2) тайинлаш, белгилаш; ~ ай-
ламак, ~ этмак тайинламоқ, белгиламоқ.

тахтапора **تخته پاره** тахта бўлаги.

тахтасанг **تخته سنگ** тош тахта.

тахтгир **تختگیر** 1) голиб, қаҳрамон, кучли шоҳ; 2) тахт эгал-
ловчи.

тахтгоҳ **تختگاه** пойтахт, марказ.

тахтнишин **تخت نشین** подшоҳ.

тахторой **تخت آرای** тахт безатувчи; арз тингловчи.

тахфиф **تخفیف** енгиллатиш; ~ айламак енгиллатмоқ.

таш **تاش** сирт, ташқари.

ташбиҳ **تشبیه** ўхшатиш; ~ айламак, ~ қилмақ ўхшатмоқ.

ташвир **تشویر** уялиш, ҳаяжон.

ташниъ **تشنیع** дашном бериш, сўкиш, уялтириш.

ташт **تشت** катта мис тоғора.

ташхис **تشخیص** 1) ажрата билиш, 2) диагноз; ~ айламак ди-
агноз қўймоқ.

ташъир **تشعیر** сезиш, шуур қилиш; ~ этмак сезмоқ.

ташқилиғ **تاشقیلیغ** ташқи қиёфа.

ташҳиз **تشحیذ** ўткирлаш, равшанлаш; хотир ~ и хотирани
ўткирлатиш.

ташҳир **تشهیر** 1) машҳур қилиш, ҳаммага маълум қилиш;

2) ёмон отлиқ қилиш, бадном қиладиган гаплар тарқатиш.
таъбйиа **تعبيه** тайёрлаш, ҳозирлаш, жойлаш, тизиш, тахт

қилиш; ~ айламак, ~ қилмақ жойлаштирмоқ, тизмоқ, ҳо-
зирламоқ.

таъвид **تعویذ** ўргатиш; ~ айламак ўргатмоқ.

таъвиз **تعویذ** тумор.

таъвил **تاءویل** баён қилиш, шарҳлаш; ~ бўлмақ баён
қилинмоқ, шарҳланмоқ.

таъдиб **تاءدیب** 1) жазо; 2) тузатиш; 3) интизом; 4) тарбия
қилиш.

таъжил **تعجیل** тезлатиш, шошилиш; ~ айламак, ~ этмак
тезлатмоқ, шошилмоқ.

таъйид **تاءید** мадад қилиш, кўмаклашиш, ёрдам бериш.

таълил **تعلیل** касал бўлиш, бемор бўлиш; ~ қилмақ касал
қилмоқ.

таълимгоҳ **تعلیمگاه** мактаб.

- таъминийа **تعينه** жумбоқ билан гапириш.
- таъминийаомиз **تعينه آميز** жумбоқли, жумбоқ аралаш.
- таъминим **تعيم** умумлаштириш, тенглаштириш, баробарлаш; ~ айламак умумлаштирмоқ, тенглаштирмоқ.
- таъмин **تامين** гаровга қўйиш, эминликни таъминлаш; ~ этмак гаровга қўймоқ, эминликни таъминламоқ.
- таълиқ **تعلق** чуқурлаштириш, теранлаштириш; ~ қилмақ чуқур ўйлаб қарамоқ.
- таънагар **طعنه گر** таъна қилувчи.
- таънаомиз **طعنه آميز** таънали, таъна аралаш.
- таънасос **طعنه ساز** таъна чиқарувчи.
- таъриз **تعريض** намойиш этиш, кўрсатиш; имо қилиш; ~ этмак кўрсатмоқ; имо қилмоқ.
- таъхир **تاءخير** кечикиш; кечиктириш; ~ қилмақ кечиқмоқ; кечиктирмоқ.
- тақаббул **تقبل** 1) бўйнига олиш; 2) зиммага олинган мажбуриятлар; ~ айламак зиммага олмоқ.
- тақаддум **تقدم** илгарилаш, олдинда бўлиш; ~ айламак илгариламоқ, олдинда бўлмоқ.
- тақаййуд **تقييد** 1) ҳаракат қилиш, тиришиш; 2) тиришқоқлик.
- тақарруб **تقرب** 1) яқинлашиш; 2) яқинлик; ~ бўлмақ яқинлашмоқ.
- тақбиҳ **تقبیح** ёмонлаш, шарманда қилиш.
- тақвий **تقوى** тақво га қ.
- тақвийшикан **تقوى شکن** тақвийликни синдирувчи.
- тақвим **تقويم** юлдузлар жадвали, календарь.
- тақво ва тақвий **تقوى** 1) пархезкорлик, тийинишлик; 2) художўйлик.
- тақвошиор **تقوى شعار** художўйликни шиор қилувчи.
- тақи **تقى** тагин, яна.
- тақриб **تقريب** яқинлашиш.
- тақрир **تقرير** сўзлаш, оғзаки баён қилиш; ~ айламак, ~ қилмақ айтмоқ, оғзаки баён қилмоқ.
- тақсир **تقصير** кўшлиги тақсирот айб, гуноҳ иш; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмақ айб қилмоқ, гуноҳ иш қилмоқ.
- тақсирот **تقصيرات** тақсир нинг кўшлиги.

- тағаййур **تغیر** ўзгариш; ~ топмақ 1) ўзгармоқ; 2) газаб-ланмоқ.
- тағйир **تغیر** ўзгартиш, ўзгариш; ~ бермақ ўзгартирмоқ; ~ топмақ ўзгармоқ.
- тағйирпазир **تغیر پذیر** ўзгартирилиши мумкин, турланиб турадиган.
- тағойи **تغایی** тоға.
- тағорлиқ **تغارلیق** тоғорадаги, пидидаги.
- тағофул **تغافل** 1) сезмасликка олиш, сезмасликка ҳаракат қилиш; ~ қилмақ 1) сезмасликка олмоқ; 2) ғафлатда қолмоқ.
- таҳ I **تہ** тағ, туб.
- таҳ II **تہ** тах, ёғжим; ~ ба ~ тахма-тах.
- таҳаввур **تہور** 1) телбалик; ўйламай иш тутишлик; 2) ботирлиқ, жасорат; ~ айламақ 1) телбалик қилмоқ; 2) жасорат қилмоқ.
- таҳаййур **تہییر** ҳайратда қолиш, ҳайрон бўлиш; ~ айламақ ҳайратда қолдирмоқ, ҳайрон қилмоқ, ажаблантирмоқ.
- таҳаммул **تحمل** сабр, чидам; ~ айламақ, ~ қилмақ сабр қилмоқ, чидамоқ.
- таҳаммуллуқ **تحمل لوق** сабрлилик, чидамлилик.
- таҳаммуломизлиқ **تحمل آمیزلیق** сабр аралашганлик.
- таҳармуз **تہرمز** ҳаромзадалик, қаллоблик.
- таҳаррук **تحرک** ҳаракатланиш, ҳаракатга келиш; ~ сиз бадан жонсиз тан; ~ қилмақ ҳаракатланмоқ, ҳаракатга келмоқ.
- таҳассур **تہسس** ҳасратланиш, ҳасратга тушиш; ~ емақ ҳасратланмоқ, ҳасратга тушмоқ.
- таҳаттук **تہتک** 1) шармандалик, ҳаёсизлик; 2) фоҳишалик.
- таҳиййат **تہیت** кўплиги таҳиййот табриклаш, салом бериш.
- таҳиййот **تہیات** таҳиййотнинг кўплиги.
- таҳлил I **تہلیل** 1) парчалаш, майдалаш; 2) ҳал қилиш, ечиш.
- таҳлил II **تہلیل** мақтов; лә-илоҳа илло-л-лоҳ оллоҳдан бошқа илоҳ йўқ дуосини айтиш.
- таҳниййат **تہنیت** табриклаш.
- таҳоний **تہاشی** 1) рад қилиш, қайтариш; 2) тийиниш; эҳтиёт бўлиш.
- таҳонийсизлиғ **تہاشی سیز لیغ** тийинишсизлик, эҳтиётсизлик.

- тахрик تحريك ҳаракатга келтириш; ~ бермак ҳаракатга келтирмоқ; ~ топмақ ҳаракатга келмоқ.
- тахрим تعريم ҳаром қилиш, ман этиш; ~ айламак ҳаром деб эълон қилмоқ, тақиқламоқ, ман қилмоқ.
- тахрир تحرير ёзиш, ёзма баён этиш; ~ айламак ёзмоқ, ёзма баён этмоқ; ~ га келмак ёзилмоқ; ~ бўлмақ ёзилмоқ.
- тахрис تعريض ҳирс уйғотиш; ~ айламак ҳирс уйғотмоқ. ҳирс қилмоқ.
- тахт تحت ва тахта تحتہ ост, таг.
- тахта تحت тахт га қ.
- тахта-с-саро تحت الثرى ер ости.
- тахур طهور ва тахуро طهورا пок, тоза, муқаддас.
- тахуро طهورا тахур га қ.
- тахқир تحقير ҳақоратлаш, хўрлаш ерга уриш, камситиш; ~ қилмақ таҳқирламоқ, камситмоқ.
- тахқиқ تحقيق текшириш, тадқиқ қилиш; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмақ текширмоқ, тадқиқ қилмоқ; ~ бўлмақ текширилмоқ, тадқиқ қилинмоқ.
- тева تيوأ туя.
- тевалик تيوه ليك туяли, туя минган.
- тевралмак تيورالماك санчилмоқ, қадалмоқ.
- теврамак تيوراماك санчмоқ, қадамоқ.
- тегра تيكرا теварак, ~ сида атрофида.
- тегру تيكرو маълум бир вақт ёки макон бўлагининг охири
- ги чегарасини билдирувчи сўз; оқшомга ~ оқшомгача.
- тезбин تيزبين тез кўрадиган.
- тезгард تيزگرد тез юрувчи, чопқир.
- тезгомлик تيزگامليغ тезлик.
- тездав تيزدو чопқир, илдам.
- тездам تيزدم тез ютувчи, баднафс.
- тезкуш تيزكوش чаққон, тез ҳаракат қиладиган.
- тезрав تيزرو тез борувчи.
- тезрафтор تيزرفتار тез юрувчи, чаққон.
- тезтак تيزتك чопағон; ~ қилмақ тезлатмоқ, югуртирмоқ.
- тезтаклик تيزتكليك чопағонлик.
- тезхушлик تيزهوشليك хушёрлик, зийраклик.

тенгри **تينگرى** худо.

тепук **تيپوك** тепки.

тергак **تيركاك** суриштириш, тергаш.

тешавар **تيشه ور** 1) дурадгор; 2) тош йўнувчи.

тиб ва тийб **طيب** ёқимли ис.

тийб **طيب** тиб га қ.

тийбат **طيبت** яхшилик, эзгулик; ~ қилмақ яхшилик қилмоқ.

тийин **تيين** олмахон; олмахон терисидан тикилган пўс-

тин, ~ териси олмахон терисидан тикилган пўстин.

тийнат **طينت** табиат, хулқ, феъл, атвор.

тийнатлиг **طينتلىغ** хулқли, феъл-атворли, табиатли; ~ ариғ

пок хулқли.

тир I ва тийр I **تير** 1) ўқ; ёй ўқи; ~ чекмақ ўқ отмоқ; кема

~ и кема ўртасидаги устун, мачта.

тир II ва тийр II **تير** Аторуд, Меркурий.

тийр I **تير** тир I га қ.

тийр II **تير** тир II га қ.

тийра I **تيره** қоронғи; ~ айламақ қоронғи қилмоқ, қора

қилмоқ.

тийра II **تيره** 1) қабиланинг бир қисми; 2) гуруҳ,

фирқа; ~ бўлмақ икки гуруҳга бўлинмоқ.

тийраавқотлиг **تيره اوقاتلىغ** қоронғи вақтли.

тийраанжум **تيره انجم** хира юлдузли.

тийрагард **تيره گرد** 1) қуюқ тўзон; 2) қоронғилик.

тийрадуд **تيره دود** тутаб ёнувчи ўт, қора тутун.

тийражабин **تيره جبين** қора юзли.

тийрарой **تيره راي** қора фикрли, ёмон ниятли.

тийрарў **تيره رو** қора юзли.

тийрарўз **تيره روز** бахтсиз.

тийрарўзгор **تيره روزگار** бахти қаро, бахтсиз.

тийрборон **تير باران** ўқ ёмғири, ўқ ёғдириш.

тики **تيكى** тикка.

тикиш **تيكىش** ўрнатиш, жойлаш.

тилмиз **تلميز** шогирд, ўқувчи.

- тахрик **تحريك** ҳаракатга келтириш; ~ бермак ҳаракатга келтирмоқ; ~ топмақ ҳаракатга келмоқ.
- тахрим **تعريم** ҳаром қилиш, ман этиш; ~ айламак ҳаром деб эълон қилмоқ, тақиқламоқ, ман қилмоқ.
- тахрир **تحرير** ёзиш, ёзма баён этиш; ~ айламак ёзмоқ, ёзма баён этмоқ; ~ га келмак ёзилмоқ; ~ бўлмақ ёзилмоқ.
- тахрис **تحريس** ҳирс ўйғотиш; ~ айламак ҳирс ўйғотмоқ, ҳирс қилмоқ.
- тахт **تحت** ва тахта **تحت** ост, таг.
- тахта **تحت** тахт га қ.
- тахта-с-саро **تحت السرى** ер ости.
- тахур **طهور** ва тахуро **طهورا** пок, тоза, муқаддас.
- тахуро **طهورا** тахур га қ.
- тахқир **تعقير** ҳақоратлаш, хўрлаш ерга уриш, камситиш; ~ қилмақ таҳқирламоқ, камситмоқ.
- тахқиқ **تحقيق** текшириш, тадқиқ қилиш; ~ айламак, ~ этмақ, ~ қилмақ текширмоқ, тадқиқ қилмоқ; ~ бўлмақ текширилмоқ, тадқиқ қилинмоқ.
- тева **توا** туя.
- тевалик **تيولهك** туяли, туя минган.
- тевралмак **تيورالماك** санчилмоқ, қадалмоқ.
- теврамак **تيوراماك** санчмоқ, қадамоқ.
- тегра **تيگرا** теварак, ~ сида атрофида.
- тегру **تيگرو** маълум бир вақт ёки макон бўлагининг охир-ги чегарасини билдирувчи сўз; оқшомга ~ оқшомгача.
- тезбин **تيزبين** тез кўрадиган.
- тезгард **تيزگرد** тез юрувчи, чопқир.
- тезгомлик **تيزگامليغ** тезлик.
- тездав **تيزدو** чопқир, илдам.
- тездам **تيزدم** тез ютувчи, баднафс.
- тезкуш **تيزكوش** чаққон, тез ҳаракат қиладиган.
- тезрав **تيزرو** тез борувчи.
- тезрафтор **تيزرفتار** тез юрувчи, чаққон.
- тезтак **تيزتك** чопагон; ~ қилмақ тезлатмоқ, югуртирмоқ.
- тезтаклик **تيزتكليك** чопагонлик.
- тезхушлик **تيزهوشليك** ҳушёрлик, зийраклик.

тенгри **تينگرى** худо.
 тепук **تيپوك** тепки.
 тергак **تيرگاك** суриштириш, тергаш.
 тешавар **تيشه ور** 1) дурадгор; 2) тош йўнувчи.
 тиб ва тийб **طيب** ёқимли ис.
 тийб **طيب** тиб га қ.
 тийбат **طيبت** яхшилик, эзгулик; ~ қилмақ яхшилик қилмоқ.
 тийин **تييين** олмахон; олмахон терисидан тикилган пўс-
 тин, ~ териси олмахон терисидан тикилган пўстин.
 тийнат **طينت** табиат, хулқ, феъл, атвор.
 тийпатлиғ **طينتليغ** хулқли, феъл-атворли, табиатли; ~ ариғ
 пок хулқли.
 тир I ва тийр I **تير** 1) ўқ; ёй ўқи; ~ чекмақ ўқ отмоқ; кема
 ~ и кема ўртасидаги устун, мачта.
 тир II ва тийр II **تير** Аторуд, Меркурий.
 тийр I **تير** тир I га қ.
 тийр II **تير** тир II га қ.
 тийра I **تيره** қоронғи; ~ айламақ қоронғи қилмоқ, қора
 қилмоқ.
 тийра II **تيره** 1) қабиланинг бир қисми; 2) гуруҳ,
 фирқа; ~ бўлмақ икки гуруҳга бўлинмоқ.
 тийраавқотлиғ **تيره اوقاتليغ** қоронғи вақтли.
 тийраанжум **تيره انجم** хира юлдузли.
 тийрагард **تيره گرد** 1) қуюқ тўзон; 2) қоронғилик.
 тийрадуд **تيره دود** тутаб ёнувчи ўт, қора тутун.
 тийражабин **تيره جبين** қора юзли.
 тийрайой **تيره راي** қора фикрли, ёмон ниятли.
 тийрарў **تيره رو** қора юзли.
 тийрарўз **تيره روز** бахтсиз.
 тийрарўзгор **تيره روزگار** бахти қаро, бахтсиз.
 тийрборон **تير باران** ўқ ёмғири, ўқ ёғдириш.
 тики **تيكى** тикка.
 тикиш **تيكىش** ўрнатиш, жойлаш.
 тилмиз **تلميز** шогирд, ўқувчи.

тило طلا олтин; қуёш ~си қуёш жилоси.

тиловат تلاوت овоз чиқариб ўқиш.

тимор تیمار 1) парвариш қилиш; 2) тарбия қилиш;
ғам, ғусса.

тимтароқ تيمتراق тўғриси тумтароқ.

тиндурмақ تيندورماق тинчитмоқ, тинчлантирмоқ.

тирмамақ تيرماماق тирнамоқ, таталамоқ.

тироз طراز 1) ўлчов; 2) нақш, безак; ~ чекмак нақш урмоқ.

тирозлиғ طرازليغ нақшли, безакли; нукта ~ сўзга пардоз
беришлик.

титрагуч تيتراگوج келинларнинг бошига санчиб қўйила-
диган безак.

титратма تيتراتما безгак.

тифл طفل кўшлиги атфол бола; ~ и баҳор куртак.

тифлваш طفلوش бола табиатли, содда.

тифлзод طفلزاد болаликдан, туғилишдан таниқли белги.

тиши تيشى аёл, хотин; мода, урғочи.

тигдод تىغداد дамли, ўткир.

тигзан تىغزن аскар, жангчи.

тиғлиқ تىغلىق тиг кўтарган; қурулланган.

тиҳи تھى бўш, холи; айбдин ~ кўрунмак айбсиз кўрин-
моқ луқсондан холи туюлмоқ.

тоат طاعت тоъат га қ.

тоб I تاب ҳарорат, иссиқлик.

тоб II تاب 1) куч, қувват; 2) бардош.

тоб III تاب ўрам, жингалак; ~ у печ этмак ўралиб-буралиб
кетмоқ.

тоба تابه това.

тобадон تابه دان туйнук, дарча.

тобдор تابدار 1) тобли; 2) туғунлик, чигал; зулфи ~ жинга-
лак соч.

тобистон تابستان ёз.

тобистоний تابستانى ёзги, ёзлик.

тобиъ تابع кўплиги атбоъ ва тавобиъ 1) издош, шогирд;
2) қарам; 3) фуқаро.

- тобиқ **طابق** мос келувчи, мунофиқ келувчи; тобиқу-и-наъл
 атмак мос келтирмоқ, баробар қилмоқ.
- тоблиғ **تابليغ** 1) тобли; 2) ўримли, чигал.
- тобноқ **تابناك** нурли, порлоқ.
- тобон **تابان** порлоқ, нурли, тобли.
- тобсиз **تابسيز** кучсиз, қувватсиз.
- товушқон **تاووشقان** тавушқан га қ.
- тожвар **تاجور** 1) тождор, тож кийган; 2) подшоҳ.
- тожир **تاجر** кўплиги тужжор савдогар; ~ и мусофир му-
 софир савдогар.
- тоз **تاز** кал.
- тозйона **تازيانه** қамчи.
- тойир **طاير** 1) учадиган, учувчи; 2) қуш; ~ и давлат
 давлат қуши; ~ қудс руҳ; жон.
- тойифа **طايفه** кўплиги тавойиф синф, гуруҳ.
- толиъ **طالع** 1) бахт, бахтли юлдуз, тақдир; ~ и масъуд
 бахтли тақдир; 2) чиқувчи, кўтарилувчи (қуёш, ой ҳа-
 қида); ~ бўлмақ, чиқмоқ, кўтарилмоқ.
- толиҳ **طالع** ёвуз, бадбахт.
- толон **تالان** 1) толон-тороғ; 2) ўлжа.
- толгамақ **تالغماق** тўғриси талгамақ.
- томиъ **طامع** тамағир, очкўз.
- томот **طامات** беҳуда сўз, қуруқ гап.
- томуқ **تاموق** тамуқ га қ.
- томуг **تاموغ** тамуқ га қ.
- тонг I **تانگ** танг I га қ.
- тонг II **تانگ** ажаб, таажжуб; ~ эрмас ажаб эмас.
- тонглалиқ **تانگلاليق** эрталиқ.
- тонглаги **تانگلای** эртанги.
- тоот **طاعات** тоъат нинг кўплиги.
- торақ **تاراك** бошнинг тепа қисми; бош; тожи ~ бошдаги тож.
- торама **تارام** 1) панжара, бор девори; 2) гумбаз; ~ и аъло
 1) баланд гумбаз; 2) осмон.
- тори **طاری** қоронғилиқ; ~ бўлмақ қоронғи бўлмоқ, қорон-
 ғилашмоқ.

- ториқмақ **تاريقماق** зерикмоқ, сиқилмоқ.
 торожгар **تاراجگر** толон-торож қилувчи, таловчи.
 торумор **تارومار** паришон, сочилган, тарқоқ; ~ айламак,
 ~ қилмақ сочмоқ, енгмоқ.
 тошин **تاشين** тошқин.
 тоъат **طاعت** кўплиги тоот бўйсиниш.
 тоҳир **طاهر** тоза, пок; ~ ўлмақ пок бўлмоқ.
 тубо ва тубий **طوبى** жаннат дарахти.
 тувағ **توواغ** ва туйнақ **تويناق** ва туйнағ **تويناغ** туёқ.
 тувоғ **توواغ** туйнақ га қ.
 тувурлуг **توورلوغ** ўтовнинг туйнугига ёпиладиган кигиз.
 туған **توكان** доғ, из; ~ қўймақ доғ туширмоқ, из қолдирмоқ.
 туғанлик **توكانلىك** доғли, изли.
 тузжор **تجار** тожир нинг кўплиги.
 туз **توز** 1) тўғри, текис; ~ жодда тўғри йўл; ~ ният ях-
 ши ният; ~ бўлмақ тўғри бўлмоқ; ~ этмак текисламоқ,
 тўғриламоқ; 2) текислик, текис ер.
 тузлук **توزلوك** тўғрилиқ, ҳалоллик.
 тузуклук **توزوكلك** тўғрилиқ, осойишталик.
 туйноқ **تويناق** тувнақ га қ.
 туйноғ **تويناغ** тувнақ га қ.
 туйур **طيور** тайр нинг кўплиги.
 тул I **طول** узунлик, бўй, давом этиш, узоқлик; ~ и амал
 узоққа кетадиган умидлар; ~ и ҳаёт умр узунлиги; узоқ
 умр; ~ топмақ чўзилмоқ, узаймоқ.
 тул II **تول** есир.
 тулак **تولاك** туллаш, жун тўкиш; ~ аййоми барг тўкилиш
 кунлари, куз.
 тулоний **طولانى** узоқ давомли, кўп вақт давом этган, узун-
 дан-узоқ; ~ айламак узоқ давом эттирмоқ, чўзмоқ.
 тулуъ **طلوع** чиқиш, таралиш; ~ айламак, ~ этмак, ~ қил-
 мақ чиқмоқ, кўтарилмоқ (ой, қуёш).
 тумога **توماغه** ов қушининг бошига кийгизиб қўйила-
 диган темир қалпоқча.
 тумтароқ **تمتراق** тўғриси тумтуроқ.
 тумтуроқ **تمتراق** дабдаба, шавкатлилиқ, улуғворлик.

- тунмақ **تونماق** тинмоқ, тинчимоқ; тўхтамоқ.
- туңглюк I **تونگلوك** туйнук.
- туңглюк II **تونگلوك** ростлик, чинлик.
- тунд **تند** тез, қаттиқ; шиддатли; ~ саманд чопқир, асов от; ~ сарсар қаттиқ шамол; ~ ўлмақ тез бўлмоқ, кучаймоқ.
- тундбод **تندباد** бўрон, кучли шамол.
- тундлук **تندلوق** тезлик; ~ қилмақ тезлик қилмоқ.
- тундхў **تندخو** ва тундхўй **تندخوي** қайсар.
- тундхўй **تندخوي** тундхў га қ.
- туңқатор **تونقاتار** подшоҳ турган жойнинг тун қоровули; тунги қоровул.
- турбат **تربت** 1) гўр; 2) тупроқ.
- турк **ترك** кўплиги атрок халқ номи.
- туркман **ترکمان** кўплиги тарокима туркий халқ номи.
- турксоз **ترکساز** туркча шаклда, туркий йўсинда.
- турктоз **تركتاز** 1) ҳамла, талон-тороғ, ғорат; 2) толон-тороғ қилувчи; ~ айламақ бостириб келмоқ, таламоқ.
- турктозлиғ **تركتازليغ** ҳужум қилишлик, талончилик.
- туроб **تراپ** 1) тупроқ; 2) гўр.
- турра **طره** кокил, соч ўримлари; ~ йи сунбул сунбул шохл
- турфа **طرفه** қизик, ажаблanaрли, нодир.
- турфату-л-айн **طرفه العين** бир зумда, кўз очиб юмгунча.
- туршрўй **تورشروي** бадбуриш, бадқовоқ.
- тусаммо **تسمى** аталади, номланади.
- туслуқ **توسلوق** рангли; мино ~ ҳаворанг; мулавван ~ ранг-баранг, рангдор.
- тутруқ **توتروق** тутатқи, тутантуруқ.
- тутуқ **توتوق** парда, тўсиқ.
- туфайл **طفيل** ва туфайлий **طفيلي** текпнхўр; чақирилмаган меҳмон.
- туфайлий **طفيلي** туфайл га қ.
- тухмийона **تخميانہ** уруғ дори.
- туш ва тўш **توش** тараф, жониб; томон, ~ дин ҳар тарафдан, ҳамма томондан.

туъма ва тўъма طعمه озиқ, овқат; ~ қилмақ овқатлан-

моқ.

туъмалиқ ва тўъмалиқ طعمه ليق егулик, луқма.

туғ توغ байроқ.

туғмоч توغماچ туркий уруғ.

туғро تغرا сарлавҳа, хат бошидаги муҳр; ~йи саодат

бахт туғроси.

туҳаф تحف туҳфа нинг кўплиги.

туҳфа تحفه кўплиги туҳаф ҳадя, совға.

тў تو қат, қават; ~ ба тў, ~ бар ~ қатма-қат, устма-уст.

тўбий طوبى тубо га қ.

тўбийваш طوبى و ش жаннат дарахтига ўхшаш.

тўбра توبرا тўрва.

тўйғармақ تويفارماق тўйғазмоқ, таомга тўйдирмоқ.

тўкуз توکوز тўкис, тўла.

тўлғамақ تولغاماق қайирмоқ, бурамоқ; бўйин ~ 1) бош чайқамоқ;

2) бўйин товламоқ.

тўлғашмақ تولغاشماق ўралишмоқ, буралишмоқ, чирмашмоқ.

тўнгумақ تونگوماق совуқ емоқ; қотмоқ; музламоқ.

тўнгулмақ تونگولماق совумоқ; ҳайотдин ~ ҳаётдан совимоқ,

ҳаётдан умид узмоқ.

тўрқа تورقه ва тўрғу تورغو нафис ипак мато, зарбафт ипак.

тўрғу تورغو тўрқа га қ.; ~ тўп ипак матодан тикилган тўн.

тўстиған توستوغان тўғриси тўстуған.

тўстуған توستوغان ёғоч коса.

тўтийо توتيا кўз дори.

тўтийоваш توتيا و ش тўтиёдек, тўтиё каби.

тўтийолиқ توتيا ليق тўтиё қилиш, тўтиё ўрнида қўллаш.

тўш توش туш га қ.

тўша توشه озиқ-овқат, йўл озиғи.

тўшалиқ توشه ليق озиқ-овқатли, йўл озиғи бор.

тўшасизлиқ توشه سيز ليق озиқсизлик.

тўшлуқ توشلوق ўрта, марказ, қоқ марказ; ~ тўши ҳар то-

мондан; юзма-юз; энг ўрта.

тўшук توشوك тешик, ёриқ.

тўшуклук توشوكلوك тешикли, йиртиқ.

тўъма طعما туъма га қ.

тўъмалиқ طعما ليق туъмалиқ га қ.

У

уббаҳат ابهت 1) дабдаба; 2) мағрурлик.

уббод عباد обид нинг қўплиги.

убудийят عبوديت 1) бандалик; 2) тобелик.

убур عبور ўтиш, кечиш, кечиб ўтиш; ~ қилмақ ўтмоқ;

кечиб ўтмоқ.

угулмак اوگولماк тўғриси ўгулмак.

уд I עוד қўплиги аъвод алоэ; ~ и мижмар қилмақ

хушбўй ис таратмоқ.

уд II עוד мусиқа асбобининг номи.

удеўз عودسوز уд куйдирувчи.

удул عدول четланиш; узоқлашиш; ~ қолмақ четлашмоқ,

узоқлашмоқ.

ужб عجب манманлик, шуҳратпарастлик, кеккайишлик.

уза اوزا узра.

узалмақ اوزالماق тўшалмоқ, узун қилиб солинмоқ.

узамақ اوزاماқ узаймоқ, чўзилмоқ.

узатмақ اوزاتماق узайтирмоқ, чўзмоқ.

узи عضو аъзо; бадан ~ и бадан аъзоси, бўлаги.

узгун اوزگون тўлқин, тошқин.

узлат عزلт ёлғизланиш, ~ кунжи ёлғизлик бурчағи, ёлғиз-

ликда ўтириш; ~ этмак ёлғизланмоқ.

узлатгир عزلتگير ёлғизланган.

узлатгузин عزلتگزين ёлғизликни ихтиёр қилувчи.

узлатойин عزلت آيين узлатда яшовчи.

узмо عظمى 1) энг улуг; 2) энг катта; 3) энг муҳим.

узолмақ اوزالماق тўғриси узалмақ.

узор عذار юз чеҳра.

узогу اوزاغу тўғриси ўзағу.

узроварлиқ عذر آورليق узр сўрамоқлик; ~ этмак узр сўрамоқ.

узрхоҳ **عذرخواه** узр сўровчи: ~ бўлмақ узр сўрамоқ.

уй I **اوى** хона, уй.

уй II **اوى** уй қорамоли.

уйақмақ **اوياقماق** ботмоқ (ой, қуёш).

уйақтурмақ **اوياقтурماق** сўндирмоқ, йўқотмоқ, поймол қилмоқ.

уйуб **عيوب** айб нинг кўплиги.

уйумақ **اويوماك** ухламоқ.

уйун **عيون** айн нинг кўплиги.

уйурулмақ **اويورولماك** ўтирилмоқ, айланмоқ.

уйуқмақ **اويوقماق** ухлатмоқ.

уйуқламақ **اويوقلماق** ухламоқ.

укус **عكوس** акс нинг кўплиги.

улв **علو** баландлик, юксаклик.

улвий **علوى** олий, юқори даражали.

улвий нажд **علوى نژاد** зоти улуг.

улю **عليا** энг олий, энг юксак.

улоқмақ **اولاقماق** тўғриси ўлақмақ.

ултанг **اولتانك** 1) патак; 2) нарм.

ултонг **اولتانك** тўғриси ултанг.

улувв **علو** улуғлик, буюклик.

улум **علوم** илм нинг кўплиги.

улумақ **اولوماق** йиғламоқ.

улузмақ **اولوتماق** нола чекмоқ, дод-вой қилмоқ.

улуҳиййат **الوھيت** илоҳийлик.

умм **ام** кўплиги уммаҳот она.

умам **امم** уммат нинг кўплиги.

умач ва умоч **اوماچ** таом ном.

умйо **عميا** кўрлик, узоқни кўрмаслик.

уммат **امت** кўплиги умам халқ, миллат.

умматлиғ **امتليغ** миллатга манеублик.

уммаҳот **امھات** умм нинг кўплиги.

уммаҳоний **امھانى** оналарча.

- уммол **عمال** омил нинг кўплиги.
 уммон **عمان** денгиз; океан.
 уммоний **عماني** денгизга тегишли; **дурри** ~ денгиз дури.
 умоч **اوماچ** умач га қ.
 умрбахшандалик **عمر بخشنده ليق** ҳаётбахшлик.
 умрқоҳ **عمرگاه** умрни қисқартирувчи.
 умур **امور** амр нинг кўплиги.
 умқ **عمق** чуқурлик, теранлик.
 ундур **اوندور** юксак, баланд.
 уиноб **عناب** жилонжийда.
 унс **انس** 1) муомала; 2) шодлик, севинч.
 унсо **انشا** кўплиги **инос** аёл.
 унсур **عنصور** кўплиги **аносир** модда.
 унқуч **اوتقوج** қарз.
 ур **عور** яланғоч.
 урафо **عرفا** ериф нинг кўплиги.
 уриа **عروه** даста; ~ **йи вусқо** мустаҳкам таянч.
 урийон **عريان** яланғоч; ~ **этмак** яланғочламақ.
 урийонлик **عريانليغ** яланғочлик; ~ **эрмак** яланғоч бўлмақ.
 уркмак **اوركماك** ва уркумак **اوركوماك** ҳуркмоқ, чўчимоқ.
 уркамач **اوركاماچ** таом номи.
 уркудамак **اوركوداماك** мудрамоқ.
 уркумак **اوركوماك** уркмак га қ.
 уркутмак **اوركوتماك** ҳуркитмоқ, чўчитмоқ.
 уруж **عروج** кўтарилиш, меърожга чиқиш; ~ **айламак** кў-
 тарилмоқ, меърожга чиқмоқ.
 уруқ **عروق** ирқ нинг кўплиги.
 уруқ-қайаш **اوروق قياش** қариндош-уруғ.
 уср **عسر** қийналганлик; **маъа-л-усри йуср** машаққат билан
 бойлик келади.
 усратангез **عسرتانگيز** қийинчилик келтирувчи.
 усру **اوسرو** кўп, жуда, ниҳоятда.
 усрук **اوسروك** маст; ~ **кўз** хумор кўз.

- уерумак **اوسروماك** маст бўлмоқ.
- уеруклук **اوسروكلوك** мастлик, бедорлик.
- устувор **استوار** маҳкам, кучли, бақувват, таъсирли.
- устура **استوره** кўплиги асотир масал, ривоят.
- устурлоб **استرلاب** астрономик асбоб.
- устухон **استخوان** суяк.
- усул **اصول** асл нинг кўплиги.
- уфрамак **اوفراماك** эскирмоқ, тўзмоқ, йиртилмоқ.
- уфтода **افتاده** йиқилган, тушган, тушкунликка учраган;
~ этмак йиқмоқ, мағлуб этмоқ.
- уфтодаван **افتادهوش** бечораҳол, нотавон.
- уфтодалиқ **افتاده ليق** бечоралик, нотавонлик; ~ аййоми оғир
кунлар.
- уфуи **عفن** тўғриси афтин.
- уфунат **عفونت** чириклик, сассиқлик.
- уфунатлиқ **عفوئتليق** чириганлик, сасиганлик.
- уфуқ **افق** уфқ.
- уфқ **افق** кўплиги офқоқ ер ва осмоннинг кўзга кўринарли
ерлари.
- уча **اوچا** орқа, елка.
- ухравий **اخروى** бошқа; ~ мурод охират тилаги.
- ухувват **اخوت** биродарлик.
- учмақ **اوچماق** жаннат.
- учмоқ **اوچماق** тўғриси учмақ.
- ушмундақ **اوشمنداق** мана шундай.
- ушмунча **اوشمونچه** мана шунча.
- ушр **عشر** ўндан бир.
- уштулум **اوشتلوم** 1) жаҳллилиқ, қаҳрлилиқ; 2) тўполов,
ғавғо, жанжал; ~ айламақ, ~ қилмақ 1) жаҳл қилмоқ;
2) жанжал қилмоқ.
- уштурак **اشتراك** тўлқин, мавж.
- ушшоқ **عشاق** ошиқ нинг кўчилиги.
- ушшоқсўз **عشاقسوز** ошиқларни куйдирувчи.
- уқало **عقلا** оқил нинг кўчилиги.

уқбо عقبى нариги дунё.

уқбоситон عقبىستان нариги дунё.

уқда عقه банд, тугун.

уқдалиг عقه ليغ боғлиқ, тугунлик; ~ зулф ўрилган соч; ~ иш чигал иш.

уқоб عقاب бургут.

уқтул اقتل ўлдири!

уқул عقول ақлнинг кўплиги.

уғ اوغ ўтовнинг устки ёғочлари.

уғнийа اغنيه кўплиги ағоний куй.

уҳда عهده мажбурият, ваъда; ~ айламак ваъда бермоқ.

уҳси احصى ло уҳси га қ.

уҳуд احد ислом дини учун мусулмонлар билан Қурайшилар ўртасида ғазот рўй берган жойнинг номи.

Ф

фа-айна فاين қаерда? қани?

фавж فوج кўплиги афвож гуруҳ, тўда; ~ - ~ гуруҳ-гуруҳ, тўда-тўда; ~ бар ~ гуруҳ-гуруҳ бўлиб.

фавойид فوايد фойиданинг кўплиги.

фавокиҳ فواكه фoқиҳaнинг кўплиги.

фавокиҳлиг فوالهليغ мевали; ~ боғ мевали боғ.

фавт فوت 1) йўқотиш; 2) ўлим, вафот этиш; ~ бўлмақ ўлмоқ, вафот этмоқ; ~ этмак, ~ қилмақ қўлдан чиқармоқ, йўқотмоқ.

фавқ فوق уст, юқори; ~ у-л-фалак осмон устида.

фажр فجر тонг, сахар; ~ тулуғи тонг отиши.

фазаъ فزع қўрқинч, даҳшат; ~ и акбар улкан даҳшат.

фазиҳат فضيحت расволик, шармандалик; ~ қилмақ шарманда қилмоқ.

фазла فضله чиқинди.

фа-йакун فيكون бўлади.

файз فيض кўплиги фуйуз саховат.

файйоз فياض 1) тўла, тўлиб тошган; 2) саховатли; олижаноб; ~ и вужуд тўкис тириклик; ~ и жуд тўла саховат.

- файзосор **فیض آسار** файз кўрсатувчи, файз берувчи.
 фалаж **فلج** шол.
 фалак **فلك** кўнлиги афлок осмон.
 фалакваш **فلکوش** осмондек.
 фалаквор **فلکوار** осмондек, фалак сингар.
 фалакжоҳ **فلکجه** юксак мартабали.
 фалакмонанд **فلکمانند** осмондек.
 фалакнишонлиг **فلک نشا نلیغ** олий мақсадни кўзлашлик.
 фалакона **فلکانه** юқори, юксак.
 фалакнайванд **فلکیوند** осмонга улашган.
 фалакнаймой **فلک پیمای** осмонда юрувчи, осмонда кезувчи.
 фалакрав **فلکرو** фалакдай тез юрадиган.
 фалаксо **فلکسا** ва фалаксоӣ **فلکسای** осмонўпар.
 фалаксоӣ **فلکسای** фалаксо га қ.
 фалаксеуръат **فلک سرعت** тезлик, чаққонлик.
 фалактазийин **فلک تزیین** осмон каби безалган.
 фалакфарсо **فلک فرسا** фалакка етадиган, фалакни орқада қол-
 дирадиган.
 фалакшигоф **فلک شکاف** дупёни ўрташ, ларзага келтириш.
 фалакҳатином **فلک احتشام** баланд мартабали, дабдабали.
 фалакқадр **فلک قدر** юксак мартабали.
 фалақ **قلق** тонг.
 фа-л-йаттаваккал **فلیتوکل** : ~ ала-л-лоҳ оллоҳга таваккал
 қилинган.
 фалохан **فلاخن** палаҳмон.
 фалоҳ **فلاح** пажот, қутулиш.
 фам **فم** кўнлиги афвоҳ оғиз.
 фараж **فرج** енгил тортиш, шод бўлиш.
 фаранг **فرنگ** Европа; ~ аҳли европаликлар.
 фарангий **فرنگی** европалик.
 фарангиваш **فرنگی وش** европача, европаликдек.
 фарас **فرس** от; ~ сурмак от юргизмоқ.
 фараҳ **فرح** хурсандлик шодлик; ~ топмақ хурсанд бўлмоқ,
 шодланмоқ.

фарахбахш **فرح بخش** хурсандчилик бағишловчи.
 фарахнок **فرح ناك** хурсанд, шод.
 фараҳомиз **فرح آميز** хурсандчилик аралаш; қувончли.
 фард **فرد** кўплиги афрод 1) ёлғиз, якка; тоқ; ~ айла-
 мак айирмоқ; ~ бўлмақ ёлғиз бўлмоқ; ~ қилмақ айирмоқ,
 ёлғизлатмоқ; 2) шеър.
 фардгўй **فرد گوی** фард айтувчи.
 фардлиг **قرد لیغ** ягоналик, ёлғизлик, тоқлик.
 фарйод **فریاد** бақириши, дод-вой солиши; ~ айламак, ~ қил-
 мақ. додламақ, бақирмоқ; ~ этмак оҳ урмоқ.
 фарйодгар **فریادگر** фарёд қилувчи.
 фарйодрас **فریادرس** фарёдга жавоб берувчи.
 фаржом **فرجام** пировард, тугалланиш.
 фарз **فرض** бажарилиши зарур бўлган иш.
 фарзан **فرضا** тахминан.
 фарзандона **فرزندانه** фарзандларча.
 фарзандчилай **فرزندچیلای** ўз фарзандидай.
 фарзинрав **فرزینرو** фарзин каби ҳаракат қила оладиган.
 фарзлиг **فرض لیغ** зарурлик, бажарилиш шартлик.
 фарзона **فرزانه** 1) донишманд; олим, 2) оқил, доно.
 фарзонавор **فرزانه وار** оқилона.
 фарзоналик **فرزانه لیق** оқиллик, донолик.
 фарид **فرید** тенги йўқ, ягона; ~ и замон замона ягонаси.
 фариза **فریضه** кўплиги фаройиз диний зарурият (намоз,
 рўза, кабилар).
 фаришта **فریشته** малак.
 фариштаван **فریشته وش** фариштадек.
 фариштазотлиг **فریشته ذات لیغ** фаришта насабли.
 фариқ **فریق** фирқа, гуруҳ.
 фарих **فرح** шод, хуррам.
 фармонбар **فرمانبر** буйруққа бўйсунувчи.
 фармондих **فرمان ده** фармон берувчи.
 фармонпазир **فرمان پذیر** буйруқни бажарувчи.
 фармонраво **فرمان روا** буюрувчи, фармон қилувчи.

- фармонраволиқ فرمانروالىق фармон беришлик.
- фарев فراز юқори, баланд.
- фароиз فرايض фаройиз га қ.
- фаройиз ва фарониз فرايض фариза нинг кўплиги.
- фаромуш فراموش унутти; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ унутилмоқ.
- фарог فراغ ва фарогат فراغت ҳордиқ, дам; ~ камбудалиги роҳат камлиги; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ бўшамоқ; ~ етмақ ҳордиқ чиқаришга етишмоқ; ~ топмақ ҳордиқ чиқаришга эришмоқ; ~ қўймақ бўшатмоқ.
- фарогатсанж فراغتسنج фарогат кўрувчи.
- фароҳам فراهم йиғилган, қўшилган; ~ қилмақ тўпламоқ, кўшмоқ.
- фарр فر 1) дабдаба, ҳашамат; 2) гўзаллик.
- фарраст فرست бирор нарсани урганда ёки отганда ундан чиқадиган овоз.
- фаррух فرخ 1) гўзал; 2) бахтли; ~ бўлмақ бахтли бўлмоқ.
- фаррухбахт فرخ بخت бахтиёр.
- фаррухдийдор فرخ ديدار очиқ юзли.
- фаррухжамол فرخ جمال гўзал, ёқимли, ҳусли.
- фаррухниход فرخ نهاد асли пок, яхшидан тарқалган.
- фаррухойин فرخ آيين бахт келтирувчи; ~ қилмақ бахтиёр қилмоқ.
- фаррухной فرخ پاي қутлуг қадам.
- фаррухрасул فرخ رسول бахтли элчи.
- фаррухфол فرخ فال 1) бахтиёр, қутлуг; 2) яхши ният, соф кўнгил.
- фарсуда فرسوده 1) тўзғиган, титилган, эскирган; 2) ҳориган; чарчаган; ~ ҳол ҳориган, чарчаган; ~ қилмақ чарчатмоқ.
- фарсудалиқ فرسوده ليق ҳорғинлик.
- фарт فرط ортиқлик, ҳаддан ташқарилик; ~ и иштиҳо иштаҳанинг кучлилиги.
- фартут فرتوت қари, жуда қари.
- фартутлуқ فرتوت لوق қарилик, кексалик.
- фар-фар فر فر тез-тез, қайта-қайта.
- фарфи فرفى нафис.
- фархундаавқот فرخنده اوقات бахтли дамлар.

фархундазот فرخنده ذات бахтли зот.
 фархунда кишвар فرخنده کشور бахтли мамлакат.
 фархундалиқ فرخنده ليق бахтлилик.
 фархундапай فرخنده پي қутлуғ қадам.
 фархундарой فرخنده رای дово, оқил.
 фархунда рўзгор فرخنده روزگار бахтли турмуш.
 фархундафар فرخنده فر қутлуғ савлат.
 фархундафол فرخنده فال бахтиёр, бахтли.
 фархундахў فرخنده خو хушхулиқ, хушфетъл.
 фархундахол فرخنده حال яхши кайфиятли, бахтиёр.
 фарш فرش тўшак, гилам, палос; ~ и ғабро ер юзи; ~ бўл-
 мақ, тўшалмоқ.
 фаръ فرع тармоқ.
 фарқад فرقہ Қутб юлдузи ёнидаги икки ёруғ юлдузнинг бири.
 фарҳанг فرهنگ 1) илм, маърифат; 2) луғат.
 фарҳодвор فرهادوار Фарҳодга ўхшаш, Фарҳоддек.
 фарҳодваш فرهادوش Фарҳодга ўхшаш.
 фарҳодкуш فرهادكوش Фарҳодни ўлдирувчи.
 фарҳодкушлиқ فرهادكوشليق баҳодирлик, зўравонлик.
 фасақа فسقه фосиқ нинг кўплиги; ~ хайли фосиқлар тўдаси.
 фасиҳ فصيح кўплиги фусаҳо 1) чиройли сўзловчи; чечан;
 каломи ~ чиройли айтилган сўз.
 фасл فصل кўплиги фусул 1) мавсум; ~ и баҳор баҳор мав-
 суми; 2) боб, бўлим.
 фасона فسانه афсона.
 фасонавор فسانه وار афсонага ўхшаш.
 фасонаовор فسانه آور хабар келтирувчи.
 фасонапайванд فسانه پيوند ҳикоя айтувчи, дostonчи.
 фасонапардозлиғ فسانه پردازليغ афсона айтишлик.
 фасонасигол فسانه سگال ҳикоячи, дostonчи.
 фасонасиголлиғ فسانه سگالليک афсона айтишлик, ҳикоя ай-
 тишлик.
 фасонатироз فسانه طراز яхши ҳикоячи.
 фаех فسخ қайтариш, бекор қилиш.

- фатила **فتيله** пилик.
- фатилакаш **فتيله كاش** пилик қирқувчи.
- фатилалиқ **فتيله ليق** пилталиқ, пилталанған.
- фатир **فتير** натир.
- фаттон **فتان** мафтун қилувчи, жозибали.
- фаттоҳ **فتاح** очувчи, банд эшикларни очувчи; мушкул ишларни осон қилувчи; тангри.
- фатҳ **فتح** кўплиги **футуҳ** 1) очилиш; 2) забт этиш, эгаллаш; 3) ғалаба, зафар; ~ и билод шаҳарни босиб олиш; ~ и биҳор айламак денгизларни забт қилмоқ; ~ бермак очмоқ; ~ бўлмақ эгалланмоқ, забт қилинмоқ; ~ этмақ, ~ қилмақ қўлга киритмоқ; ~ ҳосил қилмақ забт қилмоқ, қўлга киритмоқ.
- фатҳнома **فتح نامه** ғалаба ҳақида нома.
- фатҳбоб **فتح باب** эшик очилиши; очиқ эшик.
- фа-фҳам **فافهم** билиб ол.
- фаш **فش** салланинг учи.
- фашлиғ **فشليغ** саллабон мато.
- фақир **فقير** кўплиги **фуқаро** камбағал.
- фақиҳ **فقيه** кўплиги **фуқаҳо** шарият билимдони.
- фақрандиш **فقرانديش** фақирона, камбағал сифатли.
- фағфурий **فغفوري** хитойи, хитойча.
- феруз **فيروز** фируз га қ.
- ферузагун **فيروزه گون** фирузагун га қ.
- феъл **فعل** кўплиги **афъол** қилмиш, ҳаракат.
- феҳрист **فهرست** тўғриси **фихрист**.
- фигор **فكار** 1) яраланган, мажруҳ; 2) қийналган, чарчаган; ~ қилмақ яраламоқ.
- фиканда **فكنده** ташланган, ташлаб қўйилган.
- фикрат **فكرت** ўйлаш, фикрлаш; ~ уйи тасаввур, хаёл; ~ и ниҳон яширин ўй.
- фикратангез **فكرت انگيز** фикрловчи, фикрга чўмувчи.
- фикратандиш **فكرت انديش** фикрловчи; ~ бўлмақ фикр юритмоқ.
- фикратнамо **فكرت نما** ўйлаб иш кўрувчи, мулоҳазали.
- фикратпараст **فكرت پرست** фикрловчи, фикрга берилувчи.

фи-л-арзайн **فی الارضین** : ас-султон у зиллу-л-лоҳи ~ султон Ол-

лоҳнинг икки дунёдаги соясидир.

фи-л-бадийҳа **فی البديهة** дарҳол ўқилган шеър.

фи-л-воқеъ **فی الواقع** ҳақиқатда.

фи-л-жумла **فی الجملة** шу жумладан шунингдек.

филиз **فلز** кўплиги филиззот метал.

филиззот **فلزات** филиз нинг кўплиги.

фи-л-ишора **فی الاشارة** кўрсатиб, ишора билан.

фи-л-лоҳ **فی الله** Оллоҳ учун.

фи-л-масал **فی المثل** гўё, масалан; масалда.

фир **فر** ~ эта учмақ пирр этиб учмоқ.

фирдаве **فردوس** жаннат; ~ и ризвон жаннат боғи.

фирдавсван **فردوس و ش** фирдавсдек.

фирдавсойин **فردوس ايین** жаннатга ўхшаш.

фирдавсосо **فردوس آسا** жаннатдек.

фирифта **فریفته** мафтун бўлган, алданган; ~ бўлмақ маф-

тун бўлмоқ, алданмоқ; ~ қилмақ мафтун қилмоқ.

фириҳ **فره** қарғиш; ~ келмақ қарғамоқ.

фирор **فرار** қочиш; ~ айламақ, ~ этмақ қочмоқ; ~ топ-

мақ қочмоқ.

фирорий **فراری** қочоқ, қочувчи.

фирош **فراش** тўшак, ўрин-кўрпа.

фироқ **فراق** айрилиқ.

фироқомиз **فراق آمیز** фироқдан дарак берувчи.

фируз ва феруз **فیروز** 1) бахтли; 2) голиб.

фирузабахт ва фирузбахт **فیروز بخت** бахтиёр, бахтли.

фирузагун ва ферузагун **فیروزه گون** кўк тусли, ҳаворанг.

фирузафом **فیروزه فام** фируза ранг, ҳаворанг.

фирузбахт **فیروز بخت** фирузабахт га қ.

фирфирак **فر فراك** пирпирак.

фиръави **فرعون** шоҳ, ҳоким (қадимий Мисрда).

фитан **فتن** фитна нинг кўплиги.

фитна **فتنه** кўплиги фитан 1) ўзига тортиш, жалб қи-

лиш; 2) исён, ғалаён.

- фитнаангиз **فتنه انگيز** фитна қўзғовчи.
- фитнаангизлиғ **فتنه انگيزليغ** фитна қўзғовчилик.
- фитнагар **فتنه گر** фитначи, фитна қилувчи.
- фитнаосор **فتنه آسار** фитнали.
- фитнарез **فتنه ريز** фитна тарқатувчи.
- фитнафкан **فتنه فكن** фитна солувчи.
- фитнахез **فتنه خيز** фитнали.
- фитодалиқ **فتاده ليق** тушқунилик.
- фитрак **فتراك** ва фитрок **فتراك** қанжирға.
- фитрат **فترت** вақт, икки пайғамбар орасидаги вақт.
- фитрок **فتراك** фитрак ка қ.
- фиъол **فعال** феълнинг кўпчилиги.
- фиқх **فقه** диний қонун; ~ илми диннинг йўл-йўриқлари, қоидалари тўғрисидаги илм; ~ эли қонуншунослар, фақихлар.
- фигон **فغان** кўпчилиги афгон йиги.
- фиҳрист **فهرست** мундарижа.
- фойз **فائض** фойиз га қ.
- фоил **فاعل** қилувчи, бажарувчи; ~ этмак ҳаракатга келтирмоқ.
- фойқ **فائق** фойиқ га қ.
- фойида **فايده** кўпчилиги фавейид 1) кўрсатма; 2) зарарнинг зидди, манфаат.
- фойиз ва фойз **فايض** устун, буюкроқ; ~ бўлмақ афзал бўлмоқ; ~ келмак устун бўлмоқ; ~ топмақ афзал кўрмоқ.
- фоқиҳа **فاكهه** кўпчилиги фавоқиҳ мева.
- фонийлиғ **فاني ليغ** бебақолик.
- фонийона **فانيانه** фонийлик билан.
- фор **فار** фонуc; маёқ.
- форшгбол **فارغبال** ва фориғу-л-бол **فارغ البال** хотиҗам, кўнгли тинч.
- форигболлиқ **فارغبالليق** ва фориғу-л-боллиқ **فارغ البالليق** хотиҗамлик, тинчлик.
- форшгдил **فارغ دل** хушҳол, бепарво.
- форшгу-л-бол **فارغ البال** фориғбол га қ.
- фориғу-л-боллиқ **فارغ البالليق** фориғболлиқ га қ.

форсидисор فارسى دثار форсийдошлар, форс-тожик тилида ижод

қилувчилар.

фосил فاصل ажратиб турувчи оралиқ, ўртадаги масофа.

фосиқ فاسق кўшлиги фасақа фисқу фасодчи.

фохта فاخته сайроқи қуш, қумри.

фоқа فاقه камбағаллик, бечоралик.

фузуда فزوده ортиқ, кўп.

фурудаст فرودست кучсиз, мағлуб.

фузул فضول сурбет, ўзбошимча.

фузун فزون куп, ортиқ; ~ айламак орттирмоқ, кўпайтarmoқ.

фуйуз فيوض файзнинг кўплиги.

фукук فکوک илоҳий ҳикмат ҳақидаги бир асар номи.

фулк فلک кема.

фулла فله янги туққан ҳайвоннинг дастлабки сути, оғиз тайёрланадиган сут.

фурумоёй فرومايه асли паст, тубан; бечора, эътиборсиз.

фурика فرجه 1) ёриқ, тешик, бўшлиқ. 2) истироҳат, ҳордиқ.

фуржоҳ فرجاه кам, араимас.

фурза فرضه кемаларнинг дарёга кириш жойи, кемага

чиқиладиган жой, порт.

фурс فرس форс; ~ фусаҳоси форс сўз усталари

фурутан قروتن камтар; ўзини паст оладиган

фурут فروغ ёруғлик, равшанлик.

фусаҳо فصحا фасиҳнинг кўплиги.

фусул فصول фаслнинг кўплиги.

фурудастлик فرودستلىق кучсизлик.

фурузон فروزان порлоқ, алаңғали, нур соқувчи.

фусун فسون сеҳр.

фусунгар فسونگر сеҳргар.

фусунлуқ فسونلوق сеҳрли.

фусунпардоз فسونپرداز сеҳргар; ~ шуаро сеҳрли шоирлар.

фусунрез فسونريز сеҳрловчи.

фусунсоз فسونساز сеҳрловчи.

фусурдалиғ فسوردهليغ сўлиганлик, ланжлик.

фусуе فصوص фалсафага оид бир асарнинг ном.
 фута فوته фўта га қ.
 фусҳат فسحت кенглик, бўшлиқ, масофа.
 футувват فتوت олижапоблик, саховат; ~ аҳли сахо-
 ватли кишилар.
 футур فتور 1) чарчаш; тушкунлик; 2) зарар; ~ етмак,
 ~ етишмак, ~ тушмак зарар етмоқ.
 футурлуқ فتورلوق тушкунли; путур етган.
 футух فتوح фатҳ нинг кўплиги.
 футухот فتوحات 1) босиб олинган; босиб олинган ерлар;
 2) асар номи.
 фуъод فوءاد кўплиги афъида юрак.
 фуқаро فقرا фақир нинг кўплиги; халқ.
 фуқаҳо فقها фиқҳ нинг кўплиги.
 фуҳш فحش сўкинч; ~ сўкмак уятли сўзлар билан сўкмоқ.
 фўлод فولاد пўлат.
 фўта فوته ва фута лўнги.

X

хабар خبر кўплиги ахбор.
 хабарлиқ خبرليق хабардорлик.
 хаббоз خباز нонвой.
 хабир خبر хабардор, хабари бор.
 хабис خبيث кўплиги хубасо 1) ёвуз; 2) ифлос, бузуқ.
 хабишева خبيثشيوه хабиc табиатли.
 хабосат خباثت 1) ёвузлик; 2) ифлослик, бузуқлик.
 хабт خبط хато, янглиш иш; ~ ўлмақ янглишмоқ; ~ қил-
 мақ хато қилмоқ; ўйламай иш қилмоқ.
 хавозا خواجه харақ, чўпбанд.
 ҳаворик خوارق хориқ нинг кўплиги; ~ и одат мўжиза.
 хавоссه خواص хосса нинг кўплиги.
 хавотир خواطر хотир нинг кўплиги.
 хавоқин خواقين хоқон нинг кўплиги.
 хавфлуқ خوفلوق хавфли, хатарли.

хад **خد** ёноқ.
 хадам **خدم** ходим нинг кўплиги.
 хаданг **خدنگ** ёй ўқи;
 хадангафкан **خدنگ افکن** ўқ отувчи.
 хадив **خديو** подшоҳ; 2) вазир; ~ и комкор орзудаги
 шоҳ.
 хазро **خضرا** кўк.
 хазаф **خزف** сопол идиш.
 хазз **خز** олмахон мўйнаси.
 хазина **خزينه** кўплиги хазойин бойлик.
 хазойин **خزاين** хазина нинг кўплиги; ~ и маоний маънолар
 хазиначари.
 хазона **خزانه** хазина.
 хазонадор **خزانه دار** хазиначи.
 хазондийда **خزان ديدہ** қурий бошлаган, қовжираган.
 хазоний **خزانی** қузғи, сарғайган.
 хазро **خضرا** кўк, яшил.
 хазроранг **خضرا رنگ** яшил ранг, кўк ранг.
 хай **خی** тер томчиси.
 хайбар **خيبر** мавзе номи; қалъайи ~ Хайбар қалъаси.
 хайзарон **خيزران** тўғриси хайзурон.
 хайзурон **خيزران** бамбук.
 хайл **خيل** тўда, гуруҳ; ~ и башар одамлар; ~ и атроқ
 турклар, туркий қавмлар.
 хайлиқ **خيليق** терлик.
 хайлхона **خيل خانه** меҳмонхона.
 хайма **خيمه** чодир.
 хаймадўзлуқ **خيمه دوزلوق** чодир тикиш иши; чодирдўзлик.
 хайолангизлик **خيال انگيزليك** ўйчанлик.
 хайолат **خيالت** кўплиги хайолот ўй.
 хайолот **خيالات** хайолот нинг кўплиги.
 хайр **خير** эзгулик, яхшилиқ.
 хайра мақдам **خيرہ مقدم** хуш келибсиз.
 хайрандиш **خيراندیش** эзгу ниятли, яхшилиқ тиловчи.

хайрат خیرت тўғриси хийрат.

хайрбод خیرباد хайрлашиш; ~ қилмақ хайрлашмоқ.

хайриййат خیریت эзгулик.

хайрсиз حیرсین бахил.

хайрул-аном خیرالانام одамларнинг энг яхшиси, Муҳаммад

пайғамбарнинг лақаби.

хайрул-баройо خیرالبرایа одамларнинг энг яхшиси, Муҳаммад

пайғамбарнинг лақаби.

хайрул-башар خیرالبشر инсонларнинг энг яхшиси, Муҳам-

мад пайғамбарнинг лақаби.

хайрул-умур خیرالأمور ишларнинг яхшиси; хайру-л-умур ва-

сатуҳо ишларнинг яхшиси ўртачасидир ҳадисига ишора.

хайфишон خیفشان тер тўқувчи.

хала خله ҳаяжон.

халаж خلیج қабила номи.

халал خلل кўплиги хилол 1) зиён, нуқсон; ~ топмақ зи-

ён кўрмоқ; 2) синиқ.

халаллиқ خللیق 1) зиёнлик, нуқсонлик; 2) ёриқли, си-

ниқли.

халаф خلف 1) ўринбосар; 2) авлод, кейинги насл.

халафзод خلفزاد авлод.

халил خلیل жонажон дўст.

халилосо خلیل آسا дўст каби.

халилу-л-лоҳ خلیل الله Оллоҳнинг дўсти, Иброҳим пайғам-

барнинг лақаби.

халифа خلیفه кўплиги хулафо ўринбосар.

халиқ خلیق 1) одобли, тарбияли; 2) муносиб.

халлоқ خلاق яратувчи, тағри.

хало خلا бўшлиқ.

халофат خلافت тўғриси хилофат.

халул خلول халал, шубҳа.

халхол خلخال (аёллар оёғига тақиладиган олтин ёки ку-

муш) ҳалқа.

хам خم эгри, букик.

хамида خمیده букилган, эгилган.

хамлиқ خملیق эгилганлик, букилганлик.

хаммор **خمار** майфуруш.

хамморлиг **خمارليغ** майхўрлик; майфурушлик.

хамр **خمر** май.

хамса **خمسه** бешлик, беш дoston.

хамсатайн **خمستين** икки «Хамса» (Низомий ва Хусрав Деҳлавийнинг «Хамса» ларига ишора).

хамсу-л-муборак **خمسه المبارك** ислоннинг беш аркони.

хамул **خمول** 1) хилватгоҳ; 2) тарки дунё, ёлғизлик; ~ айламак тарки дунё қилмоқ, ёлғизланмоқ.

хамуш **خמוש** жим турувчи, сукут сақловчи; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ, жим турмоқ, сукут сақламоқ.

хамушлиқ **خمشلوق** жим туришлик, сукут сақлашлик.

ханда **خنده** қулги; ~ йи ширин ширин қулги.

ханданок **خنده ناك** қулиб туриш.

хандақ **خندق** шаҳар ёки қалъани душмандан муҳофаза қилиш учун қазилган чуқурлик; ~ қилмақ чуқур қавламоқ, зовур қазимоқ.

хандон **خندان** қулиб турувчи; ~ юз қулиб турувчи юз, очиқ юз.

хандонлиг **خندانليغ** қулиб туришлик.

ханж **خنج** 1) фойда, наф; 2) беҳуда, бекор, бетайин; 3) куй, қўшиқ; 4) айшу тараб; 5) нозу карашма.

хар **حر** эшак.

харвор **خروا** ўлчов бирлиги; ~ лар жуда кўп, қоп-қоп.

харгўш **خرگوش** қуён.

харж **خرج** сарф, чиқим; харажат қилинадиган пул, сарфланадиган маблағ; йўл ~ и йўл харажати; ~ дирами сарф пули; ~ и маош тириклик харажати; ~ қилмақ сарфламоқ; ~ бўлмақ сарфланмоқ.

харз **خرز** маҳсидўзлик; ~ санъати маҳсидўзлик ҳунари.

харита **خريطه** халта, тўрва.

хариф **خريف** ақли сусайган чол.

харифлик **خريفليق** ақл сусайишлик.

хармуҳра **خرمهره** эшак бўйнига илинадиган мунчоқлар, эшак мунчоқ.

харобобод **خراب آباد** 1) харобазор; 2) дунё.

хароботий **خراباتى** 1) хароба жойда турувчилар, дарвешлар, тарки дунё қилганлар; 2) май ичувчилар.

- хорош **خراش** 1) яғир, тирналған, 2) тирнаш; қиртишлаш;
 ~ и қалам қаламнинг ёзишда шитирлаши; ~ айламак, ~
 этмак тирнамоқ, қиртишламоқ; ~ топмақ озор чекмоқ;
 ~ и хома қилмақ қалам йўнмоқ.
 хорошандалиқ **خراشندەلىق** тирналишлик, шитирлашлик; ~ қил-
 мақ тирналмоқ, шитирлатмоқ.
 хорошида **خراشىدە** қирилған, хириллаган.
 хорошлиқ **خراشلىق** хириллаган, хирилдоқ; ~ ун хириллаган
 товуш.
 харпушта **خرپشته** чодир, чайла.
 ҳарроз **خراز** 1) мунчоқ тешувчи; 2) Абусаид Аҳмад ибни Исо-
 нинг лақаби.
 харчанг **خرچنگ** 1) қисқичбақа; 2) Саратон буржи.
 хасий **خسى** бичилған; ~ қилмақ бичмоқ.
 хаскан **خسكن** хас терувчи.
 хасм **خضم** душман, рақиб.
 хасмбанд **خضمبند** душманни асир қилувчи.
 хасмлиқ **خصللىق** душманлик.
 хасоил **خصائل** хасойил га қ.
 хасоис **خصائص** хасойисе га қ.
 хасойил **خاصيل** ва хасоил **خصائل** хислат нинг кўплиги;
 ~ и писандида яхши хислатлар.
 хасойисе **خصايص** ва хасоисе **خصائص** хоссийат нинг кўплиги.
 хаспўш **خسپوش** хас билан ёпилған; ~ қилмақ хас билан
 ёпиб қўймоқ.
 хат **خط** кўплиги хутут ёзув, чизиқ.
 хатарнок **خطرناك** хатарли, хавфли.
 хатарот **خدرات** хатрат нинг кўплиги.
 хатиб **خطيب** кўплиги хутабо ваъз айтувчи; ~ и ҳарза-
 пайванд беҳуда ваъзлар айтувчи хатиб.
 хатир **خطير** муҳим; ~ амр муҳим буйруқ.
 хатлиғ **خطليغ** чизиқли, йўлли; ~ рухсор қошли юз.
 хатм **ختم** 1) тамомлаш, тугатиш; 2) марҳумга фотиҳа
 ўқиш маросими; ~ и китоб китобнинг охири, хулоса:
 ~ ўлмақ, ~ эрмак эришилмоқ, тугатилмоқ; ~ қилмақ ту-
 гатмоқ.
 хатна **ختنه** суннат қилиш.

хатокор **خطاکار** хато қилувчи.
хатрат **خطرت** кўплиги хатарот.
хат-хат **خط خط** йўл-йўл, чизиқ-чизиқ.
хафақон **خفقان** (юрак) уриши, типирчилаш.
хафий **خفی** махфий, яширин.
хафиф **خفیف** енгил.
хафо **خفا** яширин, хуфия; ~ айламак яширмоқ, беркитмоқ.
хафтон **خفتان** қафтон.
хаффош **خفاش** кўршапалак.
хаш **خش** яхши, ёқимли.
хашм **خشم** ғазаб.
хашмнок **حشمناک** ғазабли.
хашхош **خشخاش** кўкнори; ~ чоғлиг кўкнори уруғича, майда;
донайи ~ кўкнори уруғи.
хез **خيز** сапчиш, сакраб туриш; ~ айламак, ~ этмак
сапчимоқ, сакраб турмоқ.
хейли **خیلی** жуда, кўп; ~ вақт узоқ вақт.
хенг **خینگ** 1) ҳар бир нарсанинг оқи; 2) оқ от.
хидам **خدم** тўғриси хадам.
хидев **خديو** тўғриси хадив.
хижилранг **خجلرنگ** хижолатдан қизарган, қизил.
хижлат **خجلت** қизариш; ~ тонмақ қизармоқ, уялмоқ.
хизлон **خزلان** ёрдамсиз қолдириш, муҳтожликда қолди-
риш; ~ бўлмақ ёрдамсиз қолмоқ.
хизоб **خضاب** бўёқ; ~ бермак бўямоқ.
хизона **خزانه** хазина.
хизоначи **خزانه چي** хазиначи.
Хизир ва Хизр **خضر** Хизр пайғамбар; ~ суйи оби ҳаёт;
~ и нажот нажот берувчи Хизр; ~ и раҳ йўл кўрсатувчи
Хизр.
Хизр **خضر** Хизир га қ.
хизровар **خضرآور** Хизрдек, Хизрга ўхшаб доим бахт келти-
рувчи.
хира **خيره** хийра га қ.
хийор **خييار** бодринг.

- хийра ва хира **خيره** 1) ажабланган; сурбет; 2) хира, хиралашган; ~ кўз хиралашган кўз; ~ бўлмақ хиралашмоқ, нурсизланмоқ.
- хийракушвор **خيره كوشوار** золимларча, ноҳақ ўлдирувчи.
- хийрат **خيرت** (ҳар бир нарсанинг) яхшиси, хайрлиси.
- хилватгарой **خلوت گراي** хилватда ўтирувчи.
- хилватгузин **خلوت كزين** хилватни ихтиёр қилувчи.
- хилватнамоӣ **خلوت نماي** ўзини хилватда кўрсатувчи.
- хилватнишин **خلوت نشين** хилватда ўтирувчи.
- хилватсарой **خلوت سراي** хилватхона.
- хилол **خلال** халал нинг кўплиги.
- хилофандеша **خلاف اندیشه** доим зидликни ният қилувчи.
- хилофат **خلافت** 1) халифалик, ўринбосарлик; ~ боргоҳи халифалик, халифа қароргоҳи; ~ и ҳукмшиор ҳукмли, ҳоким нишонли халифа; 2) халифалик даври.
- хилт **خلط** кўплиги ахлот балғам.
- хилъат **خلعت** тўн, мукофот тариқасида бериладиган уст кийим; ~ и ахзар яшил тўн.
- хилқат **خلقت** яратилиш.
- хинг **خنگ** оқ от.
- хирад **خرد** ақл; ~ ақли оқиллар; ~ футури ақл суствлиги; ~ шамъи ақл чироғи; ~ и дурбин узоқни кўрувчи ақл; нишони ~ ақл белгиси; пири ~ донишманд; ~ ни зойил этмак ақлни кеткизмоқ.
- хирадйорлиг **خرد يارليغ** оқиллик.
- хирадлиг **خرد ليغ** ақлли.
- хирадманд **خردمند** ақлли, донишманд.
- хирадмандлиг **خردمند ليغ** оқиллик, донишмандлик.
- хираднома **خردنامه** ҳикматнома.
- хираднайванд **خرد پيوند** ақлли ҳисобланган.
- хираднарвар **خرد پرور** ақл билан етишган; оқил, доно.
- хираднеша **خرد پيشه** хушёр, ўйлаб иш қилувчи.
- хирадрўб **خردروب** ақлдан оздирувчи.
- хирадфан **خردفن** ақлни ишлатувчи, ақлдан фойдаланувчи.
- хиракаш **خيره کش** 1) қоронгуликка тортиш; 2) хафалик келтириш.

хирафлик خرفليق кексалик.

хиргаҳ خرگه хиргоҳ га қ.

хиргаҳишин خرگهنشين чодирда ўтирувчи.

хиргоҳ خرگاه ва хиргаҳ خرگه чодир.

хиргоҳиши خرگاهوش чодирга ўхшаган, чодирдек.

хирилдамақ خيريلداماق хирилламоқ.

хиром خرام бир-бир босиб юриш, соллониб юриш; ~ айла-

мақ, ~ қилмақ юрмоқ, бир-бир босиб юрмоқ.

хиромон خرامان хирум қилувчи; сарви ~ текис хирум

қилувчи.

хирқа خرقه жанда; дарвешлар кийими; ~ и фақр фақирлик

тўни; ~ и иршоддин урийон бўлмақ тўғри йўлдан адашмоқ;

~ киймақ дарвешлик йўлига кирмоқ.

хирқаиш خرقه پوش хирқа кийган, дарвеш.

хислат خصلت қўлиги хасойил ва хисол сифат.

хисол خصال хислатнинг қўлиги; ~ и хосиййат хислат-

лар хосияти.

хитом ختام хотима, сўнг; мискийатул-л ~ қилилмақ хоти-

мани мушкиси билан анқитмоқ.

хитта خطه ўлка, вилоят; ~ йи маъмур обод ўлка.

хиффа خفه ва хиффат خفت енгиллик; енгилтаклик;

~ кўрмак енгиллик сезмоқ; ~ кўргузмак енгилтаклик

қилмоқ.

хиффат خفت хиффа га қ.

хишт خشت ғишт.

хиштомлиқ خشتمالليق ғишт қуйиш касби.

хиштхона خشتخانه 1) хумдон, ғишт пиширадиган жой;

2) хона ҳавосини юмшатиш ва салқинлатиш учун хона-нинг ён деворига қуриладиган махсус мўри.

хоб خواب уйқу, туш; ~ и харгўш бепарволик.

хобгаҳ خوابگه хобгоҳ га қ.

хобгоҳ خوابگاه ва хобгаҳ خوابگه ухлаш жойи, ўрин, ётоқ.

хоболуд خوابآلود мудроқ, уйқусираган.

хоболудлик خوابآلودليق мудроқлик, уйқусизлик.

хованд خواند хўжа, эга.

ховар خاور Шарқ; меҳри ~, хуршиди ~ тоғги қуёш.

кўтарилаётган қуёш.

- ховарий خاوری шарқий; меҳри ~, офтоби ~ тонги қуёш,
қўтарилаётган қуёш.
ховарон خاوران 1) шарқликлар; 2) қуёшдек чақнаган.
ход خاد калхат.
хода خاده узун ёғоч.
ходим خادم кўплиги хадам ва худдом хизматкор.
хозин خازن хазиначи.
хойф خائف хойиғ га қ.
хойиғ خائف ва хойиғ خايف қўрқувчи, қўрқоқ.
хок خاك 1) тупроқ; 2) мамлакат; ~ и даргоҳ хизматкор;
~ и остон айламак оёқ ости қилмоқ; ~ и остон бўлмақ
оёқ ости бўлмақ; ~ қилмақ ерга урмоқ, йўқ қилмоқ.
хоквашлиғ خاكوشليغ хоксорлик, камтарлик.
хокдон خاكدان 1) тупроқхона; 2) дунё; ~ ғарибистони
ғариблик олами.
хокий خاكى тупроқдан бўлган, асли тупроқ.
хокийваш خاكىوش камтарин; ~ и фурумоёна бечора, эъти-
борсиз (қадимда ёзувчилар ўзи ҳақида ишлатган ибора).
хокистар خاكستار қул.
хокистарий خاكستري қулрайғ; ~ синжоб 1) қулранг пўс-
тин; 2) булут.
хоклиғ خاكليغ камтарлик.
хокинишин خاكشين тупроқда ўтирувчи; камтар.
хокпайванд خاكپيوند хокистар, заиф, потавон.
хоки раҳлиғ خاك رهليغ хоксорлик, камтарлик.
хокрўб خاكروب хизматкор.
хоксор خاكسار аянчли; ~ айламак, ~ қилмақ оёқ ости қил-
моқ.
холида خالده кўплиги холидот мангу, абадий.
холидот خالادات холида нинг кўплиги.
холиқ خالق яратувчи, тангри.
хома خامه 1) қалам; 2) услуб; ~ йи тақдир тақдир қалами,
тақдир; ~ сўрмак, ~ тутмақ ёзмоқ, ~ чекмак қалам ур-
моқ, ёзмоқ.
хомазан خامه زن қалам билан меҳнат қилувчи, ёзувчи.
хомиса خامسه бешинчи.

- хомкор خامکار тажрибасиз, уқувсиз, ишбилмас.
- хомсўз خامسوز чала пишган, хом пишган.
- хомтабъ خامطبع аҳмоқ, нодон.
- хон I خان дастурхон.
- хон II خوان подшоҳ.
- хонабарандоз خانه برانداز уйни бошига кўтарувчи, уйни сову-
рувчи, бор-йўғини исроф қилиб юбуровчи; ~ ўлмақ уйни
бошига кўтармоқ, хонавайрон бўлмоқ.
- хонавода خانه واده сулола.
- хонагўр خانه گور хонадан чиқмай ўтирувчи.
- хонанда خواننده ашулачи, ҳофиз.
- хонапардоз خانه پرداز уйни безовчи, уй безаги.
- хонасийоҳ خانه سپاه хонавайрон, бахтсиз.
- хонасўз خانه سوز уйни куйдирувчи.
- хонақаҳ خانقا ва хонақо خانقا ва хонақоҳ خنقا
сўфи ва дарвешларнинг зикр ўтказадиган жойи; ~ и унс
маишатгоҳ.
- хонақо خانقا хонақаҳ га қ.
- хонақоҳ خنقا хонақаҳ га қ.
- хонгустар خانگستر дастурхон ёювчи; меҳмондўст.
- хонсолор خان سالار бош дастурхончи.
- хонумон خان ومان рўзгор буюмлари; ~ ни барбод айламак,
~ ни совурмақ хонавайрон қилмоқ; ~ ини қаро қилмақ
хонавайрон қилмоқ; бахтсиз қилмоқ.
- хонумонсўз خان ومانسوز бор-йўғини куйдирувчи.
- хор خار тикан; ~ и бало бало тикани; ~ у хас хашак.
- хора خاره қоя.
- хораандоз خاره انداز қоя қўпоровчи, тош отувчи.
- хораафкан خاره افکن қоя қазувчи, тош қазувчи.
- хорабур خاره بور тош кесувчи.
- хораков خاره کاو тош қазувчи.
- хорапардоз خاره پرداز тошга сайқал берувчи.
- хорафшон خارا فشان тиканзор.
- хорбаст خار بست тиканли тўсиқ.

- хориж **خارج** 1) чиқувчи; 2) ташқари, сирт; ~ и мабҳас, баҳсдан ташқари, баҳс қилинмайдиган; ~ этмак, ~ қилмақ чиқармоқ.
- хорижнаво **خارج نوا** овози ёқимсиз.
- хорижрой **خارج راي** бузуқ ниятли.
- хористон **خارستان** тиканзор.
- хориш **خارش** 1) қашиш; 2) қичиш; 3) қичима; ~ бермак қичиш пайдо қилмоқ; ~ қилмақ қичишмоқ, тирнамоқ.
- хориқ **خارق** кўнлиги хавориқ мўъжиза.
- хоркаш **خارکش** ўтин ташувчи.
- хоро I **خارا** гранит.
- хоро II **خارا** ипак мато.
- хороваш **خاروش** тошсимон, қаттиқ.
- хорокан **خاراکن** тош кўчирувчи.
- хорокўб **خارا کوب** тош янчувчи; ~ и хокий бечора, камтар ошиқ.
- хоронабард **خارانبرد** жанг тоши; ~ қилмақ жанг тошига айлантирмоқ.
- хоротарош **خاراتراش** тоштарош, тош йўнувчи.
- хорофкан **خارافکن** тош отувчи.
- хорошигоф **خاراشگاف** тош тешувчи.
- хорошикан **خاراشکن** тош ушатувчи, тош синдирувчи.
- хорпушт **خارپشت** типратикан.
- хорхор **خارخار** ҳаяжон, тараддуд, хавотир; ~ тушмак хавотирланмоқ.
- хосир **خاسر** зарар кўрган киши.
- хоеса **خاصه** кўнлиги хавоес хослик, хусусият.
- хоссийат **خاصيت** кўнлиги хасоийис хусусият.
- хост **خواست** хоҳиш, истак.
- хотам I **خاتم** тўғриси хотим I.
- хотам II **خاتم** тўғриси хотим II.
- хотим I **خاتم** 1) муҳр; 2) узук, муҳрли узук; ~ и адл адолат муҳри.
- хотим II **خاتم** якунловчи; 2) сўнгги;
- хотим III **خاتم** ва хотима **خاتمه** охир, сўнг ~ и русул пайгамбарларнинг охиргиси, Муҳаммад пайгамбар; ~ и хитоб

хатнинг охири, мактубнинг охири; ~ у-л-анбийо ва-н-ну-
бува пайгамбарларнинг охиргиси, Муҳаммад пайгамбар.
хотима خاتمه хотим га қ.

хотир خاطر кўплиги хавотир эс, ўй; ~ таманноси кўнгил
истаги; ~ и беқарор қарорсиз ўй; ~ и ношод ғамгин хаёл;
~ и огоҳ хушёрлик; ~ и хуррам хотиржамлик, вақти
чоғлик; ~ га етурмак эсга солмоқ, эслатмоқ, ~ га келмак
эсга тушмоқ; ~ жамъбўлмақ кўнгли жойига тушмоқ, тинч-
ланмоқ; ~ га кечмак кўнгилдан ўтказмоқ.

хотира خاطره ўй, эс.

хотирбасталик خاطر بسته ليك ўйчанлик.

хотирнавоз خاطرنواز кўнгил тортар, хурсанд қиладиган,

ёқимли.

хотирнишон خاطرنشان эсга солувчи, эслатиб турувчи; ~ қил-
мақ эсга солмоқ.

хотиролой خاطر آلاي хотирни аралаштирадиган, фикрни чал-
ғатадиган.

хотиросо خاطر آسا эсда турадиган, эсдан чиқмайдиган.

хотирпазир خاطر پذير ёқимли.

хотирписанд خاطر پسند маъқул, маслаҳатга мувофиқ.

хотирчи خاطر چي ўйловчи, эсловчи.

хотиф خاطر تف тез, шиддатли; барқи ~ шиддатли чақмоқ.

хошокрўб خاشاکروب кўча сунурувчи, хас сунурувчи.

хоқон خاقان кўплиги хавоқин подшоҳ.

хоҳар خواهر опа, сингил.

хоҳий خواهي хоҳлаб, истаб; ~ ва нахоҳий истаб истамай.

хоҳон خواهان хоҳловчи, истовчи.

хубасо خبشا хабис нинг кўплиги.

худ خود ўз; тотмағлиг ~ тотиб кўришнинг ўзи; тақсим

топарида ~ бўлишнинг ўзида, тақсим қилишнинг ўзида.

худбин خودبين манман, худпараст.

худбинлик خودبينليک манманлик, худпарастлик.

худдом خدام ходим нинг кўплиги.

худном خود کام ва худкома خود کامе ўзбилармон, қай-

сар; жоҳили ~ ўзбилармон подон.

худнома خود کامه худком га қ.

худо خدا ва худой خدای тангри.

худованд **خوداوند** 1) худо, тангри; 2) эга, хўжа; ~ и таоло

буюк тангри.

худой **خودای** худо га қ.

худрой **خودرای** ўзбилармон, ўзбошимча.

худройлиғ **خودرایلیغ** ўзбилармонлик, ўзбошимчалик.

худрў **خودرو** ва худрўй **خودروی** 1) ёввойи; 2) ёввойи

ўт; лолайи ~ ёввойи лола.

худрўй **خودروی** худрў га қ.

худфоруш **خودفروش** ўзини бозорга солувчи, ўзини сотувчи;

мақтанчоқ.

худшикан **خودشکن** ўз нафсини ўлдирувчи, хоксор, камтар.

хужаста **خجسته** қутлуғ, муборак, бахтли; ~ авқот муборак

вақтлар; ~ алфоз қутлуғ сўзлар; ~ мақдам қутлуғ қадам;

~ мақом қутлуғ жой; ~ насим муборак шабада; ~ қутлуғ

сифатли; ~ соҳиб бахт эгаси; ~ талъат муборак юз; ~

~ тутмақ қутлуғ билмоқ.

хужасталиқ **خجسته ليق** бахтлилик.

хужастафол **خجسته فال** муборак фол, фоли яхши.

хузоб **خضاب** тўғриси хизоб.

хузро **خضرا** тўғриси хазро.

хук **خوك** чўчқа.

хукбон **خوكبان** чўчқабоқар.

хулафо **خلفا** халифа нинг қўплиғи.

хулд **خلد** абадийлик, мангулик; ~ и барин жаннат; ~ и

барин қилмақ жаннатга айлантирмоқ.

хулдойин **خلدآيين** жаннатдай, жаннатга ўхшаш.

хулус **خلوص** 1) холислик, тўғрилиқ самимийлик; ~ и ихлос

самимий ихлос.

хумс **خمس** бешдан бир.

хумул **خمول** тубанлик, нокаслик; ~ зовийаси зулмат бур-
чаги.

хумхона **خمخانه** 1) майхона; 2) май тайёрлайдиган жой;

3) хумлар турадиган жой.

хун **خون** қон; ~ и жигар жигар қони.

хунафшон **خونافشان** қонли, қон сочувчи, қон йиғловчи.

хунбор **خونبار** қонли ёш ёғдирувчи, қон йиғловчи.

хунборлиқ **خونبارليق** қон йиғлашлик.

- хуниёгар **خنياگر** 1) нола қилувчи, нолагар; 2) созанда, хонанда.
хуниёгарлиг **خنياگرليغ** хонандалик, созандалик.
хуниин **خونيىن** қонли, қонранг.
хуноб **خوناب** ва хуноба **خونابه** қонли ёш.
хуноба **خونابه** хуноб га қ.
хунолуд **خون آلود** қонга буланган.
хуномиз **خون آميز** қон аралаш, қонли.
хуношом **خون آشام** қонхўр, қон ичувчи.
хуношомлиг **خون آشامليغ** қонхўрлик, қон ичишлик.
хунолой **خون پالاي** қонга буланган, қонли.
хунрез **خون ريز** 1) қон тўкувчи, қонхўр; 2) золим, раҳмсиз;
~ қилмақ қонли кўз ёш тўкмоқ.
хунрезлик **خون ريزليك** қон тўкувчилик.
хунхор **خون خور** ва хунхора **خون خوره** 1) қонхўр, қон тўкувчи;
2) қон ютувчи, қон йигловчи.
хунхора **خون خوره** хунхор га қ.
хунхорлиг **خون خورليغ** қонхўрлик.
хур **خور** қуёш, офтоб.
хурд **خورد** кичик, кичкина; ~ ида чегарасида, доирасида;
~ и ҳолига кўра ҳолига муносиб, яраша.
хурда I **خورده** 1) майда; 2) бўлак, парча; 3) олтин қириндиси.
хурда II **خورده** нуқта, нозик маъноли сўз, гап.
хурдабин **خورده بين** (иш, нарсани) синчиклаб кўрадиган, синчков; ~ кишилар синчковлар.
хурдадон **خورده دان** чуқур билимдон; нуктадон.
хурдадонлиг **خورده دانليغ** чуқур билимдонлик, моҳир усталик.
хурофат **خرافات** кўплиги хурофот асоссиз, беҳуда гап.
хурофот **خرافات** хурофат нинг кўплиги.
хуруж **خروج** 1) чиқиш; 2) юриш; ~ аслаҳаси юриш учув керакли қурол-аслаҳалар; ~ этмак, ~ қилмақ юриш қилмоқ.
хурус **خروس** хўроз.
хуруш **خروش** қичқирик, бақирик; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмақ қичқирмоқ, бақирмоқ.

хурушон **خروشان** қичқириқ, бақириқ.
хуршед **خورشيد** хуришд га қ.
хуришд ва хуршед **خورشيد** қуёш; ~ сафҳаси қуёш юзи;
~ и анвар нурли қуёш; ~ и рахшанда ва ~ и рахшон
порлоқ қуёш.
хуришдвор **خورشيدوار** қуёш каби, қуёшга ўхшаш.
хуришдпайкар **خورشيدپيکار** қуёш суратли.
хуришдрой **خورشيدراي** равшан фикрли.
хуришдсеймо **خورشيدسيما** қуёш юзли.
хуришдфайз **خورشيدفيض** қуёшдек нурли.
хусрави занг **خسرو زنگ** ой.
хусрави чин **خسروچين** офтоб.
хусрон **خسرون** 1) зарар, зиён; 2) адашиш, янглишиш.
хусронзадалиқ **خسرونزده ليق** зиён кўришлик.
хусумат **خصومت** душманлик, адоват.
хусуфзод **خثوف زاد** (ой, кунни) тутилтирувчи, тутилиш
сабабчиси.
хутабо **خطبا** хатиб нинг қўплиги.
хутур **خطور** эсга келиш, хотирдан ўтиш; ~ этмак, ~ қил-
мақ эсга келмоқ, хотирдан ўтмоқ.
хутут **خطوط** хат нинг қўплиги.
хуфйа **خفيه** яширин.
хуффош **حفاش** кўршаналак.
хуффошлиғ **خفاشليغ** кўршаналаклик, ёруғликдан қочишлик.
хушалҳон **خوش الحان** хушоҳанг, хушовоз.
хушбон **خوش باش** хушмуомала.
хушгувор **خوش گوار** 1) хуштаъм, мазали; 2) сингимла, бад-
хазмининг зидди.
хушгўй **خوش گوی** ширинсўз, ширинсухан.
хушгўйлуқ **خوش گويلوک** ширинсўзлик, ширинсухалик.
хушклаб **خشکلب** ташналаб.
хушклаблит **خشکلبليغ** ташналаблик.
хушксол **خشکسال** қурғоқчилик йили.
хушлаҳжа **خوشلهجه** хушовоз, ёқимли.
хушлуқ **خوشلوق** яхшилик; хурсандлик.

- хушманшраб خوش مشرب серзавқ, хушчақчақ.
- хушмақол خوشمقال яхши нутқли, гапдон, чечан.
- хушмуҳовара خوشمحاوره хушсуҳбат.
- хушнавис خوشنويس хаттот.
- хушнаво خوشنوا хушоҳанг.
- хушнавоз خوشنواز яхши чолғувчи.
- хушнамо خوشنما яхши кўринишли, чиройли.
- хушнагма خوشنغمه сайроқи.
- хушо خوشا қандай яхши!
- хушоб خوشاب тоза, тиниқ, дурри ~ тоза дур.
- хушойанда خوشآينده ёқиб тушадиган, ёқимли; ~ кўрунмак ёқимли бўлмоқ.
- хушшанд خوشبينд яхши насиҳатли.
- хуштавр خوشطور яхши равишли.
- хуштолсё خوشطالع бахтли, бахтиёр.
- хушунат خوشونت дағаллик, қўполлик.
- хушув خوشوع 1) бўйсунуш; 2) қуллуқ қилиш, эъвозлаш;
~ айламак 1) бўйсунмоқ; 2) эъвозламоқ.
- хушхиром خوشخرام чиройли юришли.
- хушхон خوشخوان хушоҳанг, хушовоз, ~ муганний хушовоз ашулачи.
- хуш-хуш خوش خوش яхшидаб; розилик билан, хурсандлик билан.
- хў خو ва хўй خوى одат, феъл, қилиқ, характер; ~ йи йумшақ юмшоқ табиатли, ~ тутмақ одатланмоқ, ~ этмак одат қилмоқ, одатланмоқ.
- хўб خوب 1) чиройли; 2) яхши; ~ кўрмак ёқмоқ; яхши деб билмоқ; ~ этмак яхшиламоқ.
- хўбаабонлик خوبزبانلىق яхши сўзлик.
- хўблиқ خوبلىق яхшилик.
- хўд خود дубулға.
- хўдук خوددوك хўтик.
- хўй خوى хў га қ.
- хўрд خورد 1) овқатланиш; 2) овқат, таом, емиш.
- хўриш خورش емиш, егулик нарса.
- хўрок خوراك овқат.

хўруш خورش 1) шовқин-сурон; 2) жанжал; ~ айламак

қичқирмоқ.
хўрушон خروشان фарёд чекувчи, қичқирувчи.

хўтанвор ختن وار хўтанга ўхшаган, хўтан каби.

хўтанзод ختن زاد хўтан фарзанди.

хўша خوشه 1) бошоқ; 2) бош; узум ~ си бир бош узум.

хўша-хўша خوشه خوشه бош-бош.

хўшачин خوشه چين бошоқчи, бошоқ терувчи.

Ч

чав چاو овоза.

чавгон چوگان (копток уриш учун) учи эгилган ёғоч;

~ масаллик чавгонга ўхшаш, эгри.

чавгончи چوگانچی чавгон ясовчи.

чавуш چاوش 1) ясовул, эшик оғаси; 2) йўлбошчи; қофила

~ и карвонбоши.

чайан ва чайон چيان чиён.

чайқалмақ ва чалқалмақ چيقالماق ҳаракатга келмоқ (сув),

мавжланмоқ.

чак چك өлди-сотди шартномаси.

чаковак چكاوك 1) тўрғай; 2) куй номи.

чакон چكان томиб турувчи.

чалипо چليپا крест.

чалиг چاليغ тез, чопқир.

чалқалмақ چالقالماق чайқалмақ га қ.

чаманвар چمنور чамандек.

чаманпирой چمنپيراي раҳнамо, йўл яшнатувчи, кўкарти-
рувчи.

чамбар چمبر чанбар га қ.

чанбар چمبر ва чамбар چمبر ҳалқа.

чанақ ва чаноқ چاناق узанги.

чанбаршоҳ چنبرشاخ шоҳи чанбар.

чангак چنگك илгак.

чангал چنگل панжа (ҳайвонларда).

чаноқ چاناق чанақ га қ.

- чапқун ва чоққун چايقون 1) ҳамла; ҳужум; 2) бўрон.
- чарбдаст چربدست уста, чаққон.
- чарка ва чирка چرکه соябон.
- чаркалик چرکه ليک соябонли.
- чаркас چركس халқ ном.
- чаркасий چركسي чаркас га мансуб, ~ дулуга чаркас дубулғаси.
- чармин چرمين чармдан тикилган, ясалган; ~ танура (ичи бўш) чарм ёғоч.
- чаро چرا ўтлатиш.
- чарогоҳ چراگاه яйлов.
- чарранда چرنده мол, ўт ейдиган ҳайвон.
- чарх چرخ фалак; ~ атласи, ~ и ахзар кўк фалак; ~ и аъло энг юқори фалак; ~ урмақ айланмоқ.
- чархваш چرخ وش осмондек.
- чархвор چرخ وار осмондек баланд.
- чархгом چرخگام илдам қадам.
- чархмонанд چرخ مانند осмон каби.
- чархосо چرخ آسا осмондек.
- чархпаймо چرخ پيما ва чархпаймой چرخ پيمای осмондек баланд.
- чархпаймой چرخ پيمای чархпаймо га қ.
- чархпарвоз چرخ پرواز кўкка учувчи.
- чархсей چرخ ساي жуда баланд; ~ қилмақ доврўғини ёй-моқ.
- чархфарсо چرخ فرسا кўкка уланган, жуда юксак; ~ қилмақ баланд қилмоқ.
- чархшўй چرخ شوي осмон ювар.
- чарқаб چرqb 1) ёқаси ва этак ҳошиялари зарли қафтон; 2) хазон.
- чатма چنمه 1) ёғоч тузоғ; 2) чайла, қапа.
- чапон چسپان ярашиқли, муносиб,
- чатр چتر 1) соябон; ~ и анбаролуд 1) қора парда; 2) қора чодир.
- чашм چشم кўз; ~ и гирйон йиғлаб турадиган кўз; заҳри ~ ёмон қараш.

- чашмасор چشمسار булоқлари кўп жой, булоқзор.
 чашмбанд چشمبند сеҳргар, жоду.
 чаши چشن тўғриси жашин.
 чақилмақ چاقيلماق чақнамоқ.
 чақин چاقين чақмоқ.
 чағандар چغندر лавлагн.
 чағатай ва чағатой چغتای улус номи; ~ тили эски ўзбек тили; ~ халқи чағатой халқи.
 чагир ва чоғир چاغير шароб; ~ лойи шароб қуйқаси.
 чагламақ ва чоғламақ چاغلماق 1) тасаввур қилмоқ, гумон қилмоқ; 2) мулоҳаза қилмоқ, ният қилмоқ.
 чағлиқ ва чоғлиқ چاغليق миқдор, ўлчов; йонар ~ ёпиш-га етарли; не ~ қанчалик, нил ~ филдек.
 чагона چغانه 1) торли мусиқа асбоби; 2) мусиқада пар-да ва куй номи, 3) шеърнй қасида; 4) тиришқоқ киши.
 чаҳ چه чоҳ га қ.
 чаҳор چهار тўрт.
 чаҳоргоҳ چهارگاه куй номи.
 чаҳорум چهارم тўртинчи; иқлими ~ тўртинчи иқлим.
 чеврулмак چيورولماك айланмоқ.
 чевурмак چيورماك ўтирмоқ.
 чекилмак چيکيلماك 1) ёзилмоқ; 2) қўйилмоқ, терилмоқ.
 чекратмак چيکراتماك тўғриси чикритмак.
 чекримак چيکريماك тўғриси чикрамак.
 чектурмак چيکتورماك торттирмақ; оҳ ~ оҳ урдирмоқ, қий-намоқ; забона ~ алаңгалантирмақ.
 ченамак چيناماك тўғриси чинамак.
 черик چيريك 1) қўшин; 2) аскар; ~ тортмақ қўшин билан бостириб кирмоқ, ~ тушурмак қўшинни жойлаш-тирмақ, ~ чекмак лашкар тортмоқ.
 черикчи چيريکچي аскар, ҳарбий.
 чеҳракушой چهره کشاي юз очувчи.
 чеҳраолой جهره آلاي юз булғовчи; ашки ~ юз булғовчи кўёёпи.
 чеҳрасой چهره ساي юз сурувчи.
 чеҳрафарсой جهره فرساي юзга доғ солувчи.

- чигял چيگيل қабила номи.
- чийра چيره 1) голиб, 2) кучли.
- чийрадаст چيره دست забардаст.
- чийралик چير دليك голиблик.
- чийракор چيره كار 1) забардаст; 2) голиб.
- чийраразм چيره رزم ботир қарашли.
- чикрамак چيكر ماک пирпирамоқ.
- чикратмак چيكر اتماک ўйнатмоқ, пирпиратмоқ; кўзларин ~ кўзларини пирпиратмоқ.
- чилла I چله 1) ёз ва қишнинг иссиқ ва совуқ қирқ кун; 2) туғиш, никоҳ кечаси ёки ўлимдан кейинги қирқ кун.
- чилла II چله камоннинг кериши.
- чиллапинин چله نشين чиллада ўтирувчи.
- чиллахона چله خانه чилла чиқариладиган уй.
- чин چين 1) тириш, ажин; 2) чимирилиш; ~ ба чин зулф ўрилган соч; ~ узра ~ қош чимирилган қош.
- чинамак چيناماک ўйлаб кўрмоқ, тасаввур қилмоқ.
- чинга چينگا қўшиқ номи.
- чингдовул چينگداول қўшиннинг орқа қисми (арьергард).
- чиний چيني хитойи; ~ аяқ чинни идиш; ~ нажод хитой наслидан, хитойлик, ~ паранд хитойи ипак мато; мато; ~ йасамақ чинничилик қилмоқ.
- чинийваш چيني وش хитойидек.
- чиний сиринт چيني سرشت хитойи хулқли.
- чирك چرك кирли, ифлос.
- чирка چركه чарка га қ.
- чирчирак چير چيرك пирпирак.
- чирга چيرغا олти ёшли.
- читуқ چيتوق чиллашир (киши).
- чичаркамак چيچار كاماك қовурмоқ.
- чиқанмак چيقانماق қаламоқ.
- чиқмамоқ چيقماماқ чиқмоқ нинг бўлишсизлик сийғаси.
- чиг چيغ ўтов.
- чигай ва чигой چيغاي камбағал.
- чиган چيغان холавачча.

- чубулмақ چوبولماق чиримоқ.
 чубулган چوبولغان чириган; ~ тор чириган ип.
 чуйрушмақ چويروشماق тўғриси чупрушмақ.
 чулиган چوليگان вайсаган, алжираган.
 чулимак چوليماك вайсамоқ, алжирамоқ.
 чум چوم тамоман, бутунлай; ~ қора қоп-қора; ~ тут-
 мақ тамоман тўлдирмоқ.
 чупрушмақ چويروشماق орқадан ҳам узайиб келмоқ; чу
 дарбанднинг оғзига тавушуб, неча кун черик ўттилар чуп-
 рушуб.
 чур چور жуда, қаттиқ.
 чуркамак چوركاماك тўғриси чўрмамак.
 чурканмак چوركانماك тўғриси чўрганмак.
 чуркук چوركوك тўғриси чўрчук.
 чурпа چورپا тўнғиз боласи.
 चुст چست тез, чаққон; белни ~ этмак белни маҳкам бог-
 ламоқ.
 चुстлуک چستلوق тезлик.
 चुғз چغز бойқуш, бойўғли.
 चुғул چوغول гийбатчи, иғвогар.
 चुҳра چوهره амалдорнинг махсус соқчиси.
 चुбдаст چوبدست ҳасса.
 चुбин چوبين ёғочдан ясалган; шаҳри ~ ёғоч шаҳар.
 चुкармак چوکارماк ўтиргизмоқ, чўктирмоқ (туяни).
 चुкур چوکور катта тикан.
 चुкурмак چوکورماك тўғриси чўкармак.
 चुкуш چوکوش чўкич.
 चुмурмак چومورماق чўктирмоқ, фарқ қилмоқ.
 चुңг چونگ катта.
 चुр چور тўғриси чур.
 चुргамак چورگاماك 1) куйдирмоқ; 2) ўрамоқ, бурамоқ.
 चुрганмак چورگانماك куймоқ, ёнмоқ.
 चुрипа چورپا чўғриси чурпа.
 चुрчак چورچاك эртақ.

чўрчун چورچون куйган, ёнган.

чўх چوخ кўп, жуда.

чўхи چوخه қитиқ.

чўчан چوچاك сафол (идиш).

III

шаабнок شعبانк тўгриси шаъафноқ.

шааф شعف шаъаф га қ.

шаб شب кеча, тун.

шаба شبه 1) қоға (тош); 2) қоралиқ, қоронғилик.

шабандуз شباندوز кечани қопловчи; ~ ниқоб қоронғулик.

шабафруз شبافروز кечани ёритувчи.

шабах شبه 1) қизил мис; 2) шарпа.

шабахгун شبهگون қора рангли.

шабахранг شبرنگ қора ранг, сиёҳранг.

шабгард شبگرد 1) тунда айланувчи; 2) тунги соқчи;

3) ўғри; 4) тунни бедор ўтказувчи; моҳи ~ 1) тунда сайр қилувчи ой; 2) маҳбуба.

шабгарданқ شبگردلىق 1) тунни бедор ўтказиш; 2) тунги

соқчилик; ~ қилмақ тунни бедор ўтказмоқ.

шабгир شبگير 1) тунги саёҳат; 2) булбул; ~ этмак,

~ қилмақ тунда саёҳат қилмоқ; нолайи ~ тунги йиғи
Сен гофилу, мен ваҳм қилурмен кеча-кундуз, Бу нолайи
шабгир ила оҳи саҳаримдин.

шабгун شبگون қора; ~ ҳулла қора кийим.

шабдиш شبدين 1) қора тусли от; 2) қора тун; 3) Хусрав

Парвиз отининг номи.

шабаандадорлиг شېزندهدارليغ тун бўйи ухламаслик, кечани

бедор ўтказишлик; ~ айламақ тунни бедор ўтказмоқ.

шабистон شېستان ётоқхона; ~ аҳли хотинлар, ~ илми сеҳр-

гарлик, жодугарлик.

шабистоноройлиг شېستان آرايلىغ хилватхонани безашлик.

шабиҳун شېخون тунги ҳужум; тунги талон-тороғ; ~ ур-

мақ тунда ҳужум қилмоқ.

шабиҳ شېه ўхшаш; ~ эрмак ўхшаш бўлмоқ.

шабнамангиз شېبنم انگيز оқизувчи, йиғлатувчи; ~ қилмак

йиғлатмоқ.

- шабнамзада شېنم زده шабнамга бурканган; ~ қилмақ
- йиғлатмоқ.
шабнамлик شېنم لىق хўллик, намлик; ~ этмақ йиғлатмоқ.
- шабоб شباب ёшлик; ~ авони ёшлик даври; ~ айиоми
- ёшлик кунлари, ~ майи йигитлик ғурури.
шабобий شىبابى шабоб га тегишлик, ~ эрмак тез ўтмоқ.
- шабовиз شىب آوين ҳақгўй (қуш номи).
- шабона شىبانه тунги; ~ навҳа тунги Ғиёсли йиғи.
- шабоқ شىباق шувоқ, ёшпан.
- шабрав شىبرو ўғри, қароқчи; ~ лар қароқчилар.
- шабравлуг شىبرولوغ ўғирлик; қароқчилик; ~ қилмақ қа-
роқчилик қилмоқ.
- шабранг شىبرنگ 1) қора; 2) қора от.
- шаботоб شىتاب нур капалак; кирми ~ нур капалак.
- шабфуруз شىب افروز кечани ёритувчи.
- шабхиз شىبخيز тунда уйғонувчи; ~ булбул тунги булбул.
- шабчарог شىب چراغ тун чироғи.
- шабшикор شىب شكار тунда ов қилиш.
- шавоҳид شواھىد шоҳида нинг кўплиги; азим ~ катта, узун
мисоллар.
- шавқангиз شوق انگيز шавқ уйғотувчи.
- шавқнок شوق ناك шавқли.
- шадд شد куйнинг бошланиш қисми; ~ и руҳ мақом
куйларида бири.
- шадда شىده боғлам; ~ боғламақ боғлам қилмоқ.
- шадид شىديد 1) кучли, шиддатли; 2) оғир; ~ бўлмақ қат-
тиқ бўлмоқ.
- шажар شىجر кўплиги ашжор дарахт.
- шажара شىجره дарахт.
- шай شى шайъ га қ.
- шайб شىب қарилик.
- шайбол شىبىال юқори даражали саркарда.
- шайд شىيد пайранг, ҳийла, макр.
- шайн شىين айб; нуқсон, камчилик; ~ зоҳир қилмақ камчи-
ликни кўрсатмоқ; шўру ~ айламак тўс-тўполон кўтармоқ.

шайилиг شينليغ шүрү ~ түс-түполонли, шовқин-сүрөйли.

шайотин شياطين шайтоннинг кўплиги.

шайтанат شيطنت шайтонлик; йўлдан оздиришлик.

шайтон شيطان кўплиги шайотин иблис.

шайтонваш شينطانوش шайтондек.

шайх شيخ кўплиги машойих ва шўйух қария, чол.

шайхмонанд شينخمانند шайхга ўхшаш, шайхдек.

шайхухат شيخوخت қариллик, кексаллик.

шайъ شىء ва шай شى кўплиги ашйо буюм.

шайъанлиллоҳ شيناللہ ~ демак таггри учун бирор нар-

са сўрамоқ.

шакиб شكيب сабр.

шакарафишон شكارافشان шакар сочувчи; каломи ~ ширин сўз.

шакарбор شكاربار 1) шакар ёғдирувчи; 2) ширин.

шакаргўфторлиг شكارگفتارليغ ширин сўзлик.

шакарин شكارين ширин.

шакаристон شكارستان 1) шакарзор; 2) маҳбуба лаби.

шакароб شكاراب 1) ширин сув; 2) жанжал.

шакаролуд شكارآلود ва шакаролуда شكارآلودе шакар ара-
лаштирилган; ширин.

шакаролуда شكارآلودе шакаролуд га қ.

шакарпосух شكارپاسخ ширин жавоб.

шакарриз شكاررين ширин; ~ айламак, ~ қилмақ ширин қил-
моқ.

шакарризлик شكاررينليك ширин қилишлик.

шакарханд شكارخند ва шакарханда شكارخنده ширин та-

бассум; ~ қилмақ ширин кулмоқ; ширин табассум қил-
моқ.

шакарханда شكارخنده шакарханд га қ.

шакархоб شكارخواب саҳар уйқуси; ширин уйқу.

шакархой شكارخاي ширин; лаъли ~ ёр лаби.

шакаршикан شكارشكن шакар синдирувчи; ширин; ~ бўлмақ

ширин бўлмоқ.

шакиблиг شكيبليغ сабрлилик, чидамлилик.

шакибо شكيبا сабрли, чидамли.

шакл شگل кўплиги ашкёл, расм, кўриниш.

шаксизин شاكسىزىن шаксиз, албатта; ҳеч ~ шубҳасиз.

шал شل шол касали.

шалойин شالاين ўз фикрида қаттиқ турувчи.

шамила شميله кўплиги шамойил 1) сифат; фазилат; 2) кў-
риниш, шакл.

шамим شميم кўплиги шамойим ҳид, хушбўй ис.

шамйона شميانه чодирнинг бир турп.

шамм شم ҳид биллиш.

шамма شمه бир оз, озгина.

шамойил شمایل шамила инг кўплиги.

шамойим شمايم шамим нинг кўплиги; мискийату-ш- ~ мушк
ҳидли.

шамома شمامه 1) хушбўй модда; 2) хушбўйлик.

шамотат شماتت ичи қоралик, бировнинг бахтсизлигидан се-
виниш.

шаме شمس қуёш; ~ у-з-зуҳо кўтарилган қуёш; ~ у-л
милла вад-дин дин ва миллат қуёши (қадимда олимларга
берилган лақаб).

шамса شمسه иморат тоқига ишланган қуёш шаклли нақш;
зарварақ (қўлёзма китобларда).

шамт شمت қора нақш.

шамус شمسو ёввойи, асов.

шамъ شم шам, чироқ; ~ и заррин лаган тўлип ой;
~ и тироз маҳбуба; ~ и ховарий офтоб; ~ и шабистон ой.

шамъваш شمعوش шамдек.

шамъвор شمعوار шаммисол.

шанг شنگ 1) шўх, ўйноқи; 2) гўзал; ~ айламак ўйнамоқ.

шангарф شنگرف тўқ қизил сиёҳ.

шангарфгун شنگرگون шангарф ранг, қизғиш.

шаниъ شنيع ва шаниъа شنيعه ифлос, расво.

шаниъа شنيعه шаниъ га қ.

шаноъат شناعت шанъат га қ.

шанъат شنعت ва шаноъат شناعت расволик, ифлос-

лик; ~ айламак ифлослик қилмоқ; шум анфосининг ша-
ноъатидин, Баҳр чайқалди мавж офатидин.

шаомат شعامت тўғриси шаноъат.

шаппар شپړ ва шаппара شپړه ва шаппарак شپړك
кўршапалак.

шаппара شپړه шаппар га қ.

шаппарак شپړك шаппар га қ.

шара شره шараҳ га қ.

шарар شرر учқун, аланга; ~ чекмак алангаланмоқ, ~ қил-
мақ аланга олдирмоқ.

шарарангиз شررانگيز ўт солувчи; ~ бўлмақ ўтли бўлмоқ.

шарарлиқ شررليق алангали; ~ и дуд алангали тутун.

шарарриз شررريز учқун сочувчи.

шарарсиз شررسيز 1) алангасиз, ёлқинсиз; 2) таъсирлан-
маган, беҳабар.

шараҳ ва шара شره очкўзлик, баднафслик.

шарбатий شربتي 1) эркаклар кийимлиги учун ишлати-
ладиган нозик мато; шарбатий дасторин бошига бурунчақ
қилгайлар; 2) шакар ранг.

шарза شرزه газабли, жаҳлдор.

шариат شريعت ислом ҳукмлари.

шарик شريك ўртоқ; ~ айламақ, ~ қилмақ шерик қилмоқ.

шариф شريف кўллиги ашроф азиз, шарофатли, зоти тоза;
~ у-л-кавнайн икки дунёнинг азизи.

шарифайн شريفين ҳарамайн га қ.

шароболуд شراب آلود май юққан, май теккан.

шароболудлиқ شراب آلودليق май юққанлик.

шарор شرار учқун, аланга; ~ и ҳалок ҳалокатли аланга;
~ учурмақ сачратмоқ.

шарора شراره аланга, учқун; ~ тушмақ аланга тушмоқ.

шарорангиз شرارانگيز алангали.

шарорат شرارت ёмонлик, ёвузлик.

шарр شر ёмон; ~ у-и-нос одамларнинг ёмони; ~ бўлмақ
ёмон бўлмоқ.

шарфа شرفه шарпа, қўланка; ~ е бир шарпа.

шаръ شرع шариат қоидалари; ~ жоддаси, ~ тариқи ша-
риат йўли; ~ қавойиди шариат қоидалари; ~ важҳи била
шариат қоидаси билан; ~ рнойатин қилмақ шариат йўли-
дан юрмоқ, шариатга мувофиқ иш тутмоқ.

- шаръий شرعى шарият га мансуб.
- шаръийа شرعية шаръий нинг муаннаси; ~ умур шартъй ишлар.
- шарҳ شرح кўплиги шуруҳ изоҳ; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмак изоҳламақ.
- шарҳа شرح 1) жароҳат, яра; 2) бўлак, пора; ~ кўнгиллари юрак поралари, изтироблари.
- шаст I شست 1) тўр, қармоқ; 2) чангак; 3) ништар; сол-мақ қармоқ солмоқ.
- шаст II شست олтмиш; ~ дар ~ олтмишга олтмиш.
- шат شط 1) қирғоқ; 2) дарё номи.
- шатал شتل чўтал.
- шаталхор شتلخوار чўтал олувчи, чўталчи.
- шаторат شطارت 1) зийраклик 2) чаққонлик.
- шатранж شطرنج шахмат; ~ и ҳозирона, ~ и сағир кичик шахмат (шахматнинг ўйинчилар томонидан юзма-юз ўтириб ўйналиши); ~ ғойибона, ~ и кабир катта шахмат (шахматнинг ўйинчилар томонидан ғойибона, яъни масофада туриб ўйналиши).
- шафақгун شفقگون шафақ ранг.
- шафақосо شفقآسا шафаққа ўхшаш.
- шафақфом شفقفام қизил рангли; ~ бўлмақ қизармоқ.
- шафиъ شفيع ҳимоячи; ~ у-л-музнибин гуноҳқорлар ҳимоячиси, Муҳаммад пайғамбар.
- шафиқ شفيق шафқатли, марҳаматли.
- шафоат شفاعت ҳимоя қилиш; ~ айламак, ~ қилмақ ҳимоя қилимоқ; ~ и анбийё пайғамбарларнинг охиратда ўз умматларини ҳимоя қилиши.
- шафоатгар شفاعتگر ҳимоя қилувчи.
- шафоатгарлик شفاعتگرليك ҳимоя қилишлик.
- шафоатпазир شفاعتپذير ҳимоя талаб.
- шафока-л-лоҳ شفاك الله тангри сенга шифо берсин; ~ демак тангридан шифо сўрамоқ.
- шаш شش олти.
- шашдар ششدار нард ўйинида ўйинчилардан бирининг олти ҳонаси еттичисининг тошлари билан банд қилиниши.
- шашнар ششپير олти қиррали гурзи.

- шашнойا ششپايه олти асосли; минбари ~ олти асосли
- минбар.
- шаъаф ва шааф شغف 1) ҳаяжон, қаттиқ қувонч; 2) кучли
ошиқлик.
- шаъафнок شعفرناк ҳаяжонли, қувончли.
- шаъбада شعبده ҳийлагарлик, алдамчилик, кўзбўямачилик.
- шаъбон شعبان қамарий йил ҳисобида 8-ой номи.
- шаън ва шон شائن кўплиги шуъун; 1) шараф, 2) тегиш-
лилик, хусус; ~ ида хусусида.
- шаъшаъа شعثعه пур сочиш, шуълаланиш, порлоқлик.
- шақний شقى кўчилиги ашқийо 1) бахтсиз; 2) ўзбошимча,
ярамас.
- шақоват شقاوت 1) бахтсизлик; 2) бало.
- шақол شقال ва شفال чия бўри, шақол.
- шағол شغال шақол га қ.
- шаққ شق 1) ёриқ, тирқич; 2) ёриш; ~ айламак, ~ қилмақ
ёрмоқ.
- шағаб شغب ғавғо, шовқин-сурон; ~ айламак ғавғо
кўтармоқ.
- шағабнок شغبناк ғавғоли, ҳаяжонли; ~ айламак ҳаяжон-
ланмоқ, ғавғо солмоқ.
- шаҳбоз شهباز лочин.
- шаҳд شهد бол, асал; ~ и лаб лаб боли; ~ и ноб этмак тоза
асалга айлантирмоқ, ширали қилмоқ.
- шаҳдлик شهدليق асалли, ширали.
- шаҳдолуд شهدآلود бол аралашган, ширали; ~ қилмақ ширали
қилмоқ.
- шаҳдриз شهدريز асал тўкувчи; ~ бўлмақ асал тўкмоқ.
- шаҳкор شهكار улуғ, катта иш.
- шаҳна شحنة ва шаҳнат شحنت соқчи, соқчилар бош-
лиғи; ~ ту-н-Нажаф Нажаф шаҳрининг соқчилар бошлиғи.
- шаҳнат شحنت шаҳна га қ.
- шаҳнишон شهنشان шоҳ белгили; ~ бўлмақ белгили бўл-
моқ, шоҳликка муносиб бўлмоқ.
- шаҳноз شهناز куй номи; ~ айламак шаҳноз куйини чалмоқ,
куйламақ.
- шаҳода شهادе ва шаҳодат شهادت шоҳидлик, гувоҳлик;
~ калимаси ашҳаду ан ло илоҳа илло-л-лоҳ ва ашҳаду

анна Мухаммадан расулу-л-лоҳ оллоҳдан бошқа худо йўқ
ва Мухаммад унинг элчиси эканига гувоҳлик бераман сўз-
лари.

шаҳодат شهادت шаҳода га қ.

шаҳпар شهر қанот.

шаҳрийор شهریار ҳоким, подшоҳ.

шаҳристон شهرستان шаҳарнинг ичи.

шаҳсувор شہسوار 1) моҳир чавандоз; 2) маҳбуба.

шева شیوه 1) равиш, йўсин; 2) қилиқ, ишва; ~ бўлмақ
одатга кирмоқ.

шеван شیون нола қилиш, бўкириб йиғлаш, ~ айламак, ~ эт-
мак, ~ қилмақ зор йиғламоқ; ~ кўргузмак зор йиғламоқ.

шед شید хуршид нинг қисқаргани; шид га қ.

шерамард شیرمرد ботир, паҳлавон.

шерафкан شیرافکن шерни йиқитувчи.

шеравш شیروش шердек.

шергир شیرگیر шер овловчи.

шердил شیردل шерйорак, довйорак.

шерзабун شیرزبون шерни енгувчи.

шерзан شیرزن паҳлавон, ботир.

шерлик شیرلیк ботирлик, паҳлавонлик.

шериоза شیرازہ 1) китоб варақларини муқовалашда уни ях-
лит тутувчи ипак тасма; 2) муқова, муқова нақшлари.

шерпайкар شیرپیکر шер кўринишли, ҳайбатли; ~ алам шер
тасвири байроқ.

шершикор شیرشکار 1) шер ов қилувчи; 2) ботир, жасур.

шефта شیفته лол қолган, мафтун бўлган; ~ бўлмақ мафтун
бўлмоқ, лол қолмоқ; ~ қилмақ лол қолдирмоқ.

шефталиғ شیفته لیغ лол қолишлик, мафтун бўлишлик; ~ ай-
ламак лол қилмоқ.

шефтаҳол شیفته حال лол, мафтун, паришон.

Шиблий شبلی машҳур сўфий абу Бакр Далаф (945—861)
нинг лақаби.

шибҳ شبه кўплиги ашбоҳ 1) ўхшашлик; 2) ўхшаш.

шигарф شگرف 1) кучли, улуг; 2) муносиб, келишган; ~ аҳ-
вол ажойиб ҳоллар.

шигифт شکفت ҳайрон қолиш, ҳайратланиш; ~ тушмақ
таажжубли кўринмоқ.

- шигоф شکاف тўғриси шигоф.
- шид ва шед شيد хуршиднинг қисқаргани.
- шийор شيار шудгор; ~ айламак, ~ қилмақ 1) шудгор қилмоқ; 2) тиркамоқ.
- шикам شکم қорин; гавҳар ~ гавҳарни қадаш ўрни (мас., узукка).
- шикан شکن 1) синиқлик, буралиш; 2) жингалак.
- шиканжа شکنجه азоб, ранж, озор; ~ кўрмак азоб чекмоқ.
- шиканлик شکنليك эгри, буралган.
- шикаст شکست синиқ; ~ бермак синдирмоқ, енгмоқ; ~ етмак синмоқ; ~ топмак, ~ ўлмақ бузилмоқ, синмоқ.
- шикаста баста بسته شڪسته тез, шошилинич, бузиб тузати-
ган; ~ алфоз шошилинич (ёзилган) сўзлар, ўчириб, туза-
тилиб (ёзилган) сўзлар.
- шикастабол شکسته بال омадсиз.
- шикастамақол شکسته مقال нутқи бузуқ, дудуқланувчи.
- шикастанафслик شکسته نفسليک камтар, камсуқум.
- шикастапо شڪته پا 1) оёғи синиқ, чўлоқ; 2) кучсиз, заиғ.
- шиквa شڪوه шиқоят.
- шикеб شڪيب тўғриси шакиб.
- шикибо شڪيبا тўғриси шакибо.
- шикиболиғ شڪيباليغ тўғриси шакиболиғ.
- шикил شڪل тўғриси шукул.
- шиқойатпайвандлиғ شكايت پيوندليغ поровилик.
- шикол شڪال кўлиғи шукул; от ёки туянинг оёғини боғлаш
учун ишлатиладиган арқон; ~ солмақ банд солмоқ.
- шикор شكار 1) ов, овлаш; 2) овланган нарса.
- шикорий شكارى овчи, ов қилувчи.
- шикоф شكاف ёриқ, дарз; ~ айламак ёрмоқ, тешмоқ.
- шилон شيلان шоҳона зиёфат.
- шилони шиланчи شيلانچى ошпаз, подшоҳ дастурхончиси.
- шима شيمه хулқ, феъл, атвор.
- шималмақ شيمالماق шимармоқ; қўл ~ енг шимармоқ.
- шимолмақ شيمالماق тўғриси шималмақ.
- шингарф شنگرف қизил бўёқ: қизил ранг.

- шонета شائسته шойнета га қ.
- шойнета شائسته ва шонет شائست ва шонета شائسته
лойиқ, муносиб, мувофиқ.
- шойиъ شايع ва шойиъа شايعة ёйилган, тарқалган, маш-
хур бўлган; ~ бўлмақ тарқалмоқ, машхур бўлмоқ.
- шойиъа شايعة шойиъ га қ.
- шокир شاکر шукр қилувчи; ~ бўлмақ, ~ ўлмақ шукр қил-
моқ.
- шомгун شامگون қора, қора ранг; ~ зулф қора соч.
- шомил شامل 1) ташкил қилган, ичига кирган; 2) етарли;
~ тутулмақ етарли бўлмоқ.
- шомлиғ شامليغ кечки (мас., таом).
- шомма شامة ҳид билиш; ҳисси ~ ҳид билиш сзгиси.
- шомранг شامرانگ қора.
- шон شان шаън га қ.
- шона شانه тароқ.
- шонадон شانه دان тароқдон.
- шорак ва шорик شارك майна.
- шориб شارب ичувчи.
- шорик شارك шорак га қ.
- шориъ شارع 1) катта кўча, тўғри йўл; ~ и ом умумий
кўча, катта йўл; ~ айламақ йўл очмоқ; 2) қонун чиқа-
ручи.
- шориҳ شارح шарҳловчи, изоҳловчи.
- шоти شاتى нарвон.
- шотир شاطر (хабар ташувчи) чопар, тез чопувчи.
- шофий شافىи шифоли, шифобахш; ~ жавоб қатъий жавоб.
- шоҳ شاخ ва шоҳа شاخе бутоқ.
- шоҳа شاخе шоҳ га қ.
- шоҳсор 1) сершоҳ; 2) боғ; ~ и хулд жаннат боғи.
- шоққ شاق қийин, машаққатли.
- шоғил شاغل шуғуланувчи.
- шоҳбоз شاهباز лочин.
- шоҳвар شاهور шоҳвор га қ.

шохвор **شاھوار** ва шохвар **شاھور** 1) шоҳона, шоҳларга
 ярашадиган; 2) қимматбаҳо, улуғвор, ўлкаш; ~ айламак
 юқори баҳоламак.
 шоҳида **شاھدە** кўплиги шавоҳид 1) далил; 2) исбот учун
 келтирилган мисол, цитата.
 шоҳидбоз **شاھد باز** хотинбоз.
 шоҳидваш **شاھدوش** гўзал.
 шоҳиднараст **شاھد پرست** маҳбубанараст.
 шоҳижон **شاھ جان** Марв шаҳрининг номига қўшиб айтила-
 диган сўз.
 шоҳин **شاھين** қарчиғай.
 шоҳроҳ **شاھراه** катта йўл.
 шоҳсвор **شاھسوار** чавапдоз.
 шуаро **شعرا** шоир нинг кўплиги.
 шубон **شبان** чўпон; ~ и чораандеш чора изловчи чўпон.
 шубонлиг **شبان لين** чўпонлик.
 шугун **شگون** яхшилик бўлишига белги; ~ тутмак яхшилик-
 ка йўймоқ.
 шудрун **شودرون** шабнам.
 шуйух **شيوخ** шайх нинг кўплиги.
 шуйуъ **شيوع** тарқалиш, ёйилиш.
 шук **شوك** тикан.
 шукул **شكول** шикол нинг кўплиги; ~ этмак, ~ қилмак
 боғламак, банд солмак.
 шукр **لي-ل-لوҳ** **شكر لله** худога шукр.
 шукуфа **شكوفه** гул.
 шукуфт **شكفت** очилган, яшнаган; ~ топмак очилмоқ,
 яшнамоқ.
 шукуфтадил **شكفته دل** очиқ кўнгил.
 шукуҳ **شكوه** 1) улуғлик, юксаклик; 2) фахр; ~ етмак
 фахрланмоқ ғурурланмоқ.
 шулагай **شولاكاي** сўлак.
 шум **شوم** 1) ёмон, бузуқ, расво; 2) ёлгончилик, майнабозлик;
 ~ нафе баднафе.
 шумбахт **شوم بخت** бадбахт.
 шумлуқ **شوملوق** майнабозчилик, алдамчилик.

шумор شمار ва шумора شمارе саноқ, ҳисоб; ~ қил-

мақ санамоқ.

шумора شمارе шумор га қ.

шумул شمول бирор нарсани ўз ичига, таркибига олиш;

кўнгулга ~ айламак кўнгулга олмоқ.

шунид شنيد: ~ бўлмақ эшитмоқ.

шунқор شونقار лочин.

шуо شعاع шуъо га қ.

шурб شرب ичин; ~ қилмақ ичмоқ.

шурта شرطه отряд; ~ ели ўнг шамол (кема учун).

шуруъ شروع бошланиш; ~ айламак, ~ ётмак, ~ қил-

мақ бошламоқ, киришмоқ.

шуруҳ شروح шарҳнинг кўплиги.

шурҳа شرحе тўғриси шарҳа.

шустмон شستمان суваш, қоплаш; ~ қилмақ сувамоқ, қоп-

ламоқ.

шустушў شستوشو ювиниш; ~ бермак ювинмоқ.

шутурмурғ شتر مرغ туяқуш.

шуша شوشه қотишма, (муз) сумалак.

шуъбада شعبده ҳийла, найранг.

шуъбадабоз شعبده باز найрангбоз.

шуъбадабозлик شعبده بازليق найрангбозлик, кўзбўямачилик.

шуъбадагар شعبده گر найрангбоз.

шуъбадасоз شعبده ساز найрангбоз.

шуъбадафан شعبده فن санъаткор, ўйинчи.

шуълаангиз شعله انگيز шуъла солувчи.

шуълаафкан شعله افكن ёритувчи.

шуълазан شعله زن шуъла урувчи.

шуълакан شعله کش ҳароратлантирувчи.

шуълалик شعله ليک алаңгали.

шуъланок شعله ناک шуълаланувчи.

шуълаосо شعله آسا ярқироқ, ялтираган.

шуълапайваст شعله پيوست шуълали.

шуълапарвар شعله پرور алаңгали.

шўълафизо شعله فزا шуълалапувчи; шўъла сочувчи.
 шуълахиз شعله خيز алаиға қўзғатувчи.
 шуъоъ ва шуо شعاع кўнлиги ашиъа нур.
 шуъур شعور сезги, ҳис, идрок; ~ бўлмақ сезмоқ, ҳис қилимоқ.
 шуъун شؤون шаъннинг кўнлиги.
 шукқа شقه 1) байроқ учига боғланадиган бир парча мато; 2) парда.
 шугл شغل кўнлиги аниғол иш, юмуш.
 шухравард شهره ورد гулдаста.
 шухуд شهود 1) гувоҳ; 2) кўриб туриши.
 шўлакай شولكاي тўғриси шулагай.
 шўр شور ғавго, тўполон; ~ солмақ тўполон қилимоқ.
 шўрангез شورانگيز ғавго солувчи, тўполон кўтарувчи.
 шўрануит شورە پشت шўралаган, ғадир-будур.
 шўрафкан شورافکن ғавго кўтарувчи.
 шўрбахт شور بخت бахтсиз, бахти қаро.
 шўрида شوریده ҳаяжонли, ғулғулали, изтиробли; ~ аҳвол паришон ҳол.
 шўридасарлиқ شوریده سرليق паришонҳоллик, оворалик.
 шўридахол شوریده حال паришон ҳол, бечора.
 шўрини شورش 1) изтироб, ҳаяжон, 2) қўзғолон, исён.
 шўроба شورابه кўз ёши; ~ тўкмак қон йигламоқ.
 шўхгин شوخگين ўйноқи, шўх.
 шўхзеҳилик شوخذهنليک ўтқир зеҳинли, қобилиятли.
 шўх шанг شوخ شنگ ўйноқи.

Э

эв ايو уй, хона.
 эвмак ايوماك қарши олмоқ, кутиб олмоқ.
 эваз ва иваз عوض бадал; ~ бермак бадал бермоқ; ~ бўлмақ ўрини босмоқ; ~ еткурмак фойда кўрмоқ.
 эврүлмак ايورولماк айланмоқ, ўгирилмоқ.
 эвурмак ايوروماк ўгирмоқ, айлантирмоқ.

- эгак **ایگا** эгов.
- эгармак **ایگارماک** айланмоқ.
- эгирмак **ایگیرماک** айлантирмоқ, қайирмоқ, йигирмоқ.
- эзид **ایزد** худо.
- эйаламак **اییالاماک** тўғриси пйаламак.
- эл I **ایل** ва элик **ایلیک** панжа.
- эл II **ایل** халқ.
- элик **ایلیک** эл га қ.
- элпоротмак **ایلپاراتماق** тўғриси илбаратмақ.
- эм **ایم** олдин, аввал, бирдан.
- эмгак **ایمگا** меҳнат, машаққат, қийинчилик; ~ тортмак қийинчилик тортмоқ, азоб чекмоқ; ~ чекмак машаққат кўрмоқ.
- эмгакламак **ایمگاкламак** қийналмоқ.
- эмгаклик **ایمگاклик** машаққатли, қийин.
- эмганмак **ایمگانماک** қийналмоқ, машаққат чекмоқ.
- эмгатмак **ایمگاتماک** қийнамоқ, азобламоқ, машаққатга солмоқ.
- эмин **ایمین** сақланган, омон, ~ бўлмак хотиржам бўлмоқ; ~ қилмак омон қолдирмоқ.
- эмиштук **ایمیشتوک** тўғриси эмиштур.
- эмиштур **ایمیشتور** экандир.
- энг **اینگ** юз.
- энгак **انگا** няк.
- энчи **اینچی** тўқувчи.
- эпкин **ایپکین** қора тусли ипак мато.
- эран **ایرن** эр, мард.
- эранлик **ایرنلیک** мардлик, ботирлик.
- эрдан **ایردم** от тарбия қилиш ҳунари, сипоҳилик.
- эрик **ایریک** 1) йўғон; 2) қаттиқ; 3) қўпол.
- эрикмак **ایریکмаک** хафа бўлмоқ, эзилмоқ.
- эркин **ایرکین** экан.
- эркина **ایرکینه** ва эркинак **ایرکینک** зина, зинапой.
- эркинак **ایرکینک** эркина га қ.
- эри **ایرن** лаб.

эртаки ایرتاکи қадимғи, эский.

эсиркамак ايسير كاماك кайф бўлмоқ, маст бўлмоқ.

эскармак ايسكرماك эсламоқ, ёдга олмақ.

эскилмак ايسكيلماك ва эскирмак ايسكيرماك эскирмоқ, тўзмоқ.

эскирмак ايسكيرماك эскилмак га қ.

эт ايت гўшт.

этук ايتوك этик.

эъдом اعدام йўқ, қилиш, йўқотиш.

эъжоз اعجاز мўъжиза кўрсатиш.

эълал اعلان араб тилида вов ёки йо ҳарфининг алифга ай-
ланиши.

эълон اعلام эълон қилиш, билдириш, маълум қилиш; ~ айламак
эълон қилмоқ, билдирмоқ; ~ бермак огоҳлантирмоқ, ха-
бар бермоқ.

эълонгар اعلام گر хабар берувчи, чорловчи, жарчи.

эъроб اعراب араб сўзларида келишиқ қўшимчалари.

эъроз اعراض четлашиш; ~ айламак, ~ қилмақ четлашмоқ.

эътидол اعتدال мўътадиллик.

эътизор اعتذار уэр сўраш.

эътимод اعتماد ишонч; ~ бўлмақ ишонч ҳосил қилмоқ;
~ қилмақ ишонмоқ.

эҳдод احداد қўрқитиш, ваҳимага солиш.

эҳйо احيا ихйо га қ.

эҳмол ва ихмол احوال бепарволик, сусткашлиқ; ~ айламак
бепарволик қилмоқ.

эҳром احرام ҳаж ерига кириб келиш ва ҳаж кийимини
кийиш; ~ боғламақ бел боғламоқ.

эҳсос احساس ҳис қилиш, сезиш; ~ қилмақ сезмоқ.

эҳтибос احتباس қамалиш.

эҳтидо ва ихтидо اعتدا тўғри йўлдан бориш, ҳақ йўлни топиш.

эҳтизоз ва ихтизоз اهتزاز тебраниш, силкиниш, қилпираш.

эҳтироз احتراض сақлашиш, четга олиш, ҳазар қилиш; ~ эт-
мак сақламоқ.

эҳтисоб احتساب 1) текшириш, кузатиш; 2) саноқ, ҳисоб.

сипеҳр ~ юсак ҳашаматли, энг улуг.

Ю Й га қ.

Я Й га қ.

Ў

Ўв **اوو** ув тортиш.

Ўгмак **اوگماك** 1) йиғмоқ, тўпламоқ; 2) мақтамоқ.

Ўгулмак **اوگولماك** 1) мақталмоқ; 2) йиғилмоқ.

Ўгун **اوگون** тўғриси **Ўқун**.

Ўгунмак **اوگونماك** мақтанмоқ.

Ўгуш **اوگوش** кўп.

Ўжа **اوچا** халқ номи.

Ўжжа **اوچا** бир вилоятнинг номи.

Ўзагу **اوزاغو** ~ кун ўтган кун.

Ўймақ **اويماق** ўймоқ, ўйиб олмоқ.

Ўйла **اويله** шундай, ўшандай; жуда ҳам.

Ўйнашлиқ **اويناشلىق** фоҳишалик; ~ қилмақ фоҳишалик қилмоқ.

Ўкеумак **اوکسوماك** камаймоқ, озаймоқ.

Ўкеук **اوکسوک** кам, оз.

Ўкеуклик **اوکسوکليك** камчилик.

Ўкеулмак **اوکسولماك** озаймоқ.

Ўкеутмак **اوکсотماك** камайтмоқ, озайтмоқ.

Ўкта **اوكتا** беҳуда.

Ўкулмак **اوکولماك** тўғриси **Ўгулмак**.

Ўкун **اوگون** бошқа.

Ўкунмак **اوگونماك** тўғриси **Ўгунмак**.

Ўкуш **اوگوش** тўғриси **Ўгуш**.

Ўл **اول** ҳўл.

Ўлақмақ **اولاقماق** боғланмоқ.

Ўлжор **اولجار** ҳарбий юриш учун қўшинга берилган

Фармон ёки хабар.

Ўлутмак **اولوتماك** ҳўлламоқ, намламоқ.

- Ўнгай **اونغاى** енгил, арзон.
- Ўпранмак **اوپر انماك** тўзмоқ, тўзиб кетмоқ, эскирмоқ.
- Ўпчин **اوپچين** совут, зириҳ.
- Ўпчинлик **اوپچين لىق** совутли, зириҳли.
- Ўр **اور** юқорилик, баландлик.
- Ўрди **وردى** қароргоҳ.
- Ўрмак **اورماك** 1) туя жунидан тўқилган бир навъ мато;
2) турмак.
- Ўрониш **اورانىش** саросима.
- Ўрт **اورت** олов, аланга; ~ солмақ ўт қўймоқ, ёндирмоқ.
- Ўсал **اوسال** жаҳлли.
- Ўсанмақ **اوسانماق** безмоқ, зерикмоқ.
- Ўтага **اوتاغه** 1) бошга тақиладиган жиға; 2) дубулғага сапчилган пат.
- Ўтганмак **اوتكانماك** тақлид қилмоқ, ўзини бошқа бирор нарсага ўхшатмоқ.
- Ўтгун **اوتگون** 1) ўтиб кетган; 2) бир тур пайза.
- Ўтканмак **اوتكانماك** тўғриси ўтганмак.
- Ўткун **اوتكون** тўғриси ўтгун.
- Ўтлаш-ўтлаш **اوتلاش** устма-уст.
- Ўтмак **اوتماك** пош.
- Ўтмакчи **اوتماكچى** новвой.
- Ўтру **اوترو** қарши, рўпара; ~ йибармак қарши қўймоқ; ~ дин чиқмақ рўпарадан чиқмоқ; ~ келмак қарши чиқмоқ, кутиб олмоқ.
- Ўтрук **اوتروك** ёлғон.
- Ўтганмақ **اوتغانماق** уялмоқ.
- Ўхранмақ **اوخرانماق** сесканмоқ.
- Ўғ **اغ** тўғриси уғ.
- Ўғлон ушоқ **اوغلان** гўдак, ёш бола.
- Ўғлаглиғ **اوغلاغلىغ** болалик; ~ ўчку улоқчаси бор эчки.
- Ўган **اوغان** тангри, худо.
- Ўгул ушоқ **اغول** ёш бола, гўдак.
- Ўгулчиламак **اوغولچىلاماك** ўғил қилиб олмоқ, тарбияга олмоқ.

қаан قان қоон га қ.

қабалмақ قابالماق қамалмоқ.

қабамақ قىماماق 1) қамамоқ, беркитиб құймоқ; 2) ұраб олмоқ.

қабан قابان тўнғиз.

қабармақ قابارماق узоқ ишлаш, ишқаланиш ёки күйиш на-

тижасида қавариқ ҳосил бўлмоқ, қавармоқ.

қабартмақ قابارتماق қавартирмоқ; ўзин лофдин ~ ўзини лоф-

дан шиширмоқ, ҳовлиқмоқ.

қабарчуқ قارچوق ипиш, қадоқ, пуфак; ~ кафи пойида то-

вондаги қадоқлар.

қабақ ва қабоқ قاباق қовоқ нишон; ~ йиғочи қовоқ

ўрнатилган устун; ~ майдони отиш машқи майдони;

~ хайли мерганлар, машқ қилувчи синоҳилар.

қабаг ва қабог قاباغ қовоқ, кўз билан қош оралиги.

қабз قبض 1) олиш; 2) тутиш; ич ~ топмақ ич қотмоқ;

руҳин ~ қилмақ жошини олмоқ.

қабза قبضة тутқич, даста; ~ йи ҳукм ихтиёр, прода.

қабил قبيل тарз, йўсин.

қабила قبيله кўплиги қабойил уруғ.

қабих قبيح жирканч, ярамас, разил; ~ этмак жирканч қи-
либ яратмоқ.

қабиха قبيحه кўплиги қабойих ёмон иш, ифлослик.

қабихан: قبيحا : ва лав якуну қабихан фаминҳу тубту
илайк агар у ярамас бўлиб чиқса, уни ташлаб сенга (бо-
раман).

қабо قبا эркакларнинг узун ва кенг уст кийими.

қабойил قبایل қабила нинг кўплиги.

қабойих قابايح қабиҳа нинг кўплиги.

қабол قابال қуршов, қамал.

қабонайваст قبايىوست қабо кийган, қаболи.

қабоқ قاباق қабақ га қ.

қабог قاباغ қабаг га қ.

қабоҳат قباحт қабиҳ иш, ярамас хатти-ҳаракат, қабиҳлик,

ифлослик, разиллик.

қабрпўш قبرپوش гўр устига ташланадиган нарда,

қабу қабул нишон.
 қабулийа قبولیه қабул қилишга лойиқлик, мақбул кўришга
 муносиблик.
 қабурга قابورغا қовурға.
 қаввол قوال 1) сўзловчи, гапирувчи; 2) сўфийлар даврасида
 ҳофизлик қилувчи.
 қаввос قواس ёйчи, камончи.
 қавий قوی кўпчилиги ақвийо кучли; ~ ҳайкал оғир суякли, ба-
 қувват гавда; ~ ҳофизлик хотиранинг кучлилиги.
 қавл قول кўпчилиги ақвол сўз, гап; ҳукамо ~ и ҳакимлар
 сўзи, ҳикмат.
 қавламақ قولاмақ қувламоқ, ҳайдамоқ.
 қавм قوم кўпчилиги ақвом уруг, аймақ, қабила; ~ ихзори уруг-
 ни, қабилани йиғин; ~ и подон подонлар, авом халқ.
 қавмақ قاوماқ қувмоқ, ҳайдамоқ.
 қавмаг قاوماغ қувиш, ҳайдаш.
 қавойид قواعد қойида нинг кўпчилиги.
 қаврулмақ قاورولماқ қовурилмоқ.
 қавгун قاوغون қувувчи, таъқиб қилувчи.
 қаве قوس камон, ёй; ~ и қузаҳ камалак.
 қавмонанд قوسمانند ёйдек, камондек.
 қавурчақ قاوورچاق қўғирчоқ.
 қавурчақчи قاوورچاقچى қўғирчоқбоз, қўғирчоқ ўйнатувчи.
 қадам قدم кўпчилиги ақдом 1) одим; 2) оёқ,
 қадамкаш قدمكش қадам босувчи, юрувчи.
 қадамфарсой قدمفرسای кўп юрувчи, оёқни ишдан чиқар-
 гунча юрувчи.
 қадар I قدر вақтнинг сўнгги чегарасини билдирувчи
 сўз; бу ~ бунчалик, шунчалик.
 қадар II قدر тақдир, қазо.
 қадаргир قدرگير ўқ отувчи, мерган.
 қадаҳ قح қўпчилиги ақдоҳ жом, май идиш.
 қадаҳкан قحكش майхўр.
 қадаҳнўш قححنوش май ичувчи.
 қадаҳнаймо قحپيما соқий.

- қалъақан قلعه کن чуқур қазувчй.
- қалъий قلعي қалайи, қалайдан ишланған.
- қалқандуруқ قالداندوروق қалқон.
- қамар قمر ой; ~ пойаси ойнинг даражаси.
- қамарваш قمروش ой каби.
- қамарқўб قمرکوب ойни япчувчи.
- қамие قميص кўйлак.
- қамишлик قمیشلیق қамишзор.
- қамғақ قامغاق майда тиканли чўл ўсимлиги.
- қанат قنّع азда ман ~ қаноат қилган азиз бўлади.
- қандил قندیل шамдон; кеча ~ и ой.
- қанмақ ва қонмақ قانماق қониқмоқ.
- қапалмақ قاپالماق бекинмоқ.
- қаппон قاپان катта тарози.
- қапу قاير эшик.
- қапқучи قاپقوچи тишловчи; ~ ит қопоғон ит.
- қаранфул قرنفل қалампир.
- қарармақ قارارماق қораймоқ; тинмоқ (кўз ҳақида).
- қарартмақ قارارتماق қорайтирмоқ.
- қарз قرض бурч.
- қарбичи قریبیچى ўқдон.
- қарзхоҳ قرضخواه 1) қарз берувчи; 2) қарз талаб қилувчи.
- қариб قریب кўплиги ақориб ва ақрибо яқин, кариндош;
~ бўлмақ яқинлашмоқ; ~ қилмақ яқинлаштирмоқ.
- қаримчи قریمچی олтин сотувчи қора қул.
- қарин قرین кўплиги ақрон яқин, яқинлик билан боғланган;
~ бўлмақ боғланмоқ, яқинлашмоқ.
- қаринлик قرینلیق яқинлик, боғланганлик.
- қариш قاریش ўлчов бирлиги, қарич.
- қаришмақ قاریشماق яқинлашмоқ, етишмоқ.
- қармамақ قارماماق ўрамоқ, қамрамоқ.
- қарматмақ قارماتماق ушлатмоқ.
- қари I قرن аср, давр.

- қарн II قرن ҳайвон шохи.
- қароба قرا به 1) сув идиш; 2) тасбеҳ.
- қаробат قرابت яқинлик, қариндошлик.
- қарор قرار идиш; халта, қоп.
- қарормақ قارارماق тўғриси қарармақ.
- қарортмақ قارارتماق тўғриси қарартмақ.
- қарог قاراغ тўғриси қараг.
- қарух قروح яра, жароҳат.
- қаршу قارشو рўпара, олд томон.
- қасаб قصب ипак матонинг бир тури, бурқаг ~ и ёпин-
чиқ матоси.
- қасаба قصبه катта қишлоқ, шаҳарча.
- қасабпўш قصبپوش қасабдан тикилган кийим кийган.
- қасида قصيده кўплиги қасойид назмий асар тури.
- қасойид قصايد қасида нинг кўплиги.
- қасос قصاص ўч олиш; амри ~ ўч олиш буйруғи; дору-л-~ бу
дунё.
- қаср قصر кўплиги қусур сарой; ~ и кофурий оқ қаср;
~ и тан гавда, тана, пари ~ и ҳусн, чирой.
- қасрнишин قعرنشين қасрда ўтирувчи.
- қассом قسام бўлувчи, тақсим қилувчи; ~ и азал тангри.
- қат I قات ён, тараф; сўл ~ и чап ёни.
- қат II قات қават; ~ — ~ устма-уст, қават-қават.
- қатра قطره кўплиги қатарот томчи.
- қатарот قطرات қатра нинг кўплиги.
- қотил قاتل ўлдирилган; қатл қилинган; ~ и ханжари ҳиж-
рон айрилиқ ханжари билан ўлдирилган; ~ қилмақ ўлдир-
моқ, сўймоқ. ~ бўлмақ ўлдирилмоқ.
- қатилмақ قاتيلماق қўшилмоқ, аралашмоқ.
- қатилмағлиқ قاتيلماغليқ қўшилмоқлик.
- қатиғлашмақ قاتيغلاشماق оғирлашмоқ, кескинлашмоқ.
- қатл قتل ўлдириш; ~ у йағмо талон-тороғ; ~ и ом қил-
мақ ҳаммани ўлдирмоқ, қирғин келтирмоқ; ~ айламақ,
~ этмақ, ~ қилмақ ўлдирмоқ.
- қатла قاتلا марта; ўн ~ ўн марта.
- қатланмақ قاتلانماқ киришмоқ, қовушмоқ.

- қатлгоҳ قتلگاه қатл қилинадиган жой.
- қатлпайванд قتل پیوند қатл қилувчи.
- қатраафшон قطره افشان томчи сочувчи.
- қатрабор قطره بار томчи тўкувчи.
- қатрапош قطره پاش томчи сочувчи.
- қатрарез قطره ریز томувчи; томчи тўкувчи.
- қаттиглиқ قتيغليق машаққат.
- қаттол قتال ўлдирувчи, ўлим келтирувчи.
- қатъ قطع кўплиги ақтоъ 1) кесиш, қирқиш, 2) узилиш, кесилиш; 3) босиб ўтиш; юриш; бийобон ~ и биёбонни юриб ўтиш, биёбонда юриш; ~ и буруж юриш, кезиш; ~ и ма- нозил йўл юрмоқ, сафар қилмоқ; ~ қилмақ жорий қилмоқ, амалга оширмоқ; ~ бўлмақ қатъий бўлмоқ.
- қатъан ва қатъо قطعا асло, қатъиян.
- қатъо قطعا қатъан га қ.
- қатъқаъа قعقه овоз, йўгон овоз.
- қақанус ققنوس афсонавий қуш номи; ~ бача қақанус боласи.
- қақум قاقوم оқсусар; оқсусар териси ва мўйпаси.
- қақшалмақ قاقشالماق қуриб қолмоқ, қақшамоқ.
- қаҳамақ قاهاماق тикилиб қолмоқ.
- қаҳандузий قهندوزى шоҳ саройини қурувчи.
- қаҳатандини قحطاندیش очликни ўйловчи, қаҳатчиликни хоҳ- ловчи.
- қаҳба قحبه ғоҳиша.
- қаҳбавор قحبه وار ғоҳишадек.
- қаҳҳор قهار 1) зулим, зулм қилувчи; 2) ўч олувчи 3) жу- да кучли; 4) Оллоҳнинг сифати.
- қаҳҳорлиғ قهارليغ қаҳр қилишлик, зулм қилишлик.
- қиблагоҳ قبله گاه 1) ибодат жойи; 2) ҳомий, марҳамат кў- сатувчи, кўмаклашувчи.
- қибланамо قبله نما қиблани кўрсатувчи.
- қиблату-л-аброр قبله الابرار 1) эзгу хислат эгалари қиблагоҳи; 2) эзгу хислатли зотларига берилган лақаб.
- қиблату-л-кутуб قبله الكتاب 1) котиблар, хаттотлар қиб- ласи, уларнинг пешвоси; 2) моҳир котиб ва хаттотларга бериладиган лақаб.
- қидам قدم қадимийлик.

қидмат قدمت қадимийлик, эскилик.

қидр قدر қозон.

қийа قيا уч, ниш.

қийо قيا тўғриси қийа.

қийом قيام 1) туриш; 2) намозда тик туриш ҳолати;
~ айламак машғул бўлмоқ, ибодат қилмоқ; ~ кўргузмак
бирор ишга киришмоқ, бирор ишни бажаришга тайёр тур-
моқ.

қийоматкирдор, قيامت کردار қиёматдек, ғавғоли.

қийоматлик قيامتلىغ ғавғоли тўполонли.

қиз قىز 1) хотин жинсига мансуб фарзанд (ота-онага
нисбатан); 2) балоғат ёшига етмаган аёл; ~ қардош опа-
сингил; раз ~ и май, шароб.

қизик قىزىق қизиган, исиган; иссиқ; ~ кул иссиқ кул;
~ қум қизиган қум.

қизикмақ قىزىقماқ қизимоқ; қизармоқ.

қийиғ قىيغ қийиқча.

қийлу қол قىل وقال гап-сўз; ~ у қол айламак сўзламоқ.

қийманмақ قىيما نماق нйманмоқ, уялмоқ.

қиймоч قىماچ қийиқ кўз.

қийр ва қир قىر қорамой; қора ранг; қоронғилик; ~ соч-
мақ қоронғилик тушмоқ.

қийрандуд قىراندود қоронғилик, зулмат; шони ~ қоронғи тун;
~ этмак қоронғи қилмоқ, зулмат пайдо қилмоқ.

қийргун قىرگون қора, қоп-қора.

қийрмонанд قىرمانند қоронғидек, зулматдек.

қийрпайванд قىرپيوند тим қора, қоп-қора.

қилилмақ قىليماق қилинмоқ, бажарилмоқ.

қиллат قىلت кам, оз.

қилав قىلاو аланга.

қилода قىلادە бўйинбоғ, тасма.

қилоъ قىلاۋ қалъа нинг кўплиги.

қилгулук قىلغولۇق қилинадиган, бажариладиган (иш).

қимирдамақ قىميرداماق қимирламоқ.

қимсанмақ قىمسانماق истамоқ, қўмсамоқ.

- қинггаймақ قينگغايماق титрамоқ, қалтирамоқ.
- қиниқмақ قينيئماق қонмоқ, қониқарли топмоқ.
- қир қир қийр га қ.
- қирбон قيربان ўқдон.
- қирвон قيروان 1) чегара; 2) ғарб, ғарб тамон; 3) отлиқлар гуруҳи; 4) улуғ лашкар; ~ дин беҳад чегарасиз; ~ то ~ чегарадан чегарагача, беҳад.
- қирд قرد маймун.
- қириқ قيريق соҳил, қирғоқ.
- қириг قيرغ чет, ташқари.
- қирон قران 1) бирикиш, бирлашиш, яқинлашиш; 2) икки сайёра-нинг бир буржда учрашуви, яқинлашуви; ~ айламақ, ~ этмақ яқинлашмоқ, бирлашмоқ.
- қирақ ва қироқ قيراق қирғоқ, чет, чегара; ~ тутмақ четда турмоқ.
- қироқ قيراق қирақ га қ.
- қиртиш قيرتيش қиринди.
- қиртос قيرطاس қоғоз.
- қирчиллатмақ قيرچيللاتماق ғижирлатмоқ.
- қирғавул ва қирговул قيرغاوول тустовуқ.
- қирговул قيرغاوول қирғавул га қ.
- қисم قسم кўшлиги ақсом 1) тур; 2) улуш, насиба; ~ и тавҳид айламақ насиба, тақдирни бирлаштирмоқ.
- қисмат قسمت 1) тақдир, қазо; 2) насиба, улуш, ризқ; ~ ил-ми меросни бўлиш илми; ~ бўлмақ насиб бўлмоқ, тақдир-да ёзилгани бўлмоқ.
- қисос قصاص ўч; ~ айламақ ўч олмоқ.
- қиссасоз قصه ساز ҳикоячи, равий.
- қиссахон قصه خوان ҳикоя ўқувчи, ривоятчи, бахши.
- қитмир قيطير арзимас нарса.
- қитол قتال уруш, жанг; ~ аҳли жангчилар.
- қитор قطار туя карвони.
- қоба қавсайн: قاب قوسين ~ ав адно икки ёй орасида ёки унда ҳам яқинроқ оятига ишора.
- қобиз قابض олувчи, чангал солувчи; ~ и арвоҳ, арвоҳ ~ и Азроил.
- қобил قابل қобилиятли; ~ и бедод зулмга бардош бе-

- рувчи, чидамли; ~ и лутфу карам караму саховатга лойиқ;
~ этмак чидамли қилмоқ.
- қоболмақ قابالماق тўғриси қабалмақ.
- қобон قابان тўғриси қабан.
- қобу قابو тўғриси қабу.
- қобурға قابورغه тўғриси қабурға.
- қовламақ قاولاماқ тўғриси қавламақ.
- қовмақ قاوماق тўғриси қавмақ.
- қовурчоқ قاوورچاق тўғриси қавурчақ.
- қовурчоқчи قاوورچاقچى тўғриси қавурчақчи.
- қовгун قاوغون тўғриси қавгун.
- қодир قادر кучли, қудратли; ~ и мутлақ, ~ и пок Ол-
лоҳ; ~ айламак куч бермоқ, кучли қилмоқ.
- қодирандоз قادرانداз моҳир ўқчи, мерган.
- қодирлиғ قادارليغ қудратлилиқ, кучлилиқ.
- қози قاضى кўшлиғи қузот шариат қонуни бўйича ҳукм чи-
қарувчи амалдор; ~ йу-л-қузот қозилар қозиси, бош қози;
~ йу-л-ҳожот ҳожатларни чиқарувчи, тағри.
- қозура قاذوره кўшлиғи қозурот чиқинди, кир, мағзава.
- қозурот قاذورات бирлиғи қозура.
- қозчи قازچى қазчи га қ.
- қозганмақ قازغانماق тўғриси қазганмақ.
- қойа قايа қайа га қ.
- қойид قائد йўлбошчи, пешво; 2) зиндонбон.
- қойида قاعده кўплиғи қавойид.
- қойим قايم айтувчи, сўловчи; ~ бўлмақ гапирмоқ, сўз-
ламоқ; ~ тутмақ гапиртирмоқ.
- қойим قايم тик, оёқ устида; қиёмат ~ ўлмақ тўс-тўполон
бўлмоқ; ~ тутмақ ўрнига қўймоқ, бажармоқ; ~ у-л-лайл
туни билан ухлатмаслик, туни оёқда ўтказиш; ~ қиёмат
охиратда ҳамма ўлганларнинг тирилиши.
- қойим-мақом قايم مقام ўринбосар.
- қолаб قالب 1) қолип; 2) бадан; ~ амрози бадан касал-
ликлари; ~ ҳокий бадан, тана.
- қолмаш قالماش тўғриси қалмаш.
- қолмоғлиқ قالماغليغ тўғриси қалмағлиқ.
- қолқондуруқ قالقاندوروق тўғриси қалқандуруқ.

- қомат قامت 1) қад, бүй; 2) азонда айтиладиган қад қома-
ти-с-салот намоз вақти келди иборасига ишора.
қомғоқ قامغاق тўғриси қамғақ.
қонеъ قانع қониъ га қ.
қониъ ва қонеъ قانع қаноат қилувчи; ~ киши қаноатли, сабр-
ли киши; ~ бўлмақ қаноатли бўлмоқ.
қонмақ قانماқ қанмақ га қ.
қоон ва қаан قآن хоқон, подшоҳ.
қополмақ قاپالماق тўғриси қапалмақ.
қопу قاپو тўғриси қапу.
қопқучи قاپقوچى тўғриси қапқучи.
қоран قارن 1) Фарҳоднинг қасрида ишлаган сангтарош-
нинг номи; 2) бир паҳлавоннинг номи.
қорбичи قاريبيچى тўғриси қарбичи.
қоримчи قاريمچى тўғриси қаримчи.
қоришмақ قاريشماق тўғриси қаришмақ.
қормамақ قارماماق тўғриси қармамақ.
қорматмақ قارماتماق тўғриси қарматмақ.
қорун قارون ҳазрати Мусо алайҳи-с-салом замонида яшаган
жуда давлатманд бир шахснинг номи.
қорура قاروره 1) шиша; ~ йи нафт қалъаларни олишда қўл-
ланган нефтли шишалар.
қорураандоз قارورہ انداز қорура отувчи.
қорураафкан قارورہ افکن қорура отувчи.
қосид قاصد 1) элчи, хабарчи; 2) қасд қилувчи, ҳамла қи-
лувчи; ~ и кордон тажрибали элчи; ~ и қудсий Ҳаброил.
қот I قات тўғриси қат I
қот II قات тўғриси қат II.
қотилмақ قاتيلماق тўғриси қатилмақ.
қотилваш قاتلوش қотилдек.
қотилмоғлиғ قاتلماغليغ тўғриси қатилмағлиғ.
қотиъ قاطع қўилиги қуттоъ 1) қатъий ўзгартиб бўлмайдиган;
2) йўлтўсар, қароқчи; ~ и тариқ йўлтўсар, қароқчи.
қотиглашмоқ قاتيغلاشماق тўғриси қатиглашмақ.
қофила قافله карвон; ҳожилар ~ си ҳаж қилувчилар карвони.

- қақум قاقوم тўғриси қақум.
- қоҳир قاهر қаҳрли; ~ эрмак қаҳрли бўлмоқ.
- қоҳирлиқ قاهرلىق қаҳрлилик.
- қуббату-л-ислом قبة الاسلام ислом гумбази, Балх шаҳрига берилган лақаб.
- қубур قبر қабрлар.
- қувармақ قووارماق қуримоқ, сўлимоқ.
- қувва قوه ва қувват قوت кўплиги қуво куч; ~ йи зот аслий куч, жисмоний куч; ~ и шаҳвоний ҳавас кучи; ~ ин байи айламак кучни орада қолдирмоқ, кучни кўп нарсга қаратмоқ; ~ у қут тирикчилик; ~ бермак куч бермоқ.
- қувват قوت қувва га қ.
- қуво قوا қувва ва қувват нинг кўплиги.
- қувормақ قووارماق тўғриси қувармақ.
- қучи قوچى қушчи, овчи.
- қудамо قدما қадим нинг кўплиги; ~ машойихи ўтмиш шайхлар.
- қудва قدوه бошлиқ, етакчи; ~ йи асҳоби дин дин уламо-ларининг пешвоси.
- қуддус قدوس пок.
- қудс قدس пок; муқаддас; ~ амкинаси муқаддас жойлар; ~ идини ихтимом ўлмақ тангридан эътибор етмоқ; ~ ҳарими поклик ҳарами.
- қудсий قدسى пок, муқаддас; ~ сифот фаришта сифатлар; руҳи ~ покиза, муқаддас руҳ.
- қудсийа قدسيه муқаддас.
- қудсийеиришт قدسى سرشت поклик, муқаддаслик билан қўшилган.
- қудум قدوم етиб келиш; қайтиб келиш; ~ урмақ оёқ босмоқ, етишмоқ.
- қузах قزح қавси ~ камалак.
- қузот قضاत қози нинг кўплиги.
- қузгун قوزغون ўлимтихўр қуш; тун ~ и зулмат, қоронғилик.
- қуйилиқ قويىلىق эгилганлик.
- қуймақ قويماق қуймоқ, таом номи.
- қуйун قويون қаттиқ шамол.
- қулавуз قولاوز йўлбошчи, раҳбар.

қулавузлуг قولاووزلۇغ йўлбошчилик.

қулзум قۇلۇم денгиз номи; ~ баҳри қулзум денгизи; ~ и

заххор тўлиб-тошган Қулзум.

қулла قۇللا тоғ чўққиси; ~ йи зулм зулм чўққиси; уюм-уюм.

қуллаафкан قۇللاافكان тоғ йиқитувчи.

қуллагузин قۇللاغۇزىن қўққини танлаган.

қуллаб قۇللاب чангак, илгак; ~ и муҳаббат муҳаббат

қармоғи; шакли ~ чангак шакл, илгак суврат; ~ чек-мак қўлга олмоқ, боғламоқ; ~ қилмақ банд қилмоқ, боғламоқ.

қуллуқ قۇللۇق қул бўлиш, қуллик; ~ иши бандалик иши; ~ қисвати итоаткорлик; ~ эҳромин боғламақ хизматга бел боғламоқ; ~ бошламақ ибодатга киришмоқ; ~ қа хат бермак қулликни бўйнига олмоқ; ~ идин сутуҳ келмак тенг келмоқ, ўзи билан баробар кўрмоқ; ~ қилмақ миннатдорчилик билдирмоқ.

қуллугчи قۇللۇغچى қуллуқ қилувчи.

қуловуз قۇلۇۋۇز тўғриси қулавуз.

қуловузлуг قۇلۇۋۇزلۇغ тўғриси қулавузлик.

қулон قۇلان ёввойи эшак.

қулоқлашмақ قۇلاقلاشماق суҳбатлашмоқ, хасратлашмоқ.

қулуб قۇلۇب қалб нинг кўплиги.

қул қул: قۇل ~ ло тақул айт, айт, гапирма.

қумалаг قۇمالاغ тезак; тева ~ и туя тезаги.

қумалог قۇمالاغ тўғриси қумалаг.

қумбул قۇمبۇل ва қунбул قۇنبۇل қўшин сафларининг чегараси; бир ~ и—шарқ эди, бири—ғарб бир боши шарқда эди, иккинчиси—ғарбда.

қумош قۇماش кўплиги ақмиша мато, газлама.

қунбул قۇنبۇل қумбул га қ.

қур قۇر белбоғ.

қураший قۇرشى Қурайш қабиласига мансуб.

қурб قۇرب яқинлик.

қурбат قۇربат яқинлик, қариндошлик; ~ топмақ яқинлашмоқ

қурбон I قۇربان ўқдон.

қурбон II قۇربان фидо; ~ вақфаси қурбон байрами; ~ ай-

- ламак қурбон қилмоқ, ўлдирмоқ; ~ бўлмақ жонни фидо қилмоқ; ~ га маъмур бўлмақ қурбон бўлишга буюрилмоқ.
қуррату-л-айн **قرة العين** 1) кўз қорачиги; 2) фарзанд.
- қурро **قرا** қорилар, Қуръонни ёд айтувчилар.
- қурс **قرص** гирда, айлана; ~ и газак айлана шаклида кесиб тайёрланган енгил таом; ~ и меҳр қуёш; ~ и фатир патир нон; қуёш ~ и қуёш айланаси; ~ и хур қуёш; ~ и қамар ой доираси; ~ и қийр қора кулча.
- қурсақ ва қурсоқ **قورساق** қорин.
- қурсоқ **قورساق** қурсақ га қ.
- қуртулмақ **قورتولماق** қутулмоқ, озод бўлмоқ.
- қурултой **قورولتاي** кенгаш.
- қурурмамақ **قورورغاماқ** қовжирамоқ, сўлимоқ.
- қурух **قروح** яра.
- қурушмақ **قوروشماق** қуримоқ, қовжирамоқ.
- қуръа **قرعه** чек; ~ солмақ чек ташламоқ, фол очмоқ.
- қур-қардош **قورقرداش** қариндош-уруғ.
- қусур I **قصور** қаср нинг кўплиги.
- қусур II **قصور** айб, камчилик.
- қут **قوت** овқат, озиқ; ~ и рух жон озиғи; ~ ҳайот тирклик озиғи; ~ этмак еб ичмак.
- қутб **قطب** кўплиги ақтоб.
- қутр **قطر** кўплиги ақтор ўлка, мамлакат; ~ ин қийос айламак кенглигини ўлчамоқ.
- қуттоъ **قطاع** қотиъ нинг кўплиги 2) ...
- қутуз **قوتوز** қутурган; ~ бўлмақ қутурмоқ.
- қуфл **قفل** қулф; ~ этмак, ~ қилмақ қулфламоқ.
- қучқу **قوچقو** қучоққа сиғадиган, қучоққа лойиқ.
- қушбегилик **قوشبيگي ليک** вазирлик мансаби.
- қушлуқ **قوشلوق** қушга тегишли; ~ садо қуш озови.
- қушхона **قوشخانه** ов қушлари турадиган жой.
- қушчи **قوشچي** қушчи, ов қушларини овга ўргатувчи.
- қушчилик **قوشچي ليک** овчилик; ~ шеваси овчилик йўл-йўриқлари.
- қуғламақ **قوغلاماق** қидирмоқ, изламоқ.
- қўзғаммақ **قوزغاماқ** бошламоқ.

құл I قول тананинг бармоқ учидан елкагача қисми; ~ сун-
мақ киришмоқ; ~ ни жондин йумақ жондан умид узмоқ;
~ тутмақ қўлламоқ; ~ қавуштурмақ одоб кўрсатмоқ.

құл II قول тоғ йўли.

қўлбағ ва қўлбоғ قولباغ маржон ипи.

қўлбоғ قولباغ қўлбағ га қ.

қўлмақ قولماқ айтмоқ.

қўлдамақ قولداماق қўлламоқ, етакламоқ.

қўлдатмақ قولداتماқ қўллатмоқ.

қўлдаш ва қўлдош قولداش кўмақчи; дўст, ўртоқ.

қўлдошлик ва қўлдашлик قولداشلىق дўстлик, ўртоқлик.

қўлдош قولداш қўлдаш га қ.

қўлдошлик قولداشلىк қўлдашлиқ га қ.

қўмарғал قومارغال қалға, пистирма, қуршов жойи.

қўморғол قومارغال тўғриси қўмарғал.

қўмоч قوماج тўғриси кўмач.

қўналға قونالغە қўнар жой.

қўнолға قونالغە тўғриси қўналға.

қўнақ قوناق меҳмон.

қўнғармақ قونغارماق бузмоқ, вайрон қилмоқ.

қўпмақ قوپماق турмоқ, тик турмоқ.

қўрийо قوريا боғланишсиз девор, бебаст девор.

қўруқ قوروق ва қўруғ قوروغ қўриқлаш.

қўруғ قوروغ қўруқ га қ.

қўруқчи قوروقچى қўриқчи, қўриқловчи.

қўшдевор قوشديوان давлат маҳкамаси.

қўшулулмақ قوشولولماق қўшилмоқ.

қўшунбеглик قوشونبيگلىك қўмондонлик.

Ғ

ғабн غبن алдаш, ҳийла; ~ и боло ҳийла балоси.

ғабоват غباوت калтафаҳмлиқ, ақлсизлик.

ғабро غبرا кулранг; 2) ер; жирми ~ ер юзи.

- ғабғаб **غېغې** бақбақа; тавқи ~ бақбақа айланаси.
- ғаввос **غواص** увға шўнғувчи; ~ и азал тангри.
- ғавр **غور** 1) чуқурлик таги, қаър туби; 2) талаб; ~ айламак талаб қилмоқ; ~ га етмак тагига етмоқ, ҳақиқатни билмоқ; ~ топмоқ тушунмоқ, тагига етмоқ.
- ғавс I **غوث** мадад, ёрдам; мададкор; ~ и аъзам улуг мададкор, ~ и аъзам улуг мададкор, уламолар лақаби.
- ғавс II **غوص** шўнғиш, ~ этмак, ~ қилмақ шўнғимоқ.
- ғаддор **غدار** 1) хоин, сотқин; 2) бевафо, меҳрсиз; ~ қадар бевафо тақдир.
- ғаддорлик **غدارلىق** хоинлик, сотқинлик.
- ғадир **غدير** қўл; ~ и ваҳшатангез даҳшатли денгиз.
- ғадр **غدر** хоинлик, сотқинлик; ~ аҳли хиёнатчилар.
- ғажғав **غجغاو** 1) қўтос думи; 2) тикан боғи.
- ғазабнок **غضبناك** қаҳрли, ғазабли.
- ғазабот **غضبات** ғазба нинг кўплиги.
- ғазабрезлик **غضب ريزلىك** ғазаб сочишлик.
- ғазалсаро **غزلسرا** ва ғазалсарой **غزلسراى** ғазал айтувчи, шоир.
- ғазалсарой **غزلسراى** ғазалсаро га қ.
- ғазанфар **غضنفر** 1) шер; 2) қўрқмас, ботир.
- ғазба **غضبە** кўплиги ғазабот қаҳр.
- ғазв **غزو** ғазот қилиш, уруш қилиш; ~ масофи жанг майдони.
- ғазва **غزوه** ғазва, уруш.
- ғаззолӣй **غزالى** 1) арқон; 2) Абу Ҳомид Муҳаммад (1059–1111) нинг лақаби.
- ғазо **غزا** ғазот, уруш.
- ғазол **غزال** оҳу, кийик, ~ и зар офтоб; ~ и мушкбў мушк иси таратувчи кийик.
- ғазола **غزاله** 1) оҳу, кийик; 2) офтоб.
- ғазолкирдор **غزال کردار** кийикдек, оҳу мисол.
- ғайб **غيب** йўқлик, ғойиблик; илми ~ ғайб, яширин нарсаларни билиш илми; миръоти ~ ғойиб нарсаларни кўрсатувчи кўзгу; ~ макмани яширин жой, тангри даргоҳи; ~ ҳаззи ғойиблик, қўринмаслик саодати.
- ғайбат **غيبت** ҳозир эмаслик, ғойиблик.

гайбдон غيبدان гайб нарсаларни билувчи; тангри.

гайр غير ва гайра غيره бошқа, ўзга; ~ инг сен-

дан бошқа; ~ хайоли ўзгани ўйлаш; ~ и зийон зиёнсиз;
~ и золика ундан бошқа; ~ и гуфран эмас кечирishi мум-
кин эмас.

гайра غيره гайр га қ.

гайратойин غيرت آيين гайратли.

ғалаба غلبه кўплиги ғалабот зафар.

ғалабот غلبات ғалаба нинг кўплиги; ~ и ғазабот ғазаб-

нинг зўрайиши; нафс ~ и нафснинг зўр келиши.

ғалайон غليان қайнаш; ҳаяжонланиш, жўшиш.

ғалат غلط хато; ~ бийми хато хавфи; ~ қилмақ янглишмоқ.

ғалатнамо غلط نما хато қилувчи, янглишувчи.

ғализ غليظ 1) қуюқ, зич; 2) қўпол, дағал.

ғалтон غلطان айланувчи, думаловчи; ~ айламак думалатмоқ;

дурри ~ думалоқ дур; ~ бормақ думаламоқ, думалаб туш-
моқ.

ғамангиз غم انگيز ғам қўзғатувчи.

ғамандуд غم اندود ғамли, қайғули.

ғамандўз غم اندوز ғамли, қайғули.

ғамафрўз غم افروز ғамни тарқатувчи; базми ~ ғамни ёзувчи

базм.

ғамгусор غم گسار ғамни кетказувчи, кўнгил очувчи, ғамхўр.

ғамгусорлиқ غمگسار ليق ғамхўрлик.

ғамза غمزه кўз қисиш; ~ ўқи ишва ва ноз билан қараш;

~ чоғи ишва билан кўз қисиш дақиқаси, они, ~ бебок
ошқор ишва ва карашмали кўз қисиш.

ғамзада غمزده ғамгин, қайғули.

ғамзадалиғ غمزده ليغ қайғули, ғамгин.

ғамзадой غمزداي ва ғамзудо غمزدا ғамдан қутқарувчи.

ғамкада غمگده ғамгин дунё, қайғули дунё.

ғамкаш غمکش ғам чекувчи.

ғаммоз غماز чақимчи, сўз ташувчи.

ғаммозлик غماز ليق чақимчилик.

ғамнок غمناك ғамгин; ~ айламак ғамга солмоқ

ғамноклик غمناك ليق ғамгинлик.

ғамобод غم آباد серғам.
 ғампарвар غمپور ғам билан ұсған.
 ғампарвард غمپورد ғам билан ұсған.
 ғампарвардлық غمپور دليق ғам билан ұсишлик.
 ғамсиришт غمسريشت ғамгин.
 ғамсиришта غمسريشته ғамгин.
 ғамфарео غم فرسا ғамни йўқ қилувчи.
 ғамфарсуд غمفرسود қайғуда қолған.
 ғамфарсудалиғ غمفرسوده ليغ ғамда қолғанлик.
 ғамфизиолық غمفزاليق ғамни кўпайтиришлик; ~ этмак ғамни
 орттирмоқ.
 ғамхона غمخانه ғам уйи; фалак ~ си бу дунё.
 ғамхор غمخوار ва ғамхора غمخواره ғамхўр, меҳрибон.
 ғамхора غمخواره ғамхор га қ.
 ғамхорлық غمخوار ليق ғамхўрлик.
 ғанам غنم кўй.
 ғанж ва ғунж غنج карашма, ишва; ~ айламак карашма
 қилмоқ.
 ғаний غنى кўплиги ағнийо бой; ~ бўлмак бойимоқ; ~ тут-
 мақ бой қилиб кўрсатмоқ.
 ғаним غنيم душман; ~ истамак душман изламоқ.
 ғанима غنيمه кўплиги ғанойим ўлжа.
 ғанимат غنيمت қулай фурсат; ~ айламак, ~ билмак, ~ тут-
 мақ фурсатни қулай деб билмоқ.
 ғанойим غنايم ғанима нинг кўплиги.
 ғарав غرو най.
 ғараз غرض кўплиги агроз 1) мақсад, ният; 2) яширин
 ёмон ният;
 ғаразғў غرضگو асл мақсадни яшириб гапирувчи.
 ғаразомиз غرض آمين ғаразли, яширин ниятли.
 ғарбол غربال элак, ғалвир.
 ғарв غرو ҳайрат; мўъжиза.
 ғарвош غرواش тароқ; жавлаҳа ~ и бўзчи тароғи.
 ғариб غريب кўплиги ғурабо 1) бечора; 2) ажойиб.

- ғарибандом غريباندام ҳайратда қолдирадиган қомат.
- ғарибнавоз غريب نواز ғарчбпарвар.
- ғарибхона غريب خانه ажойибхона.
- ғарив غريو фарёд.
- ғаризий غريزى туғма, табиий; ~ ҳарорат ички ҳарорат.
- ғариқ غريق чўккан, ғарқ бўлган; ~ бўлмақ чўкмоқ, ғарқ бўлмоқ.
- ғаромат غرامت 1) зарарнинг ўрнини тўлдириш, тоvon; 2) қай-та бажариш (мас., қазо бўлган намозни);
- ғарра غره алданиш; ~ йи ҳусеи ҳусига алданиш; ~ бўлмақ алданмоқ.
- ғарралиғ غره ليغ алданишлик...
- ғарро غرا равшан, ёруғ, нурли.
- ғарқа غرقه чўккан, чўкиб кетган.
- ғарқоб غرقاب гирдоб.
- ғассол غسال ювувчи, ўлик ювувчи.
- ғафлатпараст غفلت پرست ғафлатда қолган, ғофил.
- ғафур غفور кечирувчи, Оллоҳнинг сифати.
- ғаффор غفار кечирувчи, Оллоҳнинг сифати.
- ғаффорлиғ غفار ليغ кечирувчилик.
- ғаш غش 1) ноҳушлик, ҳушдан кетиш; ~ этмак, ~ қилмақ кўнгилисизланмоқ, ноҳуш бўлмоқ; 2) дард.
- ғашлиқ غشليق бўҳушлик, кўнгилисизлик.
- ғизо غذا кўплиги агзийя егулик, томоқ; ~ емак овқат емоқ; ~ йи руҳ руҳ озиғи.
- ғил غل гина.
- ғилзат غلظت қўполлик, дағаллик.
- ғилмон غلмон ғуломнинг кўплиги.
- ғилмонваш غلما نوش йигитлардек.
- ғино غنا бойлик; аҳли ~ бойлар; ~ ҳосил этмак бой бўлмоқ.
- ғирвош غرواش кийим охорлаш асбоби.
- ғирев غريو дод-вой, шовқин; ~ солмақ дод солмоқ; ~ чекмак додламоқ.
- ғиром غرام 1) кучли шавқ; 2) ишқ.

тоб غاب ўрмон, чангалзор.

гоза غازه аёллар юзларига тоб учун сурадиган қизил бўёқ;
~ суртмак бўёқ суртмоқ; ~ урмақ қизартирмоқ, ранг сур-
моқ.

гозий غازى ғазот қилувчи; ~ йи нусрат қарин ғолиб.

гойатлиғ غايتليغ чекланганлик.

гойатсиз غايتسиз чекланмаган.

гомиз غامض мавҳум, ноаниқ.

горат غارت толон-торож; ~ этмак толон-торож қилмоқ.

горатгар غارتگر талончи; ~ и иймон имонни таловчи.

гориб غارب ботувчи; ~ бўлмақ ботмоқ.

горнишин غارنشين ғорда ўтирувчи.

гофилванш غافلوش билиб билмасликка олувчи бепарво.

гофиллиқ غافلليق ғафлатда қолишлик, хабарсизлик.

ғубор غبار 1) чанг, тўзон, гард; 2) кўз хиралиги; ~ и
хотир хотир ~ и афсус, надомат; ~ айламак чангитмоқ,
тўзитмоқ; тун ~ идин сунурмак зулматни ҳайдамоқ, тонг
оттирмоқ.

ғуборангиз غبارانگيز чангитувчи, ғубор кўтарувчи.

ғужгов غجغاو тўғриси ғажғав.

ғул I غل кўплиги ағлал банд, қишан.

ғул II غول дев, жин; ~ и бийобон саҳро жини.

ғул III غول марказ, қўшиннинг ўртаси.

ғулб غلب қувур.

ғулбанд غولبند девни асир қилувчи.

ғулванш غولوش девдек; баҳайбат.

ғулом غلام кўплиги ғилмон 1) йигит; 2) хизматкор.

ғулув غلو 1) ғавғо, қий-чув, 2) чегарадан чиқишлик; ~ айла-
мак, қилмақ қий-чув билан ёпирилмоқ.

ғулула غلوله кишан, дом; ~ йи ташвиш ташвиш дом.

ғулулабанд غلوله بند кишанланган; ~ ташламақ дом солмоқ.

ғунж غنچ ғанж га қ.

ғунчаандом غنچه اندام ғунчадек.

ғунчакирдор غنچه كردار ғунча суврат.

- ғурабо غربا ғариб нинг кўплиги; ~ хайли ғариблар; ~ қу-
ти ғариблар емиши.
- ғурбат غربت ғариблик, мусофирлик; ранжи ~ мусофирлик
машаққати; ~ ихтиёр этмақ тарки дунё қилмоқ, дунё иш-
ларидан узоқлашмоқ; ~ тортмақ мусофирликда бўлмоқ.
- ғурбатгарой غربت گرای ғурбатда яшашни хоҳловчи.
- ғурбаткаш غربت کش ғарибликни бошдан кечирган.
- ғурра غره 1) янги ой; 2) бўкириш; 3) чақмоқ чақиши,
момақалдиरोқ гуркираши; 4) отбоқар.
- ғурранда غرنده бўкирувчи; ~ абр момақалдиरोқли булут.
- ғуррон غران ўкирувчи; ~ ҳизарб ўкирувчи арслон.
- ғуруб غروب ботиш; ~ вақти кунботиш вақти; ~ қилмақ
ботмоқ (қуёш, ой).
- ғурунбуш غرنېش хайқириқ, бўкириш.
- ғурунбушнамоёй غرنېش نماى хайқирувчи, бўкирувчи.
- ғурфа غرغه хона.
- ғуссакаш غصه کش қайғу чекувчи.
- ғуссапардоз غصه پرداز ғамхўр, қайғурувчи.
- ғуссасанж غصه سنج ғам чекувчи, қайғурувчи.
- ғуфрон غفران гуноҳларни кечириш, мағфират, Оллоҳнинг
карами; баҳри ~ мағфират денгизи.
- ғўнан غونان икки ёшли от.
- ғўта غوطه шўнғиш, шўнғиб чиқиш; ~ урмақ шўнғиб чиқ-
моқ (покланиш учун).
- Х
- ҳабб حب ва ҳабба حبه уруғ, дон уруғи; думалоқ
нарса (мас., дори); ~ и набот новвот дурлари.
- ҳабаший حبشى ҳабаш, қора; бандайи ~ қора қул.
- ҳабба حبه ҳабб га қ.
- ҳаббазо حذا қандай яхши! зўр!
- ҳабиб حبيب кўплиги аҳиббо ва аҳбоб дўст; ~ кўйи дўстлик
кўчаси; ~ у-л-лоҳ Оллоҳнинг дўсти.
- ҳабиблиғ حبيلېغ дўстлик.
- ҳабл حبل арқон; ~ и матин пишиқ арқон, Мусо алайҳи-с-
саломнинг ҳассаси; ~ и раҳил ўлим иши.
- ҳабо هبا зарра, заррача; ~ бўлмақ майда бўлмоқ, ҳеч нарса-
га арзимас бўлмоқ; ~ қилмақ хор қилмоқ.

- ҳабс **حبس** қамаш, тутқинликка олиш; заринкор ~ олтив
қафас; ~ қилмақ қамамоқ, тутқинлиққа олмоқ.
- ҳабут **هبوط** пастлик, қуйилик.
- ҳаваскаш **هواسكش** хаваскор.
- ҳавасланмақ **هوسلانماق** хавас қилмоқ.
- ҳаваснок **هوسناك** хаваскор.
- ҳаваспайванд **هوس پيوند** хавас қилувчи.
- ҳавдаж **هودج** кажава.
- ҳавзи кавсар **حوض كوثر** кавсар суви.
- ҳавзи моҳийон **حوض ماهيان** Ҳиротда бир мавзе номи.
- ҳавл I **حول** куч, қудрат; ло ~ айламак ло хавла ва ло
қуввата илло би-л-лоҳи-л-азим (Ҳаммаси Оллоҳнинг иро-
дасидадир) оятини айтмоқ; ожизликни тап олмоқ.
- ҳавл II **حول** қўрқинч.
- ҳавлон I **حولان** йилнинг тугаши; наврўз келиб, йиллик
бож ва солиқлар йиғишнинг бошланиши.
- ҳавлон II **حولان** айлаб не саломийу не ҳавлон на салом бер-
май, ва на «ло хавл» дуосин қилмай (ҳавл га қ.).
- ҳаводис **حوادث** ҳодис ва ҳодиса нинг кўплиги; ~ и аййом
кун воқеалари.
- ҳаводор **هوادار** ҳайрихоҳ, тарафдор.
- ҳавойиж **حوايج** ҳожат нинг кўплиги.
- ҳавон **هوان** 1) пасткашлик, тубанлик; 2) хорлик; қисми ~
хорлик қисмати.
- ҳавос **حواص** ҳосса нинг кўплиги.
- ҳавро **حورا** қора кўз; қора; ~ нажд қора зотли.
- ҳаврожабин **حوراجبين** қора кўзли юз.
- ҳадар **هدر** беҳуда қон тўкиш.
- ҳадаф **هدف** нишон; ~ айламак нишон қилмоқ; ~ топмақ
нишон қилинганини кўрмоқ.
- ҳадд **حد** чегара; ~ и васат ўртача.
- ҳаддод **حداد** темирчи.
- ҳадиййа **هدية** кўплиги ҳадойо совға.
- ҳадис **حديث** кўплиги аҳодис сўз; ҳикоя; ~ демак гапирмоқ;
пайғамбар ~ и пайғамбарнинг инсон юриш-туриши ҳақи-
даги сўзи; ~ и жонбахш жон бағишловчи сўз; ~ и печо-
печ чигал, жимжима сўзли ҳикоялар; савм ~ и пайғам-
барнинг рўза ҳақидаги сўзи.

Ҳадиқа حَدِيقَه кўплиги Ҳадоийиқ боғ; ~ йи пургул гулзор,
 гулга тўла боғ.
 Ҳадий هَدِي تўғри, ҳидоят йўлидан юргизиш.
 Ҳадоийиқ حَدَائِق Ҳадиқа нинг кўплиги.
 Ҳадоёо هَدَايَا Ҳадиййа нинг кўплиги.
 Ҳажар حَجَر тош.
 Ҳажаркўб حَجَر كُوب тош майдаловчи.
 Ҳажворо هَجَو آرا Ҳажв қилувчи, масхара қилувчи.
 Ҳажжом حَجَام сартарош; зулук ёрдамида қон чиқарувчи
 сартарош.
 Ҳажжомваш حَجَامُوش зулук билан қон чиқарувчи сартарошдек.
 Ҳажла حَجَلَه чодир, келин учун жиҳозланган хона; ~ йи
 ноз эркаланиш уйи.
 Ҳаз حَظ ҳузур, ҳаловат; ~ топпақ ҳузурланмоқ, ҳаловат
 топпоқ.
 Ҳазайон هَزَيَان Ҳазйон га қ.
 Ҳазан حَزَن банту-л- ~ ғамхона, қайғу уйи.
 Ҳазар حَضَر сафарнинг зидди, ўртоқ турмуш.
 Ҳаззоz هَزَاز Ҳазилкаш, қизиқчи.
 Ҳазиз حَضِيز Ҳад, чегара; туб, таг; ~ и арз ер ости.
 Ҳазимат هَزِيْمَت 1) мағлубият, енгилиш; 2) чекиниш, қочиш;
 ~ айламак 1) енгилмоқ; 2) қочмоқ.
 Ҳазира حَظِيْرَه 1) атрофи ўралган жой; 2) хилхона; 3) қўр.
 Ҳазйон ва Ҳазайон هَزَيَان 1) алаҳсиш; 2) бемаъни, бекорчи
 гап.
 Ҳазл هَزَل мазақ.
 Ҳазм هَزْم ғолиб бўлиш, енгилш; ~ бермак талофат етказмоқ,
 ~ ойини эҳтиёткорлик;
 Ҳазмозмой هَزْم آذْمَاЙ енгувчи, ғалабани тотувчи; ~ тушмак
 енгмоқ, ғалаба қозонмоқ.
 Ҳазор I هَزَار булбул.
 Ҳазор II هَزَار минг.
 Ҳазора هَزَارَه қабила номи.
 Ҳазордастон هَزَارْدِسْتَان булбул.
 Ҳазр حَزْر тахмин, тусмол.
 Ҳай I حَي тирик; ~ йи мужиб, ~ йи қадир тангри.

- хай II **حي** қабила номи.
- хайал **حیل** кечикиш, ҳаяллаш; ~ қилмақ кечикмоқ, ҳаялламоқ.
- ҳайафшон **حي افشان** тириклик бағишловчи.
- ҳайжо **هيجا** жанг; ~ олати қурол-яроқ.
- ҳаййиз **حيز** макон; масофа; ~ и имкон имкон доираси.
- ҳайкал **هيكل** гавда, жисм.
- ҳайлиғ **حليغ** тириклик; тангрилик.
- ҳайлож **حلاج** 1) ҳаёт чашмаси; 2) Аттот қаламига мансуб бир асар номи.
- ҳайратангиз **حیرت انگیز** ҳайратга солувчи.
- ҳайютафзо **حيات افزا** ҳаётни узайтирувчи.
- ҳайратобод **حیرت آباد** ҳайратмакон.
- ҳайрату-л-фуқаҳо **حيرة الفقها** фақиҳларни ҳайратга солувчи; уламоларга бериладиган лақаб.
- ҳайратфизой **حیرت فزای** ҳайратга солувчи.
- ҳайуло **هیولا** ҳар нарсанинг асли, келиб чиқиши.
- ҳайун **هیون** 1) туя; 2) от.
- ҳайъат **هیئت** шакл, суврат; илми ~ илми астрономия; ~ и махрут минора; ~ и мустадир ер курраси; ~ и туло-ний Сомон йўли.
- ҳайъатназир **هیئت پذیر** шаклланувчи, турли сувратга кирувчи.
- ҳаким **حکیم** кўплиги ҳукамо 1) доно; 2) файласуф; 3) табиб.
- ҳакимий **حکیمی** табибона, ҳакимларча.
- ҳакка **حکه** қашиш, қашиниш; қичима; ~ йи шанъат шар-мандали қашиниш.
- ҳаккок **حکاک** ўймакор уста, наққош, сангтарош.
- ҳал **حل** 1) аралаштириш; 2) эритиш; ~ айламак 1) ара-лаштирмоқ; 2) эритмоқ.
- ҳалим **حليم** юмшоқ; ~ қилмақ ҳалим шиширмоқ.
- ҳаллол **حلال** ҳал қилувчи, ечиб берувчи.
- ҳалова **حلاوه** ҳолва.
- ҳалоҳил **حلاهل** тиниқ; ~ заҳри, заҳри ~ тиниқ заҳар.
- ҳалул **حلول** бир нарсанинг иккинчи бир нарсага айлани-ши, турланиш.
- ҳалқавор **حلقه وار** ҳалқасимон.

- җамал I **حمل** март; у савр март ва апрель.
 җамал II **حمل** күй.
 җамал III **حمل** гуручнинг бир нави.
 җамбар **همبر** баробар, тенг; ~ бұлмоқ бирор нарса ичига тенг.
 баробар кирмоқ, бир хил миқдорда бұлмоқ.
 җамвисоқ **هموئاق** җамхона.
 җамвор **هموار** текис; юмшоқ; ~ айламак текисламоқ.
 җамвора **همواره** җамиша, муттасил.
 җамгом **همگام** җамқадам, йўлдош.
 җамд **حمد** мақтов.
 җамдаре **همدرس** мактабдош, синфдош.
 җамдаст **همدست** қўлдош, кўмакчи, шерик.
 җамдастлик **همدستليق** қўлдошлик, кўмаклашув.
 җамдостон **همداستان** шерик, дўст.
 җамдостона **همداستانه** шерикликда, биргаликда.
 җамдостонлик **همداستانليق** шериклик, биргалик.
 җамдўш **همدوش** елкадош.
 җамзабон **همزبان** тилдош, бир тилли.
 җамзод **همزاد** тенгқур.
 җамзону **همزانو** ёнма-ён.
 җамзонулик **همزانوليغ** ёнма-ёнлик, биргалик.
 җамиййат **حميت** 1) жаҳд, интилиш; 2) манманлик; нафратланиш.
 җамим **حميم** иссиқ, җароратли; ~ дашти җазирама чўл.
 җамимвор **هميموار** иссиқдек, жўшқин.
 җамин **همين** ушбу.
 җаминонлик **همعنانليق** биргалик, җамроҳлик; ~ айламак бирга бұлмоқ.
 җамкисват **همكسوت** бир хил кийинган.
 җамл **حمل** кўтариш, кўтариб юриш; ~ айёми туғиш кунлари; ~ қилмақ туғмоқ; 2) юк.
 җаммасоф **همصاف** сафдош, қуролдош.
 җаммашраб **هممشرب** бир хил хулқли.
 җаммаҳд **هممهد** 1) бешикдош; 2) тобутдош.

ҳамнабард **همبرد** рақиб, қарши томон.
 ҳамнанг **همنگ** бировнинг уятига шерик бўлиш, у билан
 бирга уялиш.
 ҳамнафас **همنفس** ўртоқ, дўст.
 ҳамнишаст **همنشست** суҳбатдош, бирга ўтирувчи, ҳаммажлис;
 улфат.
 ҳамнишини **همنشين** суҳбатдош, бирга ўтирувчи, улфат.
 ҳамнишонлиг **همنشانليغ** белгидошлик, бир хиллик.
 ҳамовард **هم آورد** рақиб, қарши томон.
 ҳамовардлик **هم آوردليق** рақиблик.
 ҳамойил **حمایل** елкадан белга тушадиган камар, тасма
 ёки боғич; қўли ~ бўлмоқ қучоқламоқ; ~ этмак қучмоқ.
 ҳамома **حمامه** каптар.
 ҳамошийон **هم آشیان** бир ин, уяда яшовчилар.
 ҳампар **همپار** ҳамқанот, бир-бирига яқин учиб.
 ҳампеша **همپیشه** касбдош.
 ҳампешалик **همپیشه ليک** касбдошлик.
 ҳампой **همپای** ҳамроҳ; ~ бўлмақ ҳамқадам бўлмоқ.
 ҳампойлик **همپایليق** ҳамроҳлик, йўлдошлик.
 ҳамро **همرا** қизил.
 ҳамроз **همراز** сирдош.
 ҳамрозлик **همروازليق** сирдошлик.
 ҳамсабақ **همسبق** сабоқдош, синфдош.
 ҳамсайр **همسیر** бирга сайр қилувчи.
 ҳамсанг **هم سنگ** бир хил, тенг (огирлик).
 ҳамсарлик **همسرليک** тенгқурлик.
 ҳамсин **همسن** тенгдош, тенгқур.
 ҳамтак **همتک** бирга юрувчи, югурувчи.
 ҳамтаклик **همتکليک** ҳамроҳлик.
 ҳамтариқ **همطریق** йўлдош, ҳамроҳ.
 ҳамто **همتا** 1) тенг, ўхшаш, 2) ўртоқ.
 ҳамул I **همول** ўша, шундай; ~ дам шу онда.
 ҳамул II **همول** кажава.

- ҳамул III **ҳамул** ҷидамли, сабрили.
- ҳамун **ҳамун** дашт, чўл.
- ҳамфанлиг **ҳамфанлиг** касбдошлик.
- ҳамхоб **ҳамхоб** ва **ҳамхоба** **ҳамхоба** ёстиқдош, эр-хотин.
- ҳамхоба **ҳамхоба** **ҳамхоб** га қ.
- ҳамхобалиқ **ҳамхобалиқ** ёстиқдошлик, бирга ётишлик.
- ҳамқад **ҳамқад** бўйдош.
- ҳамқадам **ҳамқад** бирга юрувчи, дўст; ~ бўлмақ бирга юрмоқ.
- ҳамқадамлик **ҳамқад** йўлдошлик, ҳамроҳлик.
- ҳамқо **ҳамқо** бақли ~ семизўт.
- ҳангом **ҳангом** ғурсат, пайт, вақт.
- ҳангома **ҳангома** 1) йиғин, жамоа, тўда; 2) жанжал, ғавго; ~ йи дард дард можаароси; ~ бўлмақ рўй бермоқ, юз бермоқ; ~ тузмақ атрофга одамларни йиғмоқ.
- ҳангомасро **ҳангома** йиғинни қизитувчи.
- ҳангомафуруз **ҳангома** йиғинни қизитувчи.
- ҳанжар **ҳанжар** томоқ, ҳалқум.
- ҳанжор **ҳанжор** тўғри, текис.
- ҳанзал **ҳанзал** итқовун.
- ҳарб **ҳарб** уруш; ~ аҳли жангчилар; ~ этмак урушмоқ.
- ҳарж **ҳарж** айб, хато, гуноҳ.
- ҳарза **ҳарза** бекор, беҳуда; ~ хаёл хом хаёл; ~ кезмак беҳуда юрмоқ.
- ҳарзагард **ҳарза** бефойда айланувчи; дайди.
- ҳарзагүфтор **ҳарза** беҳуда гапирувчи; вайсақи.
- ҳарзагўй **ҳарза** вайсақи.
- ҳарзакиш **ҳарза** сафсатабоз.
- ҳарзакор **ҳарза** беҳуда иш қилувчи.
- ҳарзановард **ҳарза** беҳуда югурувчи.
- ҳарзапайванд **ҳарза** беҳуда гапирувчи.
- ҳарзасарой **ҳарза** беҳуда гапирувчи.
- ҳари ва ҳарий **ҳари** 1) муносиб, лойиқ; 2) бардош; чидам; ~ бермак бардош қилмоқ, чидамоқ.

- ҳарий **حری** ҳарига қ.
- ҳарим **حریم** 1) хотин, хотинлар; 2) хотинларнинг ички хонаси.
- ҳариф **حریف** ўртоқ, шерик, улфат.
- ҳарифозмой **حریف آزمای** ўртоқ, улфат.
- ҳарифона **حریفانه** дўстона.
- ҳариш **حریش** тоза эмас, аралаш; ҳарому ~ жуда ҳаром.
- ҳарик **حریق** қуёвчи, ёнувчи.
- ҳароратомиз **حرارت آمیز** қизгин, ўтли.
- ҳароратпазир **حرارت پذیر** иссиқ.
- ҳароратфизой **حرارت فرای** қизитувчи, иссиқни орттирувчи.
- ҳарос **هراس** қўрқиш, даҳшат, ваҳима; ~ қилмақ қўрқмоқ.
- ҳаросон **هراسان** қўрққан, ваҳимага тушган; ~ бўлмақ, ~ эрмақ қўрқмоқ.
- ҳарун **حرون** қайсар, ўжар.
- ҳарунлиг **حرون لیغ** қайсарлик, ўжарлик.
- ҳарф **حرف** кўплиги ҳуруф товушнинг ёзувдаги белгиси.
- ҳасаб **حسب** ҳислат, обрў, ғазилат.
- ҳасаблиқ **حسابلیق** ғазилатли, ҳислатли.
- ҳасадбанд **حسد بند** ҳасад қилувчи.
- ҳасадгар **حسد گر** ҳасадчи.
- ҳасан **حسن** яхши, чиройли.
- ҳасб **حسب** миқдор; ~ и ҳол куч етганча, ҳолга кўра.
- ҳасбатан **حسبة** ~ ли-л-лоҳ худо ҳақи, худо учун.
- ҳасин **حسین** мустаҳкам; ~ қўргон мустаҳкам қўргон.
- ҳасир **حصیر** 1) бўйра, палос, кийиз; 2) зиндон.
- ҳасирий **حصیری** палос тўқиш учун ишлатиладиган мато, палосий мато; ~ либос палосий матодан тикилган кийим.
- ҳаср **حصر** 1) чегаралаш; 2) ҳисоб, ҳисоблаш.
- ҳасуд **حسود** ҳасадчи.
- ҳафид **حفید** кўплиги аҳфод набира.
- ҳафра **حفرة** чуқур, ўра.
- ҳафт **هفت** етти.
- ҳафтжўш **هفت جوش** етти метал қоришмаси.

- җашам حشم кўплиги ахшом сарой аҳллари.
 җашар حشر йиғин, тўда; ~ куни ўликларнинг тирилиш куни.
 җашаф حشف ёмон, сифатсиз хурмо.
 җашв حشو устак, қўшимча; ~ эрмак тўлмоқ.
 җашмат حشمت дабадаба, шуҳрат.
 җашматрон حشمتران җашаматни хуш кўрувчи.
 җашо حشا кўплиги ахшо ичак-чавоқ.
 җашр حشر йиғилиш, тўпланиш; ~ субҳи тирилиш куни.
 җақғуй حقوى 1) тўғри сўз; 2) бир қуш номи.
 җақиқат حقيقت кўплиги җақойиқ чин.
 җақиқатбин حقلقت بين җақиқатни кўрувчи.
 җаққу-и-нос حق الناس киши җақи, бировнинг җақи.
 ҳез هيز 1) номуссиз; 2) хотинчалиш.
 ҳема هيمه ўтин.
 хемавор هيمه وار ўтиндек.
 ҳибо حبا җады, совға.
 ҳиддат حد 1) тезлик, иссиққонлик; 2) кескир, ўткир;
 қилич ~ и қиличининг ўткирлиги.
 ҳидойат هدايت 1) етаклаш, тўғри йўлга етаклаш; 2) йўл-
 бошчи, муршид; ~ қосид тўғри йўлга интилувчи; ~ айла-
 мак тўғри йўлга бошламоқ.
 ҳижо حجا 1) ҳажв қилиш; 2) бўғинлаб; ҳарфлаб ўқиш;
 3) араб алифбоси ҳарфлари; ~ тумори ёзувли тумор.
 ҳижоб حجاب парда; ~ и пинҳоний яширин парда; пар-
 дайи ~ иффат; рафйи ~ уялмаслик; ўзлук ~ и манман-
 лик, худбинлик; ~ дафъ қилмақ тўсиқни олиб ташламоқ;
 ~ ўтига совурмақ уялишни йўқ қилмоқ; ~ бўлмақ тўсиқ
 бўлмоқ.
 ҳижоблиғ حجابليغ пардали.
 ҳижоз حجاز мусиқада бир мақом номи.
 ҳижронкаш هجران كاش ҳижронли, фироқли.
 ҳижор حجار тошлар.
 ҳизабр هزبر шер.
 ҳийал حيل ҳийла нинг кўплиги.
 ҳийла حيله кўплиги ҳийал найранг.

- ҳийлаандеш **ҳиле** андеш ҳийла қўзғатувчи.
- ҳийлакор **ҳиле** кар ҳийлагар, ғирибгар.
- ҳийлапайванд **ҳиле** пионд ҳийлагар, ғирибгар.
- ҳийлапеша **ҳиле** пеше ҳийлагар, ғирибгар.
- ҳийласоз **ҳиле** ساز ҳийлагар, ғирибгар.
- ҳийласозлик **ҳиле** سازлик ҳийлакорлик.
- ҳийлатангез **ҳиле** тангиз ҳийлагар, ҳийла қўзғатувчи.
- ҳийлатеигол **ҳиле** тигал маккор, ҳийлагар.
- ҳийн ва ҳин **ҳин** қўплиги аҳйон вақт, вақт оралиғи, ғурсат.
- ҳикматгард **ҳикмат** ғорд ҳикмат соҳиби, доно.
- ҳикматжўй **ҳикмат** жой доно, ҳоким.
- ҳикматмаоб **ҳикмат** маоб ҳаким, ғайласуф.
- ҳикматобод **ҳикмат** обод ҳикмат равнақ топган жой.
- ҳикматойин **ҳикмат** ойин ҳаким, доно.
- ҳикматомез **ҳикмат** омиз ҳикматли, ғалсафий.
- ҳикматосо **ҳикмат** асо ҳикматли.
- ҳикматпаноҳ **ҳикмат** паноҳ ҳикмат, донолик ҳомийси.
- ҳикматпараст **ҳикмат** параст ҳаким, ғайласуф.
- ҳикматпеша **ҳикмат** пеше ғайласуф, донишманд.
- ҳикматсиришт **ҳикмат** сиршт ҳикматли.
- ҳикматсоз **ҳикмат** соз донишманд, ғайласуф.
- ҳикматқийос **ҳикмат** қияс билимдон, доно.
- ҳикматқисм **ҳикмат** қисм ҳаким, ғайласуф.
- ҳикойатгузор **ҳикойат** кзар ҳикоячи, ровий.
- ҳилв **ҳило** ширин, ёқимли; нукта ~ и сўз ширинлиғи.
- ҳилъа **ҳиле** безак.
- ҳилм **ҳилм** юмшоқлик, мулойимлик; ~ маъдани мулойимлик
кони; ~ у ҳайо аҳли юмшоқ табиат ва ҳаёли кишилар.
- ҳилол **ҳилол** янги ой; ~ ўлмақ эғилмоқ, озмоқ.
- ҳилолий **ҳилолий** ой суврат; ~ қадаҳ, ~ жом янги ой шакли-
даги жом; қадаҳ; ~ қош эгма қош; кишти ~ ҳилол
шаклидаги май коса.
- ҳилолоийн **ҳилол** аийн ҳилолдек; эгма.

- ҳимл حمل кўплиги аҳмол юк.
- ҳимматвар همتور ҳимматли, сахий, мард.
- ҳимматлиг همتليг ҳимматли.
- ҳимо حما безгак.
- ҳинн حين ҳийн га қ.
- ҳинно حنا ҳина ранг, қизил; ~ қон қизил қон.
- ҳирз حرز тумор; ~ амоний омонлик тумори.
- ҳирмон حرمان маҳрумлик, жудолик; доғи ~ жудолик доғи.
- ҳировул هراول кўшиннинг олди.
- ҳирое حراث аҳтиёт, сақланиш; ~ бўлмақ аҳтиёт бўлмоқ, сақланмоқ.
- ҳироеат حراثат муҳофаза қилиш, қўриқлаш.
- ҳиркеш حرص كيش очкўз.
- ҳирфа حرفه ва ҳирфат حرفت касб, ҳунар; ~ аҳли ҳунар-мандлар, касиблар.
- ҳирфавар حرفه ور ҳунарманд, касиб.
- ҳирфат حرفت ҳирфа га қ.
- ҳирқат حرقت алаңга, шуъла.
- ҳисн حصن кўрғон, қалъа; ~ и ҳасин истеҳком.
- ҳисом حسام шамшир.
- ҳисор حصار қалъа, кўрғон; ~ даври қалъа атрофи.
- ҳисорнишин حصار نشين қалъада ўтирувчи.
- ҳифз حفظ сақлаш; ~ айламак, ~ этмак, ~ қилмақ сақламоқ, ёд олмоқ.
- ҳиқд حقد гина, кек.
- ҳодий هادي йўлбошчи, раҳбар, муршид; ~ йи субул тўғри йўлга бошловчи.
- ҳодисе حادث кўплиги ҳаводисе содир бўлган, юз берган; ~ бўлмақ юз бермоқ; ~ этмак пайдо бўлмоқ.
- ҳодиса حادثه ҳодисе га қ.
- ҳодисот حادثات ҳодиса нинг кўплиги; ~ и рўзгор турмуш ҳодисалари.
- ҳожат حاجت кўплиги ҳожот ва ҳавойиж лозимлик, зарурлик.
- ҳожин حاجي кўплиги ҳужжож ҳаж қилувчи.

- ҳожиб حاجب 1) парда; 2) эшикчи; 3) қош.
- ҳожот حاجات ҳожат нинг кўплиги.
- ҳозим حاضم ҳазм қилувчи, мунҳазим.
- ҳозир حاضر кўплиги ҳуззор 1) ўтроқ; 2) шаҳарли.
- ҳозирбонш حاضر باش тайёр туриш; тайёр туришга буйруқ.
- ҳозик حاذق уста, моҳир, тажрибали.
- ҳойил I حایل тўсиқ; ~ қилмақ тўсмоқ, парда тутмоқ.
- ҳойил II حایل даҳшатли, қўрқинчли; наърайи ~ даҳшатли ҳай-қириқ.
- ҳокий حاکی ҳикоя қилувчи, қиссагўй.
- ҳоким حاکم кўплиги ҳукком подшоҳ.
- ҳол حال кўплиги аҳвол 1) ҳолат, равиш; 2) сўфиларнинг ибодатда ўзидан кетиши.
- ҳола هاله ойнинг ёруғ гардиши.
- ҳолат حالت кўплиги ҳолат равиш.
- ҳомий حامی 1) тайёр; 2) тез, ҳозироқ.
- ҳоло حالا ҳозир, шу пайтда.
- ҳолот حالات ҳолат нинг кўплиги.
- ҳомил حامل кўтарувчи, юк кўтарувчи; ~ и роз сир сақловчи; руқъа ~ и хат, ёзув ишларини олиб борувчи.
- ҳомун هامون дашт, чўл, саҳро; ~ этмак янчмоқ, текисламоқ.
- ҳор حار иссиқ, ҳароратли; ~ у йобис иссиғу қуруқ (мизож).
- ҳорие حارس ер ҳайдовчи, деҳқон.
- ҳосид حاسد ҳасадчи; ~ бўлмақ ҳасад қилмоқ.
- ҳосилан حاصلати натижада, ҳуллас.
- ҳосиллик حاصلليق натижали, фойдали.
- ҳосса حسه кўплиги ҳавос ҳис, сезги.
- ҳотиф حاطف ички товуш, виждон овози; бақирувчи, овоз чиқарувчи.
- ҳофиз حافظ кўплиги ҳуффоз 1) сақловчи; 2) Қуръонни ёд билувчи; 3) мақом айтувчи; ~ и вусқо Қуръонни тўла ёд олган; ~ и мужаввад Қуръонни тажвид қоидаларига мувофиқ ўқувчи.
- ҳошо حاشا ҳеч, ҳеч қачон, инкор билдирувчи сўз; ~ ли-л-лоҳ Оллоҳ сақласин, худо сақласин.

- хубал **هبل** Маккада исломгача бўлган бутлардан бири-
нинг номи.
- хубб **حب** севиш, муҳаббат.
- хубоб **حباب** заррача, қатра; ашк ~ и кўз ёши қатралари;
етти ~ осмон; зақан ~ и бақбақа айланаси.
- хубуб **حبوب** кўплиги хубубот дон, уруғ.
- хубубот **حبوبات** хубуб нинг кўплиги.
- хубут **هبوط** тушиш, нозил бўлиш.
- хувайдо **هویدا** аён, равшан, очиқ.
- хувиййат **هویت** моҳият.
- худий **حدی** куй номи.
- худо **هدی** тўғри йўл.
- худуд **حدود** ҳадд нинг кўплиги.
- худҳуд **هدهد** понушак.
- хужаж **حجج** хужжат нинг кўплиги.
- хужжат **حجت** кўплиги хужаж далил.
- хужжож **حجاج** ҳожи нинг кўплиги.
- хуззор **حضار** ҳозир нинг кўплиги.
- хузн **حزن** ғам, қайғу.
- хуй **هوى** : ҳай ила ~ ҳай-ҳай, оҳ-оҳ.
- хукамо **حكما** ҳаким нинг кўплиги.
- хукком **حكام** ҳоким нинг кўплиги.
- хукм **حكم** кўплиги аҳқом қарор, қонун.
- хулал **حلل** ҳулла нинг кўплиги.
- хулиа **حلیه** тўғриси ҳилиа.
- хулла **حله** кўплиги ҳулал кийим.
- хуллабоф **حله باف** ипак тўқувчи.
- хуллавор **حله وار** безакли; ~ этмак безамоқ.
- хуллапўш **حله پوش** безакли кийим киювчи.
- хулласон **حله سان** безакли.
- хулом **حلم** кўплиги аҳлом туш.
- хулул **حلول** кириш, дохил бўлиш; ~ этмак, ~ қилмақ ки-
риб олмоқ, жойлашмоқ.

ҳуммо حما иситма.

ҳумо ва ҳумой همای бахт қуши.

ҳумой همای ҳумо га қ.

ҳумоймисол همای مثال бахт қушидек.

ҳумойун همایон қутлуғ, муборак; ~ қуш бахт қуши.

ҳумойунваш همایон وش бахтли, бахтиёр.

ҳумойунвуруд همایон ورود бахт келтирувчи.

ҳумойунфар همایон فر энг олий шон-шавкат.

ҳумойунфол همایон فال қутлуғ, бахтли.

ҳумрат حرمت қизиллик.

ҳумум حموم 1) иссиқлик; 2) машаққат.

ҳуна هونه эркак кийик.

ҳунар هنر касб.

ҳунарвар هنرور ҳунарманд.

ҳунарий هنری ҳунар га тегишли.

ҳунаркор هنرکار ишбилармон, ҳунарманд.

ҳунарпарвар هنرپرور ҳунарни севувчи.

ҳур حور кўплиги аҳроп 1) гўзал қизлар, жаннат қизлари;
2) қуёш.

ҳурнажод حور نژاد ҳур наслидан.

ҳуруф حروف ҳарф нинг кўплиги.

ҳурқат حرقت ёниш, куйиш.

ҳусайний حسینی 1) султон Ҳусайннинг тахаллуси; 2) му-
сиқада мақом номи.

ҳусом حسام қилич.

ҳусул حصول ҳосил бўлиш; ~ бўлмақ етишмоқ; ~ топмақ
қўлга киритмоқ.

ҳут I هوت ой номи (февраль март ойларига тўғри келади).

ҳут II هوت балиқ.

ҳуфра حفرة чоҳ, ўра, чуқур.

ҳуффоз حفاظ ҳофиз нинг кўплиги.

ҳушкирдор هوشگردار эсли, ҳушли, ақлли.

ҳушлуқ هوشلوق ҳушёр.

хушманд هوشمند хушёр, эсли, зийрак.

хушмандона هوشمندانه оқилона.

хушрабой هوتسرای хушни олувчи.

хуққа حقه қутича; ~ йи ақиқ маҳбубанинг оғзи.

хуққабоз حقه باز найрангбоз.

хуққалиқ حقه ليق қутичали, қутичага жойланган; ~ инжу

қутичага жойланган инжу.

худаж هودج кажава.

Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академиясининг «Фан» нашриёти
қуйидаги китобни босмадан чиқарди

Заҳириддин Муҳаммад Бобур. Девон. Қелишилган
нархда. 146 бет.

Ўзбек мумтоз адабиётининг йирик намояндаси, машҳур
давлат арбоби, атоқли саркарда Заҳириддин Муҳаммад Бобур
қолдирган илмий, тарихий ва адабий мерос узоқ асрлар даво-
мида бутун дунё тадқиқотчиларининг диққат-эътиборини ўзига
тортиб келмоқда. Хусусан, унинг бадиий насрининг ҳам етук на-
мунаси ҳисобланишига лойиқ «Бобурнома» асари кенг шухрат
қозонган бўлиб, қатор хорижий тилларга таржима қилинган ва
турли мамлакатларда бир неча бор нашр этилган. Заҳириддин
Муҳаммад Бобур забардаст шоир ҳам бўлган ва у бой ва ҳар
жиҳатдан баркамол шеърый мерос қолдирган.

1983 йилда афғонистонлик олима Шафиқа Ёрқин Кобул
шаҳрида «Девони Заҳириддин Муҳаммад Бобур»нинг нашрини
амалга оширди. Олима илгариги барча нашрларга суянган ҳол-
да Бобур шеърый меросини девон шаклида тартибга келтириб,
айрим чалкашликлар ва нуқсонларга барҳам берди.

Ўқувчиларга тақдим этилаётган ушбу китоб ана шу нашр-
лар асосида тайёрланган.